



This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

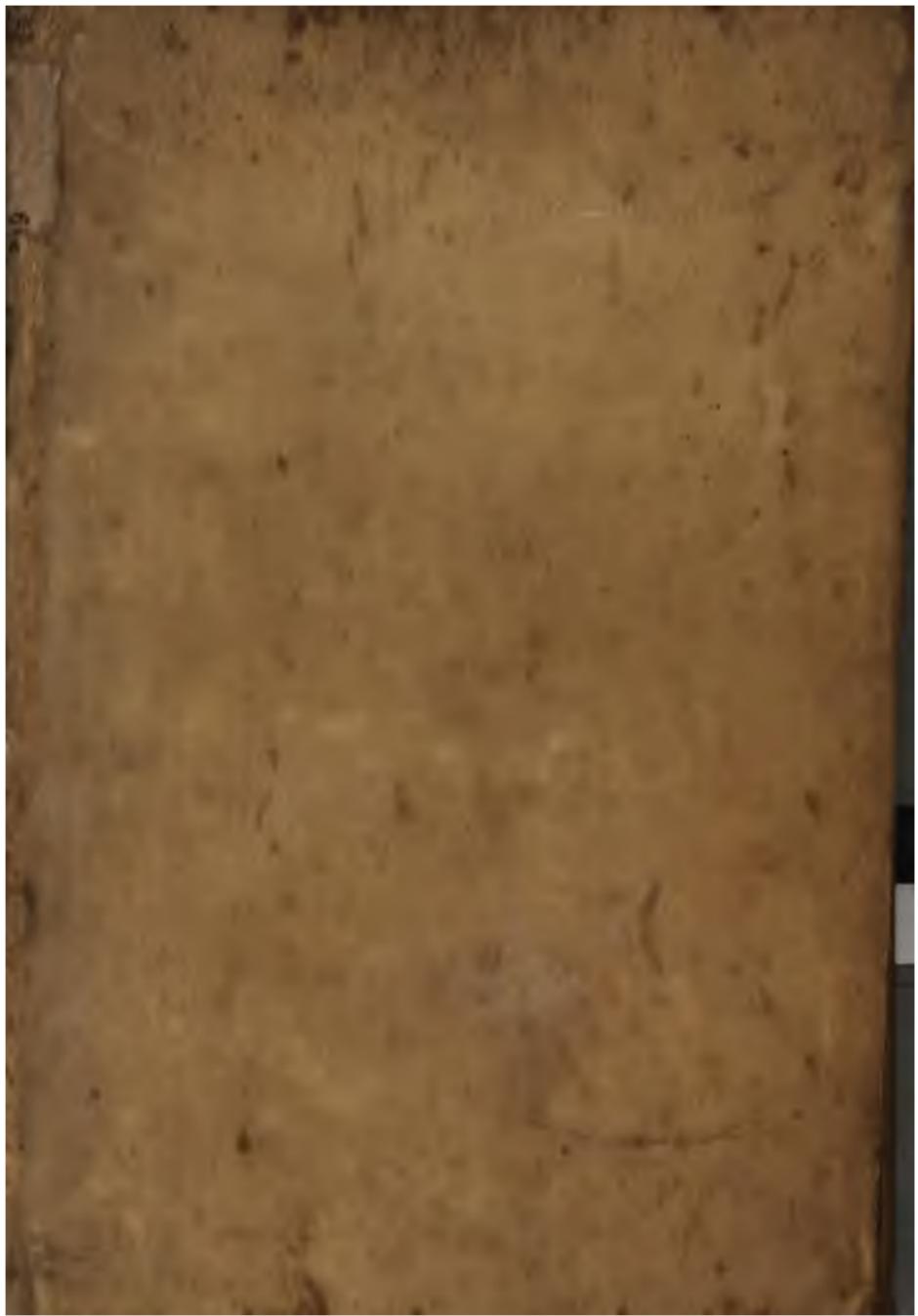
Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

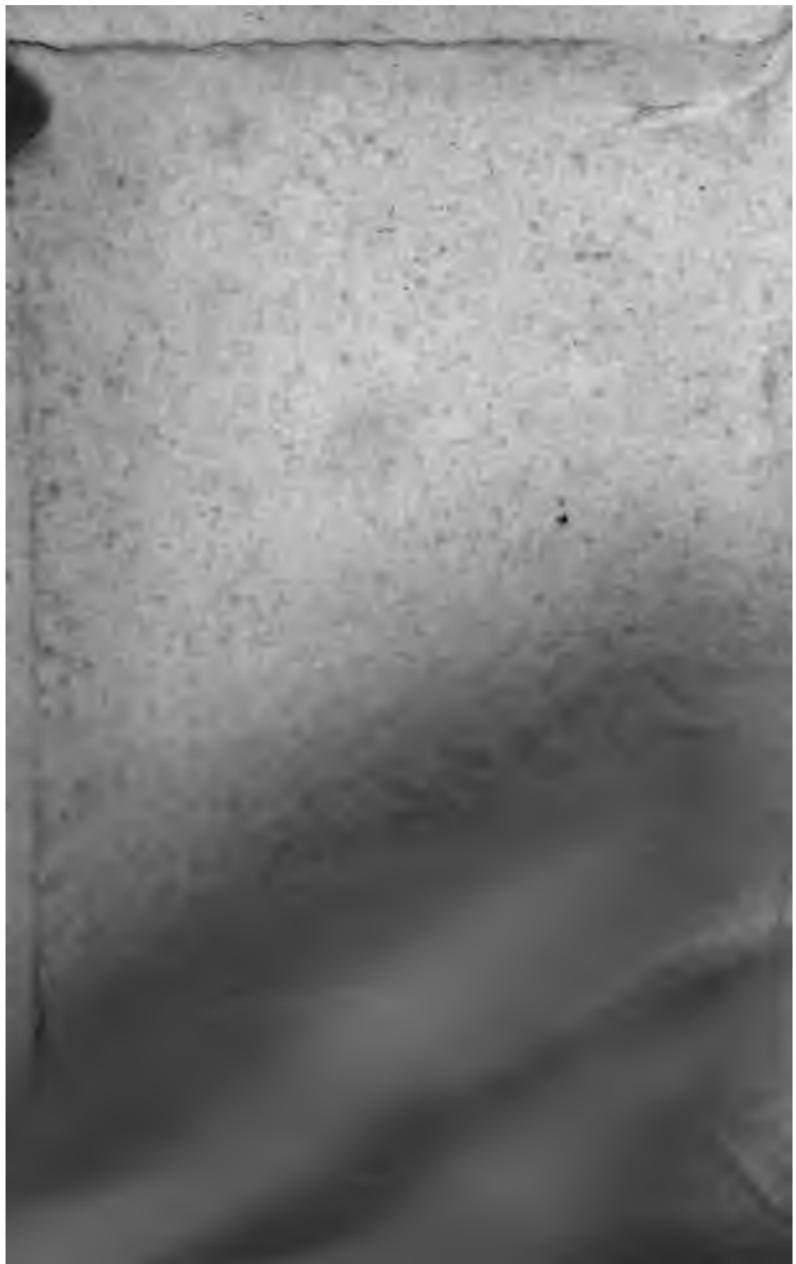
We also ask that you:

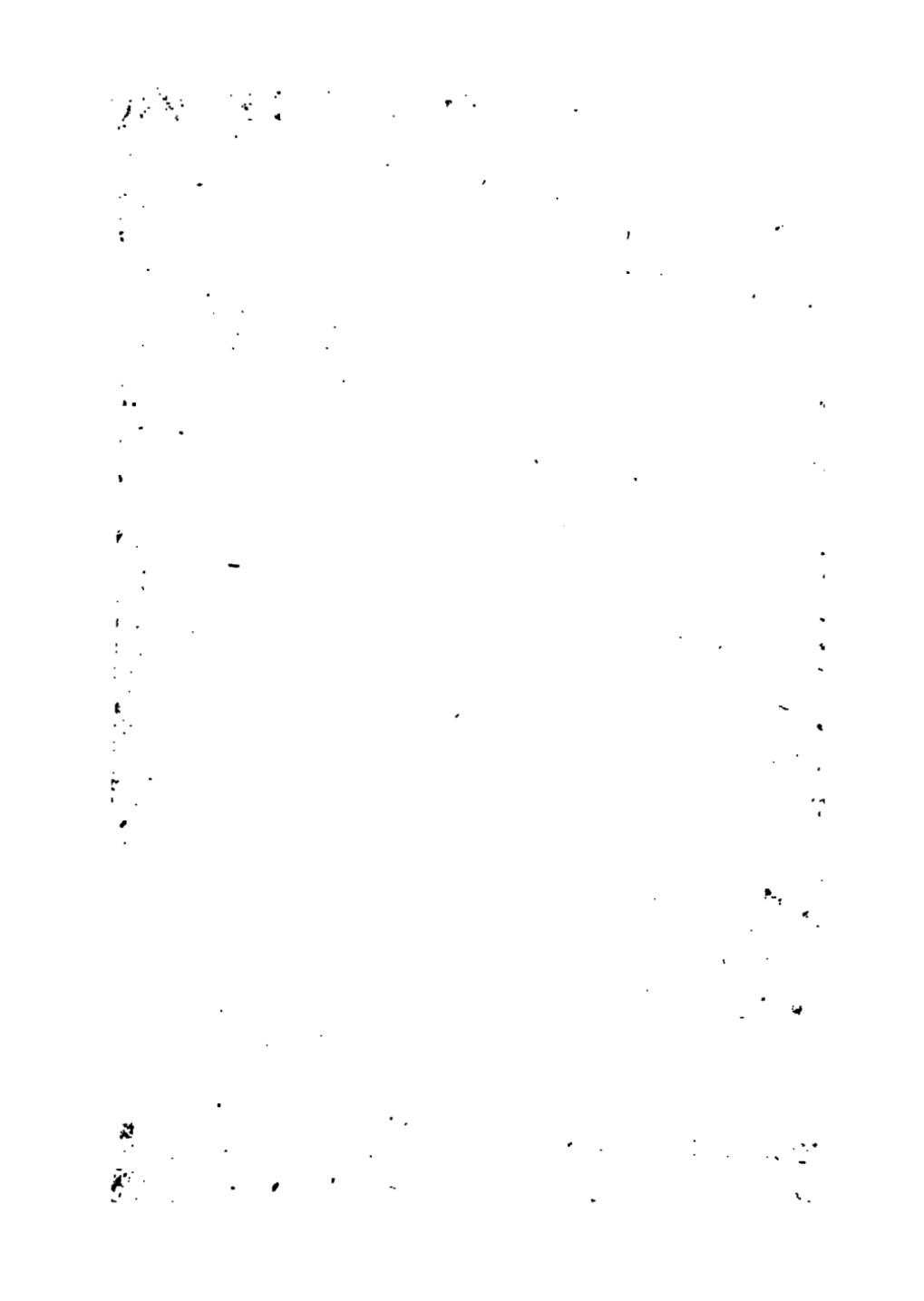
- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>









2010

COLUMBUS
CARMEN EPICUM.

ALLEGED
COLLUSION

COLUMBUS
CARMEN EPICUM
Eminent.^{mo}, & Rev.^{mo} Principi
BENEDICTO
PAMPHILIO
DICATUM

A U T H O R E
U B E R T I N O C A R R A R A
S O C I E T A T I S J E S U .



R O M Æ , Typis Rocchi Bernabò , anno MDCCXV .
S U P E R I O R U M P E R M I S S U .

300. g. 19.



MICHAEL ANGELUS T A M B U R I N U S

Præpositus Generalis Societ. JESU.

Cum Librum, cui titulus: *Columbus, Carmen Epicum*; Authore P. Ubertino Carrarâ Societatis nostrâ Sacerdote, aliquot ejusdem Societatis Theologi recognoverint, & in lucem edi posse probaverint; facultatem facimus, ut typis mandetur, si iis, ad quos pertinet ita videbitur: cujus rei gratiâ has literas manu nostrâ subscriptas, & sigillo nostro munitas dedimus. Romæ 23. Augusti 1714.

Michaël Angelus Tamburinus.



I M P R I M A T U R ,
S i v i d e b i t u r R e v e n d i s s . P . M a g i s t r o
S a c r i P a l a t i i A p o s t o l i c i ,
N . A r c h i e p i s c . C a p u æ V i c e s g e r e n s .

Reverendissime Pater.

Librum , Columbi nomine inscriptum , authore celebri Vate Ubertino Carrara è Soc. Jesu , non sine summa animi mei voluptate perlegi ; & nihil , quod Orthodoxæ Fidei , bonisve moribus aduersetur inveni . Quin imo totum Carmen , Ingenii acumine , styli amoenitate , ac figurarum , sententiarumque luminibus , adeò mihi splendescere visum est , ut nostræ ætati gratulandum putem , quod ipi audire contigerit Epopejam post tot sæculorum silentium iterum latinè loquentem . Quamobrem tanto Viro , de literariâ Republicâ optimè merito , utique indulgendum existimo (si tibi , Reverendissime Pater , ita videbitur) ut præsens præclarum Opus publicis valeat prælis imprinere , & publicæ utilitati evulgare . In quorum , &c.

Jo. Baptista Zappi.



Reve-

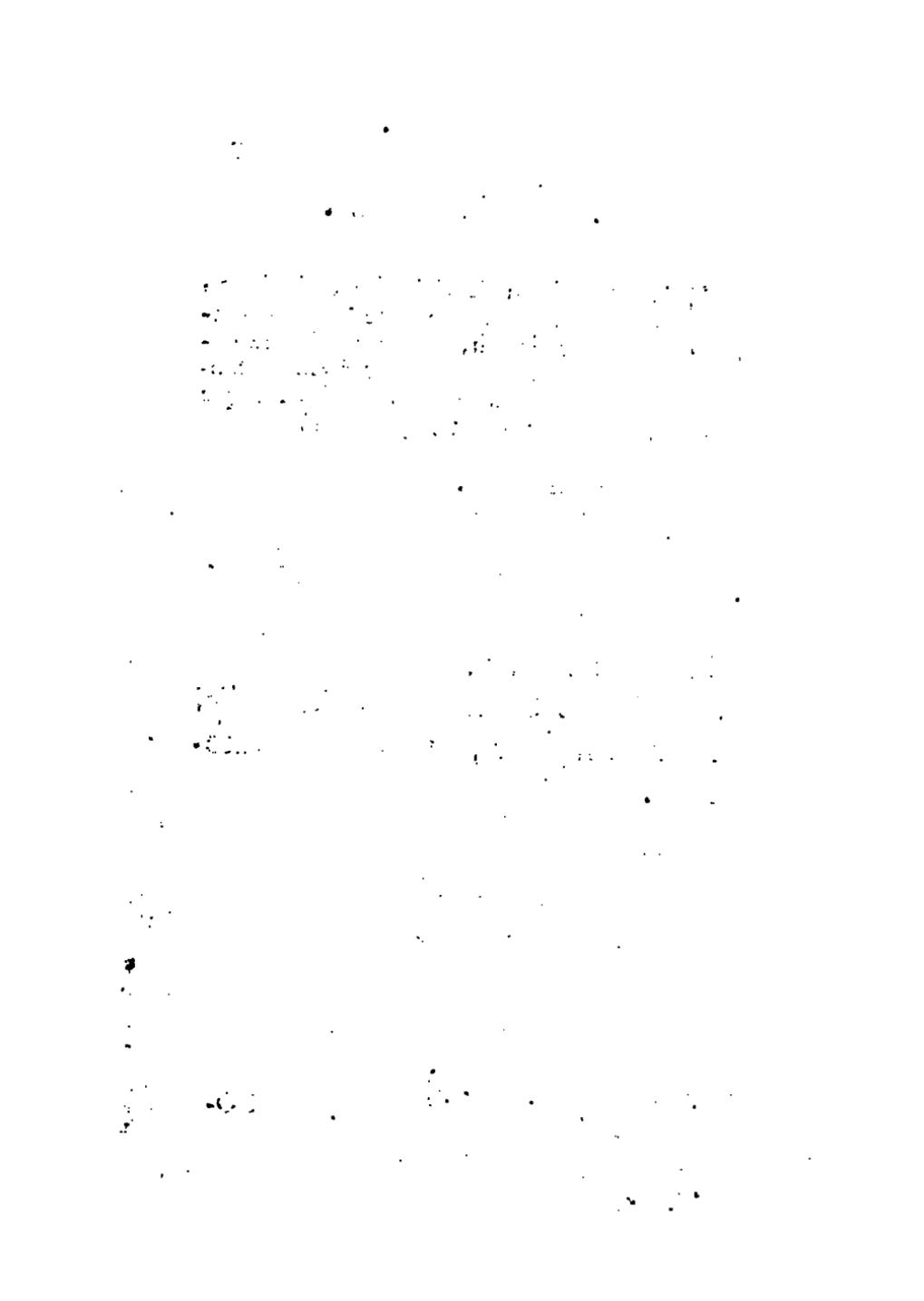
Reverendissime Pater.

C Armen Epicum de Columbo , Authore,
Admodum Reverendo Patre Ubertino Car-
rarâ Societatis Jesu, Paternitatis Vestræ Re-
verendissimæ jussu examinatum ; nec à Fide Catho-
licâ dissentit ; nec bonis moribus officit , ideoque
censeo posse cum utilitate publici juris fieri .

Franciscus Cavoni.

I M P R I M A T U R,
Fr. Gregorius Selleri Sacri Apostolici
Palatii Magister , Ordinis Prædicato-
rum .

* *
* * *





COLUMBUS CARMEN EPICUM.

L I B E R . I.

PRIMUS ab Europâ , Solis qui viserit
urnam ,
Perque prophanatum velis mare ,
maxima Regna
Regibus Hispanis , Orbemque adie-
cerit Orbi ,
Sit mihi materies Operis . De sanguine Grajo
Mentiri facilis , quantum scit fingere fingat
Fama verus , qualem tellus tulit Itala , numquam
Proferet Heroem . Gressum fœliciter audax
Moverit Alcides ad subterranea Regna ,
Aggressus penetrare Chaos , consistere contrâ
Nigrantem Patrum , licet idem vertice Cœlum ,
Et super hæc tulerit pressantem terga novercam ,
Hæsit ad Oceanum fessus tamen ; æquore viso
Palluit attontus vinci , positisque columnis

Inci-

Incisas adamante notas in sœcula misit .
 Ire rates huc usque licet , ne vincite metas ,
 Hercule plus audere nefas ; Jam tollite pigris
 Hactenus antennis præscripta obstacula nautæ :
 Nascitur hic vobis alius , non definit Orbis ,
 Maximus en Ligurum vetitum descendit in æquor
 Ausus inexpertas post terga relinquere Gades ,
 Alitra ignota sequi , nec habentes nomina ventos .
 Magnum opus aggredior; neque enim natus arbitror
 Orbis

Posse repertorem comprehendere versibus , Orbem
 Quam reperire fuit ; ne persequar omnia , certè
 In via commentis peragro loca , nullus Homerus ,
 Nullus & Hesiodus , qui nobile fecerit antè ,
 Quod calcamus iter ; quò se mea lumina vertunt
 Barbaricum per inane , vident plena omnia Vero .

Quò magis ut cæptis adfis audacibus oro
 Diva potens Cyrrhæ , Famæ tu claudere Templum ,
 Tu reserare vales , quando tibi contigit uni ,
 Ut terras terris , & sœculis sœcula jungas .
 Suave olim , visuque fuit mirabile Rōmæ ,
 Cum duo juncta simul , quæque ante obstantia tergo
 Terga , theatra sibi vertebant , viribus artis
 Concita , paulatim cum spectatoribus ipsiſ
 Inde moverentur , donec coëuntibus unam
 In faciem geminis coalesceret Amphitheatrum :
 Aëriique viatores in mutua lensim
 Lumina defixi , caperentque , darentque salutem .
 Par quoque munus erit , si quæ contraria nostris
 Regna jacent pedibus , cum Regibus , & patriis Diis ,
 Urbibus , & sylvis , per te præsentia fiant ,
 Ut sibi jam tandem depresso lumine Veri ,
 Antipodas constare recens intelligat ætas .

Tu

Tu quoque præsidium , ni deditabere, præstes,
 Pamphiliz decor ò Gentis, BENEDICTE, Neposque
 Par ingentis Avi : Tu vatum maxime , vatis
 Lora regas , quandò te Præside Vaticanæ
 Protegitur sénium venerabile Bibliotheçæ ,
 Servator famæ veteris , servandus in illâ .
 Non aderis nautis Fautor novus , & tua cantat
 Munera , Tyrrhenâ recubans mercator in algâ :
 Reddita Neptuno per Te seu claustra Neronis
 Accolit , & Lybicum defendit mercibus Austrum ;
 Trajani seu Regis opus jam tempore fractum
 Per te miratut juvenescere , qui stationem
 Ut mutent elementa jubes , depressaque tollis ,
 Ardua demittis , penetras in tartara ferro ,
 Et peregrinantem suspendis in arcubus undam ,
 Unde velut Coelo lapisum bibat advena rorem .
 Quare age , & Hispanis Minyis , ne ferre recules
 Dexter opem , magnus Procerum comes , Oceanoque
 Detrahe sifarium , præcatque Columba Columbo .

Nuncia magnanimorum operum jam fama canebat
 Ad Gades promptam velis , armisque superbam
 Stare ratem , que jam tandem formidine vanâ
 Vindicet Oceanum , defossosque eruat Indos .
 Protinus erecti Indigenæ armipotentis Iberi
 In tantum coire decus ; non moribus iisdem ,
 Non studiis similes , nec eodem sub Jove natos ,
 Fecerat unanimis magni concordia voti .
 Quos ubi spirantes animosum vultibus ignem
 Dux videt , & clausos ceu carcere , polscere cursum ,
 Celsior ipse loco , solitoque angustior ore ,
 Vocibus his acuit , stimulosque calentibus addit .
 Litore Posteritas spectat sublimis ab isto
 Carbeta , quodque diu latuit , num maximus ille
 Occa-

Oceanus , Fluviorum uterus , terræque patentis
 Vinclum immane , ingens , sit meta novissima rerum ;
 An jaceant super Oceanum nova litora , & Urbes ,
 Tandem scire cupit : Litem eomponere Mundi
 Nos sumus electi ; quamquam , si vera fateri
 Fas mihi , naturam angustat , quicunque coercet
 Finibus Oceani , se se in spatia ampla relaxat
 Magna Parens , nescitque modum : quo credimus illam
 Deficere , hic oritur ; non est andacia voti ,
 Summa licet , culpanda tamen . Natura capacem
 Mentem hominis jubet esse sui : nisi posse potiri
 Illa daret , quò nos stimulat , nec vota deditur .
 At nullo tentatus adhuc à remige fluctus :
 Gratulor hoc ipsum , quod non exempla sequamur ,
 Exemplar nos esse decet ; post talia facta
 Parciūs audaces Minyæ , vos fama loquetur ,
 Et minor Argolicis annalibus ibit Ulysse .
 Sed mors certa manet , defunt & sydera Cœlo :
 Sed tenebris confusa dies , sed plena ferarum
 Omnia : Sed salvi nihil est , ubi vortice raptæ
 Naufragium patiuntur aquæ , seque resorbens
 Ebibit Oceanus . Verùm hæc vanissima vulgi
 Fama refert , liceat nisi vincere , monstra videre :
 Fingite vera tamen , quæ solūm credere vera ,
 Qui timuere , solent ; sunt ò , sunt præmia tanti ,
 Ut majora fide possint mala , nulla videri .
 Imus ad Indorum sedes , petimusque beatam
 Gemmarum patriam : Regio est aptissima vinci ,
 Dives , & imbellis : nondum se montibus illis
 Mersit avarities , rupesque cecidit opimas
 Lucro irata suo , nec dum resonare bipennim
 Audiit Hispanam vicina ad tartara Pluto .
 Vestruin erit intactæ fibras aperire parentis ,

Theſau-

Thefaturis donare diem , noscique volentes
 Pronere dvitias ; merces quām magna paretur
 Navibus his , nescitis adhuc : his credite velis ,
 Expectant Superi statuas , diademata Reges .
Quid tamen intueor ! solito maturior exit
 Nox pelago : teneo misum Cœlestibus omen .
 Omnia prona viæ prospexit ab æthere Phœbus ,
 Arma , duces , ventos ; ideoque citior Indos
 Visere amat , ferat egressūs ut nuncia nostri .

Hæc ait , & stricto feriens retinacula ferro ,
 Dat classem ventis , & concipit æra malus ,
Jam volat illam omnes animique , oculique sequuntur ;
 Ire nec aspicitur , nisi postquam apparuit ifse .
 Fugerat à tergo portus , nec Ibera videri
 Litora desierant abeuntibus : ultimus ipse
 Terrarum clypeus donec vanesceret Atlas .

Ultra Fortunæ dictas à nomine terras
 Erigitur scopulus partes abruptus in ambas :
 Stetne , cadavre , manet dubius , semperque ruent
 Imminet assimilis , ne desinat esse timori .
 Hic , procul humano se se Discordia cætu
 Abstulit , inter utrumque Orbem , prohibetque coire
 Rupibus injectis geminas in foedera gentes .
 Et modò de speculâ , nunc has , nunc aspicit illas ,
 Diversaque videre plagas , diversaque gaudet
 Litora , discordesque Deos , hominesque , ferasque ,
 Sydera syderibus contraria , Regnaque Regnis .
 Portentum grave Terrigenis , cui sola voluptas ,
 Scindere quidquid amor , quidquid natura ligavit .
 Odit & ipsa suo coēuntia corpore membra ,
 Hinc morsu petit , & manibus divellere tentat
 In partes partes , & frusta in frusta secare .
 Nullus in ore color , nisi discolor , albida , flava .

Atta-

Atraque cæstaries , claudit quoque pectori bellum ;
 Gaudet , mæret , amat , momentoque odit eodem ;
 Ipsa sui Chaos est , in se confunditur ipsa ,
 Discordisque Deæ totum est discordia corpus .
 Invigilant dominæ lateri famularia monstra ,
 Jurgia , Seditio , Lites , Furor , Ira , Tumultus ,
 Murmura , Dissensus , Rixæ , quæ nocte dieque
 Exercent in bella manus , metuuntque vicissim
 Vincere , ne finem faciat victoria pugnæ .
 Regnat in implacidas animas Dea turbida , quodque
 Detrectent parere sibi , sceptroque rebellent ,
 Hoc regnare vocat . Montis quæ vertice postquam
 Luce sub incertâ venientia carbasa vidiit ,
 Aut certè vidit , vel se vidisse putavit ,
 Terque quaterque caput quassans : ratis ò ! ratis ò ! quæ
 Velificatur , ait , veterumque quod horruit ætas ;
 Ausa nefas : super Oceanî mōstra omnia monstrum est ,
 Visa per Oceanum volitare impune carina .
 Tartareusne senex animarum examine septus ,
 Fert caligantem nigrâ ferrugine cymbam ,
 Indigestum Erebi fumum , somnumque perosus
 Ignavæ Lethes nocturno frangere remo ?
 At non esse potest audacia tanta sepultis :
 Qui mortis nec regna timent , maria ista timerent :
 Infernis pejora utinam ne monstra venirent .
 Suspicio nec vana mea est ; hostilia cudent
 Vela procul ; nosco Labarum , maculasque crux
 Invisi ; Deus ecce Deus , quem Tartarus horret ,
 Atque ego plus illo : tantum Deus iste , Deorum
 Non patitur turbam , delubraque nostra tenere
 Vel solus , vel nulla volet ; scemel advena Numen
 Indos introeat , pereant mea jura necesse est .
 Discordes Urbes , discordia regna coibunt

In corpus , fietque Deo gens una sub uno .
 Proh dolor ! ut video facibus de puppe levatis
 Invehitur peregrinus Hymen , thalamisque futurus
 Gratior , orbe latos alio transportat amores .
 Jam jam si junctis animis sub legibus iisdem
 Corpora connubio junget quoque , Mexicus Orbis
 Tempore se parvo mirabitur Europæum .
 Ast ego , tutelam valli cui credidit hujus
 Imperioſa ſuperſtitio , transcendere clauſum
 Limea inulta ſinam ? nunquam ò temeraria claffis ,
 Nunquam erit , ut liceat tibi dicere : Vidimus Indos .

Hæc ubi dicta , ruit præceps , partemque revulſit
 Secum irata domus traxit ; fugit inde per auras
 Torva , ſed à tergo reſpectat laeta fragorem .
 Nec mora , quod pelagi ſeduſtā in parte latebat ,
 Cœruleum penetrale petit , rupemque ſenilem
 Ancipitis Protei ; fama eft ſtabularē ferarum
 Terribilem conuentum illic , ipſumque ſedere
 Paſtorem armento medium , ſecla omnia mente
 Gelandem , plenum fatis , & voque futuro .
 Si quid amare potest , amat hunc Discordia : quippe
 Par ſibi , nemo magis pugnantia corpora doctus
 Sumere ; fit Leo , fit coluber , nunc exit in ignem ,
 Nunc in aquam , formaque tamen deformis in omni ;
 Cujus ut ante oculos ſtetic effera ; Paſtor ad umbram
 Lente ſedes , clamat , quique omnia ſcire fateris ,
 Quæ ſint , quæ fuerint , & quæ ventura trahantur ,
 His neſcis , quid agatur aquis ? ſpreto Hercule , ſpretriſ
 Diis maris , atque Erebi , tandem via facta per undas ,
 Teimpus ad hoc homini clauſas ; tantique quis ausi
 Molitor ? Ligur eft , animoque ſuperbus Ibero ,
 Dicere non auſim minus horreat improbus , an plus
 Affectet : quod amat , geminos eft jungere innudos ;

Quod

Quod non horret, aquæ sunt hæ; mera phasmata ridet
 Inimodicos Physteres se more Cylindri
 Tollentes ab aquis, eructantesque profundis
 Faucibus in naves gravius marc ventris ab imo,
 Mox super antennas avidos distingere rictus,
 Fac prope terrificent oculos, & corpore recto
 Assurgant squammosi apices; intelligat amens
 Advena, post Gades, alias hic esse columnas.
 Neu procul à terrâ, terræ caruisse timore
 Forte putet, Tauros alios, aliosque Elephantos
 Egere. Quis pudor est, intra cum litora se se
 Humida gens ponti teneat, contentaque stagnis
 Vivere clausa fuis, terras intrare reculet,
 Non modo sollicitent pontum telluris alumni;
 Insuper insultent, non ipsa cubilia magnæ
 Tethyos horrescant pervadere cominus, atque
 Sacrilegos oculos urna demittere Solis?
 Debueras multò ante pudori occurrere nostro,
 Ut Gaditano solvens à litore, primos
 Fecit aquâ in vetitâ sulcos: tunc omne natantum
 Vulgus in audacem decuit producere classem,
 Non aliâs, illo quam tempore, pompa ferarum
 Ostendenda fuit; meritas ut perdita penas
 Europâ spectante daret: scirentque Nepotes,
 Debita quaæ pelagi maneat reverentia Regem.
 Quidquid peccatum retrò est, modo corrige; toto
 Cum grege speluncam turgentibus objice velis,
 Fluctibus in mediis mirata natantia Castra
 Hæreat, ulteriusque volet si tendere classis,
 Unum iter inveniat per guttura Balænarum.
 Dixerat hæc, & plura ferox, propriorque jubenti,
 Ni faciat. Silet ille diu, præcordia donec
 Concipiant majorem animam, tandem altius hausto
 Nuni-

Numine ut intamuit : rixari desine , dixit ,
 O Dea sœva , Deo : venit quæ misceat Orbes
 Hora duos , luctere licet , non viribus ullis
 Efficies , quin accessus pandatur ad Indos ;
 At tibi si cordi sunt iræ , prælia , clades
 Verte aliò nienteni , potiusque admitere , figat
 Litoribus veticis hostilis ut anchora dentem ;
 Auri gleba ferax , nullique obnoxia ferro
 Degit ibi , Dominis pretium ignorantibus ipsis .
 Huc sine prædones veniant Orientis avari ,
 Primi intrent , fodiantque specus , raptoque potiti
 Turrigeras onerent pinus ; proh qualia Bæti
 Bella reportabunt ! tutum se cautus Ulysses
 Credidit , Aeolios fratres dum clauderet utre ,
 Ignarusque tamen sua se gestare pericla ,
 Naufragium secum , tempestatemque ferebat .
 Scilicet illecti massa flaventis amore ,
 Certatim Thraces , certatim Maurus , & Anglos ,
 Navalesque ruent Batavi : jam classibus omnem
 Umbrari Oceanum video , ramoisque Cœlo
 Fulcimenta rapi , seque ipso Atlanta minorem .
 Quis tibi tunc animus , totum cum luce fragosâ
 Aspicies radiare fretum , & candente metallo
 Fulgores , tonitrus , terrenaque fulmina trudi ?
 Mox sonitu ingenti cum bellatoribus acta
 In præcep's ferri tabulata , perire videbis
 Inde voraginibus , qui jam periere ruinâ .
 Detur , ut extorris jam tandem bractea Bætin
 Naviget indemnus : non est de mercis opinaz
 Pondere , cur nimirum sibi plaudat Iberia ; bella
 Aut alet Europæ , vel ab illâ sœvior armis
 Luxuria incumbet Bellona domestica morum ;
 Atque ita quam metuis , societ ne carbasus Orbæs

Ista duos , Orbem potius committet utrumque .
 Conscius ipse mali jam nunc sibi proxima Pluto
 Hispanis ultrò fossoribus antra relaxat ,
 Et petit in lucem scelerum fomenta recludi .
 Odit & Oceanus post tot jam secula nullas .
 Esse rates , in quas sua mugiat unda , doletque
 Perdere saevitiam , keriles latrare procellas ,
 Et scopulos sine laude truces , dare nomina gestit
 Syrtibus , & ventis , faunaque parentibus oris .

Dixerat : illa licet vatis responfa probaret ,
 Laudaretque invita etiam , tamen illius ut mens
 Pugnat in alterius mentis decreta , quod ille
 Improbat , ipsa probat : quin vis ea pessima cordis
 Discordantis inest , ut cum sit nata nocere ,
 Vel nocitura minus , modo sint sibi dissonia , malit .
 Ergo fremens , oculoque adspectans Protea torvo ,
 Velle tuum nolo , volo nolle adjectis , & isthac
 Pugna mibi placitura magis , quod & ipse repugnes .

Hæc ubi dicta , cavo latitantem lampada cornu
 Detexit , tenuitque manu ; lux infera penè
 Perculit egelidum conclave : repente soluto
 Frigore , tornacis ritu , candescere cœpit .
 Exemplò Proteus , ut in omnes vertere fe se
 Aptus erat formas , simul ac per lumen fulgor
 Transiit in venas , flammamque niedullitus hausit ,
 Vertitur in flammarum , solitoque flagrantior arsit .
 Aequoreus Tubicen cantum non edere doctus
 Ante , nisi ad Thetidis spectacula festa jocosæ ,
 Inflavit concham ; verùm quia concitus ignem
 Pectore combiberat , dum ludicra sibila tentat ,
 Intonat armisnum : prior horruit ipse , fuitque
 Vox omnes super illa tubas . Tunc frigida ponti
 Militia , accepto bellii irritamine , præceps

Incum-

Incumbit pelago , quæcunque horrentia pinis ,
 Dentibus , & corio , vel acuti tergoris hastis
 Monstra catervatim densantur , & ordine nullo
 Effunduntur Equi , Tauri , Tritones , & Orcæ ,
 Semiferique homines , portentiscaque pueræ .
 Una omnes simul ardor habet : velociter ire
 Miratur Testudo pedes , contrâque carinas
 Pleni odiis mutatis stupent Delphines amorem .
 Qualis in Aurora pelagus cum magna Philippi
 Progenies egit confertam milite Classem ,
 Squammosi pecoris veniens exercitus alto
 Obsttitit intranti , de totque animalibus ante
 Aggere ceu facto dare lina retrograda jussit :
 Admonitumque Ducem voluit tibi partibus illis
 Ne quoque tam pronè vincendum fingeret hostem ,
 Esse aliud bellare Mari , quam vincere terras .
 Talis ab occidui veniens Hyperionis uadâ
 Instructum æquoreis legionibus agmen agebat
 Hispanis clausura-viam Discordia rostris .
 Quisque suam iratis de piscibus exacuit viu .
 Hamos lethiferi morsùs Echeneis , inertem
 Frigoris afflatum Torpedo , qui que mucronem
 Fronte gerit mediâ , torquet , cupidusque ferire
 Non ferit , & vanis diverberat ictibus auras .
 Vulgus aquatilium balena novissima claudit ,
 Cycladis in morem gradiens , Delique natantis
 Dat sonitum caudâ , & sua se post terga relinquit ,
 Funditus una capax mare vertere bellua totum :
 Quid cunctæ potuere ! Repente nigrescere pontus
 Cœpit , & è fundo ruftari nimbus arenæ :
 Flamina tunc aberant , illoque ex axe remotos
 Carceris Æoli tenuit distantia ventos .
 Asper anhelatus nantum tot ubique ferarum

Ventorum sed munus obit : movet halitus undas ,
 Et jubet in tumidas adeò succrelcere moles ,
 Quanto non furarent Aquilonis turbine motæ .
 Adjuvat ardentes furias Discordia , nudo
 Quæ pede summa maris feriens , effeuere fluctus
 Cogit , uti Tyrrhena super cum marmora versat
 Claustro indignatus flammantia Vesvius exta .
 Vel soli poterant jaculando longius igni
 Esse pares oculi , sed habebat dextera tædam .
 Discutit hæc noctem , dat lumen , & obruit una ;
 Jus & in omne fretum tamquam velit unica , Cœlum
 Eripit , immissoque excæcat sydera fumo .
 Quaque rubet , itygiæ madefacta bitumine fontis ,
 Huc illuc fomenta jacit facientia rixas .
 Incidit in classem . Puppis prætoria primùm
 Dividitur ; Dux attonitus quâ parte feratur
 In præceps , oculo sequitur fugiente sodales ;
 Hos quoque contactu perstrinxit ut ignea pestis ,
 Extemplo turbati animi , pietasque , fidesque
 Deficiunt , odii se se infectantur apertis ,
 Causam odii nec scire licet , fremit undique murmur
 Armorumque , virsumque , furit cum milite miles ,
 Telaque distringunt : cœcidissent forsitan iæti
 Vulnera non alio , quam quo Cadinæa juventus ,
 Jussa mori , quâ nata die ; formido vetasset
 Ni potior , civile nefas : modo namque levati
 Fluctibus immodicis Cœlum se tangere credunt ,
 Tangere depresso modò Tænaron , unica ab imis
 Vox audita vadis super æra redditur : Eheu !
 Perdidimus Mundum , dum quærimus . Ultima verba
 Non finit audiri murmur grave & territat æquè
 Quod positum ante oculos , & quod post terga reli-
 ctum est .

Tali-

Taliter ignoto deprehensus tramite Cœli,
Lumen ad occasum, lumen referebat ad ortum
Mentis inops Phaëton, simul ire, simulque redire
Horruit ex æquo, spatum dimensus utrumque.

Numinis interea monitu dedit aurea cantum
Buccina, conciliumque vocat: panduntur Olympi
Auditio clangore fores, & tempore eodem
Numinibus terræ patuerunt, Numina terris.
Tunc animas, nil terrenæ jam foecis habentes,
Sydereosque Senatores Respublica lucis
Egerit, augustoque replet subsellia cœtu.
Nec quia consultis egeat de rebus agendis
Cœlicolum mentes interrogat; ante rogari
Sed quia vult, quam dôna ferat: sic illius aulæ
Ferre preces possunt, & non suffragia Patres.
Lætior aflueto, facies tunc ardua summi
Regis erat; jussum solii rarescere spissum
Lumen, & ad sacras dormire tonitrua plantas.
In quem non audens oculos attollere, cœpit
Sic Aretia loqui: cum diceret, omnis in unam
Curia converla est, tenuitque silentia Cœlum.

Aline Tonans, totus licet hic tibi serviat Aether,
Non colis idcirco majora palatia, quam cum
Tecum habitas, juxta fœlix, à supplice Mundo
Seu coleris, vel si nulli spectabilis, intrâ
Te recipis, solus tibi pompa, tibique theatrum.
At quia iussisti pulcrum pulcherrimus ipse
Deterso squallore in lucem etumpere Mundum,
Notior ex opere ut fieres, & proderet ipsa
Pictorem pictura suum; circumspice quidquid
Ambit sera dies, & flamma binominis astri,
Imperii pars magna tui est, rerumque vocari
Vel pars summa potest; sed tanta potentia nulla est,

Hic nullum si nomen habes : pro Numinе Tellus ,
 Sol & adoratur , Diis aspernantibus ipsis
 Gentem hebetem, stolidèque piam, cum turpiter ad se,
 Quæ Tibi debentur, videant descendere thura .

Adde, quod à reliquo terrarum corpore pars hæc
 Scinditur ; Antipodes quid sunt , nisi fabula , visi
 Arboreique homines , quos credidit hactenùs ætas ,
 Ora solo, Cœlo rectas attollere plantas ?

Ecce Asia Europæ committitur, Africa utrique :
 Nec maria impediunt, sua quin sibi mutua longè
 Brachia protendant , & dona sororia mittant .

Tu modo , si geniti sunt uno tempore Mundi ,
 Consule disjunctis , da Fratri cernere fratrem ,
 Alter & alterius dum noscet , & ora vicissim
 Agnoscenda dabit , mirabitur integer Orbis

Tunc se majorem , major nosceris & ipse .

Atque ego jam rebar felicem temporis hujus
 Advenisse diem , cum ditis ad ostia Cubæ ,
 Auspice Te , vidi properantem vela Columbum ,
 Quem modo (proh scelus infandum !) Phlegon tide
 ripâ

Tempestas effusa sodalibus abstulit, inque
 Orcarum fauces , dextram nisi porrigit , ibit .

Talibus orabat : lacrymas cum voce dedisset ,
 Lumina si tingi lacrymis Cœlestia possent :
 Quod licuit , pariterque fuit spectabile visu ,
 Vultum Oratricis rubor est in fine sequutus :
 Qualis ubi mersâ rubore crepuscula luce ,
 Reitata adhuc Cœlo species emortua solis ,
 Et color , Assyriæ cupeant quem sugere lanæ .

Tunc Pater Aethereus vultu , quo nubila placat ,
 Reddidit hæc : tremuit concusso cardine Mundus ,
 Rursus ut agnovit vocem , quæ duxerat ortum .

Parce

Parce Aretia queri , semel edita verba , perenni
 Ære ligata manent , & non mutabile Nomen .
 Quas tibi promisi jamdudum prodere , gentes
 Se contra stantes , ignorantesque vicissim ,
 Non ultra latuisse sinam : mea cura Columbus ,
 Et tua , primus erit , qui pectore clarus , & armis
 Proferet in lucem ; series quem longa sequetur
 In de Repertorum , quidquid telluris , & undæ
 Ingens Vesper obit , totum retegetur ab istis ,
 Meta nec antennis post hac erit ultima Thule .
 His ego constitui venturo tempore regnis
 Reginam , Dominaq[ue] novis præfigere , quæ cum
 Europâ , atque Asiatâ , Nymphâque Lybistide certet ,
 Par sit ut una tribus , quartamque Sororibus addat .
 Cara mihi ante omnes est Cubæ Filia Regis ,
 Barbara stirpe quidem , sed tanto charior inter
 Barbaricas animas , quod non est barbara ritu :
 Me colit , atque hominum nulli quod denego , Redi
 Naturale jubar , sic mens amplectitur , ut me
 In sois quantumvis Diis præferat omnibus unum ;
 Attamen expectat radio propiore foveri
 Cruda Fides , & adhuc cupiens emergere Verum .
 Auræ nomen , quæ lustro penè peracto
 Nomen Americo Tuscæ telluris alumno ,
 Ducebat Americæ , tantaque à Præside duplex
 India facta palam , gaudebit America dici .
 Quare age ruimpe moras , rapidis & labore pennis ,
 Æquor adi , compone minas , classeri eripe damno :
 Præcipueque Ducem contra impendentia tela
 Indorum , magicosque dolos armare memento .
 Hæc ait , & se se radiorum nocte suorum
 Claudit inaccessum ; tum festi turba Senatus
 Solvitur : auditi tonitus per iugane sonare .

Nomen Americæ meruit quod in æthere nasci;
 Primus in argento bigæ memorabile sculpsit
 Vesper, Americam violis in mille colorat,
 Iuque rosis Zephyrus, tremulisque susurrat in alis.
 Tunc primæ, occiduæque domus porta alta dehincit;
 Cœnicolæ super effusi specularia, gaudent
 Præflorare oculis nova regna, videre vetustâ
 Migrantes statione Deos, profugasque Megæras,
 Et portentosas scelerum rarescere nubes.
 Orbis ab exortu certè non tanta voluptas,
 Cum fugerent elementa Chaos, rescinderet aër
 Indeficatus crassi commercia limi,
 Nataque diffidio natura venustior esset;
 Quanta fuit superis Orbem spectantibus Indum
 In melius verti, & Romanum sumere vultum.
 Noscere præsertim cura est, venturus in auras
 Quæ loca XAVERIUS rimabitur, abluet & quot
 Reges amne sacro, quot denique sanguine Divos,
 Vulneribusque paludatos transcribet Olympos.
 India circa illum tota est, turbamque vel ipsis
 Cœlitibus numerare labor: jam cogitat Æther
 Hæroas qua parte locet, pars illa probatur
 Aëris, imbre vacans & libera nubibus, unde
 Non obliqua suis appareat India Divis.

Ast Aretia menor mandata facessere summa
 Mensis, opem legit sedandis motibus aptam.
 Norat, ut æterni Genitoris imagine visâ,
 Prodit Amor velut è speculo, quod & exeat illo,
 Igneus idcirco est, nec flamma potentior ulla,
 Orta repercussio geminæ splendore favillæ.
 Tertia sit quamvis, quamvis distincta duabus,
 Æqua duabus ea est, ardorque simillimus igni,
 Nil unum non esse finit, supera alta tenentes

Impa.

Impare Personas numero sic illigat , ut sit
 Unum scire tribus , tribus & quoque velle sit unum .
 Et speculum , & flattmam capit hoc Aretia ministro :
 Tale quid ut peragat confidit in Infera monstra ,
 Omnipotentis Amoris opus , crystallinus umbo .
 Quale Syracusas olim obsidione premente
 Magnæ Urbis clypeus speculum fuit , unde coëgit
 Pro muris bellare diem , soleisque nivali
 Orbe lacesitum medios excusfit in hostes ,
 Marcello mirante faces , quâ parte , vel unde
 Mulciber in naves , Ætnâ parcente veniret .
 Nec mora , digreditur Cœlo , librataque pennis
 Inferiora secat : gestat manus altera tædam .
 Altera crystallum : decori est fax ipsa ferenti ,
 Cujus ab aspectu discit quoque flamma nitere .
 Quâ graditur , clarescit iter , nec desuper albet
 Lacte magis , quam qui trames describitur infrâ .
 Jamque peragatis Europæ finibus omnis
 Venerat Atlantem supra , speculataque corpus
 Montani senis , à glacie concrescere barbam ,
 Umbrati nimbis humeros , Aquilone moveri
 Piniferum caput ; & fluvios descendere mento ;
 Risit ad humana mentis deliria , nunquam
 Sana minus , quam simplicitas cum rustica Mundi
 Credidit unâ hominis Cœlum cervice sedere .
 Præterit hunc spatiunque immensarū intrat aquarū :
 Mortis plena metu vider omnia , stridere nubes ,
 Et mugire feras , & hianti velle yideri
 Ore vorare viros , ratibusque assurgere prensis .
 Tum quod Amor potuit suadere , suasit amanti ,
 Ferre suis properanter opem : stetit Æthere pendens ;
 Dein speculo conversa facie sic aptat , ut ignis
 Editus ex illo , referiret fulgere Classem .

Missa

Plantarum veterum caligine furua , satisque
 Horrens nocte suâ , quamvis cantamina defint .
 Huc ulla nec Pastor oves , nec aratra Bubulcus
 Ducere , non ausæ volucres infistere ramis ,
 Cujus & in fauces nemo , nisi devius intrat ;
 Sed longè , dígitoque solet monstrare viator .
 Expersa Diva meritis circumspicit omnia , portam
 Utque bipartitos inter confurgere montes ,
 Impositumque fores suprà videt insuper arcum ,
 Perlegit hunc alto cælatum fornice versum :
Janua pandetur nulli , qua dicit ad Indos .
 Carmine subfinit lecto , sibi parcere Dia
 Nec potuit , quin hæc secum : fiducia victos
 Qualis habet Maues ? etiam post tartara , tollunt
 Sublimes animos ! priui affectare nec horrent
 Jus domini , ut sperent tot jam per sæcula clausum
 Occasum , clausum quoque tempus in omne futurum !
 Experiāmur , obex sit inelectabilis iste
 Ulli hominum : dixit , mutuque agere omnia mentis
 Quo solet , incisum jubet evanescere carmen .
 Mox aliud , scriptumque notâ meliore reponit :
India pandetur , Patriam cui Janua fecit .





L I B E R II.

O E P E R A T adventu lucis rare-
 scere velum
 Obscuræ Matris , fugitivaque som-
 nia partim
 Stramine plebejo , partim Sidonide
 lanâ ,
 Muta soporiferi repetebant atria Regis ;
 At prædæ , de nocturno quas Orbe ferebant ,
 Errorum vestigia erat . Jam grandior umbra
 Morpheus , è fabris larvalibus ultimus , antrum
 Clauerat , & de sopito deliria Mundo
 Plurā licet tulerit , vigili majora reliquit .
 Tum roseum per iter visa est Aurora venire ,
 Incessu testante Deam : de prole futura
 Vivit , & ornatur Genitrix brevis : ænula prolis
 Est , à prole tamen : né quærите , qualia Terris
 Munera largitur , satis est promittere Solem .
 Læta aliis , nautarum oculis lux orta retexit
 Iratæ noctis faciem ; patuere , trophæum
 Turbinis , antennæ laceris hostiliter alis ,
 Quassatæque trabes : malus , qui gloria Clavis
 Nuper erat , nomenque prior monstrarat Iberum
 Oceano , dederatque suum cognoscere Regem ,
Jan

Jam modo truncus iuers, veterumque oblitus honorū
 Rostra super mutilus trahitur, qui rostra trahebat.
 At sua dum spectant taciti mala, donaque fati
 Vivere summa putant: spirans a tractibus Euri
 Duleis odorat: veniebat anhelitus auræ,
 Ambrosia qualis solet esse, animæque Sabæz,
 Tetra ait Almirus puppi speculator ab altâ,
 Tetram prodit odor patrius: cum diceret, ecce
 Terra in cospectu, sed nulla beatior unquam;
 Utpotè de rebus mortalibus unica, raruim
 Nacta decus, tractu longi ne temporis esse
 Desineret fœlix, & fortunata vocari.
 Scilicet in speciem scena consurgere visa
 Insula Canariæ Princeps, mitissima Cœlo,
 Altaque prospectu nemorum, molimine portus
 Nobilis, ingenio luxus, & idonea sedes:
 Saturni profugæ meritò credantur ur illic
 Degere reliquia, nasci sine semine flores,
 Temperies Zephyri durare perenniter, anni
 Ver nescire viçes, & pleni nectare fontes.
 Gaudia tunc ausæ mentes admittere primùm,
 Credas æruimis fractas, usuque dolendi
 Dedidicisse frui; miseri sed gaudia quamvis
 Ipse reformident, suspectaque terra minetur,
 Quâ ratione tamen possunt, ad proxima vertunt
 Litora, naufragii frustum miserabile, proras.
 Sic ubi Niliacas monuit migrare Syene
 Spes Latiae telluris aves, facto agmine, se se
 In nubem glomerant: venientibus a pelago si
 Forte subobscuram Tyrrenhæ Regia Circes
 Admovet Italiam, quamvis via plurima restet,
 Visa fatigatas reficit vicinia pennas,
 Accelerentque jubet: nec corda improvida norunt,
 Ornet

Ornet ad infidias quæ retia litus amatum .

Hæc inter vigili speculans Discordia saxo ,
 Viderat Hispano spoliatas Præside pinus ,
 Invalidasque labore viæ ; quantumque superbit
 Læta tuens ignominiam , miserrandaque visu
 Carbasæ , tantum etiam timeret anxia , saucius hostis
 Ne reparet vires , vetitumque reavigeret æquor .
 Nè faceret , bellum movet alterum , & altera tela .
 Canariæ in magnâ Fortunæ nobile Templum
 Stabat , & Antistes , præcerat quæ maxima Templo .
 Quod fortunatis gentes illudere vanas
 Sciret imaginibus , nomen Theromantis habebat .
 Destinat hanc tenebris sub opacæ noctis adire ;
 Non tamen ante adiit , qnám se mutavit in almæ
 Os , habitumque Deæ , & meruit Fortuna videri .
 Partem albo , partem vestis discrininat atro ,
 Sortis & indicium sub utroque colore notavit :
 Lege dedit nullâ tergo fluitare capillos ,
 Suinit & incesium , qualemque agit improba motum
 Rebus in humanis , talem jubet inter eundum .
 Aſſimilare pedes , ut passu corpus in omni
 Altera de plantis demittat , & altera tollat .
 Tunc ſic aguosci facilis Theromantidos Ædem
 Intrat , & oh ! dixit , famularum prima mearum ,
 Laude yeneficii quæ longè Cholchida ſuprà ,
 Circenque affurgis ; neque enim male fortibus herbis
 Ufa , quibus potis animæ jubeantur ab undis
 Humanâ sub mente eurem vefire ferinam :
 Vis tua nobilior : cognatae parcere formæ
 Mitis anias , animos tantum tibi vertere curæ eſt .
 Hos quoque nec crucias , blandâ ſed imagine pascis .
 Ut , quæ ficta vident , mereant non ficta videri .
 Et quid obeft , bona ſi defint , modo cœperis uſum ?

Tan-

Tantum quis fœlix , quantum se judicat esse .
 Gens inimica mihi , quam primum , naufraga proras
 Huc aget (irarum causas ne quare mearum)
 Hanc ego perculerim Protei licet agmine toto ;
 At , quia naufragium citra fuit , increpo fluctus
 Ut nimis imbelles , & inanes dentibus Orcas .
 Ni properem , vereor sylvam ne cedere nostram
 Audeat , expertam nullas huc usque secures ;
 Et faciet . Novi gentem , spes urget Iberus ,
 Quas semel arripuit , cuicumque occurrere fato
 Impavidus cervice novâ : quo meta recedit ,
 Vota magis crescunt , irritanturque retenta .
 Tu modo per simulacra modis volitantia miris ,
 Fortunatarum rerum sic objice formas ,
 Molliter ut capti , pars plumâ ignobilis otî ,
 Pars opibus , credant hic aurea regna , nec ultra ,
 Quos reperire parant , Indos reperire laborent .
 Talia dicta dabat ; cum diceret , illa tenebat
 Ora intenta Deæ , totamque medullitus hausit .
 Sponsa gravis veluti ; bibulo si lumine sœpe
 Majorum vultus depictos atria circum
 Viderit , ex ipsâ picturâ pingere Matris
 Nescio quid discunt oculi , natosquê figurant ,
 Dum mirantur avos ; falsi sic Numinis ora
 Dum videt Antistes , penitus sub corde recepit .
 Olli patua refert : non est cur Diva moretis ;
 Facta puta , quemcumque jubes : Tibi velle , meumque
 Posse subest : miscere voles si Tartara Cœlo ,
 Huc huc adventare jubebo animalia centum ,
 Sphingas , & Harpyjas , Centauros , Gorgonas , Hydros ,
 Plutoni in pompam stabuli quæ Græcia misit .
 At , quia non tetricas patitur mollissima larvas
 Insula , sacra tibi , simul & dilecta Lyæo ,

Ugar

Utar amabilibus, locus hic ut postulat umbris .
 Dixerat : illa abiit , jussis obtemperat ista .
 Lux aderat , quâ Thebano de more , solebant
 Orgia Canariæ Matres celebrare Lyæo .
 Undique convenere , vocat quò nobile Fanum
 Fortunæ , Bromioque sacrum ; nunquam hospite tanto
 Undavere fores , nec victima largior unquam
 Visa coronatam cultris submittere frontem .
 Ergo , ubi lanigeri biberat satis ara crux .
 Ritibus instaurant priscis Trieterica : nemo
 Non sacer esse cupit , per quæ non esse meretur .
 Thyrso armare manum , frontem obscurare galero ,
 Obvia quæque ferire , impellere , perdere flammis ,
 Credita Relligio , sed vero nomine bellum est .
 Nox favet , illicitosque austus hortantibus umbris ;
 Obruitur cum luce pudor , tutumque putatur ,
 Quod Lunâ fit teste nefas ; ad turpia lentis
 Daut animos tenebrae , peccantque licentius inde ,
 Quod metuant peccare palâ . Quis crederet unquam ,
 Criminis ut possit suadere modestia crimen ?
 Jamque catervatim reserato cardine Templi
 Mænades irruerant : credas bellantis Iani
 Delubrum patuisse , furens dum foemina prodit .
 Tigridis in maculis hæc discolot , illa Leonis
 Horret ab exuviis , crinalibus alta colubris
 Temperat hæc incompositos ad tympana saltus ,
 Fum' da pars quassat redolentem sulphura pinum ,
 Et noctem fugat igne suamque illuminat iram .
 Certatur furiis , metuunt deliria ne siut
 Sobria , lymphatas rapit hæc , rapit impetus illuc ,
 Utque errore animi , gaudent errore viarum .

Ventum erat ad portus , ubi post ludibria ponti ,
 Hispani , fractis cum navibus omnium egeni ,

Carpere primam ausi per dura sedilia noctem .
 En fragor : excutitur somnus , stratisque relicta
 Arma manu rapuere , datoque in litore saltu ,
 Alvarus , Alphonsus , Rodericus , Didacus , Oscus ,
 Erumpant omnes , & dum quæ causa tumultus
 Quaritur : ecce inter tenebras clarescere visæ
 Bassarides , cinctæ colubris , longèque tremendæ
 Vibrato splendore ; ferant quod lampada , & hydros ,
 Sint furia dubitant , an Mænades : esse putarent
 Eumenides potius , nisi quod non possidet Orcus
 Tisiphonas hilares , exultantesque Megæras .
 Jamque aderant lymphatæ acies , jactoque parabant
 Igne cremare trabes , quibus ante pepercerat unda .
 Cum tamen Hispani patuere in litore nautæ ,
 Et videre viros , & torva viriliter ora ,
 Armaque , dèque armis geminantis fulgura lucem ,
 Fœmineæ tremuere manus : mirumque quod illo
 Stantibus articulo rerum , somnoque , meroque
 Mentibus oppressis , tantum rationis inesset ,
 Consiliique ; sed ante oculos cum ferrea Cloto
 Unguis arniatis , & lana novissima pendet ,
 Tunc meminat natura sui , tunc vivere discit ,
 Qui nunquam didicit , timor ultimus erudit omnes .
 Occupat insidiis tempus , quamcumque figuram
 Sumere , & actutum Theromantis ponere solens .
 Componit faciem , veneres accommodat ori ,
 Leniter & flexa in risum , qui veste latebat ,
 Ex improviso ramum manifestat olivæ ;
 Et pacem gestamus , ait , non arma , nec istæ
 Lampades arsuris intentant navibus ignem :
 Non ea barbaries , nec tanta licentia Ludis ,
 Ut , quod apud cunctas jus est venerabile gentes ,
 Hospitii , portisque fidem violare velimus .

Sacra

Sacra per hos ritus Baccho damus , Insula mitis
 Huic dilecta Deo ; dilectaque diligit illum .
 Artifici nec in ære colit , nec marmore tantum
 Parca Superstirio , sub corde receptat , & intrâ
 Ebbit : humani cancelli nescius hospes
 Divinus , furit impatiens , extrâque vagatus ,
 Cum ratione rapit sensus , & pectus inundat .
 Hinc choreæ nobis , & fœminei ululatus ,
 Signaque stultizæ , sed numquām magna voluptas
 Pervenit ad sumnam , nisi cum furor incipit esse .
 At vos , non humiles quoniam decus arguit oris .
 Dicite , quinam estis , quibus huc venitis ab oris ,
 Quovè tenetis iter ? Reddit cui talia Vascus .

O' nisi signa sacræ gereres Antistitis , ipsa
 Ut Dea digna coli , cui tam pia contigit erga
 Mens miseros , & prona malis succurrere , quodque
 Pulchrius est , prævertis opem , renuisque rogari ,
 Munus ut ante preces veniat minuatque pudorem .
 Quos spectas , homines , huc indignantibus undis
 Ejectos , sumus Hispani . De Gadibus auras
 Sortiti faciles : nec nos spes sordida lucri
 Impulit Hesperiaz natale relinquere Cœlum ,
 Antiquasque domos , animas & vendere ventis ,
 Oceanum Regnatori scrutamur Ibero ,
 Quærimus & regnis ingentibus appendicem
 Addere , naturæ finein , Antipodalque sepultos ,
 Et vestigialem tumulum submittere Solis .
 Fernandi nomen Regis , quod grande , potensque
 Toto Oriente sonat , positis sub vespere terris
 Ferre parabamus ; tempestas invida votis
 Obsttitit , incubuit classi , qualemque videtis ,
 Talem Canariæ vomuit , non intulit oris .
 Nostraque sors adeò sed nec miserabilis esset

Cladibus in tantis , modo si Columbus adesset
 Duxque , comesque viæ , delinitorque malorum .
 Hunc vivum seu pontus habet , seu lumine caelus
 (Quod superi avertant) desertâ truncus arenâ
 Squallet iners , funusque recens circumvolat umbra .
 Num volucres inhumata cubent super ossa marinæ ,
 Prorsus in ancipiit est : quod certum , tota remansit
 In manibus spes nostra tuis . Da litoris usum ,
 Et reparare rates , non ut temeraria rursum
 In male tentatas mitramus carbasa terras ;
 Spes altæ cecidere , quibus paulò ante carinis .
 Visa Europa parùm , votorum summa remansit
 Posse redire domum , patrioque senescere nido .
 Oceani fines innabilis , Antipodasque ,
 Quos voluit natura latere , latere finamus .

Plura locuturum fucatis callida verbis
 Corde tegens odium , sic interfata sacerdos :
 O' , mihi quos charos ex nunc amplector amicos ,
 Externi Juvenes , irasci absistite , neve
 Ignari culpate Deos , quin reddite grates
 Neptuno , & Ventis , & Diis Authoribus horum .
 Non aliter , quam sic , terras intrare beatas ,
 Quas habitat Fortuna licet , quos diligit , antè
 Erudit adversis , legiturque futurus amicus ,
 Non nisi cui patuit , quantum fuit ante timenda .
 Quare agite , & quoniam non huc sine numine Divum
 Venistis , læti teatis succedite nostris .
 Si Terra à vobis petitur nova , Terra profectò
 Ista vocanda nova est : habet hæc quod habetur ubiq;
 Omnibus invidiosa plagis , atque iavida nulli .
 Hic Hyblæ flores , hic & Phœacia Tempe ,
 Hic & opes , quarum cum vobis obvia fieri
 Copia , dicetis : quam pauper Iberia nostra est ! ..
 De-

Denique ne teneam vos pluribus , ostinia dicam ,
 Vos fore felices si dixero ; namque beatum
 Nil suprà , vetuit natura beatius esse .

Hæc ait , & manibus prensos in Regia secum
 Tecta venire jubet , curruque invitat eburno .
 Lætitiaz promi mox irritamen Iacchum
 Imperat , ipsa scyphum prior accipit , hospitibusque
 Rite salutatis pleno se proluit auro .
 Nec segnes illi officiis certare receptis ,
 Dant largo responsa mero . Mox cætera turba
 Jusia facit : poterant admoto protinus ore
 Exsiccare cados , major sed vifa voluptas
 Si simul in partem potûs pupilla veniret ,
 Rubraque spumaret vitreo craterè senectus .
 Ergo coronantur calices , repetitaque largo
 Prodigia Canariæ vindemia perditur hauſtu .
 Utque ardens gelidâ cum lamina mergitur undâ ,
 Stridet ; ab epoto sic instigata Lyæo
 Turba recandescit , clamosaque pectora tollit .
 Exululant , Evoéque sonant , vinoque Magistro
 Ingenium fluit in plantas , dictatque choreas .
 Sic festos inter lituos , & stridula buxo
 Cornua , faktatusque nigros , Therònantis Iberos
 More triumphali penetralibus intulit aulæ .
 Ut venere , viros epulis augusta superbis
 Mensa vocat : sedere toris , & quamlibet Ædis
 In partem vertere oculos , vasa omnia credunt
 Palmis tacta Midæ , signataque Mentore multo .
 Ancillæ centum , totidemque ætate Ministri
 Ore omnes , annisque pares , referuntque feruntque
 Emendicatos elementa per omnia gustus .
 Erigat utque gulam novitatis gratia , mutant
 Mille meri species , & acumina-mille saporum .

Altera neū desint paſcentia dulciter aures
 Fercula , Cantores gemini vocalia jussi
 Metra ligare lyrae modulis ; canit alter Iacchi ,
 Alter Fortunæ laudes , & ſepiuſ inter
 Cantandum , hæc conjux , & dicitur ille maritus .
 Ut dapibus placata fames , mensaque remora ,
 Tum ſic Vafcus ait , ſi vera eſt fabula , caſtu
 Non Corcyrae ſic emollitus Ulyſſes ,
 Demodoco ad numerum Trojæ memorante labores ;
 Quale melos præſens noſtram ſtillavit in aurem .
 Scire tamen cuperem (ni pandere forte graveris)
 Fortuna , & Bacchus quâ ſint Junone jugati .
 Græcia nam mendax , cum tot connubia ponat
 Aſtra ſuper , nullumque adſit ſine conjuge Numen ;
 Unum hoc præteriit . Cunctis audire voluptas
 Eſt eadem , largèque cibis ; vinoque reſectis ,
 Dulce fit alloquiis vigilem producere noctem .

Dixerat . Aequa viri petitis , tūm Regia Vates
 Reddidit , occurram votis , nec gratior ulla
 Res mihi , quām gentis ritus edicere noſtræ ,
 Et cui juncta Deo Dea ſit Fortuna , docere .

Eſt ubi Canariae nunc Iſula , Rex fuit olim ,
 Et Regina , diu prolem non ſegniter ambo
 A Superis petiere , diu caruere petitâ .

Edita de pulchrâ tandem eſt genitrice puella ,
 De quâ ſicuti divinum oracula Patres
 Protea cum peterent : Hæc feliciflma , Vates
 Dixit , erit , ſi Virgo viro non nupferit ulli .
 Vatis ab augurio dubium , genitrixque , paterque
 Lætentur , doleantve magis ; Quod Filia latoſ
 Sit viſura dies , latos jubet eſe parentes :

Quod foret hæc eadem nulli nuptura virorum ,
 Eſe jubet tristes : vatis tamen omne , natam

Dixere Eutychien, & , ne fœlicia fata
 Mortalis turbaret Hymen , ea prima parentum
 Cura fuit , ne virgo sinum laxaret amori ,
 Virgineos ignes teneris dūm ventilat alis :
 Disceret at sylvas inter pharetrata Dianæ
 Miles amare metus , animosaque semina laudis .
 Crevit , & in florem vix prima eruperat ætas ,
 Tunc animus patuit pharetræ juratus , & hastæ ,
 Non genitus servire colo , nec nobilis unquam
 Dextera sustinuit muliebri incumbere fuso ,
 Aut gravis ad tenuem descendere fastus Arachnen .
 Munera fastidit , fastidit amata puellis
 Otia , non illi vultus quæfitus ab arte ,
 Sedula nec speculum de crine interrogat omni ,
 Cujus ab aspectu puduit pendere , suamque
 Nesciret faciem , nisi dūm radiantia tractat
 Sæpius arma manu , primò vidisset in illis :
 Vedit , & erubuit , quod amari ut fœmina posset .
 Destinat ulcisci : de Tigride sumit amictum ,
 Commodat ipsa animum , ne quid de Tigride defit .
 Non aliò ornatu mediis incedere sylvis
 Venatrix , quam quo fieret metuenda , solebat .
 Venatrix sed nulla fuit fœlicior illâ ;
 Eminis aut jaculis , aut cominis utitur hastâ ,
 Consequitur quocunque petit : majora cupitis
 Quin habuit . Capream confoderat inscia , matrem
 Invenit , atque ipso peperisse ex vulnere fœtus :
 Tergoribus fugientis apri direxerat arcum ,
 Intima mortiferum penetrarat in ilia ferrum .
 Facta quidem nondum fuerat Fortuna , sed ante
 Quam fieret , sibi tunc tanquam Fortuna favebat .
 Auroræ interea donitor , nè nescius uvæ
 Esset & Occasus , terris his appulit Evan ,

Fortunæ nondum meritis à nomine nomen .
 Forte epulis , somnoque gravis , seque ebrius ipso .
 Ilicis ad nigræ caput inclinaverat umbram ;
 Ante pedes Domini cyathi , thyrsique jacebant ,
 Per vallem iussæ tigres errare solutæ .
 Proximus anguis erat sylvâ nutritus in illâ
 Desidiâ piger , & squamarum mole , suoque
 Æquævus nemori : qui captus odore recentis
 Illicioque meri , cursum deflectit , ubi altum
 Stertebat , proprio perflusus nectare , Bacchus .
 Ut faciem vidit , timidus num tangeret , hæsit .
 At oculo postquam præcontrectavit edaci
 Æger , hians , prædam super insilit : ausus & idem
 Ter , quater (heu facinus !) spiris circumdare pressus
 Lactea colla Dei , rectâ cervice superstat
 Sublimis , spectatque avidus sua fercula prædo :
 Ambigeres , teneat stupidas reverentia fauces .
 Ecce autem spoliis , & cæde superba ferarum
 Adstigit Eutychie : sic illam fata ferebant .
 Quæ simul ac juvene in placide requiescere sensit ,
 Ora viri aversata , fugam celerare parabat ;
 Fecissetque etiam , si non vidisset & unâ
 Cristati capitis radiare minaciter auro
 Serpentem , vibrantem unâ tria sibila lingua .
 Restitit , & properæ pietatis imagine tacta
 Ensem fulmineum denudat , & effera colla
 Surgentis colubri primo feliciter iœtu
 Amputat , ista volat super arboris ardua cervix :
 Hæsit ibi , & ramum moriens rabido ore momordit .
 Altera pars anguis , quæ collum amplexa tenebat ,
 Vi quantâ valuit , coit in sua membra , cadaver
 Ut sparsum reparet , mutilosque recolligat artus ,
 Impetu compressus valido tum denique Bacchus
 Excu-

Exentitur , plenus monstris , dumque aëra querit
 Quid magis expaveat dubius stetit , annè paratuna
 Quod videt ante oculos , & stillans sanguine ferrum ;
 An sua circumquaque ligantem membra Chelydrum .
 Leva repente volubilium cingentia collum
 Vincula squammarum repulit , mox dextera in hastam
 Ibat , & in thyrsum , cui sic invicta virago .

Quisquis es hospes , ait , quid in arma ferentia pacē
 Atma paras , contraque tuam furis ipse salutem ?
 Quod vivas , nostro debes , quem nescius ensem ,
 Ignarusque times : nisi tempestiva nocenti
 Venissem vindex , te nunc horrendus haberet
 Gutturis in caveā , ventrisque voragine serpens .
 Aceurri properè , quo tempore ferre parabat
 Fata tibi , tunc fata tulit , fudique cruentem ,
 Cum super ipse turum cervice arrestus hiaret ,
 Doctus ab arte gulæ gustatu luminis ante
 Irritare famem . Vultus attolle , ubi cervix
 Anguis pendet adhuc , fixaque in stipite dentem ;
 Atque tui desiderium crudele reliquit .
 Hinc modo liber abi , neque enim satis ebibit arcus
 Sanguinis iste meus : juvat ò , modo Delia præsit ,
 Insignire diem fulvâ cervice Leænæ .
 Jamque vale . Dixit , volucrique citatior aurâ
 In cursum laxabat equum , nisi promptius ille
 Isset , & oppositis manibus tenuisset habenas ,
 Clamasque dolens , quo me crudelis abire
 Nymphæ jubes , liceat ... ne possit dicere plura
 Virginis ira vetat : procul hinc , temerarie , dixit ,
 Contactus remove , vultus invita viriles
 Huc satis usque tuli , mea me pupilla nocentem
 Ne faciat timeo , timeo ne fecerit , & sim
 Jam rea tota , aliquâ certè sum parte prophana :

Nulla

Nulla levis culpa est in virgine , lumina postquam
Te mea viderunt , metuent spectare Dianam .

Quare age , tolle moras , temerataque fræna relinque,
Deseruit non sponte Deus : tum libera virgo

Quadrupedantis equi calcaribus incitat armos :

Cum fugeret non visa minus formosa , serenos ,

Quos intrat jubet esse specus , & syderis instar

Signataam splendore viam post terga relinquit .

Quis tibi tunc animus mitissime Bacche Deorum :

Cum fugeret Nymphæ , quod sis servatus ab illâ

Esse cupis gratus ; quod grates illa recusat ,

Hoc facit , ut cupias gratus magis ipse videri ;

Quodque severa sit illa tibi , quod nolit amari ,

Quod nec amare velit , magis hoc irritat amorem .

Fugerit illa licet , fixum est reperire fugacem ,

Vultque audax potius , dum non ingratus , haberis .

Sed quid ager ? fugit illa viros , timet ipse puellam .

Affari si forte viri sub imagine tentet .

Illa feras sequitur , sub pelle latere ferinâ

Esse putat satius : mox ope ratissima fandi

Tempora cum veniant , insignia prisca resumat .

Immemor ergo sui Bacchus , Seinelesque , Jovisque

Tigridis induitur formam , sed pulchrior illâ

Nulla fuit : sic terga nitent pellucida setis ,

Ut Seres neville putas ; sic vellera raris

Distinguit maculis , spatiis ut rite locatis

Sydera dislocat , ne turbam sentiat Æther .

Nec mora , pone premit rapidæ vestigia Nymphæ .

Atreæ forte fuit vitreis uberrima lymphis ,

Atque ita virgultis diffusis ordine certo ,

Præbeat ut faciem genialis sylva theatri :

Eutychiæ sedes , quo se referebat ab æstu ,

Emeritum postquam venando fecerat arcum .

Illius

Illius ancillæ , dedit ut tuba rustica signum ,
 Huc quoque convenient , intermissioque labore ,
 Quas laqueo cœpere feras , aut alite telo
 Apportant Dominæ , pedibusque adsternere certant .
 Illa datis gaudens aliena examinat acta ,
 Illius acta probant famulæ , laudataque laudat .
 Forte recensébat prædas , cum visa repente
 Tigris adesse loco , sed prælia nulla movebat
 Nullæ in fronte minæ ; facile ut dignoscere posses ,
 Longè aliud quam tigris erat , sub tigre latere .
 Quam simul ac vidit , celerem inveniliter arcum
 Strinxerat Eutychie , jam jamque hostile rotabat ;
 Restitit , ut blandos adeò sub corpore mores
 Sentit habere feram : non hoc dignabere telo
 Victima vilis , ait , petitur mihi fortis , & audax ,
 Difficiliisque crux : pudet inclinare pharetram ,
 Optantique mori mortem dare ; vincula collo
 Ocyüs , ò comites , innectite : vincia recusat
 Si fera ferre , cadat ; vivat , ni ferre repugnet .
 Jusserat : haud cogi fera nobilis expectavit ;
 Inserit ipsa libens in ferrea vincula collum ,
 Gaudeat & tamquam Dominæ captiva teneri ,
 Dat pedibus choreas , conceptaque gaudia promit .
 Lætior hac unâ Eutychie , quâm mille peremptis
 Illâ luce feris , quæ per compendia dicit
 Ad tectum regale viam capit , & jubet unâ
 Pone graves spoliis nemorum deducere currus .
 Regia contigerat jam limina , fessaque postquam
 Membra brevi , requie , tepidâque refecerat undâ ,
 Tum quod erat magnæ clausum penetralibus aulæ
 Invitat geniale nemus , cui pergula ramis
 Ex hederâ & lauro sociam facientibus umbram ,
 Alta figurabat viridis curvamina Cœli ,

Apta cibis sedes . Hic lauro menfa paratu
 Tunc erat : accumbunt proceres , Materque , Paterque ,
 Nataque , Sidoniumque super discumbitur ostrum .
 Dumque vacat condire dapes sermone , jocisque ,
 Incipit Eutychie : si lux fuit ulla , parentes ,
 Votis æqua meis , fuit hæc æquissima certe ,
 Quā mihi plus solito visa est Diana favere ,
 Plus etiam quām velle sat est ; ut cætera mittam ,
 Capta mihi tigris est , quamvis , ut vera loquamur ,
 Ipſa capi voluit , mollis , tractabilis , & quæ
 Plus hominis , quam tigris habet : neu credite dictis ,
 Visa fidem facient . Dederat vix talia Virgo ,
 Ecce trahebantur lætæ spectacula mensæ
 Arborei currus , & curribus addita præda :
 Imbelles primum Lynces , Damæ , Leporesque ,
 Capreolique , sed ex humili farragine cervos
 Alta coronati capitis discriminat umbra .
 Segnius inde gravi sub mole gementia plaustra
 Ferre laborabant animas ad prælia natas :
 Quod riget hirsutum setis , quod dente tremendum ,
 Conspicuumque jubis , agrestis sarcina pompe est :
 Victores post terga canes , ostendere tamquam
 Exuvias tumeant , & sordibus ire decori ,
 Lambunt exertâ cædis vestigia linguâ .

Ultima tigris erat , longum quæ clauderet agmen .
 Ut stetit in medio , qualis Deus esset in illâ
 Prodidit Eutychie : vidit , quam forte tenebat
 In manibus , pateram plenam fluvialibus undis
 Scintil/are repente mero , liquor ille quid esset ,
 Nescit adhuc laudatq; tamen speciemque coloremque .
 Aut putat in succos animam fluxisse rosarum ,
 Aut de Sidonio tintas medicamine lymphas .
 Dum stupet , incessit menti male lana cupido

Explo-

Explorare labris , cujus foret unda saporis .
 Os timidè primum stillatis admovet uvis ,
 Laudat , & ignorat sua se laudare pericla .
 Tum magis , atque magis vi delinita rubentis
 Lætitiaz , incumbit cyatho , nec labra removit
 Ante , sitim pleno quām nectare merserit omnem .
 Incaluere fibræ , subitoque rubore rubore
 Continuo facies , ut candens lamina cœpit .
 Protinus inverti mores , rationis acumen
 Obtundi ; inque vicem , mentem subiere tenebræ ,
 Erroresque vagi , cœcique oblivia recti .
 Exululat conata loqui , Bacchantis & instar
 Jam manibus thyrum , jam tympana poscit , & hastā ,
 Et quem non norat , jam nominat . Oh ! ubi Bacchus ,
 Bacchus ubi ? exclamans . Audito nomine Bacchi ,
 Bacchus adest , inquit , tigridisque removit amictum ,
 Exhibuitque Deum , sed qualem nuper in antro
 Viderat Eutychie niveâ cervice reclinem ,
 Anguis & à nodis innoxia colla revinctum .
 Illicet obstupuere omnes ; sentire nitorem
 Visus & ipse locus : nam quæ convivia supra
 Cedrina textilibus pendebat pergula ramis ,
 Numinis imperio subitam mutatur in ulmum .
 Ulmus erat , deerat vitis , neve ista deesset
 Solvitur implicitus de gutture Numinis anguis ;
 Mox ulno adrepens , fœse unit , & implicat illi .
 At dum per ramos , & brachia frondea serpit ,
 Vertitur in vitem , quæ serpere dicit ab illo .
 Dumque ea mōstra vident , novitas rapit altera sensus ;
 Nam simul ac junctæ sociis amplexibus ambæ
 Vitis , & ulmus erant , maturam pampinus uvam
 Explicuit , supraque Deum Deus ipse pependit ,
 Uvaque si flava est , serpentis flavet ab auto ,

Et

Et nocet hæc eadem , quod ab illius orta veneno est .
Attonitos viis ingentibus occupat Evan ,

Jam vir , jamque suus , jam non dubitabile Numen .

Gange triumphato postquam mihi cesserat Ortus ,
Respxi Occasum , proles Semeleja Liber ,
Vestra mihi ante alias arrisit filia , cuius
Vindice sum gladio nuper defensus ab angue :
Hanc peto connubio , mihi quam jam fata dedere :
Fata quidem vetuere , viro ne nuberet ulli ,
Non vetuere Deo : Deus ipse , Deumque probarent
Me mea facta satis . Quod fœlicissima nata
Vestra futura forer , verum hoc quoque protulit augur :
Numine me , Numen pariter , Reginaque fiet ,
Er dabimus Regnum , quod Regibus imperet ipsis .

Hæc ait , inque Deam migraret ut oxyus Uxor ,
Porrigit immortale merum : babit illa , Deamque
Induit , Eutychie nec jam , Fortuna vocatur .
Inde capistratis in tigribus alta jubetur
Sidere , non ipso minus ebria conjugé , conjux
Vecta maritali temone perambulat Orbeum ,
Grandia dotalis spargens patrimonia Regni
In populos ; Verum quia cœca liquore mariti
Immeritos plerunque legit , quid grande , Deoque
Finitimum veluti putet esse , creare beatum ,
Deque Iro paulo antè , novum progignere Crœsum .
Attamen huic terræ , quæ fortunata vocari
Nomine Fortunæ veniens debebat in ævum ,
Pandoræ vas omne manu diffudit amicæ .
Scire ne , qualia sint bona tot , tamque ampla cupitis ?
Surgamus ; spectanda dabo . Nec pluribus usq; ,
Convivas , largè dapibus , vinoque sepultos ,
Unde capi faciles magicam deducit in ædem :
Quò simul incauti veniunt , vix limine tacto ,

Spon-

Sponte sua patuere fores ; tunc hospita : noctem
Exigite hic læti Juvenes , ommemque timorem
Mittite, grata parvum mentes nè somnia ludant .
Inter verba , redit versato cardine rursum
In se porta , foras Theromantida reppulit , intrâ
Cantatæ secreta domis inclusit Iberos .
Illi oculos torpore graves , claudique volentes
Quantumvis male sustineant , tamen ad nova tollunt
Gaudia , majori somno vigilare coacti :
Scilicet in triplex latè digesta viretum
Obvia tota venit Fortunæ Regia , quanta est .
Nec sua cuique loco Præses deest : prima Voluptas
Occurrit , fractis oculis , & lubrica visu ,
Desidis in plumæ quæ sede supina , flabello
Submovet æstivo curas circum ora volantes :
Quinque adsunt famulæ niveis in vestibus omnes ,
Quærere sollicitæ , quid eandem vellicet : ista
Naribus illecebras , hæc comparat auribus , illa
Deproperare gulæ blandè quæ sauciet escam ,
Altera quæ teneant hilares spectacula visus ,
Ultima , quæ palpent artus bombycina , curat .
Quælibet ex ipsis , nè nausea dulcibus obsit ,
Delicias Dominæ mutare laborat in horas :
Præcipue solers tamen est , de nectare poto
Ebria ne fiat , sapiens sed in arte fruendi
Detrahatur è placitis aliquid , sifiensque recedat .
Jura dat è flavo residens Opulentia clivo ,
Non contenta satis forma dono , pretium omne
Et maris , & terre peritum in cyclade portat .
Dissimulat , quod sentit onus , nec displaceat , in se
Dummodo spectantum mirantia lumina vertat .
Hic præter morem , quo plus habet , hoc quoque dando
Larga magis , manibus diffundit munera plenis :
Nec

Nec minùs egestis minui patrimonia nummis
 Ipsa timet , quam ne terras emissā per omnes
 Prodigā vena tot undarum depauperet æquor .
 Inter utramque coruscat Honor , qui sede , locoque
 Celsior ambabus , quam se popularibus auris
 Pascier , à populo tam gaudet abesse , supremos
 Et coluisse apices , altoque è vertice viles
 Despectare casas , & habentem nubila plebem ,
 Cautus , ut à longè veniat reverentia major ;
 Obsequii exactor rigidus , largitor at idem
 Parcus : ei tantum cornis , qui creber ad aurem
 Tinnit adulator , nescitque in laude pudorem .
 Huic etiam sua sylva subest , nec rustica visu ;
 At quales olim lectæ gestamina Regum
 Ferre superbibant sub honoro pondere quercus ,
 Tale quid hic produnt arbuscula singula , non jam
 Thoraces , galeas , sed sustentare thiaras
 Visa , togas , trabeas , Tyriæque imitamina lance :
 Quodque erat illusis animis jucundius , ultrò
 Ad raptus faciles rubros curvantia ramos .

Ante Deæ triplicis vultus non taliter hæsit
 Anceps consiliī celeberrimus arbiter Idæ ,
 Præferri dignam cum quamlibet esse videret ;
 Oblatis de tergeminæ ceu sortis Iberi
 Quod legerent hædere bonis , vota usque tenerere
 Lance sub ambiguâ , similes & hiantibus essent ,
 Ni traheret diversa bonis sua quemque cupido .
 Valsus ut à titulis fumoque superbus avito ,
 Tam propè conspecto dominandi somite ; somno
 Urgeor ? exclamat : rationis an integer adsum
 Ex solido fœlix ? aulæ quam discolor hujus
 Mos tenet à nostris , ubi semper honoris avara
 Portio vel minimi est : juveniles pascimus annos .

Spe

Spe misera , sterilique senescimus ambitione ;
 At secūs hīc occurrit honos ultroneus , undē
 Non ille à nobis , sed nos ambimur ab illo :
Quis me purpureum fieri cito deneget ? illud
 Tāmque diū quæsitum aliis ne consequar ostrum ?
Quis vetat in subitum quin & me crescere Regem ?
 Sat voluisse mihi : dixit , quemque altius unum
Aspicit è scopolis Cœlo sustollere frontem ,
 Esse putat solium , solii complectitur umbram ,
 Spemque paludatam , Regnique in imagine regnat .

Non capit Alphonsus sua gaudia , lumen avarum
 Ut per opes circumduxit , nullaque teneri
 Clave fores , nullo excubias & agente dracone ,
 Incustoditæ pretium frondescere sylvæ
Aspicit , esse Indos hīc credit , & aurea Regna
 Columbo promissa , illoque absente reperta :
 Assimilisque Midæ pleno jam pauper in auro ,
Quid legat addubitat , de palmite num Berenicen :
 Mala ne digna tuos cursus Atalanta morari :
 An ne Peregrinæ claram cognomine concham
 Regis in Hispani dignam rutilare galero ,
 Non minus omnigenas hebetantem lumine gemmas ,
 Supprimat astrorum turbam quam Luna minorem ,
 Hæc placet , uxori parat hanc deferre reversus
 Ut præstet reliquis Matrona Ligustica Nymphis ,
 Currit ut hanc rapiat , rapturus & admoveat unguem ;
 Nec magis arripuit , quam qui sub Tartara ficcus
 Potor , anhelanti petit ore , nec invenit undam .

At puer Ernestus , dederat cui florida cunas
 Parthenope , genioque sui molliverat astri ,
 Sede Voluptatis visâ , ceù rufus amoenæ
 Prospectum patriæ , campanaque rura videret ,
 Clamitat attonitus : quis me cum Sole sepultum

Axe sub occiduo Bajas sentire tepentes,
 Et litus geniale jubet? quis regna Sibyllæ
 Reddidit, Elysiumque mihi? sunt ista beati
 Litora Pausilypi? Sirenis & otia blandæ?
 Oraque Sebeti cantantibus affona Cycnis?
 Num penes Antipodas sunt regna simillima nostris?
 Quæque ibi, an hic etiam, seque reduplicat Orbis?
 Quidquid id est, quod adest, certè vel patria nostra est,
 Vel nisi nostra, mihi nunc primum patria fiet.

Dixit, & ingressus loca læta, fatigat in omni
 Parte voluptates, nunc hanc, nunc decutit illam
 More volantis apis, succosque nec ebibit ullos.
 Sic fortunatâ passim regione vagantur
 Fœlices miseri, soloque errore beati;
 Et quis opem præstare queat fœliciter ægris,
 Si mala vera, boni falsa sub imagine palpant?

Bis miseri, quòd nec valeant, & morbus ametur.





L I B E R III.

NE SCI US interea Comitum Co-
 lumbus obibat
 Incertæ regionis iter ; cum proxi-
 ma Ferri
 Insula conspicitur (Teneriffen nomi-
 ne dicunt)
 Alta quidem scopolis , sed ab ignibus altior exit
 In nubes , Siculique solet nec more camini
 Viliter irasci , pro faxis , ferrea montis
 Viscera dilapidat , fabricataque sæpius arma
 Interiore specu , propioribus impulit astris :
 Miratusque laboratas accedere lamnas ,
 Sæpius ex illis gladium mutavit Orion .
 Fabula , Naturæ licet in miracula nunquam
 Quærere desistat , tamen hæc sacraria terræ
 Non intravit adhuc , docuit nec semina clausa
 Montanæ bilis , nitrumque , & sulphur , & ignes
 Unius esse viri furias , qui fulmine parte
 Corporis ambustus , parte integer , æthera contrâ
 Pugnet adhuc , pœnamque suam pro fulmine jactet :
 Regibus exemplum datus , ut punire nocentes
 Vel non incipient , vel si coepere , revellant ,
 Ultima nè se se vindicta recolitigat unquam .

Nulla sed illustrem Tenerissen fabula quamvis
 Fecerit, hæc tellus meruit Vulcania dici,
 Ferrum ubi, & ignis adest, & agit Natura Cyclopem.
 Huc tandem amissis sociorum navibus Heros
 Appulit; & moneat quamvis succurrere fractis
 Rebus amor, medicaque manu tractare carinam,
 Attamen externæ noctis membror, horret adire,
 Quæ reperire timet: sic qui sub vespere solers
 Vinitor in cultâ numeraverat arbore poma,
 Et quas delicias domino servare deceret,
 Quasque sibi; in noctem tonitru si percitus audit
 Tecta super streperâ salientem grandine nimbum,
 Mane timet prodire casâ, ne discolor hortus
 Terreat, & plantâ sua vulnera cernat in omni.
 Expenditæ quidem mutilæ ludibria navis
 Dux pius horruerat; virtus invicta per omnes
 Ire cicatrices, fomentaque nautica ferre
 Non modo sustinuit, sed fortiter insuper ore
 Ausa fatiscentes sociorum attollere mentes.

O' mihi servatæ per summa pericula rerum
 Relliquiæ comitum, non hæc ad fata venitis
 Tirones; terrâ postquam dixistis avitâ
 Grande Sacramentum, non ante revisere Gades,
 Vestra peregrinum, quâm prenderet anchora portum
 Quodcumque opposuit coëptis ingentibus hostis
 Juppiter, & Nereus, voto vicistis in illo.
 Duremus: socios fortuna auferre, ratesque,
 Non animum poterit; quamvis sociosque, ratesque,
 Fidite, Numen idem, quo solvimus auspice, reddet.
 Esto nos etiam sociis spoliaverit æquor:
 Quid nisi puppis erat, supra quæ constitit Arca
 Arnieniæ montes? tamen assere clausus in uno
 Mundus erat, supraque suum fluitare cadaver.

Per-

Pertulit attonitus sibi vivere posthumus Hæres .
 Non Mundus nobis petitur minor , abdit eumidem
 Nec minor unda globum : puppi reparabitur istâ
 Illius ampla salus , eadem modo Numinis aura ,
Quæ rexit veterem , puppini comitetur Iberam .

Hæc ait , & victu refici , sale tabida membra
 Inde jubet ; parent omnes , epulisque paratis
 Instaurant artus , depromitur amphora succo
 Plena , senectutis pretium cui Bætica vitis
 Contulit , apta magis donare oblia curis ,
Quam Styga Lethæus qui præterlabitur amnis .

Ut vires rediere viris , stratosque per herbam
 Inde quies habuit ; Dux pervigil inter inertes ,
 Turpe ratus dormire Ducem , quæ terra , quis ille
 Angulus Hesperiæ , præfertim incendia montis
Quærere constituit , vastaque voragine clausis
Exploratores oculos immittere flammis .
 Nil animi metuens , fatum perferre paratus
 Quale vel Empedocles , vel Plinins : à sapiente
 Quin putat optandum , naturæ ipsius amore
 Perdere naturam , vitamque impendere Vero .
 Incomitatus adit , magnique habet agminis instar
 Grande patrocinium lateris , quem sustinet ensem .
 Ecce autem inspecto miri dum de vius ignis
 Fertur , in occursum miræ magis incidit undæ .
Æquoris in medio diffusi largiter arbor
 Strabat , opaca , ingens , ævoque intacta priori ,
 Grata quies Nymphis , & grata coletibus umbram
 Alitibus sedes , quarum vox blanda , nec illâ
 Musicus arte canor sylvam resonare docebat .
 Auditor primùm rari modulaminis , utque
 Cominus admovit gressum , spectator & hæsit ;
 Namque videbat , uti de cortice , deque supernis

Fiat quā ratione potest ; mutare figuram
Nil refert , voti compos si denique fiam .

Annuit oranti facilis Dea : Virgine digna
Et quia vota tulit , Virgo probat . Eligit ergo
De grege Plantarum ligni quæ cœlibis esset .
Visa fuit Platanus : placet hæc ; si vertat in istam
Canariæ corpus , sibi tempus in omne futuram
Tam caram esse videt , quam sit sua lauria Phœbo .
Nec mora , poscenti munus , nè signa deessent
Certa dati , movit falcatæ cornua frontis .
Virginis exemplò cœpere rigescere crura ,
Tenvia vestiri duro præcordia libro ,
Ipsaque miratur , cervix quod eburnea , quantum
It Cœlo , tantum tendant in Tartara plantæ .
Et iam formosâ de Virgine stabat & Arbor
Non formosa minus ; qui toto in corpore pridem
Parabori fuerat , candor quoque cortice mansit .
Sed deerat conjux uxoris moribus æquè
Integer , & cælebs , & Virginitatis amator ,
Quo fœcunda foret ; verùm tellure petendus
Non hic , ab axe fuit . Quarè incorruptus & idem
Purior è cunctis stellata noctis alumnis
Poscitur Hersophorus , sic Graii nomine dicunt ,
Rorem Itali . Quacumque die (quis credere posset ?)
Tamquam ex condicto cum Sol altissimus extat ,
Sydereus conjux nebulæ velatus amictu
Labitur huc , niveisque maritam amplectitur alis :
Quodque fidem superat , parvo post tempore fœtum
Concipit , & parvo post tempore parturit arbor .
Molle puerperium vis noscere ? Consule fontem ,
Qui nos propter adest , in quo mixtura duorum
Agnoisci possit , splendet materque , paterque :
Læta fovet genitrix , compos jam facta cupiti .

Illius

Illius optarat vultu se noscere , noscit :
 Cernere ludentem se circum , ludere cernit ;
 Illum audire rudi matrem quoque voce vocantem ,
 Et matrem se se dici dum murmurat , audit .
 Nec modo Virginitas fœcunda est arboris , ipse
 Sunt quoque fœcundæ frondes , quas excutit arbor .
 Nam simul ac supra latices cecidere tepentes ,
 Insuper accessit Phœbei flamma caloris ,
 Concipiunt , pariuntque : oriturque tenerimus ales :
 Nomine Canarius , qui penè exclusus in auras ,
 Tensis adhuc , Cœlique rudis , crudusque labori
 Jam super extantes affectat scandere ramos ,
 Et frondes , quarum una fuit . Nidum inde sub illis
 Collocat adversum Soli , cui pandere pennas ,
 Et siccare queat : latet hic , nullaque magistræ
 Arte canit , matriisque replet concentibus aures .
 Adde quod affectus reddit genitricis eosdem ,
 Utque puellari genitrix in pectore clausit ,
 Hinc sylvæ austeros , teneros hinc Urbis amores ;
 Sic amat hic sylvas , ut non fastidiat Urbes .
 Tecta colit , patiturque hominem , nec divitis aulæ
 Grande supercilium metuit sylvestris alumnaus .
 In iò loco admonitus , vix aulicus incipit esse ,
 Jam fit adulator , positum proferre paratus
 In statione melos , domini quod vellicet aurem .
 Hæc dixisse mihi de fontis origine nostri ,
 Audivisse tibi fuerit satis , alime Virorum .
 At si mirarum causas agnoscere rerum
 Te capit , ut video , dulcis violentia , montem
 Hunc supera , longè visis majora videbis .
 Hic ubi nil ultra superest , & creditur esse
 Occasus mundi , cingentibus omnia lymphis ,
 Multa dabit noscenda locus . Sic ultima vite

Lux aperit Verum , lucemque reduplicat , & cum
Vivere definitur , nemo non doctior exit .

Talibus accensus dictis præstabilis Heros
Ardet adire locum , Nymphæque ut ritè peregit
Quas decuit grates , illuc vestigia movit .
Jamque supercilium latebroſi evalerat antri ,
Ecce in confpectu contermina nubibus , Alpes
Interposta duas , porta assurgebat Iani .
Molimen non illud erat mortale , domandum
Viribus illud idem non à mortalibus ullis ;
Dè facie scires fabros Acheronte petitos .
Ærea materies , cardo æreus , æra supra
Forma Bifrontis erat : placuitque è plebe Deorum
Deligere hunc , vultu qui duplice pervigil eset
Janitor inter utrumque Orbem , veterineque , novum-
que ,
Idein anni custos velut est veterisque , novique .
In medio tempus , cui circum tempora cana
Hotatum se fè diadema volubile versat .
Illiū ambages , & inenodabile Verum
Abscondit sub nube Deus : lege omnia constant ,
Temporis hæc tantum lex est , non lege teneri .
Interit , ut cuncta intereunt : dum cætera carpit ,
Carpitur , atque sui patitur dispendia dentis .
Non cæmon , ut cuncta intereunt , sic interit : ipsa
Multiplicat nam morte dies , semperque resurgit
Ut pereat , satisque novis alimenta ministret :
Quo vivit minium est , illo tamen omnia vivunt .
Hinc , atque hinc ædes geminæ , quarum altera mon-
strat
Emeritos ætate senes , qui grandibus urnis
Scripta papyraceis magnatum nomina chartis ,
Mixtaque plebejis , subterlabentia Lethes ..

In vada mersabant : Infamia , Famaque surdo
 Gurgite combibitur . Quicumque superbus honorem
 Sectaris ciueris , si non intendis honestum ,
 Nil agis : ex æquo grandes , humilesque silentur .
 A levâ se parte capacior erigit ædes
 Venturæ ætatis : sunt intus in ordine longo
 Anni omnes , in lucem omnes prodire parati .
 Densum humeri premitur vulgus , ni vincia tenerent
 Instabiles animas , jam libertatis amore
 Præcipites ruerent , confusaque sæcula sese
 Miscerent , omnesque dies lux perderet una :
 Id metuens Tempus vincis , & carcere frænat .
 Hæsit in obtutu miri cælamiis Heros ,
 Et labor , & species , immortalisque metalli
 Horrida Religio fixum tenuere parumper .
 Dum stupet , attollit vultum fastigia supra :
 Nescio quis patuit cælatus fornice verius .
 Perlegit , inclusis erat hæc sententia dictis :
India pandetur , patriam cui Janua fecit .
 Substitit , & tacito secum sub pectore postquam
 Verba volutavit : quis fœlicissimus ille ,
 Cui pandetur , erit ? Patriam cui Janua fecit !
 Anne mihi ? Natale solum mihi Janua certè est ,
 Nomen & à veteri mea patria ducit Iano ,
 Vix ea protulerat , vox exaudita , nec ulla
 Author visa soni : Tu fœlicissimus ille ,
 Cui pandetur , eris . Vocem fragor inde secutus ,
 Et veluti convulsa dehisceret Insula fundo ,
 Concussæ patuere fores . Proh qualis apertum
 Intranti limen se se valit obvia moles !
 Templum erat , & Templo tholus additus ardua supra
 Nubila suspicitur , nec concessurus Olympo
 Primatum , frontem gutilantibus iacent astris :

Quo

Quo viso , Dux obtutus in cœtera flectens ,
 Vestibulum ante ipsum miratur , ut area se se
 Ampliter extensa in gyrum diffunderet , utque
 Silva columnarum protenderet ordine longo
 Brachia , projiceretque cadentem porticus umbram :
 Inde velut series se circinet & statuarum
 Desuper , affusæque omnes dum taliter adstant
 Ac circum spectare velint , spectacula fiant .
 Arduus in mediâ , vacuâque obeliscus arenâ
 Pompa fori , labor Ægypti , quadratus ab omni
 Parte lapis sensim gracilescit , in ultima donec
 Desinat ; ac se se minuendo decentius ornet .
 Hinc , atque hinc gemini fontes contendere jussi
 Saltibus argenti : quinam ferat altius undas
 Inde reverluras , stat pugna diutina , neutri
 Vincere permisum , visum quid gratius esse ,
 Semper in ancipi , si pendeat æmula Nais .
 Omnia pulca quidem , sed pulchrior omnibus ars est ,
 Res ita quæ miscet simul , & distinguit easdem ,
 Immensum facies ut digerat una theatrum .
 Dum fruitur , dominumque loci cognoscere tantum
 Hospes amat , tunc ex adytis Aretia reclusis
 Protulit alma pedem , nec qualis , quantaque Cœlo
 Splendet , adeit : capit is radiati temperat ignes ,
 Subdit & humanis cœlestia visibus ora .
 Tum sic affari : Ligurum clarissime salve :
 Illa ego , si nescis , custos tibi credita , vel tunc
 Candida cum primis biberes alimenta labellis ,
 Heroum clandestino te lacte fovebam .
 Crevisti , & linguæ tecum facundia crevit :
 Quâ fretus , quamvis humili nutritus in algâ ,
 Ausus es Europæ penetrare interitus anlas ,
 Antipodas suadere , & causam dicere Mundi .

Hacte-

Hactenùs intra Te , non à Te passa videri,
 Delitui : nunc ferre queas ut pectore firmo
 Qualiacumque dabit subeunda pericula pontus ,
 Qualia te pariter maneant , & præmia coram
 Ponere constitui : nemo mage dignior unus
 Scite quid eveniet , quam per quem tanta locorum
 Novisile , & marium ventura fatebitur ætas .

Diva loquebatur : jamdudum Virgine visâ
 In majorem animam grandescere cœperat Heros .
 Vox quoque nec mortale sonans ut perculit aures ,
 Parcere non potuit , quin exclamaverit : in qua
 Transferor ô Regina potens miracula rerum !
 Ista ne vivus adhuc , nec dum compage solutâ
 Corporis intueor ? Cum spiritus unde profectus
 Liber eò cursum referet , deque exule longus
 Mox Civis siam : dic an majora supersint ?
 Aut Cœlum , aut certè sunt ista suburbia Cœli .
 Cui tamen è Superis moles famulabitur ? aut quæ
 Urbs tantum meritura decus ? dignare docere .
 Olli plena Deo reddit tunc talia Virgo :
 Quod tectum regale vides , hoc Petrus habebit ,
 Vilis Idumeæ quondam pîscator arenæ ,
 Pastor adoratus modo Regibus , horridus idem
 Manibus infernis , & summæ Claviger Æthræ .
 An ne ubi depositum sistam coeleste , requiris ?
 Dignus Roma locus , Vaticanoque sedebit .
 Vertice : tunc arces Ephesi , tunc alta Corinthi
 Mœnia vilescent , plebejaque nomina fient
 Et Rhodus , & Babylon , Delusque , & Memphis , &
 Hammon .

Hujus in ornatum nullum non ire metallum ,
 Ingeniumque volet : jam nūnc & sæcla laborant
 Praxiteles Italos , & Apelles , & Polycletos ,

Qui

Qui ceras valeant, lapidesque hebetare Pelaigos .
 Tu quoque pars operis tanti non ultima fies ;
 Scilicet Hispanis à Regibus , in monumentum
 Grati animi , primæ defosæ rupibus Indis
 Huc mittentur opes : sacrum laquearibus istis
 Corriget, in mores quidquid peccaverit , aurum .
 Illuc fleste acies , & si potes , addita Templo
 Vasta aulæ metire palatia : summus ab altâ
 Arce sedens Pater Imperium Romanus habebit ;
 Imperium sine fine tamen , non limite clausum.
 Temporis , aut rerum , nec quale Quiritibus olim
 Dixerat æternum mendaci Juppiter ore ,
 Quod cecidit , vani iustus perfruere poenas
 Polliciti prior ipse suâ sub rupe sepultus .
 Non tamen hoc Tempus , non proteret infera Juno;
 Donec erit tellus , seniumque pepercerastris ,
 Stabit , & ut metas Atlantem proferat ultra
 Tu facies , ideoque volentibus omnia ferro
 Noscere Romanis , Indos penetrare negatum est ,
 Ut quo non issent Aquilæ , Crux ante volaret ;
 Nec posset Bellona magis Romana , Thiara
 Quam Romana potest : mirabere , quod sine Marte
 Tanta tamen res possit agi . Rectoris inermis
 Nos sumus arma , Duces , immortalesque phalanges :
 Nos illi excubias agimus , nos illius auri
 Secretæ loquimur , per quæ Deus ipse loquatur .
 Quin domus hæc eadem , tanto quæ Præside digna ,
 Regia Virtutum simul est , nullamque fatemur ,
 Æthera si demas , habitare libentius ædem .
 Dixerat ille oculis loca splendida , clausaque longis
 Atria porticibus postquam satis hauserat : O ! quæ
 Longa meam , dixit , tenuit fallacia mentem ;
 Te parvas habitare casas Arcticæ , nec ullum

Aulis

Aulis esse locum ; confortia divitiarum
Et patitur Virtus , & sobria vivit in auro !

Tum Dea : mentis , ait , non est ad grandia natæ ,
Divitias non posse pati ; pupilla probata est ,
Non quæ aurum spectare timeret , sed Gorgone flavâ
Quæ prope conspectâ , vultus interrita perfers ,
Nec finit ex oculis in cor transire venenam .
Quamvis Naturæ non sunt culpabile manus ,
Ut vulgo jactantur opes , virtutibus illas
Præmia constituit : sed amor sceleratus habendi
Naturale bonum corruptit , & inde nocendi
Addita vis vitio , quoties melioribus armis
Virtutis , virtutem oppugnat , & optima lædunt .
Norma boni certè Deus est , mensuraque recti :
Et tamen hoc quodcumque vides , qui condidit idem
Poffidet . Hoc etiam punctum terrestre , quod omnes
Esse suum Reges clamant , ferroque fecatur ;
Illiū est , illique subest , paretque , nec usquam
Transit in hæredem . Diadema lubrica mutat
E fronte in frontem , numquam mutabilis Ipse .
Non est , cur stupeas igitur , si Regna tenemus
Aurea : non dominantur opes , dominamur in illas .
At quis tanta subest Veri penuria , rebus
Nullus ut adsit bonus , pretium nisi fecerit aurum ,
Utimur hoc ideò , non ut spectemur ab illo ,
Conspicuæ satis ē nostro ; sed ut indiga recti
Mens hominis discat , quando virtutis amore
Non colitur Virtus , aurum virtute parari .
Te modo Virgineos pigeatne viscere contus ,
Fatidicamque dormum . Longissima Regna petenti ,
Non nisi de nostris sumenda viatica castris .

Hæc ait : inde viam capiant , per & ostia centum
Et scalas totidem , totidemque per atria , tandem

Mar-

Marmorei sublimem apicem tenuere palati .
 Hic amplum conclave vident in parte reducta ,
 Quo non terreni fax aeris , & vapor aulæ
 Turbidus , ac spes ancipites , & semper hiantes .
 Perveniunt : secura quies , & sanctior aura
 Esse fatebantur Divarum tecta sororum .
 Impiger ante fores Labor excubat , arida produnt
 Membra senem , viridemque tamen , validumque la-
 certis ,
 Intentus quid agat semper , non respicit actum .
 Aëstus , hyems , sudorqne placent , si quando sopori
 Victus succubuit , numquam prosternitur ; urget
 Stantem dura quies , factusque valentior inde
 Tempus desidiæ breve corrigit : ipse Orientis
 Portam aperit primus , curas exfuscat acres ,
 Urticam spargit thalamis , operosa colonis ,
 Armaque militibus dat ahenea , pinea nautis .
 Is quoque nobiliter cœlestia corpora Divas
 Nequaquam timidas otii rubigine carpi ,
 Attamen exercet , nec delassantur agendo :
 Nec factio Artifices pulchræ tantummodò gaudent ,
 Tunc quoque cum fit opus , studio mens pacit ipso .
 Unà omnes sua cura tenet ; tamen omnibus uni ,
 Per diversa licet , labor est incumbere Recto .
 Sic Venetum navale novus dum circuit hospes ,
 Aspicit hac illâc pelagi sudare Cyclopes :
 Pars aptat remos , pars longa volumina lini
 Turbinat in funes , hic quæ desideret auram
 Apparat antennam , velorumque instruit alas ,
 Consulit hic quales visura sit anchora portus .
 Fervet opus , subitasque rates si quando Gradivus
 Postulet in pugnam , satis ut pede libera Virgo
 Dextro pulset humum , nascentur in æquore classes :

Ars

Ars ibi non una est , tamen omnibus unus , & idem
 Terminus , abjetibus fabricare natantibus arces .
 Sic & Virtutes studio diversa sequentes
 Unius inter se necit concordia finis .
 Religio Thus , effigies , & præparat ædes ,
 Atque extra positum mortalia lumina Numen
 Saxa per , & telas oculis tractabile reddit :
 Quin studet , ut digni cultores Numinis inter
 Scribantur Divos , ut qui coluere , colantur .
 Virginitas ebori , puroque simillima lacti
 Noxia candori declinet ut otia , lanas
 Non sinit esse rudes ; exempla domestica castris
 Parta suis insignit acu , modo serica contra
 Ora Tyrannorum , molles ætate puellas
 Collocat , obliquatque genas , pulchrâque repulsa
 Asperat : utque etiam testatum cæde pudorem
 Significet , rubris filis interserit alba .
 Ornant exuviae laquearia condita cedro
 Idaliæ raptae Matri , pueroque volanti .
 Pendebant sine luce faces , sine honore pharetræ ,
 Dissutæque rotæ , consternataeque columbæ ,
 Lugubre nescio quid tremulo quæ gutture flentes ,
 Sub mutilæ se condiderant temone quadrigæ .
 Arma parat miseris Clementiæ frigora contra ,
 Pauperiemque , famemque , malis tam prompta mederi
 Si veniant , quam mente sagax , eademque futuri
 Provida ne veniant . Ut iustum ponderet , unâ
 Non contenta manu Themis est , impendit utramque
 Ferrum habet , & lancem , vulgi decernere lites
 Lance solet , Regum causas examinat ense .
 Major in adverbis , visoque animosior hoste
 In via vulneribus fabricat Constantia tela ,
 Utque ducem Ligurem muniret ad Indica bella .

Plusquam opē terrigenā galeā non tegmina tantūm,
 Insuper ingentem clypeuni formaverat, inque
 Murorum pomparam mediā suspenderat aulā.
 Qualiter Æacides cùm Mercatoris Achivi
 Inter & armillas, & Coe cingula lanæ
 Non exspectati species apparuit ensis,
 Erubuit, parma inque tuens, non pertulit ultrâ
 Mentiri: stricto respxit in Hectora ferro,
 Asper, & imbelli patuit sub cyclade sexus.
 Non secùs alma habitans placidarum tecta sororum
 Arsit ab armorum radiis Hispanus Achilles.

Occupat ardenteū tunc his Aretia: paratur
 Ista tibi, quam cernis, ahenea sarcina, fortis:
 Et quia par gladio manus est, galeæque comantis
 Par oneri cervix, renuit servire minori.
 Hoc sed crede parum: quamvis nou agnita, quamvis
 Non Tibi visa palam, quo cumque in vulnera nostram
 Agnosces pugnare manum. Nec plura, refixit
 Arma, deditque viro: capit ille, & singula lustrat,
 Et nunc loricam, sibi nunc accommodat ensim,
 Interdum galeam: gemmis erumpere sentit
 Fomentum belli, nec iverti luce nitere
 Fulmineos smaragdos, & terribiles anethystos.
 Præcipue clipei radiantis imagine pendet.
 Non antri labor Ætnæ, rupisque Sicanæ
 Tormentum structura fuit; Dea legerat omni
 E' gemmā pretium, stellarumque inde favillis
 Coxerat, & longo cælaverat arguento.
 Illuc Hispanos ventura in sæcula Reges,
 Ut quales, quantique forent, cognoscere posset,
 Ostentabat onyx, & distinguebat achates.

Fernandum ante alios gentis caput, Imperiique
 Subliminem solio circumseptumque nepotum

Con-

Concilio Regum : spectat sua pignora latus ,
 Inque tot , ac tantis modo se cognoscere Patrem ,
 Et modo gaudet avum ; cunctis partitur amorem ,
 Non tamen in cunctos potis est ut dividat uinas :
 Dextera stringebat Carolos , & iæva Philippo .
 At quia præ reliquis solers Aretia notarat
 Unius à vultu Regis pendere Columbum ,
 Et quasi poscentem tacite rescire , quis esset ;
 Hic vir,hic est,(digitoque virum monstravit) & hujus
 Nomen , ait , Carolus , Quintus cognominis : nosse
 Si cupis acta viri , dic uno Cæsare victimam
 Europam , fractam Lybiām , domitumque Tunetum ;
 Adde triumphatos Reges , pulsumque Viennā
 Ante tubam Solimanum . Dic Geldrica bella ,
 Saxoniam nullo finitam sanguine pugnam :
 Ad de per Italianam currus regaliter actos ,
 Afflantemque metu loca cuncta , suâque ferentem
 Et bellum , pacemque manu . Dic per mare magnum
 Victrices egisie rates , Peruanaque sceptræ
 Adjecisse suis : magnus , quòd vincere Regna
 Sciverit , at major , quòd se post omnia vicit :
 A' Carolo Carolus Mundo spoliatus utroque est .

Ductor ab his latus declinat lunen , & infra
 Regna videt picturatos comitantia Reges :
 Hic Granata ferax , bellorumque ultima merces ,
 Prima videbatur , galeaque insignis , & hastâ
 Arcibus Hispanis trepidautem avertere Maurum ,
 Sollicitum dare terga fugæ , patriæque nigrantis
 Querentem totâ defendere nocte pudorem .
 Illic Matritum : non longius Excuriale
 Delubrum ostentat clamydatis ossibus urnas ,
 Dives ubi in luctu toto quæsusitus ab orbe
 Luxus , adhuc Reges invitâ morte facetur .

Cætera Regnum series argentea longos
 Tenditur in tractus , Aragonia , Corduba , Murcia ,
 Barcino , Toletum , Navarra , Valentia , Legio ,
 Tàm nova, quāunque vetus Caſtilia; Sunt ſua Regnis
 Flumina , ſunt Montes , Bætim Sapphirus olivâ
 Vestibat : dederatque Tago diffundere mento
 Ars , auri pluviam : minioque rubescere Mundam
 Cædis adhuc memorem , Pompejanique cruoris .
 Inde Pyreneos apices , virideisque Smaragdo
 Fecerat Atlantem , ſed tunc cum ſuſtinet axem ,
 Posſet ut ex illo dignoscier , aſtra libenter
 Regibus Hispanis ſe ſe comittere , nullâ
 Tutius & Mundi molem cervice ſedere .
 Parte aliâ ſcopulis in muralibus Apenninus
 Erigit Italiam : ſunt hic Inſubria Tempe ,
 Eſt & Parthenope , quantum eſtē tenerrima Virgo
 Mollis in ære potest . Tribus exit in æthera linguis
 Trinacris , Hesperiaꝝ quaꝝ Regum in bella fragofam
 Submittit Liparen , & fabrum fulminis antrum .

Hæc inter , clypei quaꝝ definiſt angulus , ultra
 Auroram , & Gangem facies nova ſurgere rerum
 Viſa , Geometris intacta , nec agnita libris ;
 Atque hic Columbus novitatis ut anxius : O' quaꝝ
 Terrarum facies Aretia ! Quis ille beatus
 Dic precor , auroræ cui clauſtra recludere primū
 Fas erit , & parui Solis deprendere cunas ?
 Illa refert : veniet , quam non procul auguror , ætas ,
 Cum Gama , Lusiadas inter celeberrimus unus ,
 Eminūs auditō quali te Gloria curru
 Tollat ob Oceanum , pulchro certamine laudis
 Actus , in Occaſu cum desperarit honorem
 Naſci poſſe parem , tecum contendet in Ortū ;
 Egressusque Tago , nimis arcto limite clauſum .

Cre-

Credet iter , per quod proles Semeleia Liber
 Egit pampineos frēnatā Tigride currus ,
 Taprobanam ultrā scrutabitur Amphitritem :
 Nec , nisi quem callem sibi fecerit alite velo ,
 Affectare volet : quāret nova semper , & ante
 Quārenti Mundus deerit , quām quārere cesseret .
 Attamen invidiā externā ne tangere famæ ,
 Te longè majora manent : vis noscere ? Mētem
 Et magnis firmare malis ? Huc conjice visus .

Dixit , & inversā clypei quā parte latebat
 Mundum obicit . Longo tūm tempore fabula vīst
 Antipodes patuere : videt diversa Columbus
 Litora , diversamque Thetin , Terramque , Poluinque .
 Quadrupedūnque , hōminumque genus , volucrum-
 que figuræ .

Qualis ubi teneri circum cunabula Mundi ,
 Implumes Zephyros , & primi temporis alas
 Ludere vidiit Adam , nec non aspexit ad umbram
 Infantes Dryades nemorum vagire suorum ,
 Obstupuit visæ percussus imagine Terræ ,
 Æquævamque sibi miratus vivere Matrem ,
 Non tamen & timuit vel tunc se credere Regem ,
 Cum populus jam nullus erat , non tecta videbat
 Clara notis lapidum , non advigilantia castra ,
 Non famulos ; Omnis stabat Natura sed uni
 Circumfusa viro , famamque exposcere visa :
 Res pulchras sine laude tamen monstrabat , aquarum
 Terrarumque animas , & egenum nomine Solem .
 Non secus objectu Mundi paulò ante reperti
 In clypeo , tenuit stupida ora Ligusticus Heros .
 Namque videbatur , velut India limine in' ipso
 Obvia tota foret , Reguorum frēna suorum
 Traderet Hispanis , cuperetque Hispania dici ,

Quin tanquam obscuras nova lis committeret Urbes ,
 De titulis certamen erat , cum posceret illa
 Hispalis , hæc autem mallet Granata vocari .
 Se quoque cum clypeo , clypeo cognovit in illo ,
 Gestantemque manu gladium , quem tempore eodem
 Gestabat manibus : videt hoc in vindice semper
 Prospéra bella geri , donec victoria vieti
 Prolit , & ingenti cum fœnore finibus Indis
 Sic potiatur Iber , potiatur ut India Cœlo .

Dumque ea miratur cupidus pernoscere , scuti
 Par oneri num lœva foret , gestamen honorum
 Sumit , & ad pectus , veluti concurreret , aptat .
 Attactu caluere fibræ : conclamat , ubi hostis ,
 Hostis ubi , ô Virgo , quo cum decernere , munus
 Seque probare tuum bellatrix lamina possit ?
 Quidquid habent Indorum armamentaria torui
 Nos petat : armamur Mundo , cui bella movemus .

Vix ea , conticuit ; patuitque loquentis in ore
 Quod faciet potiora manus , quam lingua loquatur .
 In quem deflectens Aretia humaniter ora :
 Disce , ait , ô fortis moderatius arma fitire ;
 Virtutis pars est , virtuti ponere frænum .
 Tempus erit , cum jam tandem delatus ad Indos
 Cannibales Anthropophagos Te dente , tuosque
 Ore voraturos descendere monte videbis ;
 Tunc pete præsidium clypeo : modo serviet hic , ut
 Captivos comites reddat Tibi : non tulit Heros
 Talibus auditis plura expectare , profatur :
 Captivi Comites & quanam parte tenentur ?
 Quisve tener ? Dicam , respondet Diva : parumper
 Differ scire tamen . Parcas Dea , subdidit ille ,
 Non vulgaris amor meus est in fata meorum ,
 Nescit ferre moram : ad Gades projecimus olim

In commune animas , cum vela vocantibus auris
 Navita rupturus funem , jam stringeret ensem ;
 Sæpè tamen pietas limen suaderet aviti
 Respectare Laris , flentes in litore Matres ,
 Oraque natorum , Patrum clamantia nomen .
 Vicisset pietas , nisi eodem tempore , ponto
 Ex Atlantæo nitidum caput ostentasset
 Gloria , detecto patuisset & India vultu .
 Præcipitata mora est : divellimur , ipsa removit
 India complexus , scidit oscula , soluit amores
 Antiquos , comitumque in pectora transtulit omnes .
 Ortus amor tunc est , factusque flagrantior , ex quo
 Una ratis nobis domus esse , & patria cœpit .
 Quò magis obruiniur pelago , turbamus & altos
 Nereidum somnos , & nil , nisi monstra , videmus ;
 Charior est homini species sua : quòque recedunt
 Conventus hominum dulces , mágis hoc coalescit
 In paucos natura , vagumque recolligit ignem .
 Hos ne , meas quos esse manus , nervosque , torosque
 Sentio , vinciri patiar quocumque tenentur
 Carcere ? Virgo jube quid agendum , quòq; petendum ;
 Nil moror : in Te omnis mea stat fiducia . Numen
 Auxiliare tuum persensi hùc usque , nec unquam
 Esse satis potero , peragam licet omnia , gratus .

Reddidit illa : jacet non hinc procul Insula magnæ
 Canaria , hùc socios tempestas livida vexit :
 Sceptra tenet Regina loci Theromantis , & una
 Fortunæ Antistes , Maga nobilis , altera Circe ,
 Quòd crudelis amabiliter , crudelior illâ ;
 Nam licet , ut fama est , Nymphæ Titania succis
 Demeret humanæ specimen præstable formæ ,
 Imprimiceretque feram , tamen abdita pelle sub hirtâ
 Pars melior vivebat adhuc , citrâque venenum

Mens erat ; Eumenidos tamen hujus ab arte , quod
extra est ,

Ut fuit ante , manet : sed mens in corpore sano
Febre calet tacitâ , atque utinam mens tota periret :
Parcitur in pœnam , mens tantum vivit , ut erret;
Et quia delectat , qui decipit , error amatur .
Quâ miseros ratione leves , purgamina mentis
Ferre recusantes , irascentesque medelæ ,
Expediam ; sed & ante brevi patiare quiete
Membra refarciri : vim non emasculat inter
Otia , sed Virtus animos ad fortia ducit .





L I B E R IV.

ANT E renascentem Trojam quam
 conderet exul
 Anchisæ genitus, Cumæz munera
 Vatis
 Doctus iter stygium, nec non dela-
 tus ad arua
 Inde beatorum nemorum, cœtusque piorum,
 Vedit avos, & progeniem, Roma mque futuram.
 Ibat & Imperium positurus Ibericus Heros
 Trans mare, transque diem, cuius tantummodo
 mensor
 Par foret auricomus cursor, dum lampade mersa
 Abdit equos, aliumque perambulat inferus axem.
 Ergo Aretia, Ducem postquam cœlestibus armis
 Sepserat, & famæ implerat venientis amore,
 Excantare vafræ quanam Theromantidos artem
 Arte queat, socios & inertî abducere nido,
 Talibus orfa loqui. Elysum ceu tangere mendax
 Non datur, ante nigri, quam Regna novissima Mundū
 Quis subeat, tranet fluvios, immania viat
 Monstra, Canem, Sphingas, Pythonem, Gorgonas,
 omnesque
 Angustantem animas centenæ Ægæonis umbram;
Sic

Sic & ad illustres hortos , & amona priusquam
 Claustra veniretur , Theromantis carmine factum
 Fortunæ adversæ posuit mare , docta malorum
 Ex æquo vultu , atque incruxare bonorum ,
 Sæva perinde his alliciat , seu terreat illis .
 Unde Tibi ad Comites noa transitus ante patetbit ,
 Infortunatæ pelagus quam fortis arandum .
 Macte animis tamen esto , ratis cum Præside Divâ
 Sponte viam sternet : Duce quâ formidinis expers
 Sic gradiere per & Syrtes , fluctusque tremendos
 Mortis imaginibus , super Æthera fertur ut audax
 Portitor horarum ; videat licet hac , licet illâc
 Fervore Centauros , & scintillare Leones ,
 Per tot monstra tamen securus valneris exit .
 Ast ubi decurso salebrosa Doridos æstu
 Indignam Fortunatæ cognomine terram
 Attigeris , captusque plagæ genialis amore ,
 Nare voluptatis pleno speraveris amne ;
 Tunc tibi pugnandum magis est , multumque caven-
 dum ,
 Ne quoque cum sociis in retia credulus intres .
 Scilicet occurret famosa Venefica , mirè
 Comis ad infidias : cumque invitaverit , otî
 Nobilis ut claustrum subeas , foribusque reclusis
 Limine constiteris , clypei velamine dempto
 Nudum ostende jubar , fatus velamina rebus
 Vivida lux reteget , manifestabitque latebras .
 Protingens errorum squammas cadere ore tuorum ,
 Et ruere in præcepis Numidis certantia saxis
 Atria , subductis alabastrina testa columnis
 Aspicias : dubitas , magicas evertere moles
 Tantulus an valeat splendor ? Metire lapillum
 Dissectum de monte , pedes vibratus ut imos

Percu-

Perculit, Assyrio licuit num stare Colosso?

His ubi firmavit monitis Heroa, relinquunt
Virginei conclave laris, fastigiaque alta,
Planaque descendunt, Ventorum ubi turris aprica
Dicit ad introitum villæ, cui nomina fecit
Pulchra loci facies, quod pulchra videntibus offert.

Ut venere, vident pomaria, qualia nasci
Deliciz optarent, quæ non Proserpina novit,
Cum per odoratas valles intactilis Hyblæ
Ferret iter, pressansque solum tot redderet illi
Planta, quæ ex illo carpebat dextera flores.
Mille aderaat fontes, statuarum nomina mille.
Aspida tractantis Cleopatræ nobile signum
Cernere erat, magis opprobrii, quam sanguinis hor-
rens

Regalis Meretrix, mavult potare venenum,
Quam Romam captiva trahi; nec dedecus amcas
Fugit, adest Romæ plusquam captiva, dolori
Victaque succumbit, saxique infamia vivit.
Nec procul, hæc aliis serpentibus arma moventem
Laocoonta vident: medius patrem inter & hostem
Dividitur: sua querit amans defendere letho
Pignora, dumque putat natos, amplectitur angues.

Hæc utcumque oculis poterant mortaliibus esse
Admiranda quidem spectacula, non Aretiæ
Assuetæ Cœli prospectibus; accola parui
Sic tugurî, patrium solitus laudare lacunar,
Ædis ad urbanæ fastum mirantia tollit
Lumina, quæ civis tamquam vulgaria transit.
Dumque tot è miris Heros, quid preferat, hæret;
Ecce ferax ramis centum Briareia Cedrus
Objicitur, quamvis vultum fateatur anilem
Cruda senecta crabis, viridisque in stipite sanguis.

Nullæ

Nullæ aderant frondes : satis arboris ornamento
 Esse videbatur cortex , circùnque , supràque
 Hinc scriptus Latiis , & versibus inde Pelasgis .
 Virgo Cedri custos radicibus affidet imis ,
 Cincta comas hederis , adopertaque simplice lana
 Et Virgo , quia dote caret . Quam maximus Heros
 Cominus ut vidit : dic præstantissima Nymphe
 Quale tuum nomen , quid & hæc sibi postulet arbor ?
 Vox mea , respondit , cum solas edere voces
 Jussa sit ad numerum , me denotat esse Poësim .
 Arbor , quam cernis , nostra est , de plebe nec una
 Plantarum , gestis à grandibus abdicat iste ,
 Si nescis , Lethen , & donat sæcula cortex .
 Quod semel hic fixum , carie delebile nullâ ,
 Igne , nec imbre Jovis , manet ære perennius omni ,
 Pyramidumque situ sublimius . Aspice , Achilles
 Vivit adhuc , vegetusque , & qualem tempore prisco
 Ætatis pictor veteris signavit Homerus .
 Ramos cerne alios , nullum non dixeris ura
 Ambitione , suique Herois nomine plenum .
 Thebais hunc , illum latè Pharsalia vestit ,
 Prima rates alibi est , & in arbore navigat arbor .
 Qui tamen è cunctis caput arduus æthere miscet ,
 Sustinet Ænean : hic eminet immortalis ,
 Non minus imperio , quod condidit , ipse futurus .
 Tu quoque , si prisco vixisses tempore , magnam
 Arboris in nostræ partem , Columbe , venires ;
 Prælatumque duci Phrygio , te clara Maronis
 Forsan in Heroëm legisset Buccina , si non
 Aetas pressa tuis timuisset fabula vinci .
 At vatem , quia nulla parem feret , ut reor , ætas ,
 Digna Sophocleo qui personet acta cothurno ;
 Me cõmitem tibi junge viæ , ne sperne puellam :

Est

Est hic , est animus mare ferre , tuasque phalanges
 Inflanmare tubā , cantataque bella sub illo
 Cardine , in alterius famam transmittere Mundi ,
 Et totam nostro vestire poēmate Cedrum .

Plura erat in causam dictura Poësis , ab oestro
 Ut solet acta rapi ; cui sic divina Virago
 Pro Duce respondit : nullam patiere repulsa :
 Ne dubita , venies Indos , veniemus & ipsæ ,
 Nec solæ : mecum supremæ mentis alumnæ
 Virtutes aderunt , & classem pone sequemur ;
 Signaque ne desint , hæc accipe . Nobile primūm
 Regalis Cubæ cum litus adiveris , atque
 Nube ter elisâ tonitrus mugire serenos
 Desuper audieris ; Tunc scito , meque , measque
 Confortes , terram tecum tenuisse petitam .
 Quin Europæas animas sylvestribus Indis
 Quæ fingant , mentes poliant , & moribus ornent ,
 Onnibus Europæ lectas regionibus Artes
 Nube aliâ vestas , post terga venire jubebo .
 Illarum neu te fugiant & nomina , & ora ,
 Insuper , & studia , & vires , huc lumina verte .

Vix ea protulerat , non enarrabile velum
 Promit ; erat lateris gestamen baltheus , ipsa
 Dia Arctia manu nuper quem neverat , in quo
 Se , comitesque suas , & honoras pinxerat artes .
 Prima Fides , quæ fusca genas , & candida corde
 Sic patet , ut lateat : virgam fert dextera , cuius
 Sensit ut imperium , leges natura remisit ,
 Stare dedit stellis , & montibus addidit alas .
 Proxima Spes illi , cui vota virentia semper
 Esse in flore , viror smaragdi de cyclade prodit :
 Cœlum habet ante oculos , & cœrula lumina , Cœlum ,
 Quod tueantur , habet : de Cœlo cogitat absens ;
 Vivit

Vivit, ni potiatur eo, cupiatque potiri :
 Votorum sit compos, eam sua gaudia perdunt.
 Tertia de Nymphis, formosior una duabus,
 Mater Amoris erat, sed ob id mage pulchra, videri
 Quod non pulchra suo querit, sed fortis amanti :
 Ferrum amat, atque uni tantummodo Cœlicolatum
 Concessum est optare mori, quia feruet ab æstu .
 Mille cicatrices aperit de corpore, ut ignem
 Ventilet, & clauso det respiramen amori :
 Sic amat, ut pœnus tantummodo vivat amantis :
 Sic amat, ut pretium nec amoris, amante requirat .
 Tres Divæ, quoniam divino sanguine cretæ
 Summa tenent. Infra brevibus distincta sigillis
 Tela, Facultates animi referebat, & Artes .
 Hic ut erat præsens Virgo Parnassia, primam
 Se videt, utque elata solo super Indica cursum
 Regna ferens, Coeli expertem, indocilemque viarum
 Bellerophontis agebat equum, studiosaque montes
 Hac, illac circumspiciens regionis amœnæ,
 Quærebat, quem de tantis Helicona vocaret ;
 Latior assueto, sperans fore, ut axe sub illo
 Sors fibi, quam nostro, melior contingere Orbe .
 Hanc prope matronæ duplices, quatum altera visu
 Asperior, scalprum; præmollior altera gaudet
 Arma tenete manu discordia, lumen & unibram .
 Stabat & utiliter mulier quæ præsidet aruis,
 Usta genas, flavisque caput velabat aristis :
 Illius ante pedes marræque, & sarcula splendent,
 Arma ignota, boves etiam, quos Serica junctos
 Fecit acus, nivei per fila argentea cudent,
 Et juga fraterni non indignantur aratri .
 Has, aliasque sacer reddebat baltheus Artes .
 Inferiore situ, velum quæ definit aureum,

Tres

Tres aderant etate pares , & sorte puellæ ,
 Augustæ membris , augustæ vestibus omnes ,
 Ut facile ex ipso comptu deprendere posses
 Reginas , Partesque Orbis , quibus addita nuper
 Quarta minor natu , sed & hæc regalis , ut illæ ;
 Et forsitan non pulchra minus ; Sed vitta negabat
 Interjecta genas , speciem ne proderet oris .
 Talis Agonali celeberrimus æquore circus
 Quatuor ostentat fluviorum nomina , Reges ,
 Omnes marmoreos , omnes impendere jussos
 Urbis in obsequium dominæ vestigia aquarum .
 Tres licet exhibeant canis argentea spumis
 Ora senes , tollantque animos , quod viliter orti
 Donentur Latio , mereantur & esse Quirites ,
 Agrestes ante indigenæ ; Tamen unicus inter
 Undisonos fratres , obnubit lumina Nilus ,
 Urbe velut pudeat terrarum Principe coram ,
 Cunaruni paupertatem monstrare suarum .
 Tergeminæ Regnatrixis sic Icons inter
 Quarta sui desiderium facit abdita vultus .

Tunc ita Diva loqui : forsitan scitabere , quæ nam
 Ista sit ? Hanc Nunen Terris , quas ipse recludes ,
 Quasque repertores alii tua vela secuti
 Certatim retegent statuit præfigere Divam ;
 Atque ut Americo de Conjuge , nomina Conjux
 Ferret Americæ . Verum quia lectus & ipse es
 Primus , ut Indorum penetres impervia claustra ,
 Teque ferente faciem nautis scrutantibus inde
 Occasum , nequidquam altâ defendere nocte
 Tempus ad hoc clausas conabitur Hesperus Urbes ;
 Omnibus idcirco prælatus munere nostro ,
 Dignus es Indorum Dominam cognoscere primus .
 Hæc ubi dicta , removit acum , quæ fixa ligibat
 Vittam



Vittam interpositam: Mulier tunc Inda refusit
 Digna coli , nec pulchra minus , quod barbara vultu;
 Quin è longinquò veniens formosior esse
 Viña magis : potuere minus placuisse Sorores .
 Non ita progeniem post annua bella reversam
 Mater amabiliter flexis miratur ocellis ;
 Ut picturatå Columbus Virgine pendet ,
 Quam , quia debebat proferre in luminis auras ,
 Jam tunc , ut genitor spectabat amore parentis .

Quem Dea respiciens : ô de mortalibus , inquit ;
 Maxime , si nescis , hæc Cubæ Filia Regis ;
 Qualis & hic velata genas apparuit ante ,
 Talis & occurret , Cubæ cùm veneris oram ,
 Vivens Virgo tibi , pendens è vertice faxi ,
 (Proh facinus!) religata manus , adopertaque vultum ,
 Præda futura necis , monstroque litanda marino .
 Sic placitum Superis novisse volentibus , antè
 Quam ferat imperium , par sit Regina ferendo .
 Tolle animos : virtute tuâ servabitur illa ,
 Tuque meâ , vi torque redibis opimior hoste .
 Ipsa obices adimam , ne linguaæ incognitus usus
 Gentibus ambabus diversa sonantibus obstat .
 Quippe feros animos sic verba ad inhospita fingam
 Ut potius sermo non impercepçus amicet .

His , aliisque Ducem monitis , ut Diva Virago
 Erudiit , vultu tanquam discedere vellet ,
 Vive mei memor , adjecit , neve excidat ullo
 Tempore noster amor , manuum cape dona mearum
 Ornatum lateris : sed sic gestare memento ,
 Ut qui Divarum vultus pinguntur in illo ,
 Altius insideant animo ; Nec plura locuta
 Columbi manibus velum coeleste reliquit .
 Accipit ille datum , sacris dumque oscula mille

Fige-

Figere imaginibus , gratesque referre pararet ;
 Dia Aretia , comis quos preferat ante , nitores
 Ire iterum circum splendentia tempora jussit :
 Raptaque mox levitate suâ , non alite curru ,
 Tollit humo corpus , patrisque revertitur astris .
 Dux oculis postquam fugientem , & voce secutus ,
 Usquam non reperit , convertit lumina retrò ;
 Quærit , ubi modo sit cum Templi mole , tholoque ,
 Circuituque columnarum , claroque vireto
 Vaticana Domus , nil invenit : asper ut ante
 Montis apex occurrit , opertus & undique fumo ,
 Horrendumque tonans , lambentibus aëra flammis .
 Aptæ viæ tantum patuit prope litora cymba ,
 Gratia cui nomen mirando prædita sensu ,
 Non opis externæ , nullius & indiga veli ,
 Velaque motantis nullius & indiga venti ,
 Sponte movebatur : quin & quò tendere vellet
 Vector , eò , votum ceù præsenticeret , ibat .
 Immò & velle dabat , nec tantum velle , sed ultra
 Posse impune fugani per iniqua , per invia ferre .
 Nympha gubernaclo moderatrix fida carinæ
 Præsto erat Euphrosyne , Columbum respicit : ille
 Luce priore Dea nondum satur , Æthera versùs
 Stabat adhuc oculis vel post spectacula fixis .
 Percussæ quales Citharœdi pollice chordæ ,
 Ut tandem filuere , manet tinnitus in illis ,
 Et dextræ cessante , quies immurmurat ipsa .
 Scare virum Cœlo intentum , immemoremque viarum
 Non tulit Euphrosyne : cur ò ! teris otia , clamat :
 Tempora , quæ magnis data sunt Heroibus , æquo
 Non pede decurrunt , momentum quodlibet horum
 Si sit iners , res semper agi cum maxima possit ,
 Est jaætura gravis : tenet heu ! tenet alta sodales

Errorum caligo , diem quid ferre moraris ?
Quare age , rumpē moras , mentem excute , scande
carinam .

Vocis ab imperio sibi redditus ille , volemus ,
 Quò me cumque venire jubes , respondit : & acto
 In navim saltu , terris subit alta relictis .
 Non ita missa ruunt Baleari faxa lacerto ,
 Telaque Cydonio sic evibrantur ab arcu ,
 Ut pennata super volitabat Gratia fluctus .
 Jam vada transierant nullis obnoxia larvis ,
 Naturæ certis parentia legibus ; ecce
 Constitit ante oculos aliud mare : nocte , dieque
 Turbine mota fluit , refluitque reciproca Tethys ,
 Et clamosa suo cum litore litigat unda .
 Mille homines illic , pereundi mille figuræ
 Apparent : alios ferri super Æthera spectant ,
 Mox ruere ad manes : quosdam cessantibus auris
 Defigi torpore sali , nec tendere contra
 Posse , retrò cursum nec flectere , perdere iussos
 Spem quoque naufragii , tanta est ignavia fluctus .

Attonitus novitate maris , circumspicit astra ,
 Ancipitis consulta viæ capere unde solebat
 Hispanus Typhis : quid spondeat Ursa , Venusque
 Quærerit , & Arctophylax ; sed amicæ fugerat omne
 Præsidium stellæ , tantummodo toruus , & ater
 Et visu horribilis , tuaque inter fulgura claret
 Evaginatus nimbosi Orionis ensis .

Tunc ait : hoc ne illud mare , quod prædixit aran-
 dum

Dia Aretia mihi , truculentum , lugubre , sœvum ,
 Infidum summis æquæ , minimisque carinis ?

Illa refert : hoc illud erat ; vada turbida sed Tu
 Ne stupeas ; Hominum potius mirare supinam

Craf-

Craftitiem, quibus ante oculos cum naufraga portet
 Tempestas tabulas, & corpora functa natantum,
 Non tamen & metuunt temeraria lina procellis
 Tradere: quin adeo coeci, & rationis egentes,
 Lucrari ut fortis credant audendo favorem.
 Excusanda aliquam tamen est in parte phrenes: (cupido)
 E' regione vident felicia regna
 Insita cuique boni quoniam est, & velle beari
 Hinc capti laruis, præfert quas Insula felix,
 Illuc vela citant, stolidarum more volucrum
 Ex intervallo vitri quas lucidus error
 Fallit, & in casses viscato lumine ducit.
 Tanta libido lucri, vitæque oblivio, tanquam
 Non lucrum vitæ, sed lucro vita paretur:
 Tantaque nox animis, ut cum tot carbasa nergi
 Præ se conspiciant, nil casibus ex alienis
 Admoniti, veniant pejora exempla daturi.
 Hoc iter audendum nobis, neu causa timendi
 Sit Tibi parva ratis, Fortunæ per mare magnum.
 Quò brevior trabs est, eadem misus obvia damno.
 Hæc ait, & fauces cantati marmoris intrant.
 Ibat faxa super, syrtesque citissima cymba;
 Strideret & quamvis loca subter iniqua, citatum
 Continuabat iter: velut ungula quadrupedantis
 Pulsat humum sonitu, volucresque supervolat Euros.
 Audiri interea fragor incipit illisarum,
 Fractarumque ratum, clarescunt signa ruinæ;
 Qui periere tamen communi in strage latebant,
 Reddedit unda vomens donec super æquora nantein
 Diversorum Hominum mercem, fine pondere vanos
 Mercatorum abacos, nudas & aromate cistæ,
 Raptæ cruentatis bellantum cingula lumbis,
 Aulaï in longâ tritos statione galeros,

Doctorumque togas , & pallia Causidicorum ,
 Hæc super , & Vatum lauros , & naufragia plectra ,
 Scriptaque præsertim Dominos palpantia dites
 Laudibus argutis , rosi sapientia morsum
 Unguis , & ad fumum sterilis vigilata lucernæ .
 De genere horum Hominum magnam fors perfida
 partem

Obruit ; At quibus ignovit , quibus & dedit imo
 Surgere de fundo , superasque emergere in auras ,
 Hi sua ad ingratum tollentes brachia Cœlum ,
 Accusant Superos , & de virtute queruntur .
 Magnanimum Heroëm miserescere publica fata
 Viderat Euphrosyne cui sic conversa profatur .

In brevia , & syrtes , & saxa latentia , visus
 Privati plerūmque solent offendere lntres .
 Noscere vis scopulum , quo grandia carbaña Regum ,
 Sortis & à longo jam fastidita favore
 Allidunt , huc flecte acies : & talia fata ,
 Ardua surgentem super Acroceraunia , supra
 Latratorēm uterum Scyllæ , aériumque Caphareuin
 Ostendit scopulum ; tunc his resecuta videntem est :
 Cernis ? In hanc rupem gauli , validæque triremes ,
 Impingenda ferunt male parta æraria Regum .
 Ut reliquos mittam , Cresco cum divite Xerxes ,
 Cæsar , Alexander , Marius , Pompejus , Atrides
 His fregere petris diademata : quasque regendas
 Sors dederat , rapuit , raptasque resorbuit Urbes .
 Pœna fuit fortuna prior : nec atrocior ulla ,
 Quām memori vigilat quæ mente , fuisse beatum .
 Te quoque , fœlices inter numerande virorum ,
 Antipodas post assertos , atque Indica regna ,
 Par fatum , graviusque etiam fortasse maneret ,
 Ni Superi abnuerent . Cum diceret , ecce Columbus
 Nescio

Nescio quam , similemque suæ sibi visus habere
 Ante oculos navim : primò conterritus hæsit ,
 Cominùs utque eadem magis est admota , magisque ,
 Signa recognoscit prætoria , se quoque vincitum
 Cernit ibi , illuvie foedum , strictraque sonantem
 Compede , & Hispano circùm custode teneri .
 Omine turbatus : quæ monstra incondita ! dixit ,
 Vera ne larva mei ? Sum nomen & ipse datus
 Huic aliquando mari ? Infelix non esse recuso ,
 Dummodo labe vacem : nam quid sibi carcer , & ista
 Vincia volunt ? Miserum facient si vincula tantum ,
 Nil doleo : doleo si sint factura nocentem .
 Si quid in Hispanum (quod abominor) est mea Re-
 gem

Peccatura Fides , vindex , caput hoc , caput antè
 Numen dede neci , facinusque intercipe nascens ;
 Dummodò constiterit sibi mens bene conscientia facti ,
 Non est cur retrahar cœptis à grandibus , ibo ,
 Livor & à tergo veniat licet , atraque famæ
 Toxicæ non cesset diffundere ; Me mea semper
 Absolvent benefacta , negabit & India fontem .

Dicebat ; cui sic demissò lumine Virgo :
 Vera nimis de te spæctas in imagine fata .
 Orbem aliū invenies , nequeunt & quod dare Reges ,
 Regibus ipse dabis : quid Te post grandia credis
 Dona relaturum ? Fidei culpabere læsa :
 Et rate , quâ ventis paulò ante verendus , & undis
 Jura mari dederas , captivi more , modoque
 Non ita donandus , remeare jubebere Gades .
 Te reducem flebunt Indi , miserataque casus
 Doris amara tuos , dejectum Præside tanto
 Vel non agnosceret , vel cognovisse pudebit .
 Tu ne cede malis : fraudi Rhamnusia plantas

Est breves volvit ; retegentur fūta , diūque
 Poena nec est finet felicem criminē linguam :
 Artificem reperet sua machina ; Tu cruciam
 Exploratricis limz splendens indē
 Redditis , Hispanz fies accepior ante .
 Mox nota dedecoris tergatur ut omnis , ad Indos
 Rurles ages summi Prætoris nomine classem .
 Qualis , & o ! quantus , sortem per utramque probatus ,
 Genibus occutes : talis spectabat , qualis
 Tigris in Armeniā , postquam telloris hinc
 Obrutus , & nullus jam creditus , antīor exit
 Eluctatus humum , spumaque cornua tollit ,
 Testaturque palam , præmagnaz accedere semper
 Et vires , animoſque per infortunia famz .
 Quia tua progenies , & quæ nascetur ab illa ,
 Vellere confusio donabitur arjetis autem ;
 Dives ovis Phryxi Hiapanis Magnanibz cito
 Sit comune decus : tanto gestamine digna
 Illa magis domus est , quæ Jasōna misit Iberum .
 Talia dum memorar , sumat & lenitur ab istis
 Cura Docis ; mo: nūs mīrūs jam cymbula totum
 Larvalis pelagi spatiū conficerat , utque
 Appalit Heroem terræ felicis ad oram ,
 Ip̄a nec ulterius conspicit , nec Arbuta cymbæ .
 Ille ubi se vacuen tranquillo in litora vidiit ,
 Fert oculos circum , nūm de mortalibus ullum
 Amius alpiciat , nullus , quem cerneret , adīxat :
 Nuda sui tantum vox corporis aēra rupit ,
 Indigenam Sirena loci cantare putares :
 O' felix , nimiumque faventibus edite Divis ,
 Tangere cui portum licuit , quō navigat omne
 Humani votum Generis ; sed tangere paucis
 Concessum , solumque Tibi ; felicia tēta

Ingr.

Ingredere , & fœlix jam nunc assuesce vocari .
 Ante tamen nostrum , quidquid gravat , exue limen ;
 Mitte maris curas , atque obliviscere ventos :
 Hæc mutandorum sitis impacata locorum ,
 Multum febris habet , quæ parte quiescere nullâ
 Te sinit , & pelagus nunc hoc , nunc versat in illud .
 Ultima curarum pax linea , pace potiri
 Terra dabit , dici meruit quæ nomine Fœlix .
 Hic , quam quæris , adest Tellus novâ : gaudia longa
 Nausea non sequitur , fletus non affesta risus ,
 Et timor omnis abest , careat ne fine voluptas .
 An ne carere fide mea credis dicta ? Subito
 Molle jugum clivi propioris : vertice ab illo
 Quâ patet , imperium Dominæ speculabere nostræ .
 Cantabat : canor ille tamen prædulcis , & ultrâ
 Orpheos numeros suadere potentior , aurem
 Non aliter Ducis austera deliniit , ac vis
 Affilientis aquæ scopuli latera ardua circùm
 Latrat inutiliter , confessa fremore repulsam .
 Carpit iter , nec qui gressum remoren tur euntis
 Deficiunt obices ; arbos hinc inde locata
 Seinipuellarem vestibat stipite formam :
 Ceu Daphne primam posuit cum versa figuram ,
 Infrâ truncus erat , mulier formosa superiè .
 Asper ad has Heros , Daphneque severior ipsâ
 Transit , & in virides obliquat lumina Nymphas .
 Summaque jam clivi conscenderat , unde vireti
 Sumere prospectum , speciemque expendere posset ,
 Qualia secræ fabricasse palatia Psychæ
 Fertur Amor ; vel quale solet Messana sub undis
 Cernere conspicuum muris , & monte theatrum ,
 Ipse suâ quoties referitur imagine portus ,
 Miraturque videre parem , dubitaret ab illo

Forfican & vinci , nisi quod contendere possit
 Cum vero falsus , foret hæc quoque gloria veri .
 Tale quid ante Ducem mendax Fortuna colorat .
 Ille scit esse quidem sine corpore , corporis umbras
 Qualia de pluviis veniunt spectacula pictis ,
 Quæque diem contra dant motæ cella columbae :
 Hinc dubitat , num res , an fint imitamina rerum ,
 Ignoscitque suis , similique errore faretur
 Se potuisse capi : tantum videt artis in arte .
 Tum veritus , nimium sua dum pupilla jocatur
 Circum spectra vafris volitantia pelliculis , ne
 Captus & ipse foret , declinat lumina , Seque
 Talibus admonitis hortatur , & armat Honestus .

Heu ! quota pars hominum sanâ cute turpius errat ,
 Et stertit vigilans , & lumine laudat aperto
 Somnia , proque bonis sequitur simulacra bonorum .
 Æstuet à nullis quamvis mens faucia philtoris ;
 Sponte sed insanis , nec delirare coactis
 Danda tamen venia est : maga fit sua cuique cupido .
 Me Comitum miseret ; Sed & hos haud longius ipse
 Insanire sinam , tenuit sat scenicus error :
 Fas tandem ponat festiva tragœdia finem .
 Et quia non alio solvendus vindice nodus
 Quām præsente Deo , nodus solvatur ut iste ,
 Jam Deus interfit . Dixit , clivoque relicto
 Intrepidus molitur iter , quo divite muro
 Aurea præcinctum munibat Janua septum .

Interea Hispanos hilares dulcedine claustris
 In nemus illud idem , veluti de more solebat ,
 Canaridum stipata choro Theromantis adibat .
 Vilere per lusum veluti vivaria sæpe
 Rex gaudet sibi de Pario quæ marmore fecit ,
 Ut nolente mari , portum gula semper haberet ,
Deli-

Deliciasque darent oculis , qui desidis undæ
 Pace saginati saliunt in gurgite pisces .
 Fortè propinquarat foribus , quo venerat Heros
 Tempore : Vix illum formâ gressuque decorum
 Flagrantemque videt cœlestibus insuper armis ,
 (Ut mollis , facilisque capi , nec amoris abhortens)
 Capta repente fuit : qui sit cum nesciat , unum
 Esse putat de captivis , quantûmque licebat .
 Conjicere ex cultûs insignibus , arguit illis ,
 Esse Ducem ; gaudet quod nullo parta labore
 Venerit in casses ultronea præda , futura
 Chara sibi magis hæc , quam quas possederat omnes .
 Accessit , prensâque manu , dictâque salute :
 Quid petis hinc ? quæ causa viæ ? quibus hospes ab
 oris ,
 Quâ rate venisti ? reddit cui talia supplex
 Ore quidem , salvâ sed Majestate Columbus :
 O' Tellure tuâ Regina beatior , uni
 Cui licet , & fas est alios fecisse beatos ;
 Cumque tibi in majus nequeat jam crescere Regnum
 Deliciis , opibusque fluens , per regia gaudes
 Munera , victuræ fines extendere famæ .
 Quod reliqui peterent , non oro , ut divite censu
 Exornare velis , & me fœlicibus addas ;
 Dummodo desierim paulùm miser esse , mearum
 Hæc est summa precum . Si nescis , Classis Iberæ
 Dux ego nuper eram , per & hæc maria invia latus
 Vela dabam ventis , cum pontus inhorruit , imæque
 In Cœlum glomerantur aquæ , prior ipse repellor .
 Submoveorque meis violento turbine : postquam
 Actus more pilæ diversa per æqua , tandem
 Lintris ope exigui vestras ejector ad oras .
 Turba comes , vitâque eadem mihi charior istâ ,

Luce

Luce ne vescatur , sive indiga lucis , & urnæ ,
 Has circumvolitet terras , nostramque requirat ,
 Imploretque manum , cumulum quæ donet arenæ ,
 Dicere non ausim : clementi munere Divum
 Quæ si spirat adhuc , si forte moratur apud Te ,
 Vifere da precor , & numero me redde meorum :
 Qualemcumque ferunt sortein perferre paratus ,
 Unanimis , fœlix non esse , miserve recuso .
 Talibus orabat : contra cui talia reddit
 Saga perita dolos hilari prætexere risu .

Mitte graves curas , & verba sonantia questus ,
 Hospes amice , decent alias hæc nomina terras ,
 Insincerus ubi risus , nec mella bibuntur
 Ulla voluptatis , quæ non aspergat ainaror .
 Hic ubi cura procul , dolor exulat , aliaque Regna
 Pax tenet , & Charites volitant in ueste solutæ ,
 Exercenda tibi superest ars unica (disci
 Atque eadem facilis , nulli non insita cordi)
 Scire frui : fœlix fieri patiare libenter .
 At cave , nè partis careas , si nescius uti :
 Vivunt amissi Comites , desiste timere ;
 Et quia de geminiis Fortunæ vultibus , omne
 Quod timeatur abest , & adest quodcumque cupitur ,
 Hi verè vivunt : numero reddere tuorum ,
 Quæque Ducem deceat , majore beabere sorte .
 Diltrahat ulterius nè te mora longa videndi ,
 Porta renidentis quæ dicit ad otia sylvæ ,
 Hæc est , quam spectas , una ingrediamur ; & inter
 Verba , fores pulsat fatalis cuspide virgæ :
 Pulsatæ sonuere , patentibus illicò valuis
 Claustra relaxantur . Solers non perdidit Heros
 Tempora , sifarium clypeo detraxit , & altè
 Extulit ad Solem . Vix lamina vijsa resulxit ,

Imple-

Implevit splendore locum : pars luminis intrat
 Speluncam , pars exteriū diffunditur , extrā
 Quæ venit , insueto trepidantia percutit iactu
 Ora Sacerdotis , consternaturaque nitore
 Corpus humo affixit , mentem spoliavit & arte ;
 Altera fulgoris pars introgressa viretum ,
 Utpotè temperie Divini prædita Veri ,
 Se coram non passa dolos consistere , fucum
 Diffipat , & larvas miniatu cortice nudat .
 Forma tripartiti collis hætissima visu ,
 Dignaque de radiis eadem contendere Soli
 Nulla fit , eclipsi velut intercepta latet lux :
 Ille modo & trabeis circumvestitus , & ostro
 Conspicuusque togis , fumi rarefcere ritu
 Visus Honoris apex : quæ poma videntibus aurea
 Prætulerat de flavicomis Opulentia ramis ,
 Taeta velut Scythico fuerint Aquilone , jacebant .
 Molle voluptatis Regnum sic denique totum
 Vanuit , ut propiore solet Titanis ab igne
 Saucia foeminei cerussa liquefcere vultus .
 Frons antiqua redit , qualis fuit ante resumit
 Sylva senectutem nemoralibus hispida plantis .
 Intrat in hanc properè successu fervidus Heros ,
 Vestigatque suos : Erneftum repperit , inde
 Alphonsum , & Vascum , fixi stupida ora tenebant
 Ilicibus similes , atque immotis cyparissis .
 Victor adit , quamvis & nomine quemque vocaret
 Saepè suo , non propterea torpore foluti
 Se sibi restituunt : tandem ceu languida tollit
 Lumina , qui longo digestit Mæfca somno ,
 Agnovere Ducem , flentes dant oscula flenti :
 Dumque parant avidi circumdare brachia collo
 Illius in manibus scutum mirabile spectant

Visum

Visum nunquam aliâs : oculis nec cernere tantum
 Aspera signa volunt , manibus contingere gaudent .
 Mira fides ! acies quo plus ab imagine pendent ,
 Expenduntque notas , mens sanior incipit esse .
 Jam redit Oceanus , redit India ; tantaque serpit
 Ora per , & fibras non insincera voluptas ,
 Ut nemo narrare Duci sua somnia possit .

At famulas inter trepidas collapsa Sacerdos
 Reddita fomentis postquam sibi constituit ; utque
 Sanguineis horrens maculis , & pulvere foedum
 Os circumduxit , nec Averno murice claros ,
 Vel sibi mirandos quæ fecerat , invenit hortos ,
 Non graphici septum muri , non ex adamante
 Limen , & Heroëm non ipso in limine stantem ;
 Hunc rata , cantatum sibi qui potioribus armis
 Evertisset opus , nec non irata latronem
 Plus lingua pôtuisse suâ , stetit icta dolore
 Executiensque comas , sic tandem turbida fatur .

Perfide , capta tuis , fateor , sum femina verbis ,
 Captaque sum vultu : Te supplicis ora referre
 Tam bene quis docuit ? cum me paulò ante rogarès ,
 Hospes , an hostis eras ? Sed non lætabere longum
 Prodictione malâ : vis est mihi fortis in umbras
 Majores Erebi . Non Tu , nec turba tuoruin
 Suaviter illudi larvis meruistis amicis ,
 Quæ vos oblectent : alias Acheronte vocabo .
 Ingenio certare putas ? vincere profectò .
 An quos felices potui fecisse , verebor
 Ne miseròs faciam ? Vix hæc effata , vagari
 Dat per colla comas , stringit manus effera virgam ,
 Pulvereoque pavimento tres imprimit orbes :
 In medioque manens , bis se convertit ad Ortum ,
 Et bis ad Occasum , tûm sic horrenda profatur .

Har-

Harpyiæ , Scyllæ , Centauri , Gorgones , Hydri
 Hùc huc adventate , sepulta relinquite regna :
 Fortunæ & Bromii vobis viridaria trado .
 Gramine quo teneri nuper lusisti Amores ,
 Sibilet hic Python , & Janitor allatret Orci .
 Hispâni quantum lætati huc usque fuere ,
 Tantundem doleant , vertatur scena , jocosis
 Tristia succedant : fuit ut sua cuique voluptas ,
 Sit tortor cuicunque suus ; tamen agmine facto
 Mortem intentantes tortis serpentibus omnes
 Præter & ora Ducas volitate , & pectora , Manes .
 Hæc ubi verba dedit , filuit : cantamine dicto ,
 Crediderat patuisse Stygem , ruptisque catenis
 Astra super , manibus venisse Typhoëa centum .
 Nil videt : ingeminat nova murmura , clamat & o quis
 Assuetos primo lingua parere susurro
 Torpor habet lemures ? hùc , hùc mihi subdita saltém
 Turba veni . Quò Mœror abis , Iufamia , Fletus ,
 Et Dolor , & Macies , & plena pudoris Egestas ?
 Nondum mugit humus ? nondum laxata dehiscunt
 Tartara ? nullus adest in nostrum dedecus ultor ?
 Nullus adest : iterabo sonos ; nec plura locuta ,
 Ore , manu , plantis omnes interrogat umbras .
 Nulla venit . Surdum Plutona ut denique sensit ,
 Exululat frendens : Me ne advena , naufragus , ex-
 spes ,
 Vilis , inermis , inops impune irriserit ? & quā
 Tollebar jus omne supra , spoliaverit arte ?
 Quò vires abidere meæ ? nisi sum , velut ante
 Chara Diis Erebi , procul hinc insignia vanæ
 Ite Sacerdotis . Dixit , vittamque capillis
 Abjicit , abjectam pedibus proculcat , aitque
 Inde ferox : ad me vos quando venire negatis

Tar.

Tartarei Manes , ad vos properabo venire .
 Dixit , & inclivum virgâ quod ferre solebat
 Educit ferrum , stricturnque in pectore condit .
 Accurrunt properè Famulæ , Dominamque labantem
 Cottipiunt , manibusque regunt , levat illa gravatos
 Morte oculos , Cœlumque nibi noctescere sentit :
 Exanimem redditur aule stratisque reponunt .
 Fit dolor , attonitamque excurrit fama per Urbem .

Jamque excantato vixit remebar ab antro
 Columbus , p̄s ī Comites ostendere gaudens
 Imperio nuper Domine crudelis ademptos .
 Talis , & Aloides cum Thœca , Pirithoumque
 Faucibus eduxit non extricabilis Orci ,
 Ibat ovans , Grajas & circumferte per Urbes
 Gestibat ; neve ex Erebo venisse lateret ,
 Pallor amicitia , qui federat ore , soniebat .

Tunc iter ad portum celebraat , quò venit abi Heros
 Permitus Sociis , ut inexpectatus , & ultra
 Mortalem speciem splendescere visus in armis ,
 Navibus exiliore omnes ; glomerantur in unum
 Nautæque , Proceræque a vidi cognoscere vultus ,
 Gratari rediens , & amicam tangere dextram ;
 Seque , illumque premunt : poruit reverentia ledi
 Impere concursans , excusant gaudia culpam .
 Acceperis ille officiis responder : in omnes
 Oscula , complexus , & consolantia verba
 Dividit ex æquo , miscit Paterisque , Dicemque .
 Sic redit ad nidum quoties circumvaga Progne ,
 Implumes lætantur aves : dar , & accipit una
 Lætitiam genitrix , rostro quo porrigit escas
 Quæfitas natis , illo simul ocula tigit :
 Servit egestati , sed non & omittit anorem .
 Sedula non aliter Ductoris cura , Sodales

Alle-



Allevat alloquiis , & eodem tempore naves
 Quassatas sarcire parat , numerumque recenset .
 E septem deerat prætoria , quam Tenarissæ
 Litore desertam meminit , nequiiusque reverti
 Ocyter , à Superis aliò deflectere jussus .
 Dumque ubi sit , dubitat , num litore perstet eodem ,
 Arserit an flammis vicini subdita montis ;
 Non procul à pelago tensis accedere velis
 Aspicit ad portum , nova res sed gaudia turbat .
 Namque videbat , uti luctus manifesta recentis
 Signa daret malus , ferrugine tinctus Iberā :
 Turbatur , pietasque animum dubitare coëgit ,
 Natus an occiderit , quem puppe reliquerat illā .
 Utque solo prium ratis est admota , prior Dux
 Litore conciamat : specimen quid habentia luctus
 Hæc sibi vela volunt ? Ubi nam Fernandus ? Amici
 Dicite : vivit adhuc ? Auditā voce Parentis ,
 Ante alios salit in litus Fernandus : & adsum
 Adsum , ait , & vivo ; Tun' vivis ? an ipse sepulti
 Fallor imaginibus , spirantis & intuor umbram ?
 Hic color , hic habitus , nigrantis linea carinæ ,
 Me non , ut teris , Te lamentantur ademptum :
 Scilicet à nobis postquam quæsitus in omni
 Parte diu fueras , nec parte repertus in ullā es ;
 Tandem fama tulit , Te præ dulcedine Veri ,
 Dum nimis affectas incendia visere Montis ,
 Exhalasse animam : tam cominùs indignante
 Vulcano humanis oculis sua claustra videri .
 Vulnus ad auditum , Tu collige , qualis in omnes
 Mœror iit : primū nil ausi dicere , muto
 Ore loquebamur : gelidis stupor omne ligarat
 Sensibus officium , lacrymasque extinxerat ipsas .
 At postquam immani mentem collegimus æstu ,

Tunc

Tunc orbam rectore ratem carentibus alis
 Exuimus , similesque animis suffiximus atras .
Qualis ab exequiis redit uxor amica mariti
Plena rogo , postquam cineres , quos pectore mallet
Eternum servare , fideli condidit urna ,
Tonfaque depositus crinem , & dedit oscula saxo ,
Non sepelit lacrymas , sed nigrâ in cyclade damnat
Florem zvi , ornari solo contenta dolore .
Mens remanere fuit , nec eodem cedere portu ,
Ad nos certa magis de Te nisi fama veniret ;
Non licuit , siquidem rupti crateris hiatus
Cœperat exundare , imoque evoluere fundo
In mare cum tonitru radicibus eruta saxa .
Tum verò attoniti super impendente ruinâ ,
Terga damus , profugosque timor sic mortis agebat ,
Esset ut in votis , ut quæ Te monte sub illo ,
Fluctibus in mediis eadem nos flamama crenaret .
O ! nec sperandum nimirum felicibus unquam ,
Nec desperandum miseris : quo tempore rebar
Omnia defecisse , rates , sociosque , Patremque ;
Invenio socios , classem , & super omnia Patrem .
Fare tamen , si fas , spatio quæ temporis hujus
Vultibus absentem nostris Te causa removit .
Non ita de facili fieri potuisse , ut Ipse
Navis amans adeò , malefido in litore solam
Desereres , nostri oblitus , comitumque tuorum .
Talia dicentem Dux interpellat : amoris
Argumenta mei satis explorata , Sodales ,
Esse puto , nullumque fuit , mihi credite , tempus
Utilius classi , quam quo sum creditus esse
Et cenis à vobis , & lamentabilis umbra .
Quod superest , veteres animo depellite luctus ,
Primaque sit Superum grates expadere Regi ,

Cura

Cura secunda viꝫ . Nunc ite , & classis ad usum
 Fortunæ refecate nemus , deque abjete cæsâ
 Ædificare novam properes , Fernande , carinam ,
 Cui mando , ut præsis , & ut hæc Fortuna vocetur .
 Nomen in omen eat , puppi contingat & isti
 Prima salutatos Indos ut donet Iberis .
 At quia jam pœnas Theromantis perfida soluit
 Quosque voluptati Manes servire coëgit
 Ante fuꝫ , nunc carnifex sub Tartara sentit ;
 Illius in vacuas sedes , aulamque vacantem
 Intremus rerum Domini : data tempora postquam
 Navibus armandis fuerint , iterabiimus æquor .





LIBER V.



E D D I T A Classis erat , Fortunæ
 que Insula vanam
 Execrata Deam, melius jam Numen
 habebat .
 Protinus abscessum festo canit ore
 Columbus .
 Litora deseruere : fretum quâ parte fecarent
 Doctus erat nemo , tamen omnibus India votis
 Una petebatur , cum nesciretur an esset .
 Heu rerum ignaræ mentes ! quam longa , gravisque
 Humano generi caligo in saecula fluxit !
 Vulgatae facilis metuas accedere famæ :
 Fallitur , & fallit , delictaque credulitatis
 Excusat , sed non absolvit publicus error .
 Illa via Oceani prius invia , credita solis
 Imbris , & nebris , habiebatque noctibus , ecce
 Raditur Hispanis , inventaque nabilis , auræ
 Et veli patiens , maribusque simillima nostris .
 Quin simul ac patuere rates , visaque sub undis
 Umbræ Hominum primæ , Nymphæ Oceanitides actæ
 Confestim novitate , globatim ad candida nabant
 Lina , videre viros cupidæ , cupidæque videri .
 Attamen & virides non ante cubilibus undis

Exar-

Exeruere comas , vitro quam judice comptæ ,
 Tempora coraliis ornarent cœrula rubris ,
 Et pulchræ fierent , ea quantum forma sinebat .
 Ire natatrices tranquilla per æquora lætus
 Aspicit Hispanus , pulchrasque nec adstupet esse ,
 Cum sciat è pelago matrem venisse Decoris .

Tum Vascus : quoniam blandis affatibus oris
 Non minus apta quies ponti , quam dulce sonanti
 Nox sit amica lyræ , faveantque silentia chordis ;
 Dic age , si quid habes variis è casibus Heros ,
 Grande , cothurnatumque aliquid , quod & impletat
 aures ,

Et Virtus quo possit ali ; quod & inter eundum ,
 Non intellectâ cursum dulcedine fallat .
 Talis ad Argoæ numerum ratis ibat & Orpheus
 Asecla Principibus non indignandus Achivis ;
 Quantumvis citharædus erat , non ille Leonis
 Asper ab exuviis , tunicâ nec tectus ahenâ ,
 Voce tamen miles , belli fomenta canebat ,
 Et sœpè in pugnâ plusquam Meleager , & Idmon ,
 Castor , & Amphidamas , cithara pugnaverat Orpheus .

Ductor ad hæc : vestris rem poscitis auribus æquam ,
 O' socii , ferri quos otia vellicat inter
 Laudis amor ; sensus etenim cum nobilis intrat
 Fabula , cantatusque animis illabitur Heros ,
 Non auditorem patitur dormire : neceps est
 Verba inter fremat , & claros suspirat ad actus .
 Bella sed ad fortis ut digna loquamur Iberos ,
 Non nisi de fastis , castrisque petantur Iberis .
 Materiam Granata dabit : sub mœnibus illis
 Quid , Duce me , gestum pelago Maurusia contrâ
 Agmina , quæ tulérim viætricis præmia dextræ ,
 Commemorare juvât ; neque enim mihi gloria , bellum

Tam gessisse fuit , quām sit narrare voluptas .
 Evoluebatur septingentesima messis ,
 Ex quo trita jugo paulatim Hispania Mauro ,
 Tollere cervicem jam cœperat , atque pudorem
 Nigrantis Domini regali tergere fronte .
 Una sub indecori Granata tyrannide tantūm
 Serva tenebatur : populator & horridus ille
 Corporis immensi Coluber , qui motus arenis
 Adversæ Lybies Abylai trajecerat , omnesque
 Hesperiæ amplexus squammis immanibus Urbes ,
 Hos intrâ muros se se collegerat Urbis ,
 Et mutilus terrebat adhuc . Sed contigit illo
 Tempore , placandis monstros non degener ulti ,
 Nec minor Alcides ; Castellæ Rector , & unâ
 Ferdinandus Aragoniæ tûm sceptra tenebat ,
 Non ante Hispanum juratus ponere ferrum ,
 Quām super oppositam Calpen , mirantibus Afris
 Eminūs , excisi spolium suspenderet Hydri .
 Ergo manum cupidus supremam imponere bello ,
 Bandem Nomadum Regem cum milite trunco
 Nequicquam latebras Granatae turribus altis
 Quærentem , mortisque moras , indagine valli
 Clauerat : ablatoque elementis omnibus usu
 Terrarum , undarumque , reliquerat aëra solūm ,
 Nè posset sperare , tuas nisi , Dædale , pennas .
 Fama sed in majus grandescere sueta , canebat
 Venturam auxilio Lybiām ; sectumque bipenni
 Atlanteim , pelago cæsam demittere frontem :
 Mille rates jam stare , Duces , atque agrina mille ,
 Troglodytas , Psyllos , Gætulos , & Garamantas ,
 Membraque tot dissepta locis , & sparfa , sub uno
 In corpus coiisse viro , Procerumque , Ducumque
 Alimorum apicem , tantique Agamemnona belii .

Ore,

Ore, habitu , ritu , liaguis , patriâque , Diisque
 Discordare omnes , mentem tamen omnibus unam ,
 Granatam Regnorum Helenam defendere raptu .

E Tingitani jamdudum litoris orâ
 Erupturam hyemem vigili præsenserat aure
 Isabella sagax , omnis cui tradita cura
 Imperitare mari , sumanum rata dedecus , umbram
 Ignavam foviſſe domi , bellante Marito .
 Hanc penes ad Malacæ portum tûm classis Iberæ
 Stabat onus, Regina vices ibi Regis agebat .
Quæ simul adventum properantis obaudiit Afri ,
 Me vocat (hospes ibi nam tunc ego fortè morabar)
 Mox ita : Regalem tentasti sæpiùs aurem ,
 Non humilis causæ Orator , dûm nautica Nobis
 Armamenta petis , quibus æquor arare repostum
 Fidis , & obstructos aperire Nepotibus Indos :
 Votum grande quidem , num sit laudabile , testis
 Tu tibi ; non ne omnes Europæ consulis Urbes ,
 Sollicitas Ligures , nec inexplorata relinquis
 Bellica Lusiaci Regis navalia , nec Te
 Pœnituit Batavos , & prætentare Britannos ?
 Dic tua quid valuit facundia ? non nisi tecum
 Attuleras quæ vota , refers , omnique recedis .
 Non exauditus , vel non auditus ab aulâ .
Ast Ego , damnatam cunctis non improbo causam ;
Quin placet hoc ipsum , quod tot post Ipse repulsa
 Indejectus ades , votumque tenacius urges :
 Adde , quod oranti ut faveam , mihi calcar id ipsum
 est ,
 Quod nemo indulſit . Discat , quæ venerit ætas ,
 Non petere Hispanos si quid sapienter agendum est ;
 His consulta peti : facilem suadentia cursum
 Nabilis Oceani rationum pondera mecum

Sæpius expendi , nec terreor , ardua factu
 Quamvis esse rear : fieri quis posse putasset ,
 Ut trabe Peliacâ prium̄ mare funderet Argo ?
 Græcia tunc solū palmas utrasque tetendit
 Typhis in amplexus , & in æthera transtulit Argo ,
 Factum ubi conspexit , fieri quod posse negabat .
 Plusquam credat posse , potest homo , nullaque penè
 Digna coli , nisi visa prius temeraria virtus .
 Quare age , propositis audacibus adjice mentem
 Et jactata diu tua penè , & naufraga vota
 Portum intrasse puta : classem , quam poscis , habebis .
 Ante sed obscuris maribus quām prælia portes ,
 Dux nostro prolude mari , qualisque futurus
 A' Lybicis Indos jam nunc ordire triumphos .
 Non tua seductus Mundi premiet angulus acta ;
 Europæ , & Lybies in Te defigier unum
 Crede oculos . Esto neget hic sua saxa Pyrene .
 Pro scopulis , in quos inetuant impingere foedi
 Æthiopes , mea classis erit ; nec & ista paranda est ,
 Trabs in procinctu , nauclerus , ahenea , miles ,
 Ni desint animi , sunt omnia : neve meorum
 Laudatrix præsens desiderer , omnibus ante
 Stabo , per hoc pectus Mauro via sola patebit
 Ad vallum , quo noster habet tentoria Conjux .

Hæc ubi dicta , calor fervens sub pectora formæ
 Tinxit ebur , nivibusque dedit brevis ira decorem .
 Sic quæ torpet iners , agitata resumere vires
 Flamma repente solet , radios injuria prodit .
 Quis mihi tunc sensus fuerit , vos dicite testes
 Votorum Comites , arcanorumque meorum .
 Ora pudore solo tenui defixa patumper ,
 Attonitoque diu tandem vox excidit : O' quam
 Te memorem ! Divam ne , an de mortalibus unam ?

Mor-

Mortalem dicam ; sed ob id tua grandia crescunt
 Acta magis , quòd, cum mereant cœlestia credi,
 Sint humana tamen , Divinaque dotibus æquent .
 Et quas pollicita pro claste rependere grates
 Fas erit? hoc nostræ non est opis : India reddet .
 Te maris in conchis , te cortice scribet in omni
 Arboris , inque suis quæret cælare metallis :
 Nunc tibi Junonis , Veneris nunc afferet ora ,
 Nunc venatricis Triviæ , nunc indole torvæ
 Palladis aptabit crudum thoraca , tuique
 Expertem decoris nullam finet esse Dearum .
 Mox ut regali Te prole beaverit Æther ,
 Piæta per occiduas ibis Berecynthia terras ,
 Alta rotis , Reges & circumplexa nepotes ,
 Omnes Semideos , omnes in Nerea dignos ,
 Seu Jovis in vultum descendere , sive Gradivi ;
 Neu similes absint cultus , ad fræna Leones ,
 Quos gerit illa , geres , & habebis tu quoque turres .
 Interea paribus studiis certemius oportet :
 Gignerè tu Reges , ego Regibus addere regna .
 Ante sed in Mauros fidei tentamina nostræ
 Quandoquidem præstare jubes , nil demoror . Adsum
 Miles ubique tuus : terræ experiare , marique ;
 Ardua non metuo , non infima temno , tuisque
 Omnis ab imperiis nostris venit àmbitus armis .
 Unum oro , belli né Te , Regina , periclis
 Infere : celsa sede Malacæ pro litorc ; pugnam
 Nam Tibi quæ narrent , Gætula cadavera mittam .
 Hæc ubi fatus eram , me portubus imperat altis
 Ferre gradus , ubi navalis servabat Enyo
 Arbitrio volucrum motanda palatia Fratrum ,
 Sylvani quondam populum , viridemque Senatum .
 Ut veni , ut vidi , fateor mihi cognita nunquam

Tempus ad id classis tam pulchro compta paratu,
 Totque referta viris, de navibus omnis ut illis,
 Jam tunc, quanta foret, dignosci Hispania posset.
 Scilicet huc lectus Procerum convenerat ordo,
 Turpibus imperii quicumque tyrannidis Afræ
 Colla indignantes dare libera, saxeæ suprà
 Castella Aragonum, caligantemque Pyrenen,
 Finitimi Cœlo tutos habuere receptus:
 Nec sibi montani Reges vertere pudori
 Rus colere, agrestem posito diademate falcem
 Sumere, cæsariemque hirsutæ pectere sylvæ:
 Læsaque Majestas nihil est à paupere panio,
 Augusto ex oculis interlucente colono.
 Hic agiles lintres jaculatricesque triremes
 Cernere pompa fuit, quas miserat Insula duplex
 Major, & inde minor balearibus inclyta fundis,
 A teneris gens docta rotare per aéra saxum:
 Monstratam genitrice puer non accipit escam,
 Ni feriat, dextræque rudi gula fecerit arem.
 Montibus à patriis simul huc adduxerat alnos
 Astur, & in velis latè crepitantibus auro
 Clarum insigne loci cælaverat Asturconem:
 Corporis ille quidem minimi, sed maximus idem
 Mobilitate pedum, nullo quem sordida tactu
 Armentalis equi, Zephyro sed plena Marito
 Concepit genitrix, nec originis immenor ille
 Pictus amat cursus, & concipit æquore Patrem.
 Si numerare velim discrimina navigiorum;
 Ante quis expediet, Cleopatra quot ausa Liburnis
 Gurgite Leucadio fatum committere Mundi:
 Dicet & Adriaci maris ad sponsalia qualis,
 Quantaque de velis cadit umbra canalibus altis
 Pronuba Neptuni tunc cùm Respublica Virgo,

Argoo

Argoo scandit certantem sydere pinum,
 Rubraque divitiis, comitataque mille carinis
 Occurrit pelago; nec frigidus audit ab imis
 Sponsam sponsus aquis; procedere quin parat ultrò.
 Cum Nymphis, fluviisque sequacibus, & glaucis Diis.
 Expectans avidè, lapsus per serica fila
 Quando maritalis demittitur annulus undis,
 Conjugis à manibus; festinus ut ipse reponat
 Illius in dextrâ, sceptrum regale, Tridentem.

Quarta dies aderat, summo cum mane videmus
 Litus ad Hesperium vastâ se mole moventem
 Marmoridum Classem: potuit sub luce malignâ
 Credi Abyla exosa Oceani divortia longa
 Velle iterum abruptæ sociare Ceraunia Calpi.
 Protinus audendi calor incidit: omnibus altæ
 Surrexere comæ, totâque repente coortus,
 Hostis, adest hostis, discurrit in Urbe tumultus.
 Isabella virilem animum si præstitit unquam,
 Tunc fecit; in famulas ardentia lumina vertens,
 Arma citæ, ferte arma: dies meus hic, meus, inquit,
 Longè optabilior, quam qui mihi lampade luxit,
 Ad thalamos, Fernande tuos, cùm duceret Hymen.
 Poscenti clypeum, gemmatum protinus orbem
 Obtulit Harpalycæ, dederatque Philandria tegmen
 Pectoris, inque manu Lampedo locaverat hastam.
 Haec tenus ad comptus armandi corporis uti
 Censuit ancillis: sibi cætera sufficit arma,
 Quorum fabra fuit melior natura Cyclope:
 Fronte superciliuni grave collocat, afflat & ignem
 Luminibus, tonitruque sonorem vocibus addit.

Tunc his ausa Viros hortari Fœmina dictis:
 Sors fateor præclara, Viri, cui lucis in ipso
 Contigit exortu vagitus edere primos.

Inter opes dominæ , quam non intelligit , aulæ .
 Ast ego vile puto , de me si prædicet Orbis
 Nil , nisi Reginam : titulus communis inertis
 Regius esse potest ; tantis superaddere majus
 Quid juvat acceptis , quod possim dicere nostrum est .
 Nec mihi , nec vobis occasio pulchrior unquam
 Venerit audendi : toto cuim robore Cancri
 Pulsus ab Hesperia redit ecce ferocior Afri .
 Quid paret in promptu est : Granatam cogitat , illâ
 Stante nihil demptum putat haec tenus , omnia Regna
 Hac sibi servata pensari credit in Urbe .
 Servet ut hanc , jactura levis Babylona videtur
 Et Pharon , & Memphim , totumque impendere Nilum .
 Hac mihi Granatam videor de puppe videre
 Attollentem oculos , implorantemque paratas
 Pulchra in bella manus , & dicere : fertis , Iberi ,
 Reddita cum sibi sit jam tota Hispania , fertis
 Urbibus è tantis , ut solum Maurica dicar !
 Tempus ad hoc ignominiam , fastumque superbi
 Æthiopis sim passa licet , solatia fati
 Servitium commune dabat : modò Regna tot inter
 Libera , sola gravi teneat si compede , nostro
 Jam quoque libertas consentit vestra pudori .
 Haftis in occursum procedite , barbaricæque
 Ingens annonæ subducite robur , opisque
 Indigeat qui ferre parat : non hac mea jussa
 O' fortis animæ , vestri sed credite Regis .
 Illum ego cornipedis sublimia terga prenrentem
 Desuper intueor , speciosum puluere belli ,
 Vastantem segetes , pulsantemque arjete muros .
 Nec tamen irascor , quin de me conqueror ipsa ,
 Esse nimis fortem : cuperem castella deessent ,
 Et fossæ , & turres , tardatus ut objice nullo

Legi-

Legitimus sua jura daret Dominator in Urbe .
 At quid ego in sponte audaces hortatibus utor ?
 Solvite vela citi , properate , impellite remos ;
 Conjurx ante meus scandat quam mœnia victor ,
 Vincatur Granata mari . Vix talia fanti
 Lucida flamma polo descendere visa , levemque
 Ducta ter in gyrum , galeæque innoxia cristas
 Lambere , venturi faustum certaminis omen .
 Ocyter inde jubet laxare faventibus auris
 Carbasa , & in Lunæ speciem procedere Classem .
 Gonsalvo dextri lateris , Mihi cura sinistri
 Mandatur , pugnæ medium Regina tenebat .
 Illam turrigeræ radiantem puppe carinæ
 Visendi studio certatim ad litora vulgus
 Misceri juvenumque , senumque : à turribus illam
 Mirari , puerisque suis ostendere Matres .
 Fœlix omen erat Dominae præsentia visæ ,
 Agnosci facilis , solitoque ferentior , & quæ
 Præferret nil solliciti , nec euntis in hostem ;
 Hoste sed è domito vultum redeuntis haberet .
 Viderat adversas tensis accedere velis
 Rex Arabum , Nomadumq; rates : nec inhorruit hoste
 Spectato , de more sui memor , ultima cogens
 Sanguinis auxilia . Erigitur magis asper in iras ,
 Attollitque animos , latus decurrere nullum
 Momentum sibi laudis iners , per & obvia bella
 Esse iter ad bellum , ratus & quid pulchrius esse
 Eminus à muris etiam defendere muros .
 Unde animos meritò capiat , nec nomina defunt :
 Scit sibi pugnaci quales in milite nerui ,
 Quique Duces , hos hæredes virtutis avitæ ,
 Annibalis gestare animas , & Amilcare plenas .
 Scit quoque cum Pyrrho se ferre in prælia , gnaras .
 Decer-

Decertare feris , nisi turritos Elephantos ,
 At bene munirà Numidas in cruce Leones ,
 Psyllorumque angues , pejoraque toxica ferro .
 Lutat & ipse suas Dux non improvidus alnos :
 Lævæ præficitur moderator & arbiter alæ
 Cepheus , Antæus dextræ , ventosus uterque
 Jucator generis : putat hic , (ea gloria vano)
 Terrigenæ luctatoris de sanguine robur
 Emanatio patrum , nec membra torique negabant
 Credere degenerem forti de stirpe nepotem ;
 Scenamq[ue] hinc fumo turgens in divite prorâ
 Invictum cunctis , solo sed ab Hercule victum
 Pinxerat Antæum famamque pudore petebat.
 Cepheus antiquæ Coelum numeraret ut inter
 Argumenta domus , aurata in puppe ferebat
 Castellum Danaës , pluviamque Jovemque docentem
 A' prelio nullum non expugnabile vallum :
 Periculaque addiderat , nec non in rupe puellam
 Litem inter magnaque spei , magnique timoris
 Ancipitem , patulas fauces Pistris an intret ,
 An ne cubile equitis scandat servata volantis .
 Hos inter medius , belli navalis habenas
 Alimorus agit , cuius sub jura merebant
 Et Nomas , & Garamas , & qui Typhone coorto
 Tecta videt Nalamon spoliata per æra ferri .
 Regem artnis , opibusque gravem validissima nisu
 Prora vehit , cui nomen Atlas , tamque omnibus ista
 Navibus est Lybicis , quam montibus altior Atlas .
 Atlantis , modo fuisse Atlas , sub mole fatiscit
 Pontus , & ait in plus noctescat ab atris
 Valerius .
 Autem quæ signa , superbus
 Unde dicitur dictis : O' qui-

O' quibus æternæ de furto lampadis olim
 Amplior in venas fluxit calor , ite Promethei
 Mascula progenies , ostendite fortibus ausis
 Æthereo vos igne satos : velut omnia vincit
 Ignis , & ad cinerem citò concremat , impete eodem
 Corripite accessus prohibentem litoris hostem .
 Itis in antiquos famulos , qui subdita quamvis
 Colla jugo extulerint , servilia stigmata nunquam
 Deformesque cicatrices à corpore tergent :
 In quos non armis , veluti lex bellica dicitat ,
 Fustibus utendum : dominos à casside vultus
 Promite Mancipiis , peraget præsentia bellum .

Talia jactanti , jam noster in ordine miles
 Venerat ad teli jactum : tenuit mora nulla ,
 Nec licuit torvam spectare per otia pompam ,
 Prævius ad mortem , belli quâ comitur horror :
 Quas crispent vexilla feras , qui fulgor in armis ,
 Quique viris ; velut in partes hinc inde vocati
 Venissent venti , pro pupibus Africus Afri ,
 Staret ab Hispanis Zephyrus : percussus uti Sol
 Ære renidenti vibraret in aëra lumen ,
 Inde repercutsum majori fœnore lucis
 In mare projiceret : pavidi Tritones , & Orcæ
 Subter aquam tremerent simulacra natantia ferri .
 Scilicet hinc illinc , magni ne gloria coepti
 Invidiosa foret , factis simul ignibus , ambæ
 Intonuere acies : se quælibet ante dedisse
 Signa putat belli , bellum invenere secutum .
 Fausta quod Hispanis fuerint exordia pugnæ
 Debuiimus Zephyro : credas Aquilone petitis
 Exarsisse alis , quod longè fortior Austro
 Australes contra populos , nigrantiaque ora
 Tocfit , agens retrò glomerata volumina fumi .

Deli-

Delituere Arabes tenebris , nostrisque , suisque .
 Crediderim factum Cœlo auspice , rostra tot inter
 Millia displosum longè jaculantia ferrum ,
 Quā vehimur , laudum primas meruisse carinam .
 Cernitis æs illud , cui stat custodia puppis ?
 (Æisque manu ostendit) navim percussit opimam
 Nobilis Antæi , cum mercibus , & cataphracti
 Præsidio peditis , gestantem in bella Leones ,
 Doctos arma pati , cuneos diducere , tergo
 Instare , atque famem differre cadavere viso .
 Quadrupedum in cratem cecidit pila , claustra refregit ,
 Dèque tribus pecoris villosi fratribus , ictus
 Perculit eximiam flavâ cervice Leænam .
 Ilicet exarsere Mares , venisse nec extra
 Damna rati , super effusi tabulata , forosque ,
 Invadunt dominos ; saltu pars æquor in aktum
 Præcipitat , mortemque petit formidine mortis :
 Pars stringit gladios , oriturque domestica cædes
 Civilis speciem flictus imitata , Leonum
 Dente viri , gladiisque virtutem periere Leones .
 Nobile par aderat juvenum , Rosmenus , & Idas ,
 Juncti ut erant animis , & erant æratibus ambo ,
 Non minas hic illi charus , quām creditur olim
 Euryalus Niso , Pylades dilectus Oresti .
 Quærenti latebram , quā se defenderet Idæ ,
 Ecce ferox quadrupes volucres superinjicit ungues ,
 Atque humeri primum laniatâ parte sinistri ,
 Ibat & in dextram ; casu Rosmenus acerbo
 Obriguit , veri nec dissimulator amoris ,
 Grande operæ pretium ratus esse , sibique decorum
 Rebus in extremis animam præferre sodalis ,
 Et non victuro momentum extendere vitæ ,
 Accelerat gressus : in terga repente Leonis

Infi-

Insilit , apprenditque comam , quantàque valet vi
 Nisus , anhelantes ri&tus , immaniaque ora
 In se reflectens , vetuit ne sanguinis hydrops
 Helluo , seminecem degrassaretur in Idam .
 Jussus ab incéptâ raptor desistere prædâ ,
 Et fraudare gulam , violentius asperat armos :
 Colla referre retrò , prensosque resolvere crines
 Bis conatus erat , bis cesserat irrita virtus ;
 Ut tandem excusfit , tunc hoste potitus aperto ,
 Rosmenum contrâ nil tela inimica timentem
 Irruit : ille mori fixus , ne cedat inultus ,
 Dum ferus approparet , faucisque recludit hiatum ,
 Rictibus expansis dextram inferit , èque recisam
 Cum rabie linguam radicibus eruit imis ,
 Lysimachi famâ non inferiore canendus .
 Non revocare manum licuit : Leo dentibus omnem
 Abstulit , inde caput : linguamque , caputque revulsum
 Haustu mox uno rabidam demittit in alvum .
 Quod simul ac oculis languentibus aspicit Idas ,
 Inmemor ipse sui , casum miseratus amantis ,
 Semilacer quavis : non hæc mihi tempora , dixit ,
 Quæ donas , fint pauca licet , charissime , perdam ;
 Vindictæ sacrabo tuæ : prior ipse perire
 Non merui , gaudebo sequi . Nec verba profatus
 Plura , recessentis fragmenta novissima vitæ
 Colligit in dextrâ , gladium quæ forte tenebat .
 Dextra quidem trenula est , gladio vix apta regendo ;
 Ut tamen & regeret , ferrumque in corde Leonis
 Altius imprimeret , præsens tūm forte , suaque
 Ipse manus admovit Amor , qui fortiter ensem
 Impulit , atque ita duo funera vindicat uno .
 Africa dente minùs posthac mordebere Famæ ,
 Si post lèvitiaz , monstra hæc narrentur amoris .

Dispu-

Dispulerant auræ congesti nubila fumi,
 Verti oculos ; dedit Antæ se clara videndam
 Carbasus , & quantum licuit deprendere longè ,
 Esse ibi plena metu , miscerique omnia sensi :
 Nil moror , atque hostis subeundi cominùs horam
 Hanc ratus , à tergo Zephyri spiratibus usus ,
 Illuc præcipitem valido cum robore movi
 A' statione ratem ; via neù fugientibus esset ,
 Sed velut in solido decertaretur utrinque ,
 Injeci pedicas , calcar navale carinæ .
 Fit sonus , illa altè rostrato dente recepto ,
 Hæsit non aliter , quām compede tenta ; sed unà
 Nos quoque connexi , pressisque cohæsimus illis .
 Accurrunt Mauri , nos infrà , desuper illi .
 Certatur : flamas illi , vastosque molares
 Dejicere ; elatis nos contrà obnitier hastis ,
 Instare & sclopis , nè Maurica brachia ferrum
 Subjectas in cervices impune rotarent .
 Altior hostis erat : quò pugna veniret ad æquum ,
 Curvari antennam jubeo , mox fessor in illâ
 Libror , ceu gradientis equi moderarer habenas .
 Tres ausi comitum Dias , Rodericns , & Argus
 Aërii mecum tentare pericula pontis .
 Jamque fedebamus prælongo in stipite nexi
 Corporibus , tecti galeâ caput , ægide pectus ;
 Cum juvenum validis conatibus , atque rudentum
 Orbe volubilium transversâ ex parte levati
 Cœpimus in sublime rapi , fastigia donec
 Elati super alta , infrà despeximus Afros .
 Tunc intestinæ stragis spectacula foeda
 Noste datum , cæsos homines , cæsosque vicissim ,
 Atque humana super recubantes terga Leones ,
 Exanimes quamvis , ab huius gutture crudas

Ructan-

Rustantes epulas , indigestumque cruentum .
 Nostra ratem suprà cecidit vix umbra Lybissam ;
 Mauri oculos pavidi tollunt , quot in aëre spectant
 Pugnaces equitare viros , tot ab aethere lapsos ,
 Vultibus humanis credunt descendere Divos .
 Non adeò tamen horrescunt ut mittere contrà
 Aërios equites desistant spicula , nobis
 Parma favet , visumque animam satis esse tueri .
 Dumque ita provehimur , nos ecce antenna curulis
 Deprimit , unanimesque inimicam effundit in alnum .
 Pergameo prodixit equo non impete tanto ,
 Bello Grajugenum virtus irata decenni ,
 Quanto nos agimus : pauci licet , agminis instar
 Praëlia conserimus , favit Fortuna , quod illo
 Tempore consertis clypeis imitantibus aptas
 Parjetibus scalas , jam confundebat Iberus ,
 Præcipiente tubâ , Lybicæ latera ardua puppis .
 Æthiopes trepidos simul interiore , simulque
 Exteriore malo aggredimur : manus ista quot Orco
 Misericoriamque coegerit Afros
 Cum Stygiâ mutare ratem , quam dicere nobis ,
 Tam vobis audire labor . Sed digna relatu
 Res fuit , atroci post tot data corpora letho ,
 Exhausto lateri vires crevisse , meamque
 Mirabar plus posse manum : patefecerat ensis
 Jam mihi fidus iter per strata cadavera , ut illuc
 Possem ferre gradum , quo se se in pinea dudum
 Transtra laborabat saltu transmittere miles .
 Dum proprio latus opem , sibi cuncta perire
 Et videt Antæus , presio sub corde furore ,
 Fixus at ulcisci , vafro me callidus astu
 Decipit , è vultu fastum deponit , & instar
 Supplicis ; irasci ulterius jam desine Victor ,

H

Dixit ,

Dixit, habes puppim, Dominū quoque puppis habeto
 Captivum : fatur vix hæc , & projicit ensem
 Ante pedes , quibus acclinis vélut oscula ferret ,
 Dum quoque mentitur , citus adfilit , & manibus Me
 Grandibus amplexans , super aëra tollit : & inde
 Vociferans , solus pelago luctabere , clamat ,
 Perlide , non aliter nostrā potiere carinā .

His dictis , Me , Seque simul dejecit in undas .
 Decidimus juncti , juncti simul æquor in altum
 Deferimur , tactuque pedum turbamus arenam .
 Ipse quidem fateor , quo tempore subdolus ille
 In mea conjectit sua brachia , forcipe tamquam
 Arreptus Siculā , pressusque à monte videbar
 Portentosi hominis sub mole ; ruina sed ipsa
 Profuit , adstrictos à me removere lacertos
 Ut possem : jam liber eram , nec dextera multis
 Incassū tentata modis dimiserat ensem .
 Ergo undas velut à teneris perferre natator
 Asflueram docilis , primæ non immemor artis ,
 Remigio manuumque , pedumque excludor in auras ,
 Attolloque ensem , queroque : Anteū ubi nam ?
 Nullus erat : volui rursum descendere ad ima ,
 Atque illiç hominis perjuri exposcere poenam .
 Dum dubito , ejectus fundo se se ille videndum
 Dat mihi , combibitos revomebat gutture fluctus .
 Exclamo : virtute Tibi , non fraude petenda est
 Nostra salus , decet athletas hæc area solos ;
 Si Luctator eras , solidā decernere tantum
 Debueras tellure , mari non credere plantas .
 Dum loquor , ecce iterum labi , ferrique deorsum
 Sensim membra suo depressa à pondere specie .
 Colla superstabant , illuc violentius ensem
 Exigo ; de gemino trajectum guttur hiatu

Expu-

Expulit indignantem animam, pelagusque cruentat.
 Labitur in præceps, solitoque voracior hausit
 Unda saginandis Balænis grande cadaver.
 Ipse manu findens fluctus, aliâque mucronem
 Sustentans, repeto comites, Lybicæque potitos
 Jam ratis invenio: conferre ingentia parvis
 Si licet, haud alio plausu me turba meorum
 Accepit reducem, quam quo fuit integer olim
 Redditus ad socios Cæsar, cum dextra volumen
 Ferret, læva secaret aquas, & sæcla timerent,
 Naufraga nè Martis, nè gloria Palladis esset.

Non minus hæc inter, largus virtutis Iberæ
 Et Ducas, & partes animosi militis idem,
 Cephea magnanimum contrâ, Gonsalvus obibat.
 Utraque jam navis consumptis eminus armis
 Venerat ad capulum, sic remex remige, rostrum
 Sic rostro, prorâ sic prora coiverat, ut Mars
 Æquoreus, pugnæ faciem terrestris haberet.
 Cepheus è puppi Gonsalvum in puppe furentem
 Tunc his increpitat: Tun' Me confistere contrâ?
 Tu ne lutum? genitilicæ pictura carinæ
 Nec ferit ignavos oculos? non admonet unum
 Me de Semideis prognatum sanguine magni
 Perseos? an dubitas, Mihi primus originis author
 Juppiter extiterit? de fulmine nosce Nepotem.
 Dixit, & intorquet Gonsalvi in pectora ferrum.
 Ille probris motus, jam dudum & saucius irâ,
 Ense ensem repulit, tantoque ardore recusfit,
 Fregerit ut medium: diffissi lamina trunci
 Dum volat, adstanti Phorbæ prope Cephea lumen
 Eruit, & vitâ pariter cum lumine nudat.
 Inde ferox salit in puppim, juguloque trementis
 Mucronem intendens: I nunc ad Tartara, dixit,

Plenus avis , & Plutoni narrare memento
 Te consanguineum magni Jovis , agnitus idem
 Ægiochi de stirpe , merebore Fratris amorem .
 Hæc ait , utque gravis castiget jurgia linguae ,
 Vocis iter jugulum lethali confodit ense .
 Mox coacervatas venientum submovet alas ,
 Cædit & obstantes : qualis triplicata videri
 Lingua solet colubri , positâ cum pelle venenum
 Asperat ad Solem , cristaque colla coruscat ;
 Talis hic apparet , tantâque volubile ferrum
 Dexteritate movet , triplices videatur ut enses
 Una rotare manus : de ceptus fulgure Maurus
 Vera putat , terrorque fidem trepidantibus addit .
 Exemplo præunte Ducas , tum cætera pubes ,
 Non secus ac captæ murum consenderet arcis ,
 Quâ de cumque ratem parte adfilit : emicat ille
 Arduus in puppim , proram occupat alter : inundat
 Miles tranitra , foros . Bellona laborat in arcto ,
 Et sparsæ sibi rapta dolet spectacula cædis ,
 Pressa peremptorum celante cadavera turbâ .

Hanno fuit miles de plebe gregarius , at non
 Pectore plebejus , qui nè Cepheia navis
 Victoris fieret , nullius maluit esse .
 Vindictæ genus aggreditur , quò perderet uno
 Cuncta rogo , vita posito si dulcis amore
 Projiceret prior ipse diem : jamque igne parato
 Devotusque Erebo , clausi penetralia nitri
 Ingressurus erat ; præcautor mentis iniquæ
 Didacus à tergo super adstitit : an tibi tantum
 Posse licere putas projectæ vernula frontis ,
 Clamat , ut Heroum tot pectora debita ferro
 Nullo Marte velis obscuro involvere letho ?
 Hic male sana tuo restinguere incendia mentis

San-.

Sanguine , mortalesque doce , palmaris ad ausi
Tentamenta , viam facilem non sternere Divos .

Dixerat , & fontem quo vulnere tollit , eodem
Victores simul incolumes , victosque tuerit .

Clausas inde fores vigilanti protegit ense ,
Nil non ausuris ne desperatio prospicit .

Sensit ubi Lybicæ numerum decrescere turmæ
Gonsalvus , tum magnanimos affatur Iberos :
Pone modum ferro miles , sat sanguinis haustum :
Maurica quæ restant , serventur colla catenis ,
Dedecori vivant , tractâque à compede mortem
Se meruisse sciant , & nos donasse salutem .
Hæc ait : Afrorumque assertâ principe pinu ,
Insequitur fama mox cætera vela minoris .

Ultima navali finem impositura triumpho
Restabat Regina , diù quæ missile ferrum
Eminūs Atlantem contra jacula verat ; ecce
Unus jam tandem de tot fœlicior ignis
Incidit in malum , malique in vertice stantem
Tutelare ratis Numen percussit Anubim .
Ille cadit præceps , fatis velut esset in ipsis ,
Marte puellari gens ut peritura videret
Ante perire Deum . Partes aperitur in ambas
Saucia trabs : tunc arborei moderaminis usu
Amisso , nil antennæ , nil suppura prosunt ;
Ipsa sibi est oneri moles , & nescia qualem
Se ferat in partem , motus incerta vagatur .
Longius invalidam sublato robore mali
Vidit ut Atlantem , succensa cupidine prædæ
Agmen Amazonidum , quo cingitur , Hesperiarum
Isabella movet : velis properantibus itur ;
Nec per iter peltata cohors emittere ab arcu
Spicula , & à sclopis ardentia vulnera cessat .

Gentem solstitii venientem ex igne pudebat
 Igne peti , vincique dolens Atlantica pinus
 Contra assultantes lethi genus omne volucris
 Egerit , ignivomi seu quod venit ore metalli ,
 Sive quod è pharetris . Scopulosa Ceraunia suprà
 Non imbris tantum , nec grandinis horrifer alis ,
 Plumbeus , & crines pice nigror aggerat Auster .
 At quia præsidio mali spoliata , nequibat
 Moliri flexus , & circumducere gyros ,
 Hinc Mauritanæ jaetis de mille sagittis
 Navis , ad Hispanum paucæ venere cruorem .
 Cominùs ut ventum , prædæ propioris amore
 Audax faeta magis , Nymphis e fortibus una
 Fortior , Atlanti ferratos injicit hamos :
 Non secùs ac mirmillionem si rete secutor
 Turpiter inclusum mediâ tenuisset arenâ .
 Tūc novus exoritur magis asper , atroxque Gradivus .
 Non è longinquo velut ante , facesque , pilæque ,
 Rem peragunt enses : abies coit abjete , rostra
 Configunt rostris , & transtris transtra premuntur .
 Mutua tunc strages utroque ex agmine , funæos
 Mors æquat , variant cædis discrimina mortem :
 Hos ferrum , flammæque necant , mare devorat illos .
 Alimorus ad id tempus cum nubila fumi
 Omnia texissent longè , latèque , putabat
 Se bellare viris ; tentantem scandere puppim
 Verùm ubi Lampedo trajectu reppulit hastæ ,
 Purpureamque animam vidit manare papillis ,
 Erubuit , maribusque dolet plus posse puellas .
 At quoque Reginam ex habitu cum noscit , & una
 Adventare videt , fatum morientis alumnæ .
 Vindicet ut ferro , subrisit , & inquit : adepto
 Si potes huc vindex ; sed quando foemina mollis

Et

Et genita ad calathos mentiris Amazona , Theseum ,
 Ne dubita, invenies; dabitus, quem mortis honorem
 Quæris ab hac dextrâ . Interea prolude marito ,
 Quem tibi sub Manes , careas nè conjugè , mittam .
 Vix ea fatus erat , Reginæ turbidus hastam
 Torsit , in hac unâ ratus omne absolvere bellum .

Illa nihil stolidis conata reponere dictis ,
 Respondet clypeo , vanumque repercutit ictum .
 Lamina seu fuerit perfecta rigens adamante ,
 Quæ percussa cavi radios ex orbe metalli
 Reddidit , & lucem ferientis in ora remisit ;
 Seu rabies , aimio quæ plus si ferueat æstu
 Cauta sui plerumque parum est ; simul hasta Tyranni
 E manibus , simul ipse ruit revolutus in undas .
 Cantabrides tollunt animos , fremit Afra juventus .
 Ex hac unus erat , melior quo nemo sub undis
 Tendere conatus animæ , per & aëra clausum
 Ferre moras , haustos & non admittere fluctus :
 Armiger hic Regis , casu qui motus acerbo ,
 In mare rapturus dominum se projicit , & jam
 Dulce tenebat onus , magis at tenet ille levantem .
 Et gravat amplexu ; poterat pius armiger à se
 Excussisse manus , superasque emergere in auras
 Liber , & incolumis : puduit sine Rege reverti .

Præcipuum occiderat Lybiæ caput Alimorus ;
 Non & pugna cadit . Psyllorum Ductor Arisbas
 Navis obit regimen , positasque recalfacit iras .
 Namque ubi nil contra Hesperidas ferrumque , facem-
 que

Profectisse vider ; nunc nunc recludite , dixit ,
 Marmaridae Psylli , plenas serpentibus arcas :
 Viribus utendum , quas Patria commodat , & si
 Omnibus è populis nobis tractare venenum

Est impune datum , colubri vertantur in arma .
 Plura nec effatus , lethalia scrinia primus
 Detegit, immergitque manum, implicitosque cerasas
 Arripit, Annodyten, Basiliscon, Dipsada, Cenchrin.
 Ut videre diem viventia crimina terræ
 Altius attollunt cristas ; fera sibila Proteus
 Audit , & attonitum caput exerit , & nova monstra
 Miratur, confertque suis, vincique fatetur .
 Regis ab exemplo Psyllorum cætera turba
 Justa facit , spoliantque cados , animasque trilingues
 Accipiunt , jaciuntque , adduntque procacia dicta .
 Non pudet egressas de gymnade mollis Arachnes ,
 More palestritæ famam sperare lacerto ?
 Ite , vocat speculum , curas huic vertite vestras ,
 Major & ut compœtus veniat novitate venustas ,
 Africa quos vendit , collo suspendite torques .

Inter verba , ratem super ecce colubrifer imber
 Decidit : invictas ferro paulò ante puellas
 Frons nova bellandi , lethumque ignobile terret .
 Quodque magis stupeas , mediis in fluctibus , inter
 Orcarum fauces , terra timuere venena .
 Attamen & perstant , & eodem tempore pugnant
 Extrâ cum Mauris , & cum serpentibus intrâ .

Harpalyce Nymphis è bellatricibus una
 Jam pede magnanimo calcaverat aspida , dumque
 Nisibus Herculeis in dipsada vertitur , ecce
 Reptilium de gente , volatilis ipse sagitta ,
 Ipse sagittator Jaculus venit , oraque morder
 Lethifer , inde fluens se se per candida colla
 Implicat illaqueans : proh vis properata nocendi !
 Pene recepta luctus cordis penetraverat arcem ,
 Prigore concretis venis , immobile corpus
 Scat vita sagiente tamen : ceu fulmine tactis

Vita deest , rectusque solet consistere truncus .
 Juvit prodigiale malum , viventis ut illa
 Posset adhuc servare locum , nec cederet hosti ,
 Tanquam alia peteret sternendum morte cadaver .

Ifabella supremum animæ subitura periculum
 Forsan erat , sed vitaï ceu quando laborat
 Regia , spiritibus tunc omni ex parte coactis
 Cordis in auxilium concurritur : haud secūs omnes
 Intentæ Afrorum cladi diversa per alta
 Auxiliatrices Dominæ venere carinæ .
 Forte supervenio , cum lætabundus Arisbas
 Reginam intuitus , tot de serpentibus unum
 Arripit , ante tamen jaceret quam missile monstrum :
 Ingere , ait , Te navalí velut altera pugnæ
 Degener ò Cleopatra ; feras ut nobile lethum
 Ambitione pari , selectum mittimus anguem .
 Vix ea dicta dedit , regalia vibrat in ora
 Armatam geminis cervicibus Amphisibænam ;
 Fecissetque nefas , nisi fida Philandria custos
 Augusti lateris , citò corporis interjectu
 Colla recepisset jaculata biverticis anguis .
 Quam simul ac coluber tetigit (mirabile visu !)
 E' Psyllis unam veluti cognosceret esse ,
 Abstiuet à morsu , virusque exire paratum
 Devorat introrsum : quin conterranea membra
 Lambit amans , squammas in spiras colligit , iisque
 Molliter innexis , tanquam complexibus , ambit ,
 Blandaque tergeminias impendit in oscula linguas .
 Talibus ostentis stupefactus , & insuper armis
 Territus Hispanis , circumfususque carinis
 Präsidio accitis dominæ , conclamat Arisbas :
 Ponite tela manu Psylli , desistite Iberi
 Ulterius sèvire odiis : victoria vestra est ,

Acci-

Accipite Atlantem , cumque illo , & divite prædā ,
 Me quoque captivum ; Verūm si gratia victum
 Ulla decet , precibusque locus reperitur in armis ,
 Deprecor hoc , Nymphamque tuens : ò gloria Martis ,
 Subdidit , & sata Marte etiam dignissima credi ,
 Quale tuum nomen? quodnam Matrisque , Patrisque ?
 Præcipue doceas patriis quibus edita terris :
 Nam tractare tibi si fas impune chelydros ,
 Non est cur dubitem nostrā te gente creatam .
 Adde , quod in vultu , quò plus mea lumina solers
 Figo tuo , tantò mihi plus quoque sentio fibris .
 Serpere nescio quem teneræ pietatis amorem ,
 Qui memorem amissæ proliis jubet esse parentem .

Reddidit illa ferox : quoniam Tibi providus ipsi ,
 Mavis luce frui , quam ferri extrema subire ,
 Dignus es & veniā , quòd ab hoste rogaveris ultrō :
 Fraudare haud renuam tua vota , Philandria nostrum
 Si nescis nomen , Mater Nilenis , Arisbas
 Dictus erat Genitor , Psyllorum patria tellus :
 Hanc ego deserui , succensa cupidine claræ
 Reginæ , quam cernis , huic ego milito , in unā
 Glorior hac reperire datos à forte parentes .

Plura locuturam Genitor vetat : ò mea , dixit ,
 Nata , simul terris , simul & quæsita per undas ,
 Hic ego te tandem dilecta Philandria ! Vivis !
 Vivis , & esse meam quamvis te signa negarent
 Extima , patris amor verax deprenderet esse .
 Ex inopinato Fortuna miserrima , lucrum
 Quale tulit ! Rex in servum quo tempore migro ,
 In patrem redeo : mala tu præsentia lenis ,
 Tu ratis , & Regni , tu libertatis ademptæ
 Jacturam sentire vetas : Te fospite posthac
 Nulla mora est , nullusque pudor dedicere Regem .

Et

Et mihi, Reginæ, cui tu famularis, Iberæ,
Non modo non miserum, sed erit servire decorum.
Quare age prima precor (finat hoc modo maxima
Ductrix.)

Scande ratem, positoque animo vicitricis, amorem
Disce pati: miserum neù dedignare parentem.
Nam mihi, quod Psylli norunt, est nomen Arisbas,
Uxorique meæ Nilenis, deque duabus
Edita tu nobis, quo tempore germinat annus:
Et nisi decipior, nonduni tibi lustra peracta
Quatuor enumeras, annusque vigesimus instat.

Talia dicentem jam dudum lumine fixo
Virgo tuebatur, verba audit consona factis,
Claraque signa videt verum testantia Patrem,
Os, habitum, vocem: sed si nec signa videret,
Credere suaderet Natura potentior illis.
Jamque monebat amor, cita ferret ut oscula Patri,
Non tamen ante adiit, quamvis arderet adire,
Hispanâ quam vexillum de puppe revulsum
Arriperet manibus, per & arma subinde, virosque
Illud idem gestans inimicâ ia puppe locaret.
Quod simul ac fixit, simul & bellum omne peractum
Sensit in hac captâ tantummodo nave, vacare
Et Patris & Natæ tum posse putavit amori.

Hunc habuit tandem laurus Neptunia finem.
Belli tempestas in quas jactaverit oras
Æthiopis fluitantis opes, impletit ut omnes
Utriusque maris portus, ut clade marinâ
Eminis auditâ Granata recluserit Urbis.
Ostia Fernando, cumque illâ Hispania tota
Libera tunc primùm libaverit oscula Regi,
Dicere longa mora est. Victoris munere factum est,
Ultimus ut Latro Afrorum, turpisque Tyrannus

Ban-

Bandeles , penitus tellure fugatus Iberâ ,
 Posset ad arentis Lybiæ deferta reverti ,
 Non alio vultu , quâm quo ferus Annibâl olim
 Cesserat Italâ : reducem Carthago vocabat ,
 In quanî vela licet properanter , & arma citaret ,
 Arua frequens oculus tamen ad Campana redibat .

Promissi Regina dati non immemor , oris
 Reddimur ut Malacæ incolumes , multosque subinde
 Ut tenuere dies festæ solemnnia pugnæ ,
 Me vocat , & numero ratium , quas cernitis , ornat .
 Dulce quidem belli pretium , non denego , testem
 Ferre operum , supràque suum dormire triumphum .
 Obtentæ classis post grandia dona , dabatur
 An ne quid acceptis majus sperare ? repertum est ,
 Vos merui comites : & si modo fata secundent
 Dextera , spero etiam quantocyùs , & quoque mecum
 Usuros vos fine viæ , fruquaque laborum .

His ubi Dux socios narratis erigit , idem
 Actor , & Historicus , gliscente cupidine laudis
 Intra corda , viri caluere : calefcere viæ
 Undæque , Zephyrique , ratesque citatiùs ire .





L I B E R VI.

DUNA bis argento vacuum repara-
verat orbem,
Ex quo Canariæ digressus litore,
classem
Moverat Ausonius Typhis; sed ma-
ne recenti
Umber oliviferi ceu Tiburis avia lustrans
Quemlibet ad motum colubræ, fruticisque tremorem,
Suspendit plantas, & acutas arrigit aures,
Et modo lacteolæ putat os elidere ceruæ,
Interdum leporis, quem non videt: allatrat umbram,
Deceptus toties instat, nec turpe videtur
Falli iterum, voti compos si denique fiat.
Talis hic, Hesperidum campos ingressus aquarum,
Terrarum venator erat: modo puppis ab alto
Vertice, spectator refluentibus exigit undis,
Quò maria inclinent, terræque ferantur amore:
Nunc & ab occasu venientem consulit auram,
Quid ferat, an ne aliquem regelato frigore montem
Spondeat, aut hortis flantem præsignet odorem.
Ex intervallo ah! quoties concrescere visis
Insulæ in effigiem nebalis, aut alpis apricæ,
Credita terra fuit, nec tellus ulla reperta est.

Ah!

Ah ! quoties volucres ad candida vela volantes
 Spem nemoris quo nidificant , fecere propinquui ;
 Nec nemus inventum , nec visus in arbore nidus .
 Aridus affiduis cum febris æstuat æger ,
 Qualemcumque cavo meminit de pumice labi ,
 Seu custodiri secretæ Najados urnâ .
 Hanc animo prælibat aquam ; nunc illius audit
 Murmur , & auditæ sub corde susurrat imago :
 Illius interdùm quasi frigus amabile captet ,
 Gustatos quandam labris examinat haustus :
 Quod bibere optat , abest , momentoque ebbit omni ;
 Talis & ille novæ teluris amoribus ardet .
 Indefinitum pelagus diffunditur infrâ ,
 Sursùm ingens Cœlum , cajus dum singula lustrat
 Sydera sub nocte , non ampliâs inventit Arcton :
 Astra quidè spectat , sed & hæc sine nomine , nondùm
 Cœperat ille etiam terrenæ matris alumnos
 Purgare in stellas , fierique poëticus æther ,
 Factus ut inde fuit ; Nam postquam novimus Indos ,
 In senis Hesperii dorso nova sarcina crevit ,
 Cum Grue Crux , Xiphias , Hydrus , Pavo , India ,
 Phœnix .

Dumque peregrinæ legit advena lumina Zonæ ,
 Nescio quâ præter solitum dulcedine latus ,
 Sic ait : astrorum novitas , nisi fallimur , isthæc
 Dat terræ sperare novæ commercia , Cœlum
 Certè homini servit , nova sunt ubi sydera , fas est
 Esse novos homines : non hæc ingloria lucis
 Vivere pompa potest , patitur non otia Cœlum :
 Nec minus hoc sine honore foret , quam laudis egena
 Scena theatralis , si spectatore careret .

A nostris non absimiles ò ignibus ignes ;
 Quin pulchri fortasse magis , nutrimente roris

Quas

Quas alitis terras , quas luce foveatis , ad illas
 Este duces : gratos & nos fore tempus in omne
 Credite : ceu nobis facta est modo copia vestri
 Aetheris , & fiet vobis quoque copia nostri .

Talia spe plenus dabat ore , fretumque secabat .
 Non eadem tamen & sociis constantia mentis ,
 Quæ Ductoris erat : toties spes irrita terræ ,
 Jam nullam sperare dabat . Quid quod prior ille
 Dulcis amor novitatis (ut est plerumque reposti
 Vase diu natura liquoris) ac escere coepit .
 Quid quod ab ærumnis , longique teredine cursus
 Jam fractis , terræ redeunt simulacra relictae .
 Europæ mitis facies non agnita pridem
 Cum fuerat possessa , movet sublata dolorem .
 Hunc proles , illum moerens circumvolat uxor ,
 Hujus ad ora Tagus redit aureus , antecit illum
 Bætis , & indigenæ speciem proponit olivæ .
 Quid tamen indoluisse juvat ? Reprehendere quando
 Fas tantum miseris , non emendare , peracta .
 Maurica natalem sic tantum bellua sylvam
 Æstimat , hostilis cavez cùm rodere ferrum
 Jussa , videt corpore toros , muroque pudendi
 Carceris arctari plantas , quibus Africa quondam
 Visa brevis : super omne malum tunc pectus acerbat
 Libertas experta semel ; sed parcitur isti ,
 Quod laqueos non sponte petit : sors pessima damnat ,
 Qui tabulæ non turpe putat committere vitam ,
 Nil undas præter viñurus , & aëra nudum .
 Flos Procerum melior tūm se se accusat , & odit .
 Atque has intorsum voces immurmurant , undis
 Intendens oculos , animo translatus ad Urbes :
 Hoc dederat natura feris habitabile Regnum ,
 Non Homini terris genito : quæ tanta phrenesis ,

Vita odio sit ut ipsa sibi ; mutare pericla
 In votis habeat , quasi vivere nescia , si non
 Pendeat in fluctu , timeatque carere timore ?
 Spes aliqua audaces agit in discrimina semper :
 Nemo subire pericla cupivit , amore pericli .
 Nos primi è cunctis mortalibus imus ad Indos ,
 Cùm tamen inter nos , an sint , dubitetur & Indi .
 Sint esto , qualesque sibi per somnia visos
 Luxuriare auro , gemmisque effulgere Duckor
 Jaetiat , hosque aulus cordata vendere genti ;
 An vinci faciles? mores scio divitiarum :
 Armorum excubias poscunt , auroque tuendo
 Nulla satis tutu est , nisi sit tutela draconis .
 Vincamus licet Oceanum , veniamus & auri
 Ad conclave ferax , nullos hic esse putandum
 Custodes ? gravior pelago nos terra manebit .
 O' faciles dare pollicitis ingentibus aures ,
 Et Liguri præstare fidem ! promissa timeri
 Debuerant , quò vasta magis ; sed culpa pudore
 Nostra vacat : poterat cui non imponere mendax
 Italus iste Sinon , animaque bilinguis Ulysses ,
 Ludibrio Reges postquam traduxit Iberos ?
 Sed Reges gremio nunc Regnatrixis in aula
 Sceptra gerunt hilares , altaque in pace senescunt :
 Nos humiles animæ , servum pecus , omne gregarium
 Mittimur in fatum : nulli Natura noverca est ;
 Qualescumque homines ab origine Regibus æquat
 Ortus sorte pari , viles nos fecimus ipsis ;
 Qui naeti dominantem animam , totidemque elementis
 Constantem , terræ Dominis devovimus ultrò :
 Ac si habeant aliquid , dare quod post funera possint,
 Qui sibi nil possunt : plebejâ pyramis urnâ
 Discolor esse potest , cineris color omnibus idem .

Hunc

Hunc non ausa palam pubes Hispana dolorem
 Egerere in questus , tegit , irritatque tegendo .
 Alvarus audendi primus faber , indolis Afræ
 Degener Hispanus , Columbo obliquus , & idem
 Classis ut ad clavum tendat , quacunque paratus
 Ire viâ , vel cæde Ducas putat esse petendum ;
 Turpe nefas , tamen occultat sub pectore , tempus
 Opperiens , facie quo primi urgente pericli ,
 Ad sua jam prono's acciret vota sodales .
 Sic vapor in fulmen tunc cum maturuit intrâ
 Atræ uterum nubis , differt mugire , moræque
 Sic licet impatiens , sibi parcit , & imperat ignis :
 Nec , nisi terroris pompam præmiserit Auster ,
 Egreditur , Cæloque negat sa'vire sereno .

Non tamen in longum rabies dilata nocendi ;
 Nam Zephyri flamen , tenuit quod tempus ad illud ,
 Non interruptum , semperque fidele carinis ,
 Constitit exemplò , fraudataque vela reliquit .
 Scilicet assidens piceato margine Lethes
 Malacia exiliit , pestis deterrima nautis ,
 Nullaque post Venerem damnosior edita ponto .
 Morte satam perhibent , vires habet illa Parentis ;
 Nam simul incubuit , maris humida membra moveri
 Non finit , in speciemque cadaveris omnia vertit .
 Quæ summâ postquam pigrum caput extulit undâ ,
 Torpor habet Cælum , torpor mare , torpidâ classis
 Hæsit , ut ante fuit , nec citrâ mota , nec ultrâ est :
 Nullæ artes , & malus iners , & inutile velum .
 Fracta virtù virtus monstri novitate , quibusque
 Pugnandum cum pace foret , non invenit arma .
 Quid faciant nescire datur , mora temporis una
 Creditur apta malo , sed lux ubi tertia tandem
 Transiit , & stagno puppes invenit eodem ,

Non aliter , siccum quām si navale tenerent ;
 Tunc versa in rabiem constantia , coepaque solvi
 Corde fides, Procerumq; grave increbescere murmur .
 Alvarus exemplò capit opportuna serendi
 Tempora diffidii , comitumque volentia spectans
 De Duce corda queri , sed non audentia questus
 Promere , sic acuit dictis , rupitque pudorem .

En quo verbosi Liguris vesania tandem
 Perduxit miseros : en quos invenimus Indos .
 Stamus ubi vivis vel respirationem ademptum ,
 Scilicet hoc etiam restabat , ut improbus iste
 Prædo , domos postquam , dulces cum conjugé natos
 Abstulit , & terram , raperet post omnia Cœlum ,
 Quin ipsum mare quo vehimur : non cernitis ? hæsit
 Torpens unda , nec ire licet , vetitumque redire .
 Ni fallor , locus hic sacer est , hominiisque negatum
 Tangere : summa Parens rerum , quo festa diurnis
 Menib[us] ministeriis tandem requiescere possent ,
 Hac , procul ex hominum vulgo , regione remota .
 Quæsivit somnos , ac si pudor eset , alunniq[ue]
 Cerni posse suis , & non operosa videri .
 Illius arcanum quod vestigare cibile
 Sacrilegis ausi remis , has pendere penas
 Cogimur : una tamen supereft via , grande piandi
 Delictum , si causa mali cadat hostia Ductor .
 Nec solus , cadat illius quoque Filius & quæ
 Perditus ac genitor : tota ab radicibus imis
 Excidenda domus , nostræ ne gentis ad omne
 Deæcūs , & damnum male nata repululet arbor .
 An quis adeſt hunc carnificem , artificemque delosum
 Qui putet ante aras Themidos non esse litandura ?
 Quantum ego de visi conjectu interpretor oris ,
 Hic nemo ē vobis . Et quid socialiter illata

Ante

Ante trucidatum gladiis ultiib⁹, inde
 In mare non agimus? quò nos temerarius egit?
 In fontem, ferro quamvis graffemur, & undā,
 Semper erit meritis minor ulti⁹; scilicet unum
 Perdere permisum nobis, hic perdidit omnes.
 Fortis at est, ideoque animi fortasse capaces
 Vindicta deerunt, præsentia franget & ausus;
 Me me operis promitto Ducem: sciat iste satelles
 Quo mare, quo venti, quo nos, & nostra tenentur
 Carbasa, non simili gladios torpore teneri.
 Polluere Hispanam scelerato sanguine dextram
 Depudet, Antipodum modo venditor iste, procacis
 Det lingue poenas: alium, quem prodere nobis
 Somnias, inveniat primus sub Tartara Mundum.

His stimulis coit in facinus iam mota juventus.
 Parva sub extinto sic quæ scintilla rubeto
 Delituit, felito si fortior ingruat aura,
 Protinus in flamas adoleſcit, humoque reliquæ
 Tollitar, alta petens, alimentaque grandia poscit
 Ornos, & sacras Dryadum conclavia quercus:
 Suspirat Pastor sylvam miratus ab alto
 Vertice, momento nullam, quam condidit ævum.
 Haud secus unius male concita fomite lingue
 Nautica seditio, pavulatim augescere cœpit,
 Inque aliam ex aliâ: donec grassata carinam,
 Ramosi late segetem diffunderet ignis.
 Proxima nox operi legitur: præfigitur hora:
 Qualiscumque foret, visa est ea longa furor.

O sacrum, & nulli non inviolabile visum
 Nomen Amicitiae! quem de mortalibus unum
 Invenies, qui se Pylade non dicat Oresten,
 Et si litigium veniat de morte, recusat
 Velle mori, capitique suo præponere amicum?

Grandia verba quidem, dictuque facilissima, cum mors
Eminis; Incurrat visus: animosa repente
Verba cadunt, retegitque animum larvatus Orestes.
Ecce Duci fidi comites, qui Baetis ad oram
Promiseri mori, primâ formidine capti
Tantum absunt, ut ament illius amore perire,
Ut se morte Ducis malint à morte tueri.

Dicta sed infandæ noctis jam venerat hora
In scelus eruptura; rates, arma, arma sonare
Auditæ: vox una fuit, nisi cæde Columbi,
Haud aliter pigrâ solvendum compede Nereum.
Tunc scelus ad palmare citatis undique remis
Prætoreni circumveniunt: præit Alvarus; At dum
Tisiphone accensus geminâ, ambitionis, & iræ
Pontem aptat, scandat prior ut Prætoria rostra,
Sive Themis scelerum vindicem aliena parantem
Funera, in authorem meditata retorserit ausa;
Sive quod omne nefas audax, cum peccore primos
Concipit impulsus, timidum cum parturit; ardens
Seu plerumque sui minus est quod cauta cupido,
Adstrictæ recti furibunda nec audit habenas,
Proditor abripitur dum totus amore cruoris,
In mare subiectum simul ipse, simulque ruit pons.
Præcipites in puppe gradus exterrita pressit
Conjuratorum legio: sed in æquoris imo
Pugna diu tenuit, certantibus undique monstris,
Europæam animam cui prægustare licet.

Jam dudum'aversos à se desciscere nautas,
Et mussare duces solers prænoverat Heros.
Arma per, & fremitus ut apertam denique sensit
Perfidiam, motique tumultus Alvaron esse
Comperit authorem, sed & hunc à fluctibus haustum
Reddere non animam meruisse parentibus astris;

Obvius

Obvius armatis venit, dignusque timeri
 Non metuens : coram socii quem queritis adsum,
 Adsum, ait, inque necem caput hoc, si poscitis, ultrò
 Porrido ; si pectus, non denego . Talia fatus
 Conticuit, pectusque manu nudavit , & hæc sunt
 Pectora , subjecit , vestris exercita rebus ,
 Passaque pro vobis tot vulnera : cernite cruda
 Signa , cicatrices : ferri conamine multo
 Non opus , ut vulnus descendat ad intima , facta
 In venas penetrate viâ , timor omnis abesto :
 Nè vos offendat, nè me custodiat ensis ,
 Accipite hunc , dixit , pacatus & obtulit ensem .

Mota virum manus est: quos non placasset in armis.
 Dux ferus , inque minis , hos exarmavit inermis .
 Fixa solo tacita ora teneant : mens conscientia facti
 Confundit vultus , manifestus & exit ab illis
 Cum mœrore pudor scelerati proditor ausi .
 Quale decus statuæ gemini mixtura metalli
 Sæpe dedit , quoties partim liveſcit ab ære ,
 Et rubet à scabri partim rubigine ferri .

Occupat actutum Ductor mollissima fandi
 Tempora , & hæc iterum pacatior addidit: esto
 Cæde meâ , socii , stagni speretis inertis
 Solvere segnitiem , volucres & reddere ventos ;
 Dicite , regressum duce quo tentabitis , & si
 Nulla per hos tractus appareat obvia tellus ?
 Quis ne remetiri tantum maris audeat, idem
 Reddat ut Europen , portuque reponat Ibero ?
 Arte opus est , arti vis subjacet , ingenioque
 Est hominis natura minor : sed munere Divum
 Quanta sit , & qualis concessa peritia nobis
 Et maris , & terræ (desit jactantia verbis)
 Non alios testes , quam vos interrogo . Quis nam

Oro , quis edocuit nullo impallescere casu ?
 Non né ego ? qui pelago cum vela daretis iniquo ,
 Visus eram Typhis ; cum bellaretis , Iason .
 Quorsum versa retrò fiducia ? mitto tumultus.
 Accusare reum , poenæ fatis ille , superque ,
 Quam nollemeruisse , tulit ; sed vindice culpe
 Profuit exemplo socius malefidus , & anceps ,
 Quod docuit , curæ superis has esse carinas .
 Sunt curæ certè , solumque jubentibus illis
 Oceanis somnus rumpetus , iterque redibit .
 Tu modo par Patri , & Genito Spirabilis Aura ,
 Tempore quæ primo per aquarum summa docetas
 Nare rudes Zephyros , intectaque brachia plumis
 Serpere humi , aërios nondum conantia nîsus ,
 Labere vela super , mavis seu lingua videri
 Ignea , seu niveæ spolium vestire columbas :
 Quâ ratione lubet , venias . Si poscimas ultrâ ,
 Poscere fas Homini quam sit , nimirumque precamur :
 Audaces miseri ; si terra insignia nostræ
 Splendida sint quamvis , fodent Tibi ; né dare saltem
 Differ opem : fatis , ut favreas , est velle favere .
 Talia dicenti cœpere crepuscula Solis
 Sublucere novi , puppesque , undæque atroveri .
 Continuò voces in mutuæ gaudia nautæ
 Non secus attollunt , quam cum strepit anseræ multo
 Pagus , ubi Erigone siccos minuente calores ,
 Prodromus Autumni largè demittitur imber .
 Pons erat impositus , transmittitur : inde voluti
 Certatim Ducis ad plantas , det , supplice vultu
 Exorant veniam , fatus se quamlibet esse
 Promeritos poenam : turba nec defuit illi ,
 Qui nudum exeret ferrum , jugulinqüe reiectum
 Ostendens , proprio fodiendum posceret ense .

Ille

Ille sinu admotos per amaneibus excipit ulnis
 Blandus , & hortatur , vetera ut de pectore mittant :
 Dignum nocte premi , quod in illâ nocte peractum .
 Parcit & in lontes inquirere , pulchrius omni
 Esse genus venie reputans , nescire nocentes .

Ante Ducem lectus Procerum convenerat ordo ;
 Quæritur è tantis ubi sit Fernandus : at idem
 Ut nusquam inventus , quamquam quæsus ubique ,
 Creditur extictus : dubitantibus , ecce doloris
 Argumenta novi gestans super advenit Oscus ,
 Oscus Fernando juveni dilectus : eique
 Ut compar animi studiis , æqualis & ævo .
 Quem Columbus ubi vidit , quæ nuntia , dixit ,
 De nato ? vivit Fernandus ? an occidit ? effer .
 Substitit ille parum : atque utinam , subjecit , ademptū
 Me quoque fors illi fato junxit et coden .
 Dicebat , lacrymæ vocem impediere loquenti .

Tum genitor : cohibe iuctum , respondit , ad omne
 Fortunæ jaculum clypeum virtute paravi ;
 Ingruere & quamvis nil posset acerbius unquam
 Prolis morte , feram tamen hanc , quâ suæma malorū
 Ferri mente solent , quoties mortalibus ægris
 Quæ placuerit nimis , Superi sibi dona reposcunt .
 Quo periit tamen ede modum : solatia iuctus
 Vana quidem posco , sed non indebita Patri .

Tunc ille : ut primum nocturni fama tumultus
 Percussit juvenem , nec jam quâ debuit acta
 Fama fide exposuit ; sed per mendacia crescens
 Pertulit , occubuisse patrem , fatumque parari
 Par nato , artificem cœdis jam classi potitum
 Alvaron , hac immane nefas mercede repensum .
 Nox , fragor , inque ducem jam creditus Alvarus , ante
 Suspectæ fiduci , certum nimis esse jubebant

Credere ruitorem : rapit arma ferociter audax .
 Aut patrem ulcisci cæsum , aut defendere captum .
 Ite sed innumeros dum præfurit unus in omnes ,
 Et pulchrum putat esse , mori genitore perempto ;
 Audiit iunavim , cujus moderamen obibat ,
 Irrupisse necis fabros , junctosque carinæ
 Fratribus infidis : Fernandum in funera posci .
 Horruit infrendens , fixus non antè cadendum ,
 Quām sibi cæsorum longus præcederet ordo .
 Dum tamen it præceps , totusque in imagine pœnæ est ,
 Nocte citos fallente gradus (Eheu miserum me !
 Eloquar , an fileam ?) lapsu cadit æquor in altum :
 Arma gravant , haustumque vetant emergere corpus .
 Tunc ego me sensi (Cœlum hoc spirabile testor)
 Dimidio caruisse mei : fuit impetus una
 Et me præcipitem demittere fluctibus iisdem ;
 Fœdifragorum aliquis super adstigit , imperioque ,
 Et muckrone minax ; & clausus casside , clamat :
 Dic ubi Fernandus ? fateor responsa petenti
 Nec dare tunc licuit , nec amico ferre levamen ;
 Tantaque me luctus inopini copia ecepit ,
 Ut cum tempestas animi , quā rumpere posset ,
 Non reperiret iter , senium celerante dolore ,
 Sparserit ante nigros nix intempesta capillos .
 Dixit , & ostendit natos ex tempore canos .
 Fabula tunc credi meruit , quæ propter amorem
 Amissi Phaëtonis , aquis donarat , & herbis
 Velatum subitæ Cycnum candore senectæ .
 Talibus indiciis mortem testantis amici
 Credita mors , omnesque velut de funere vero
 Dant lacrymas , aliasque alii fit causa dolendi .
 Constituit infractus genitor , vultuque sereno
 Fortis ait : nocuit non omni ex parte rebellis

Pro-

Proditor , eripuit prolem , sed tempore ab isto
Vos eritis nati totidem , quot cerno sodales .

Hæc ubi dicta , premit luctum , pariterque favore
Vela jubet Zephyri spirantis amicius uti .
Fama est illius Thetidem maris , haec tenus oris
Humani ignaram , visâ splendescere primum
Columbi facie , sacrâ formidine tactam
Hæsisse ; atque illud , tanquam cui tradita jura
In pisces , & aves , animal regale videret ;
Protinus accito gelidæ de sedibus aulæ
Nereidum jussisse choro , non æquora tantum
Sternere , sed curlus quò festinatior effet ,
Glaeca volaturis supponere terga carinis .
Dumque ope Nymphaeum graderentur , & alite velo ;
Ecce viri , præterque fidem , spem præter & omnem
Subter aquas videre domos , præcinctaque muris .
Atria , magnorum veluti prætoria Regum :
Quædam strata solo , quædam inclinata jacebant
Fragmina , spirabantque tamen vel naufraga fastum .
Tale quid adveniens dominam novus accola Römæ
Aspicit in Cavea , frendens ubi carcere cœco
Tigris erat , patrii nemoris , rupisque relictæ
Sævior exilio : donec spectante Senatu
Pasceret humano jejunia longa cruento ,
Et sua terribiles trepidarent gaudia Cives ;
At nunc mole ruinarum , & squallore verendo .
Obruitur decus antiquum , stat pensilis horror
Semirutæ majestatis , titubatque vetustas
Casum ferre gravem ; spectacula prisca requirens
Hospes nulla videt , lacerum premit herba cadaver .
Spectatorque sui est nunc funeris Amphitheatrum .
Haud secus Hispanos ingentia rudera visus
Defigunt , imis interlucentia lymphis .

Anci

Ancipites primū , num fuit ludibria sensū ,
 Vera ne tecta , timent ; sed quanvis spectra domorum
 Illa futura forent , oculos tamen inter aquarum
 Tædia , distentos tam longo tempore , vel sic
 Tellurem vidisse juvat . Quò certior esset
 Inde fides , contis demissis æquor in alium
 Tentamenta petunt , pulsante latencia saxa :
 Ita sonum referunt , clementaque vera fatentur .

Tum verò muros mirantibus orta cupido
 Famam scire loci : novisse negantibus illam
 Omnibus , Ergastus , mentem huc adverteat , dixit .
 Veri mirus amor primis me coepit ab annis ,
 Non modo quæ præsens noscenda dat omnibus ætas
 Discere , Mæandri riu sed lumine verso
 Respiceret ad fontem , Mundoque vacare priori :
 Quòdque verutatem non affecta segnis amarim ,
 Nescio quo pacto me coepi antiquior ipso
 Clam fieri , & minxi quò plus de corpore , sensu
 Crescere plus mentis , fructus conamine dignos
 Percipit hinc animas , quòd plenus tempore , raro
 Adstupet in fubitis : & nunc , quæ vestra morantur
 Lumina , semiruntas subterlabentia turres
 Æquora , non oculis venient incognita nostris .
 Meque vetat stupuisse Plato . Docet ille , fuisse
 Insulam Atlanteo in magno , quæ vasta , patensque
 Margine terrarum , Occasu committeret Orcum :
 Quam totam intrā fe nunquam majore ruinā
 Deglutivit humas , Mundumque diremit utrumque :
 Quis fecit , an illa vicens Republica , quā Plato regnus
 Ponit in exemplar , fluctu regnat in isto ;
 Hauserit hic leges populus , dederitque severus
 Jura Magistratus : certè non ædibus amplis
 Rudera degenerant : ibi forsan Curia sedet ,

Orcæ

Orcz ubi nunc catulos celant, & convenit algens
 Tritonum vulgus, Balænarumque senatus.
 Usque adeò obtusa in Superos, aversaque Recti
 Tramite gens hominum culpatur; ut optima tellus,
 Si qua fuit, Legum custos fidissima, morum
 Integra, Justitiaeque tenax, jubeamur eandem
 Aut citò sublatam ex oculis, aut credere nullam.
 At vos gaudendi tantorum strage locorum
 Sumite materiam, & finem sperate viarum.
 Terra propinquaz modo est: nunquam Natura nocere,
 Dum nocet, intendit: noxae sub imagine prodest.
 Scilicet è rebus summam studiofa tueri,
 Sæpe quod hiac aufert, alibi cum fœnore reddit,
 Nullaque res unquam, nisi germinet altera, deficit.
 Hanc superinducto mersit si gurgite terram,
 Non pròcul hinc aliari voluit fortasse renasci.
 His ubi delinit senior narratibus aures,
 Ecce subobscuri species assurgere Montis;
 Tum magis, atque magis clarescere, donec aperte
 Caute superpositam fumus prænunciat Urbem.
 India, confitim primus de puppe Columbus,
 India mox læto sequitur clamore Learcus,
 Turba salutantum concorditer, India clamat.
 Non lacrymas præ letitiâ tunc maximus Heros:
 Continuit, sociosque tuens, & litoris oram
 Ostendens digito, sic inter gaudia fatur.
 En quæsta diu jam tandem terra reposta est,
 Nec nostrâ virtute, viri; Qui crescere primas
 Audendi pennas iufit Deus, ille volandi
 Vim dedit, intactum cunctis confecimus æquor:
 Tetraqæ præteritis, & nostris credita sæclis
 Fabula, quam vobis Hispano in litore, quamque
 Grandibus Hesperiz promisi Regibus, hac est.

O be-

O bene susceptr̄, tot insuſa per æquora nifus,
 Palloresque, metusque viae ! si debita merces
 Tanta parabatur, pudet ò ! meminisse laborum.
 Nè tamen, ò fortis, errandi credite finem :
 Ulteriora juvat penetralia visere clausi
 Vesperis, èque tot, ac tantis legere Urbibus unam
 Rerum grande caput, quo Ferdinandus abusque
 Gadibus, in reliquos Indos diadematis umbram
 Proferat, & dubitet, quæ major Iberia, præsens
 Quam regit, an potius per nos quam temperat absens.
 Dixerat: illi animis, oculisque in litore fixis,
 Quòd proprietor terra est, magis hāc distare queruntur.

Ut tandem veniuit, prior omnibus egregius Dux
 Emicat ia litus, charæque dat oculata terræ ;
 Et salve, ò (dixit) rerum communis origo
 Alma parens, quacumque plagâ veniamus, alumnos
 Crede tuos, omnesque fatos à principe limo.
 Nos tamen è cunctis potiori jure teneris
 Māter ut amplecti; quòd te tot iniqua fecuti
 Per vada, prætulimusque Tagi flaventibus oris,
 Urbibus, & villis semper florentis Iberi.
 Barcino tu posthac, tu nobis Corduba fies;
 Hispalis, & Légio: Longè quin charior esse
 Patria tu poteris, quam non accepimus ullo
 Munere fortuito Patrum, sed fecimus ipsi.
 Utque eadem posthac desistas barbara dīci,
 Hispana incipias, simul & Romana vocari,
 Accipe Numen idem. Dixit, sociisque colendum
 Inde Crucis Labarum supremo in cespite figit.

Tacta novum nova terra Deum præsensit, ab illo
 Facta repente sacra est, conceptaque gaudia clauso
 Impatiens retinere sinu, dum grandia credit
 Brachia concutere in plausus, tunc murmurè misso

Ulti-

Ultima commovit centri fundamina , festas
Non aliter docilis , nisi mugiat , edere voces .

Jam dudum indigenæ mirati vertice montis
Ite rates pelago , defixis vultibus æquè .
Atque oculis steterant ; nam cùm non cogitus illis
Usus & antennæ , velique , atque arboris esset ,
Tecta putabantur niveis argentea muris
Sydereis dilapsa plagi , longumque perosi
Æthera , dignati terras invicere Divi .
Aucta fides , portus postquam statione positi ,
Mota fatiscens telluris inhorruit alvus .
Ergo ubi subter humus fugere , & tremere omnia circu
Vita , catervatim præcunte Autistite , Templum
Convenere ; sed ingressis nova causa timorem .
Incussit : nam de motu paulò ante secuto ,
Salvis parjetibus templi , Bercynthia tantum ,
Quæ venerabilior mediæ surgebat in æde ;
Corruerat , vix ut veteris vestigia Divæ .
Agno scenda forent , ita magnæ stragis acervus
Omnia miscuerat , turres , carpenta , Leones .
Tunc Indos humili stravit pavor : omnia profus
Conclamata putant ; nam quâ sperare salutem
A Divâ poterant , si quâ daret , ipsa jaciebat .

Artemidorus at in turbâ qui Rector , & idem
Dotibus emeriti seni ; & pietate Sacerdos :
Audite , o Cives , dixit , contagia , bella ,
Ætheris & tonitrus , pariterque tonitrua terræ ,
Quæque alia irato Superqm mittuntur ab arca
Tela , vicem præstant clypei , terrentque , trahentque ,
Humana ut species rudis ad cœlestia , vertat
Ora loco , quo pena venit , discatque rogate .
Quælibet ira hominum placabilis ; ira Deorum
Obsequio tantum est : neget hos quis ab æthere lapsos .

Terra -

Terrarum , dominosque maris satis arguit esse
 Et mare cum dominibus , quas sustinet , & modo quorum
 Sub pedibus tremere , atque andita gemiscere tellus :
Quin Dea nostra Deos satis esse , Deosque Deorum
Approbat , acta solo in preceps , & cederet Templum
Iusta Diis , quos per reliquis plus posse facendum est .
 Illos munericibus nunc demercanur oportet :
 Non quod eis egeant , quorum ditione tenetur
 Id quoque , quod Superis dare nos , & sponte putamus ;
 Sed gaudent sibi dona dari , ut majora rependant .

Dixerat : afflensere omnes , atque agmine facto
 Ocyter ad portum domis comitantibus inur .
 Munera divitibus sunt pectita vellera ramis ,
 Artis Arachosse cravas imitantia lanas :
 Sunt pictae volvres , sunt & conchylia lectis
 Eruta de saxis , sunt gemmas mille colorum ;
 Apca forent quamvis , & laudissima visu ,
 Hospitibus Superis non convenientia credunt :
 Tantaque simplicitas agrestibus infita fibris ,
 Aurum etiam donare pudet , metuunque repulsi
 Nondum illi pretium faciente capidine nostro .

Jam prope liras erat , quo sacrâ in ueste Sacerdos ,
 Ut stetit , usque oculos in pinea texta , Viroisque
 Præcipueque Dacem circumvalit Artemidos ,
 Oranti simulis , sic prelio proprie fatur :
 O lapsum Cœlo , salve decus , hæc (nisi fallor)
 Ora , manus , oculos , habituque insignia , magnos
 Credibile est gestare Deos : non vidimus illos ,
 Credidimus tantum , jam Te presente videmos .
 Nève putes oculis nos tantum fidere : testes
 Aures sunt perierat , sit quanta potestia vobis :
 Vix tetigitis humum , cur acta tremoribus illa est ?
 Ni quia tenet osus , sequit admirata gravari

Majc-

Majestate pedium, cum montibus ardua movit
 Culmina te & oram: flagrasse cupidine credas
 Frontem humilem vestris ultrò submittere plantis.
 Cur & delubri muris titubantibus, una
 Tantum strata solo jacuit Dea? ni potiori
 Ut Dea vita Deo, vacuam concederet aram.
 Quare age ferme locum, templumaque decentius imple.
 Non vafio posthac lapidi, nec cæca loquenti
 Verba per ambages, vivo Tibi thura feremus,
 Et poteris veras audire, & reddere voces:
 Nec tantum prodesse malis, sed & illa cavere
 Ne veniant: genus hoc donorum crede supremum
 Ante venire preces, atque occurfare roganti.
 Talia dicta dabant populo cam supplice supplex.
 Sensit amatricem Divini Numinis Heros
 Esse manum, quæ se cæcis ut proderet Indis,
 Jam proludebat per prima crepuscula Veri.
 Cui postquam tacito grates sub corde peregit,
 In venerabundam convertens lamination turbam:
 Dilecta Cœlo gentes absistite, dixit,
 Debita Cœlicolis mortali impendere, quales
 Vos estis, fateor, sum de mortalibus Ipse.
 Thura mihi, & cultus, & marmora, quæ dare vultis,
 Huic date; & ostendit jam pridem in cœspite fixam
 Numinis effigiem, Cœloque, Ereboque tremendam.
 Mox addit: Deus iste, Deus; Si per freta longa
 Non imitatores bige solaris inertes,
 Illius à cunis, morticantis ad usque sepularum,
 Venimus in colums; Si mille pericula terra,
 Mille maris talimus, Dux hic fuit unus, & idem
 Umbo malus; Litus si postquam intravimus istud,
 Vincla relaxavit rupta compagine cellos,
 Urbia ad exitium vestra non illa rectulit.

Os,

Os, veluti timuistis, hians : de Numinis hujus
 Gestit adventu ; Divam si denique vestram
 Stravit humi, quæcunque ea sit, nullamque probavit;
 Hujus opus. Novitas nec vos deterreat acti :
 Nam si Mortales renuunt confortia Reges,
 Nec bene verticibus quadrat diadema duobus,
 An ne potestatis confortem ferre Potestas
 Prima potest? solus Mundum qui condidit, idem
 Fas regat : utque regat, non adjutore juvandus.
 Ergo Terrarum cui machina subdita, Vosque,
 Nosque sumus, referate fores, & cedite templum.
 Annuitis? Cùm dicta daret Columbus, & omnis
 Numinis in vultum conversis vultibus effet
 Indus, ab afflatu venientis desuper auræ
 Divinæ Charitis, jam præsentiscere motum
 Ceperat, interiorque dies in pectora labi.
 Clamorem unanimes tollunt, manibusque levatis
 Assensere : rogam ultrò dignetur & Urbem
 Visere, Delubrumque Deo meliore sacrare.
 Tùm verò ad votum fluere omnia sensit ut Heros,
 Dona sacerdotis postquam collata, benignè
 Admisit, grates egit, suaque obtulit illi,
 Pauperiora quidem, sed quæ novitate videri
 Mira magis poterant : sociis in classe relictis,
 Ipse viris septus primoribus, aureus armis,
 Incessuque gravis, post terga sequentibus Indis
 Cum lituis, crotalis, & barbarico modulatu,
 Editiora petunt humili fastigia pagi.
 Dumque viam variis fallunt sermonibus, ecce
 Putrida murorum moles in parte reducta
 Surgere conspicitur, supràque labantia saxa
 Luxuriare specus, fruticantibus horrida dumis.
 Substitit hic Hospes, nec tam lapidosa sexectus.

Con-

Contemplatores oculos defixerat , artis
 Quam Grajæ species , & olens structura Corinthum .
 Fare age tunc Heros interrogat Italus : & quis
 Ille locus ? vestrum ne aliquis Faber ? Hospes an ullus
 Me prior Europâ veniens has condidit arces ?
 Ille refert : meminere senes , huc ex Oriente
 Nescio quem venisse virum , cui nomen Ulysses .
 Ille Deam Cybelen Terræ sub imagine nobis
 Attulit , ille aram posuit , quamque aspicis Urbem ,
 Ille Ithacam veteris patriæ de nomine dixit :
 Illius hic tumulus , visendi si qua cupido
 Te capit , huc flectamus iter ; nec plura locutus ,
 Illuc à recto digressi tramite tendunt .
 Quò simul ac veniunt , lacero circumdata muro
 Area , feralique apparuit atra cupressu .
 In medio circi sublimibus urna columnis
 Stabat ahena , ingens , sed tam cariosa , tremensque
 Quovis momento foret ut suspecta ruinæ .
 Dux prope succedit , lectorus an ullius esset
 Nominis indicium , nomen deleverat ætas .
 Attamen è statuis positæ custodibus urnæ ,
 Maxima Victoris testantibus acta Pelasgi
 Nosse satis licuit , cuius cinis esset in illâ ;
 Namque videbat uti Polypheus Ulyssis honori
 Staret , ad opprobrium jussus memorabile pœnæ
 Frontis marmoreæ medium ostentare lacunam :
 Staret ut Antiphates nequidquam torvus , & ipse
 Saxeus , & saxum tamquam torqueret in hostem ,
 In tumuli pompam factum de marmore signum ;
 Hinc veluti Circe , Syren assurgeret illinc ,
 Infidiis Mulier fabricandis utraque solers ,
 Usque blanditiis hostiliter , utraque victa
 A Duce Dulichio , gladio altera , & altera cerâ .

Singula quæ docti postquam monimenta laboris
 Vidi, & explicuit, nec non miseratus inanem
 Curam hominum de victuro post funera busto,
 Tanquam non etiam tumulos sua fata manerent;
 In circumstantes sic vertens lumina, fatur:
 Gratulor, Hesperiz populi, me partibus istis
 Parva licet, reperire tamen vestigia nostræ
 Gentis; ab Aurorâ vester quâ venit Ulysses,
 Venimus Hispani: ratibus, quibus usus & ille est,
 Nos usi pariter; sed non & vendere suum
 Delirantis Areopagi, commentaque vatuum
 Venimus, Hispanum pudor est conferre Pelasgo.
 Inclita gens, toto quâ nulla potentior Orbe,
 Fida Deo in primis, mox Regi, nec nisi suprà
 Regem, Numen habet, jus utriusque tueri
 Prompta, vel è venis diffuso largiter imbre:
 Inscia tam falli, quam fallere: nescia vinci
 Seu sit in officiis, seu sit certamen in armis;
 Non puto, vos hac adjungi cum gente pudebit,
 Affictus sociare, in mutua commoda nitit.
 Credite, nil obstat, coëant ut corpus in unum
 Orbe alio geniti; quin sèpiùs ex alieno
 Degener utiliter rerum mixtura duarum
 Juvit: ut in Cœlum pomis opulentior exit
 Arbor, adoptato peregrinæ matris alumno.
 Omnia jungit amor: quamvis distemus, ut Ortus
 Distat, & Occasus: divisos attamen idem
 Junget amor populos, sicut distantia secum
 Corpora naturis ligat ignis, & efficit unum.
 Hinc ut turba duplex sub eodem nomine vivat,
 Principio tellurem Ithacam quam dixit Ulysses,
 Tempus ad hoc Ithacam quam vos dixistis & Indi,
 Hanc Hispaniolam posthac Hispania dicet.

Vix

Vix ea : Iustiollunt hilares ad sydera palmas :
 Nec minus Hispani fieri gaudentque , tumentque ,
 Pauperis ac pagi quam plebs attolleret olim
 Pectora , cum meruit Romana colonia dici .
 Pignora mox fidei donant hinc inde vicissini :
 Reddere complexus , atque oscula dictat inertis
 Turmæ eadem Natura parens , & ubique magistra ;
 Signaque dum miscent animos testantia fidos ,
 Esset amor , non assereres , Hispanus , an Indus .
 Tandem alacres Urbem repetunt , foribusque reclusis
 Graja ubi adoratam tenuit Berecynthia sedem .
 Hic Numen coeleste locant : lætantur eandem
 Stare domum , mutasse Deum : melioris acerræ
 Thura ferunt templo , precibusque recentibns ornant .
 Talis ab Agrippæ celeberrima sumptibus ædes
 Jussa diu Furiis clamydatis pelle Deorum
 Æra , Corinthe , tua , & Numidas impendere venas ,
 Gestii , indecores Superos ejecit ut aris ,
 Admisitque Deum : magnâque ex Hospitis umbrâ
 Evenisse reor , cunctis ut molibus Urbis
 Deletis , foret hæc tantum cui parceret uni
 Ex æquo damnotha Gothorum , & temporis ira .





LIBER VII.

I D E R A T imperitare Crucem Tel-
 luris in æde
 Torva Supersticio , profugamque al-
 taribus Indis
 Ad Styga præcipiti Cybelen descen-
 dere curru ,
 Nudam Umbram , sine prole latus , crinalibus orbam
 Turribus , exuviasque Deæ post terga relictis :
 Arsit acerba tuens , sævisque doloribus impar ,
 Dente notam memorem labris impressit , & alti
 Verticis attollens colubros , sic effera fatur :
 Et quis io ! vacuus miseræ mihi denique restat
 Orbe locus , nostro qui non evaserit idem
 Nobilis exilio? quid profuit Æthere nasci ?
 Namque ibi sum concepta , meæque exordia vitæ
 Tunc hausi , cum Cœlicolum pulcherimus ille
 Lucifer , astrorum crystalla recentia contrâ
 Obvius , arsit amore sui , puduitque creatum .
 At Patris , & patriæ quid me fœlicis origo
 Tanta juvat ? Cœlo vix edita , pellor eodem ,
 Mittor & in præceps : feci prior ipsa cadendo ,
 Græcia quam Stygiam cantando conderet Urbem .
 Nè tamen & Cœlo prorsus depulsa viderer ,

Hospi-

Hospita telluris , cunctis ex Urbibus , Urbem
 Illam præcipue legi mihi , credere Cœlum
 Quam terrestre potes : juvat ô ! meminisse beati
 Temporis illius , quo Romæ scepta tenebam
 Mille potens aris , cum nullum crimen in amplia
 Urbe foret , quod non patronum Numen haberet .
 Hic ego celsa sedens Regina , calentia thuris
 Exigo de toto dum vestigalia Mundo ,
 (Proh dolor ! opprobriumque piabile tempore nullo !)
 En ab Idumæa veniens piscator arenâ ,
 E septemgeminis me collibus Urbis amatæ
 Nequidquam presantem aras , tripodaisque tenentem
 Avellit , rupique suæ vix Juppiter ausus
 Supremum dixisse vale . Quâ parte pudorem
 Occulerem melius , quam si celarer in urnâ ,
 Quâ Sol ipse latet ? feror huc , mecumque per anras
 Pone traho omnigenum fugientia castra Deorum .
 His ego committo quidquid tellure , marique
 Indus habet pretii . Cubæ tenet aurea Regna
 Delius , & linguæ longè facundior astu ,
 Quam Delphis fuerit , populis ænigmata reddit .
 Fortior utque Deus cultodiat hæc freta , jussi
 Omnes Cœlicolas coalescere corpus in unum ,
 Effigiem ostentans triplicem pastoris Iberi .
 Sic fore me tutam rebar , satis objice vallo
 Defensa Oceani , rivalis nilque Tonantis
 Anxia , jura diu dederam , poteramque videri
 Exilio fœlix : dum Mexicon , & Peruanas
 Confero divitias , risi de paupere Româ .
 O pugnata mihi primo cum Numine semper
 Tristia , pugnarim Cœlo , seu prælia terris !
 Ecce alias rursum Liguri piscator ab algâ
 Mittitur , à Mundo qui nos eliminet Indo .

Heu qualis , quantusque venit ! nūm terruit illum
 Interjecta mari Discordia ? mota ne movit
 Tempestas animum ? nūm porta impervia cunctis ,
 Illi etiam ? an surdos aditus obstruxit Iānus ?
 Flēxit an austерum pellacib⁹ Insula larvis ?
 Cessit an illecebris form⁹ , Theronantide victus ?
 Quia ea victa fuit : quæcumque obstacula nostra ,
 Hæc laudes facit esse suas , defessa jubendo
 Sum prius , is fuerit quam delassatus agendo .
 Et modò , ni properem matura revellere nascens
 Ab radice malum , temerarius Advena Cubam
 Tanget : & eheu ! quām vereor , ne Filia Regis ,
 Cui danda in dotem promittitur India , cedat
 Hujus in Uxorem ; Quod si bene vertet , Abyssus
 Sola colenda mihi est : nec tam me territat ille ,
 Quām Deus illius fautor , quo Numinis nostra
 Furtivis possunt nudata coloribus , umbræ ,
 Tænariisque lacus ejectamenta videri .
 Pellar ut ex Indis , folioque stet altera nostro ,
 Mente feram placidâ ? non sic cecidere lacerti ,
 Ut jaceant , nec adhuc valeant timor esse Tonanti .
 Ante puella meis nigret quām transfuga castris ,
 Exauthorantis Baptismatis usta sigillo ,
 Sacrificanda mihi est . Vix hæc effata , remugit
 Ditis inane Chaos : gemino Cocytus ab alveo
 Movit arundineâ nigrum ferrugine crinem ;
 Attonitusque sono itagni Naucleus avari ,
 Umbrarum populum veheret cum deside cymbâ
 Exanguem temone manum dimisit , at illis
 Excidit Elysium , & mortem timuere secundam .

Nec mora , quem dederat Regi Maris ipsa tridentem
 Accipit : utque illo Deus ipse tridentifer olim
 Inclinarat aquas in avaræ mœnijs Trojæ ,

Oppor-

Opportunum etiam putat esse , cire revulsum
 Sede suâ Oceani , supràque revolvere Cubam .
 Non exorati tûm cardinis ostia pandit ;
 Ocyo utque gradus solet esse nocere volenti ,
 Cubæ in conspectum jam venerat : hic pede postquam
 Imperiosa superficiem calcavit aquarum ,
 Vi quantâ potuit , tûm brachia tollit in iustum ,
 Tergeminoque ferit Neptunia tergora dente .
 Ita quidem Thetis est ; at non & visa gradatim ,
 Ut solet , in furias turgescere : more ruinæ ,
 Incubuit sed tota simul . Paulò ante quieti
 Assimiles stagni mitis , placidaque lacunæ ,
 In cumulos tolluntur aquæ : nisi vertice cano
 Fluctivagus spumaret apex , hic esse putares
 Pelion , aut Ossain . Ventorum cum grege , nondum
 Vatibus ostensus stupet illius Æolus oræ
 Innubes hyemes , tempestatemque serenam .
 Jamque Amphitrite Concham confessâ minorem
 Litore major erat , fluctusque licentior ibat
 Militis in morem , pulsaret ut arjete muros .

Protinus ad Regem magno trepidante tumultu
 Urbs coit , unius dorso , quo publica fata
 Nixa putabantur , privata pericula mandat .
 Arviragus Regi nomen , celeberrimus illo
 Tempore apud gentes , spectatis gnaviter actis
 Et pace , & bello . De conjugè nuper ademptâ ,
 Defletaque satis , proles huic nulla virilis ,
 Unica contigerat Regni fulcimen , & hæres
 Filia , quam Genitor vano non augure doctus ,
 Quod gestura foret moderamen in aurea Regua ,
 Dixerat Auriam : par indulgentia formæ
 Respondebat , opes dotis factura minores .
 Non magis Hesperiis formosus ut Hesperus esset

Ignibus , Hesperiis hæc quām formosa puellis .
 Quid mirum , si mille procis erat unica votum ?
 Non tamen ullus erat procus è tot millibus , esset
 Qui simil ad Nuptæ votum : ceū præscia , nullam
 Ni peregrina foret , dignam se conjugè flammam .

Prote latus comitante , Pater procedit , & ore
 Intrepidus , firmans nutantia pectora vulgi :
 Cladem inipendentem vobis , non ultimus , inquit ,
 Accepī , Cives , nec frigidus ; Ut mare sensi
 Litoris oblitum , nebularum syrmate nullo
 Obscurante polum , pacemque tenentibus auris ,
 Funditus ebullire , supràque affurgere portum ,
 Agnovi , fateor , manifestam Numinis iram .
 Nec moror , Antiphænæ scitatum oracula Phœbi
 Ilicet expedio , mersâ quid ab Urbe requirant
 Crudeles Superi : mecum si pondero , quales
 Præmisere minas , lacrymosa piacula Vatem
 Credo relaturum : quoties in lance malorum
 Expendit ventura timor , pejora timere
 Expedit , immeditata magis nè vulnera pungant .
 At quæcunque petent , dabimus , certare ferendo
 Non nisi cum potiore licet : nullique Vitorum
 Velle aliud , quām quod Superi voluere , potestas .

Talia dum memorat , visus remeare Sacerdos
 Iratus fatis , affectatorque doloris ,
 Vatis nulla ferens insignia , tempora cana
 Frondis Apollineæ solitâ nudaverat umbrâ :
 Frons , color , incessus longè dabit omina luctûs .
 Ut stetit , Arviragus prior occupat : ulla salus ne
 Restat , an occidimus ? dic o clarissime Vatum .
 Ille nihil : factoque gradu propiore , gravemque
 Inde trahens alto gemitum de pectore , fatur :
 O utinam numquam pietatis dote fuisset

Obvius

Obvius & Phœbo , sacræque domesticus aræ ,
 Nec me dulcis amor primis cœpisset ab annis
 Mugitum tripodis , laurosque audire loquentes ;
 Non ego tam diri casūs Tibi nuncius essem ,
 O bone Rex . Verùm , quoniam me publica fari
 Causa jubet , stirpisque tuæ depromere fatum ;
 Flebilis Historiæ , cujus nunc ipse timerem
 Esse vel auditor , metuam non esse relator .
 Postquam nulli hominum licitas contingere Templi
 Accessi latebras , & respiramine primo
 Aëra testantem Superum commercia sensi ,
 Proculbui , precibusque simul , lacrymisque disertus
 Detexi patriæ grave vulnus , opemque rogavi :
 Ecce Dei juvenis tergo pendentia signa ,
 Marmoreæ tremuere lyræ , tremuere pharetræ .
 Tum vox flebilior (credas miserescere saxum
 Invitumque loqui) sic redditæ fertur ad aures .

*Non prius Oceanus Numen placabile fiet ,
 Filia quam Regis , facie præsignis , & annis ,
 Nuptæ sacra ferens Icopolio sifatur in alto ,
 Monstrifero nuptura Deo : Deus iste Deorum est .*

Dixerat Antiphanes , pressoque obmutuit ore .
 Postquam detonuit fulmen , ceu surgit arator ,
 Quem procul à tauris stravit fragor , anxia primùm
 Luinina circumfett per olenem sulphura sylvam :
 Ut videt ex illo , quo cernere monte solebat
 Percussum flagrare casam , miratur , & horret ,
 Irasci vel pauperibus didicisse Tonantem .
 Non secūs audito stupuerunt augure Cives .

*Præcipue Genitorem ingens circumstetit horror ,
 Unius in tristi defixum funere prolis :
 Qui modò pro Divis , verbis tam largiter usus ,
 Tamque animosus erat , jussis parere repugnat ,*

Accu-

Accusatque Deos, & verba procacia subdit:
 Vane per ambages patrem quid ludis Apollo?
 Nosco miser genitor quidquid prætextitur hujus
 Nomine connubii: non ad sponsalia noster,
 Poscitur ad cædem sanguis, necis ara futura est
 Illa maritalis rupes. Si debet ut uxor
 Auria ad scopulum procedere comptior, omen
 Hoc quoque mortis habet; quæ donatura cruem.
 Est aris Superum, redimitur Victima fertis:
 Et qui votivæ supponit colla securi
 Taurus, inaurato cadit ante altaria cornu.
 Si Natæ thalamos peteret Deus iste Deorum,
 More petitorum, cum verbis autem modestis
 Blanditias molles, & prætentantia Nuptam
 Munera misisset: nil molliter, omnia fævè,
 Omnia perverse, violenter & omnia: nunquam,
 Qui sic terret, amat: sponsi sub imagine moustrum est.
 Neu dubitare queam, pelago venit: hei mihi, quantum
 Fluctibus ex illis monitrum feritatis habebit!
 Si Deus hoc simul est, cur indiga corpora viatūs,
 Vexat iniqua fames, & inexsaturabilis ardor
 Non nisi Virgineâ sapidum dape pascere guttur?
 An Cœlestè merum cum fastidire palatum
 Cœperit, à terris petitur cruor, unde levetur
 Torpor, & à nimiâ ductum dulcedine callum?
 Non Deus esse potest: homini prodesse Deorum est.
 Te ne igitur (miserande Parens!) ad lugubre saxum
 Vivum funus agam, veniens ut bellua ponto
 Devoret, inque suo mea viscera viscere condat?
 Non hæc à teneris de te promissa parenti
 Divini Cemes dederant, quam cardinis Indi
 Affore Reginam cecinere, & prole beatam,
 Et claram externo ducturam conjugè famam.

Quò

Quò spes ingentes , præconceptique Hymenæ ?
 Rictibus æquorei capitis dotabere Virgo .
 Hæc ego perpetiar ? fieri me judice nunquam
 Turpe sinam facinus : certè culpandus utroque
 Et Patris , & Regis titulo ; si tempore eodem
 Exuo me Natâ , nec habentem crimina danino .

Talia jactanti magis insanire , magisque
 Tempestas , veluti præfens auditor aderet
 Motor aquosæ hyemis , conturbatorque maritus .
 Stabat muta metu patrem propè Filia princeps ,
 Quam candore nivi similis , tam frigore mentis ;
 Quæ simul ac bilem crevisse licentibus undis
 Advertit , capitisque sui discrimine solo
 Posse sepulcrales muris avertere fluctus ,
 Interiore Deo præcordia fervore sensit ,
 Foemineamque animam fugere , atque intrare virilem ;
 Se medium Genitorem inter , populumque trementem
 Inseruit , contrâque suam facunda salutem :
 Quis pudor , exclamat , patriæ præferre puellam
 O Genitor ? nimiumque meum quia contuor esse ,
 Non reor esse meum : non sum Tibi Filia tanti
 Crede , tot ut populis merear par esse , meumque
 Fatum lance pari , fatum libretur & Urbis .
 Arbitrè es legum , quod rectius elige : Cives
 Morte meâ servare potes , me demere morti
 Non potes ; infando capiti nisi deferor esca .
 Tunc mihi cum reliquis communi in strage caden-
 dum est .
 Parce parens , in te mea si reverentia peccat ;
 Patria jam pater est : illi maria effera contra
 Quando obices desunt , murum me ponite cives .
 O ego tèr felix , si per me stare licebit
 Omnibus , hosque inter si Rex servabere nate .

Servandis aliis ; neu sim tibi causa doloris
 Quod sine prole cadam : per me quot vivere cives
 Incipient , totidem pariet tibi Nata Nepotes .
 Hi tibi sint posthac Auria , his consule : amari
 Quā ratione queant , ab amore docebere nostro .
 Tu modo mitte queri : Divos non jurgia flectunt ,
 Irritant , p̄enamque novam nova culpa laceffit .
 Quām Regi si turba negat parere protervum est ;
 Tam si Rex Superis : velut hæc , ita subditur ille .
 Itur ad imperium lege hac , ut serviat idem ,
 Grande gubernaculum qui suspicit , obsequiumque
 Exigat à populis , sed nec præstare repugnet .
 Quare agite , ô Cives , Urbem ferale priusquam
 Intret naufragium , saxy poenalis ad aram
 Ducite Reginam : quicunque sit iste futurus
 Vir , Deus , an monstrum , quod verius auguror esse ;
 Nubere nec monstro metuam , modo patria vivat .
 Tuque iminax conjux si jam tibi ducitur Uxor ,
 Incipe placari : promissis stamus ut ipsi ,
 Te quoque stare decet , removeto penatibus undam ;
 Et , prius exangues adeam quām frigida Manes ,
 Pignora da paetæ fidei : da posse videre
 Ad mea jam numquām reddituram lumina Cubam ,
 De vitæ nil jacturā , Regnique movebor ,
 Servatæ visu patriæ modo plena recedam .

Talia dicta dabat , motumque ad verba theatrum
 Ultima , non tenuit lacrymas , quas ipsa tenebat .
 At Pater infelix , non ultrâ obfistere natæ
 Sustinuit , posito teneri genitoris amore
 In Regem redit , & durus virtute coacta
 Devorat intorsum cupientem erumpere fletum .
 Mox natæ intendens oculos : ô Filia , Patrem
 Vincis , ait : fateor , natura recalcitat , orbos

Te sine ferre dies , quâ vivâ Regna placebant
 Sola mihi , quâ sublatâ , nec vita placebit .
 Excubet ante tuos sed cùm Constantia vultus ,
 Oppositoque umbone rigoris protegat , illuc
 Oscula ut ipsa etiam metuant accedere Patris ,
 Fortis ero , similiisque tibi . Quodcumque petitor
 Exigit , actutum famuli præstate : vocari
 Vult procus iste , feræ cum præferat ora ; vocetur .
 Vult dici nuptam , peritaram rupis ad aram ;
 Dicite : nec dici monstri Socer ipse recuso .
 Usque adeò miseri quoniam sumus , ut leve fiat
 Mentiri , quoniam sic & contraria Cuba
 Fata jubent , oculis falli patiamur apertis .
 Festa coronali præcingite tempora lauro ,
 In manibus tædas prætendite , lætitiæque ,
 Quâ decet , & par est , venienti occurrite Sponso .

Dixerat: assensum credas Regisque , Patrisque
 Expectasse fretum , tumidas ut poneret iras ;
 Scilicet auritis ceu fluctibus uda receptum
 Buccina Tritonis cecinisset , aquatile retrò
 Agmen agit furias , obsessam & deserit Urbem :
 Miraque res certè , quod fervida Doridos ira ,
 Quâ velox in pernicie fuit ante ferendâ ,
 Tam citò paruerit , desistere jussa nocere .
 Crescere confestim loca , de crescentibus undis ,
 Vista , redire viæ , tectusque assurgere portus ,
 Eque domo pavidi Cives educere plantas .
 Qualis ubi vernâ nive turgidus , Alpe relictâ ,
 Plana per Insubriæ descendit , inundat & agros
 Eridanus , non indocilis post gaudia pridem
 Expertæ libertatis fluitare modestè ,
 Intrâ præscriptæ recipit se marginis oram ;
 Tunc prope quæ positas tremere alta repagula ripas ,

Amnis

Amissis & audiens tremunt Ferraria , pressos
 Sancti cordis metus : reddi tibi pacua Pastor ,
 Et nidos decantur aves , & rura coloni .
 Taenias erat Cuba vultus ; sed gaudia Cives
 Ut sua damnarent , faciebat Filia Regis ,
 Dedicanda lacram nova vietima rupis ad aram .

Huc ictus est : longo precedunt ordine Matres ,
 Inde viri , coenpti fertis , in vestibus aureis ,
 Voce canunt Hymenaeos , at intrâ pectora surdum ,
 Atque ideo miserabilius submurmurat , cheu !
 Ut prima subsequitur cœtu stipata fumarum ,
 Napez igne ferens , roseaque in cyclade Virgo ,
 Fortis , & iustitiae : & si conterre puellis
 Iacis Indiam rati conceditur , ibat
 Talis Achilleo ruptura Polyxena busto .
 Ponē parens , quanto potis est conamine , pugnat
 Prodere latitiam : miser est tamen indice vultu ,
 Et magnos docet arte tegi non posse dolores .
 Venit ut ad scopulum , quo gravior Indica fiat
 Iphigenia litanda mari , crundoque marito ,
 Ipse Sacerdotem peragit Pater , ipse ministrum ,
 Alligat & palmas ; at dum quoque tristis & expes
 Virginicos vultus obaubere nititur , horret :
 Inter opus tremuere manus , oculisque locutus
 Nescio quid , licuit quod non committere lingue .
 Inde abit , & repetit populum , qui sparsus in amplio
 Litore , venturum opperiens ex æquore Numen ,
 Nobile sylvarum senium solvebat in ignem :
 Cujus & obsequio ne lux plebeja niteret .
 Visa sub obscurum noctis , de thure petuntur
 Ariuri fructices , & olentes balsama flammæ .
 Uritur abrotонum , nec avara cupressus odoris ,
 Uritur & laurus , stridendoque ali .

Quid

Quid meruistis apes fabræ dulcedinis , illud
 Sedulitatis opus vestræ , deductaque tanto
 Cera magisterio , monstri vestigal ut esset ,
 Proque Deo , qui nullus erat , nutrire nitorem
 Jussa foret , damnoque suo formosa videri ?

Dumque ita pendentem tenet expectatio turbam ,
 Ex Hispaniolâ Victor veniebat Iberus ,
 Nil post assertam primæ telluris arenam
 Non sibi pollicitus : qualisque inquire jussus
 Fosso opes , imis postquam ceu Sifypus alter
 Luctatus scopulis , ferrumque expertus inane ,
 Flava repercussio tandem scintilla metallo
 Si retegat venam , non unâ in rupe moratur
 Sudor avaritiae , montem spe devorat omnem .
 Talis hic Hesperidum detectâ principe terrâ
 Ibat ovans , jam tunc animo dimensus , ut omnes
 Hispanis rerum dominis submitteret Indos :
 Erigiturque loco , sibi quod gradus ille fuisset
 Primus ad imperium , quo robore fractus , & annis
 Invalidusque viæ jam defecisset Ulysses .
 Prospera vela diù dederant , & proxima pridem
 Regalis Cubæ tenuissent litora , si non
 Tempestas excita Erebo mota æquora latè
 Invia fecisset , carpentibus otia ventis .
 Ergo ubi compositum jacuit mare , tramitis uidi
 Rursus ad officium rediere morantia flabra :
 Quorum ope plus solito classis fœliciter usâ ,
 Ante aditum tandem speratae constituit Urbis .

Est in conspectu portus , quo nullus ad Indos
 Divitior : sedet in clivo pulcherrima Cuba ;
 Et quia de miro cretae candore penates
 Crustantur , longè meret hinc argentea credi .
 Utrumque latus colles , studiosaque forsitan

Par-

Parthenopes simulacrum aliquod Regionibus illis
 Reddere, Pausilypum geminum natura locavit .
 Addidit & concham spatioſi gurgitis , utque
 Dormiat in clauso mitis tranquilliter unda ,
 In mare protendit tanquam duo brachia tellus
 Vestita arboribus : credas hoc litore natas
 Alnos Pyramidas nemorum , pinusque gigantas
 In spem primarum ratiū , ſedemque libenter
 Hanc colere , & primas hic expectare ſecures .
 Pulchra loci facies , nec tempore pulchrior ullo ,
 Quām quo sub noctem scopulo pendebat in alto
 Non niſi cum magno moritura Auria paratu :
 Plebe , viris , pueris , & matribus omnia plena
 Litora , prata , vias , turres , delubra , fenestras ,
 Pompa favillarum feriebat : ut ignea posset
 Ignibus astrorum jam tunc contendere Cuba .
 Non ſecus Adriaci dominam Maris , incipiente
 Si quis nocte videt , quid plus miretur in illâ
 Dicere poſſe negat : cuius ſervire decori
 Cūm non ſufficiat terræ mirandus , & undæ
 Consensus , præſtare operam jubeatur & ignis ,
 Plus aliis , Solis qui penè vicarius , Urbem
 Clariū illustrat , duplēcēque ſub æquore reddit .
 Talis in occurſu primo dedit obvia ſe ſe
 Cuba peregrinis oculis : stupeare decoræ
 Urbis proſpectum , ſed non & cognita cauſa
 Quæ foret ornatūs hilariſ , cur tempore noctis
 Mulciber in luxum tantum diſflaret odoris .
 Festa coli Superūm plures , pars cætera gentis
 Ludicra laetandæ plebi ſpectacula credunt .
 At Dux magnanimus Divæ monitis Aretiæ
 Jam pridem edocitus , quæ ſacra , cuique parentur ,
 Et quo cum monstro , pro quâ ſibi bella gerenda .

Polt-

Postquam oculis portum latè collustrat , & indè
 Si qua foret, quærit , religata in rupe puella ,
 Non procul en rupes decorata tapetibus aureis ,
 Claraque lampadibus , supràque miserrima Virgo
 Conspectuosa venit : citus huc, citus armiger , inquit,
 Armemur : non hostis adest mortal is , ab Orco
 Surget , & hujus ero dextro si Numine Victor ,
 Auguror audacter , jam nunc tota India nostra est ,
 Quæ , si nescitis , certamine pendet ab illo .
 Non comites , spectatores vos esse jübemus ,
 Et prece , non armis , causæ succurrere nostræ .

Plura nec effatus ; flagrantibus aureis armis
 Infiluit cymbæ , scopuloque adnare laborat .
 Illum incidentem sparsi per litora Cives
 Aspiciunt , primoque armorum fulgere capti
 Portentum cœlestē putant : tremefecerat omnes
 Loricæ , & clypei nitor advena , quæque regebat
 Terribiles efflantem ignes galea alta Leonem .
 Cùm tamen ante oculos magis est admotus inertes ,
 Et magis , atque magis facies humana refulsit ,
 Se damnant , veniamque rogant , hominemq; fatentur .
 Ast ubi proximior species apparuit oris
 Pulchrior ex ipso tum forte calore pericli ,
 Illum non dubitant & Numen credere , parsque
 Invidet Auriæ , tanto quod digna Marito .
 Jamque propinquabat scopulo , quo Regia Virgo
 Vincta manus manicis , adopertaque lumina vittâ ,
 Sola , tremens , & inops , & conclamata manebat .
 Utque stetit propior , circumfert lumina , luctum
 Omnia spirabant , illam prope stagna volare
 Assuetæ Halcyones miserando carmine flebant ,
 Umbrabantque alis , tanquam defendere vellent .
 Perculit ora Ducas fors immitissima Nymphæ ,

L

Nec

Nec faciem monstrabat adhuc, quam noscere flagrans
 Cominus, inscendit scopulum, concussaque motu
 Arma dedere sonum: tum verò exterrita Virgo
 Jam rata prorupisse feram de gurgite, seque
 Illius in ventrem vivam descendere, vocem
 Extulit: & venio, exclamat, nec demoror Orcum;
 Quisquis es o qui cæde meâ connubia fancis,
 Si conjux, remove velantia flammea vultum,
 Et concede, priusquam lumina morte resignem,
 Cui nubam, vidisse Deum. Superadstitit Heros
 Talia dicenti, velumque removit ab ore.
 Ut similes oculos, similes in Virgine verâ
 Agnovit vultus, quales in imagine norat:
 Pone metum, dixit, non huc homicida maritus,
 Ut reris Virgo; veni, defensor ut essem,
 Virque tuus: clypei secura videbis ad umbram
 Ipsa duellantem, merces & causa duelli.
 Adsit & hic crudelis, inexorabilis, excors,
 Nubere formosæ qui funere Virginis ambit,
 Optatis potietur; hymen celebrabitur, at non
 Morte cruentus erit Sponsæ, sed cæde Mariti.
 Hæc ubi dicta dabat, pendebat ab Hospite Virgo
 Jamdudum, & totum lustrabat lumine corpus.
 Nec secùs illius coepit sermone levare
 Despondentis opem, nimio quam Solis ab æstu
 Cum succi rosa languet inops, si vitrea Nais
 Tempestiva siti nutrimina forte propinet,
 Protinus erigitur, pallensque redintegrat ostrum;
 Non ingrata tamen Nymphæ cui munera debet,
 Occlusi partim, partimque adapertilis oris
 Ostendit risum, cui dicere muta viderur,
 Sum tta, crine tuo sim non indigna reponi.
 Talis Virgo fuit, grates quæ solvere verbis.

Dum

Dum parat , injussis lacrymis madefecit ocellos ,
 Quas tergere volens pudibundo pollice , frustra
 Movit utramque manum , vinciorum oblitera suorum .

Hæc inter totis motum mare fundamentis
 Intremere , inflarieque , velut gravis unda laboret
 Rursus in Hippolyti currus effundere taurum .
 Intentæ dare sacra Deo libamina gentes ,
 Dum trepidæ circumspiciunt , paritura quid esset
 Tempestas pelagi , monstrum Cœloque , Marique ,
 Atque Erebo commune , in apertas expuit auras :
 Prima Jovem facies de mole tricorpore reddit ,
 Altera Næptunum , tenebrarum tercia Regem .
 Jamque fretum scindens ad pronuba saxa Deorum
 Geryon veniebat ; erant nec terror inanis
 Sex oculi , totidemque manus , totidemque lacerti :
 Suleat aquas , humerisque trimembribus umbrat eas-
 dem ,

Terribilique supercilio maria alta superstans ,
 Despicit hinc veterem sibi quem partiverat Orbem ,
 Despicit inde novum sibi quem partire parabat .
 Quo viso , Deus ecce Deus , miserabile vulgus
 Exclamat , geminatque preces , aggestaque versat
 Thura focis , sacris tenebrescit odoribus aër .
 Ille datis fruitur , gaudetque superbior ire
 Clausus adorandâ caligine , nare gulosa
 Quam bibit æger hians , cæptusque libidine fumi .

Jam prope litus erat ; cum præstantissimus Heros
 Augustam ad Triadem , cuius tunc vindice ferro
 Causam acturus erat , sic ora precantia vertit :
 Summe Opifex rerum , sine tempore , temporis auctor ,
 Cui Persona triplex numerum non Numinis auget ,
 Sternere da larvam , quæ triplex corpore in uno
 Histrio facta tui , venit ut modo devoret Indum

Virgine in hāc Orbem, cuius domina ista futura est .
 Credula detinuit veterem si fabula Mundum ,
 Fac nequeat penetrare novum ; sed limine in ipso
 Nudetur latro tergeminus : jus grande tridentis
 Neptunus sciat esse Tuum , quas Pluto tuetur
 Discat opes non esse suas , positoque Tonantis
 Nomine , cogatur tibi reddere Juppiter audax
 Legitimos tonitrus , & honorum fulminis ignem .

Talibus orabat ; cūm jam prædator ab undis
 Eminent , & qualis visâ Leo cominus agnâ ,
 Ibat in Auriam : miseræ quis sensus , & horror
 Tunc fuit ? ut toto riguerunt sanguine venæ ,
 Flavaque cæstries altis stetit hirta capillis ?
 Si triplices coëant sub eodem corpore Parcae ,
 Terna soror certè non tantum mortis haberet ,
 Fratrum forma triplex quantum modò mortis habe-
 bat .

Virgo quidem foret ante diem præmortua , custos
 Virginæ lateris nisi sustentator adesset ,
 Factus in audacem qui longè audacior , hosti
 Obvius it , clypeo protectus , & arduus ensem
 Opponit , mediusque vetat contingere Nympham .
 Sensit ubi ad prædam sibi poni obstatu raptor ,
 Continuò tonitrus patuere , Jovemque fatentur
 Fulgora , nubiferam circum rutilantia frontem .
 Immotus tamen est , & inania murmura ridet
 Hispanus Capanus , oculisque reverberat ignes .
 Non tulit Ægiochus flammam differre trisulcam ,
 Excutit , & quanto valuit Jove : missile fulmen
 Incidit in clypeum , clypei sed in orbe refractum
 Dissilit , & fatuo sequitur de fulgere fumus .
 Tantum adamantis erat coelestis in orbe metalli .
 Ille ubi nil aciem valuisse tricuspidis ignis

Aspi-

Aspicit, in sua conversum quin viscera cernit
 Ensem, maiores radios, majora minantem
 Vulnera, quam quæ pertulerat dejectus ab astris
 Author ibi audendi, turpi formidine captus
 Convertit Neptunum, & se se in fratre tuerit.

Hic oritur cum Rege maris nova pugna, nec armis,
 Utitur iste maris, nimbus hyemesque removit.
 Prensat utraque manu, pondus prægrande, tridentem,
 Altius assurgens, mox excutit: obrutus esset
 Heros magnanimus, vigili nisi providus ante
 Lumine vitasset non evitabile vulnus.
 Neptunus vires in ventum effundit, & una
 Mole suâ, pariterque Aretiæ viribus actus
 In præceps, magno cadit impetu, pronaque cervix
 Frangitur ad saxum, saxum rabido ore momordit.
 Pro sanie spumæ manant, pro sanguine lymphæ:
 Murmurat, indignantem animâ dum faucibus efflat;
 Nec fuit incomitata: velut plerumque potentum
 Esse ruina solet, nexit cum fratribus, ipse
 Incurvus, cecidit resupino Juppiter ore.
 Advolat exemplò cœlestibus acer in armis
 Columbus, signansque locum sat cuspidé Fabri.
 Lemniaci clarum, magnâ vi dirigit illuc
 Ensem fulmineum, fecitque in vulnere vulnus.
 Mira fides! ictum sensit quæcumque latebat,
 In Jove turba Deum: Pallas quo vertice pridem.
 Exierat, simul ex illo prorumpere visi
 Mavors, Mercurius, Bacchus, Dianaque, Juno,
 Vulcanusque, Venusque, pharetratusque Cupido,
 Omnes indecores, omnes Stygia ora ferentes,
 Et putres artus, exhalantesque Mephitim.
 Occiderant fratres gemini; sed tertius hostis
 Expugnandus erat, Mundique novissimus hæres.

Quenī simul ejēctantem oculis incendia vidit,
 Jamque tremiscentem , fratrum post fata suorum
 Se q̄uoque posse mori : non hoc dignabere ferro
 Dux ait, in sōntum p̄c̄nas servabere tortor ,
 Torquendusque tamēn . Vix talia verba profatus
 Objecit clypeum : spectanti reddita forma est ;
 Utque repercuſſo ſe ſe conſpexit in aēre ,
 Impatiens perferre , retrō deformia torſit
 Lumina , ſequē ſuo fugat ore : ille omnibus horror ,
 Jam ſibi terribilis , ſibi nec tolerabilis ultrā
 In mare pr̄cipitat , flexoque in Tartara cursu
 Cum Diis , pone trahit conferta cadavera fratrum .
 Nec remoratur iter prona unda ruentib⁹ , aleos
 Quin aperit fluetus , barathrumque immane recludit .
 Unā omnes illuc , Duce quō Plutone , trahuntur
 Pr̄cipites , Divosque ſuos ſua signa ſequuntur :
 Harpe Mercurium , fluitantia tympana Bacchūm ,
 Sceptra Jovem , cytharae Phœbum , lorica Grādīvum ,
 Et clypeus , galeamque vetant descendere crīſte .
 Merfa Venus , quo nata Mari , ſua concha nec illam
 Defendit : ſimul ista perit , ſimul ipſe Cupido
 Mergitur arma tenens , merguntur & ipsius arma ,
 Utque erat ignitus , ſub gurgite ſibilat arcus .

Vīctor agit grates Auctori munetis , inde
 Vaginā emeritum non ante recondidit ensem ,
 Aurea virgineis quām vincula ſolveret ulnis ;
 Cui ſuper adjecit : non hēc eſt digna catenis
 Dextera , ſceptra feret , nec tantū debita Patri :
 Crede mihi , plūs à Snperis , quām credis , amaris .
 Illa verecundo ſuffundens ora rubore :
 Quidquid erit , dixit , de me quod Numen amicum
 Decreviſſe volet , diadematē carius omni
 Rebor , & imperio , dextrā quod ſerver ab iſta :
Ibat

Ibat & hæc dicens, ut figeret oscula dextræ.
Abnuit ille, retròque pedem tulit: inde, dixit,
Sortem aliam, & quid Te deceat Regina, numento.

Postquam Geryoneim triplicato corpore solvit
Amphitryoniades, & vulnera lavit Ibero,
Sudoremque reliquit aquis, quem perlitus amnis
Misit in hæredes: & nunc quorū gignit alumnos,
Tot parit Heroës, & ad Herculis efficit umbram,
Illi omnis Vesper tunc aslurrexit, & illi
Hinc Abyla, hinc Calpe tanto pro munere visi
Tendere gratantes, tanquam duo brachia, montes.
Non secus effusa in festos gens utraque plausus
Litoris, & pelagi, postquam tria corpora in uno,
Tresque animas sinuī Alcides superavit Iberus;
Ad scopulum Hispani primi de puppibus altis,
Ad scopulum exiguis tendunt cum lintribus Indi:
Par studium cunctis, juvat ire, & in Hospite magno
Sacrate obtutum, & victricem tangere dextram.

At Pater Arviragus, toto qui tempore pugnat,
Mentis inops, & præ dubio discrimine natæ
Hæserat, & saxo compar, & penè cadaver,
Ex insperato sibi redditus, advolat amens
Lætitia, nil Heroi non tradere promptus
Magnanimo, Regnum, Natam, delubraque poscat.
Canoā properè invehitur, non addita Regi
Turba comes: visum lenti, expectare sequaces.
Venit ut ad scopulum, quo paulò excesserat ante,
Munus obire Sacerdotis ferale coactus,
Et Natam reperit, nec ut antè reliquerat, instar
Captivæ expositam, & pallentem morte futurā;
Sed specie, atque animis cum libertate refectam,
Gaudentem pendere sui de Vindicis ore;
Non tenuit lacrymas, sed nunc charissima prolis,

Ignoti bellatoris nunc lumina spectans :
 Quid prius aggrediar ? (dixit) pretendere natæ
 Brachia suadet amor, patitur differre nec ultrâ
 Complexus nimiùm prohos in corde parentis ;
 Tanta tamen facti cùm sit Tibi gratia , primùm
 Me plantas jubet ante tuas procumbere Victor .
 Tu mihi cum natâ Cives, cum Civibus Urbem
 Reddis, Meque Mihi: per Te dum Filia vivit ,
 Tu præstas né, quæ superat pars ultima vitæ ,
 Mœrori vivat, nigrâque in veste senescat .
 Stellarum quâ parte tamen delaberis Heros ,
 Edere ne pigeat ; nam Te tua maxima facta
 Non corpus mortale monent . Mala nostra quod Ipse
 Ex intervallo positus præsenseris, idem
 Præstiteris quod opem non exoratus , & illo
 Tempore præstiteris , quo Virgo innoxia culpæ ,
 Debuit esse feræ , modò quam spectavimus , esca ;
 Hoc non est proprium, nisi Numinis , omnia cui sunt
 Tempora cumque locis præsentia , prona juvando .
 Cui mens , ærumnis hominum non inscia tangi .
 Quo cultu tollendus eris , qui limine in ipso
 Nondùm Hospes, Benefactor ades? tua sensimus ante
 Munera , de facie quâ Te cognoverit Indus .
 Et quæ , proh Superi das munera ! Bellua triplex
 Te Duce succubuit : referatum vidimus ipsi
 Monstrorum fœcundum uterum; Tua tempus in omne
 Dextera prospexit , rursus né Cuba tremescat ,
 Litora né desint , & fiant omnia pontus .
 Quando igitur per Te vivit sibi redditâ Cuba ,
 Illam crede tuam , dominam tibi pandimus aulam ,
 Regni omnes aperimus opes , nec templâ negamus .
 Finierat, genibusque minor dare thura parabat :
 Quod simul ac vidit, sacro Dux percitus cœstro,
 Surge,

Surge , ait , ò inter fortunatissime Reges
 Prole future tuâ : sunt hæc indebita nobis ;
 Numen thura decent , mortali impendere summum
 Crede nefas ; cultu nam cum peccatur in ipso ,
 Non datur , aufertur reverentia , Relligioque
 Relligione perit . Cui sunt hæc debita sacra
 Jure Trias veneranda feret , Deus unicus ista est
 Personâ in triplici , cuius virtute subactus
 Est modò Geryon , quem Ditis hiulca vorago
 Expuit , æternæ Triados simulator ut esset .
 Magna putas , pro te quæcumque huc usque peregit
 Ne dubita , majora manent . Mille agmina contra
 Circumstent , nostrâ virtute tuebere Regnum ;
 Et nunc , ut capias mansuræ in sæcula fidum
 Pignus amicitiaz , tectum Regale , quod offers ,
 Ingrediar : lux alma novum cum proferet ortum .
 Si liber , & veri non indignaris amoris
 Primitias , visenda dabo spectacula classis ,
 Tempus ad hoc oculis fortasse incogita vestris .
 Hæc ait , amplexuque dato conscenditur alnus
 Regia : Columbus , Rex unâ , Auriaque fertar .
 A dextrâ Hispanis , levâ comitantibus Indis
 Contendunt aulam . Tantis non plausibus olim
 Regia Cephenum fremuit , cum libera duris
 Cotibus Andromede remearet Persea juxta ;
 Namque superba suo veluti de vindice , formant
 Auxerat in majus : jam tunc ut noscere posses
 Fulgentes oculos , & iturum in sydera vultum .





L I B E R VIII.

NON ita Tithoni croceum super Aethera lectum
 Floribus omnigenis pictor distinguit Aprilis,
 Ut torus, alituum variis fuit undique plumis
 Discolor, exceptit primâ qui nocte Columbum.
 Nulla viro nox grata magis : de cæde priori
 Namque calens animus media inter somnia liber
 Pascebatur adhuc redeuntis imagine monstri.
 Dumque recordatur quo tandem vulnere stratum est,
 Impar lætitia torpentina lumina solvit.
 Mane rubescet ; Sol plausibus anxius Urbis
 Indulgere suæ, solitos de fronte nitores
 Abjicit, induitur festos : fræna aurea demit.
 Mortibus alipedum, supponit gemmea : gnarus.
 Ignem, animos, fastumque feris cursoribus addi,
 Clara per attritos fueret si spuma pyropos.
 At Ducas admonitu Cubæ contermina Classis
 Luxurians belli coipetu, jam terga Leonum
 Serica, Sidonioque ardentes murice Turres
 Extulerat, dederatque jocum crispantibus auris.
 Dispositus supràque foros, tabulataque Miles

Undam

Undam incendebat clypeis : mira omnia longe
Stantibus in speculis , Urbemque habitantibus Indis ,
Antennæ , puppes , aplustria , linteae , proræ .

Nec minus Atviragi imperio gens omnis , & xras
Visendæ classis miro properabat amore .
Sol ibi Apollineo sub nomine , more Pelasgo
Rite colebatur : Divisque ex omnibus unus
Quandoquidē juvenis semper Deus , & quia nunquam
Olli Cæstaries fit decolor , aurea semper ,
Semper & incolumes vernant lanugine malæ ;
Hinc speciem cultus sibi natio credula fingit ,
Ferre cutent nitidam , studioque vacare comarum .
Non habet introrsum quo splendeat , ex alieno
Accersit radios , postis nullo ordine genmis
Membra gravat : summa nec tantum corporis illas
Parte locat , talos etiam demittit ad imos .
Nec tamen idcirco gens prodiga creditur esse ,
A luxu absolvit mores opulentia terræ .
Nec jubar à rutilis emendicare lapillis
Sat reputant ; spoliantur aves , sua vellera pictis
Nec sunt tuta feris : hunc vestit Psittacus , ille
Stellato tegitur Pavone , Leonis inaurat
Hunc juba , Pantheræ maculis involvitur alter .
Illorum quoties supra caput adstitit Iris ,
Invidet , atque aliquid , quod non habet ipsa , cupiret :
Usquæ adeò citra æqualem nisi splendeat una ,
Nunquam pulchra satis sibi visa superba Venustas .
Si tamen nulla dies hos promere digna paratus ,
Illa fuit certè , quâ debilis Insula , luctum
Hesternæ noctis posuit , cum visere non tam
Ambirent magna classis miracula Cives ,
Quam Ducas ore frui , Servatoremque vocate ;
Non dubitaturi , quamvis spectator , & esset

Sol idem auditor laudum , præponere Soli .
 Implorat regale forum turba aulica , cùm se
 Grandibus è valvis Rex & Columbus agebant .
 Aurea Columbum sedes vehit , aurea Regem ,
 Altus uterque Senatorum cervice levatus .
 Ferre sed Arviragum famulantia terga laborant
 Sub magno angustum diadema : deprimit & plus
 Sarcina gemmarum , quām corporis . Eininet altè
 Columbus , non imbelli spectabilis ostro ,
 Sed galeâ , & cristi , clypeoque decorus , & ense .
 Inter utrumque latus Patris hinc , & Vindicis illinc
 Circumfusa virūm rapiebat lumina Virgo
 Regia , grata magis tanquam de morte reversa .
 A Matronarum pressis cervicibus odit
 (Mos ut erat) Regina vehi , Alicorne sedebat .
 Mirum animal , cui si cornu , gestare quod unum
 Fronte solet , demas , equus est in corpore toto .
 Nævus at in formâ nullus reperitur equinâ :
 Candentes humeri , juba candida , candida cervix ;
 At mens candidior , credas in pelle nivalem
 Translucere animam , corpusque albescere mente .
 Scilicet attractum Veneris quencunque perosus
 Horret , & à solâ patitur se Virgine tangi ;
 Auriam præter , fessorem admittere nullum .
 Pasius , in hanc amor est , illi dare colla coronis
 Impedienda novis , palpandaque terga solebat :
 Ante nec à dominâ porrectas mandere frondes ,
 Molliter exerto palinas quām lamberet ore .
 Præcipue latus , premeret cuim sessile dorsum
 Virgo , puellari tumidus tunc pondere , se se
 Saltibus attollebat huino : quasi dicere vellet
 Jactabundus in hinnitu : tibi sydera habeto ,
 Namquæ tuâ , longè est mea sarcina pulchrior , Atla .
 Non

Non aberant portu ; de puppibus ecce canoris
 Signa salutantum lituique , tubaque dedere .
 Nondum aures in barbaricas penetraverat illud
 Ex terrore melos : simil ac auditur, in omnes
 Gliscere confestim Mavortius incipit ardor ;
 Mirati pace in mediâ , quod bella sitirent .
 Auriæ sonipes docilis paulò ante lupati
 Hinniit , erexitque armos : cornuque renidens
 Dirigit in vulnus , tanquam si cerneret hostem .
 Sensit & ipsa suo flagrare in pectore Martem
 Regia bellatrix , gaudetque quod ardeat unâ
 Virgineus sonipes , geniuinque secundet herilem .
 Ecce aliud monstrum : cum nondum partibus illis
 Bellica venisset numeris gravioribus Echo ,
 Rustica sed tantum , vel inobservata lateret ;
 Ut simul ærisoni modulatus conticuit vox ,
 Audivere Indi nemorum convexa suorum
 Reddere lege pari sonitum clangoris eundem .
 Quid foret ignari , convertunt lumina , querunt
 Author ubi cantus ; ut nemo apparuit , antra
 Nec nisi sola vident , eademque referre tubarum
 Advertunt responsa , stupent : latantur & una
 Tam citò quod Cubæ colles loquerentur Iberè .
 Hæc inter portum subeunt ; ad litoris oram
 Cymba erat in promptu , remis instructa , virisque ,
 Quantum mundities fert nautica , compta decenter :
 Parva , sed Arvirago non indignanda , quod ista
 Illa eadem fuerit , quâ lamentabile saxum ,
 Auriæ latus opem properaverat Heros .
 Hanc introgressi unanimis , Rex , Virgo , Columbus ,
 Ire jubent , ubi præ reliquis Prætoria pinus
 Navibus editior , tantum consurgere visa ,
 Collatus quantum decrescit Hymettus Olympo .
 Cym-

Cymbam consequitur praeuentem turba minorum,
Hispanusque catervatim miscetur, & Indus.
Per mare non aliter concham comitantur aquos
Tethyos, excitæ liquidis Nereides antris:
Nonnullæ Delphine sedent, interque natandum.
Dant choreas, aliae junctæ Tritonibus æquant
Voce sonos, plures excent brachia nando
Subter aquam; sed & ora tamen cupientia nosci
Attollunt, gaudentque comas diffundere ventis:
Densantur, se sequi premunt: mens omnibus una
Velle Deæ lateri, nisi prima, secunda videri.

Ventum erat ad navim, quam postquam ponte
parato

Conscendere, Patrem augustum, cum Virgine Nata,
Collocat ornatæ puppis Columbus in alto,
Unde vagaretur liber prospectus in alnum.
Qualis ad introitum Labyrinthe Theseus hæsit
Impos consilii variarum errore viarum,
Ur penè exciderit manibus fiducia fili;
Talis & Arviragus visis tot ubique carinæ
Hæc illæ parvis, & grandibus armamentis,
Restitit, atque usum linguæ stupor altus ademit.
Adjecit Duxor cui talia: quam verctor nè
Rex occallatis oculis splendoribus aulæ
Desipiat, minuatque ratis præsentia famam.
Non domus hæc auri, veluti tua, dote renidet:
Rustica quam spectas tota est, & montis aviti
Filia fortis, amat patrium præferre rigorem;
At si luce caret, pretio ne crede carere.
Consule quid valeant, neù res metire decore:
Dic quid aves inter Pavone venustius Indo?
Segnis at ad cursum tamen est: ad fortia natus
Ait aquilæ pullus rostro deformis, & unguï,

Nubi-

Nubila transvolat, nec tendere cessat, in ipso
 Inconniventes oculos nisi Sole probarit.
 Talem crede ratem, sylvestris, & hispida primâ
 Fronte quidem, quâcunque citatior alite fertur.
 Colligere hinc poteris, quôd ad hæc longissima
 Mundi.

Litora, navigii pennis volitavimus hujus,
 Quò priùs è nostris nullæ venere volantes.
 Quove venire putas nos cardine? venimus illâ
 E tellure, modo est pedibus quæ subdita vestris:
 Namque ibi, si nescis, Cœlum alterum, & altera Terra est.
 Restitit auditis Rex talibus, atque ita fatur:
 Quæ memoras majora fide Rex maxime? nostris
 Sub plantis igitur Cœlum alterum, & altera Tellus?
 Ergo homines etiam, si sunt ibi, dicis ut esse,
 Arboris inversæ ritu pendere necesse est,
 Stare nec in solido, similesque cadentibus esse.

Olli subridens Dux hæc superaddidit: extat
 Subter humum, haud dubites, Cœlum alterum, &
 altera Tellus,
 Non minùs hac fœcunda viris, atque Urbibus; imò
 Si das vera loqui, longè fœcundior istâ:
 Illaque cœlum nobis nunc subdita, subdimur & nos
 Sic illi pariter: preminus, premimurque vicissim.
 Figentes populos sua nos vestigia contrâ
 Ne cernamus, obest glomerato pondere Tellus,
 Aëre quæ pendet vacuo, similisque cadenti
 Non cadit, in centri gravitate recumbere jussa.
 Ista sinu in magno cum pîscibus æquora, cumque
 Antra feris, celsaque regit cum Civibus Urbes:
 Non tamen ingenti rerum sub mole fatiscit,
 Ponderis est expers medium telluris & imum.
 Vivimus expertes casûs vos, nosque, quod omnes
 Diver-

Diverso quamvis, in eodem nitimus Orbe ;
Nos vobis sumus Antipodes, vos estis & illis .
At quoniam tellus librato pondere pendet ,
Delius idcirco luces alternat , & umbras ,
Circumiens Tellurem ; hinc matutinus in istis
Qui nunc est oris , est vespertinus in illis :
Duraque lex certe , nec amore ferenda parentis ,
Ut non hos videat populos , nisi deferat illos .
Quæritis , Eoi cur marginis advena nullus
Hanc sit ad usque diem terras delapsus ad istas ?
In causâ Oceanus , nullâ qui creditus antè
Arte regi , adversas Gentes ita scindit , ut illæ
Vos non esse putent , illas vos esse negetis .
Primus ego è cunctis mortalibus , indice Cœlo ,
Et comite ingenio , rate quâ confidimus , istâ
Vici undas : hæc me vada per declivia sensim
E super impositis terris deduxit ad imas ,
Hujus & auxilio non inferiore quadrigâ
Quam quâ Sol Cœlum colluistrat , utrumque cucurri
Sydus , ad has terras donec delatus , eorum
Jam video vultus , pedibus quos ante premebam .
Scire ne deleat , quid nam hæc circumque , supràque
Innumera , & variis eadem constantia formis
Instrumenta velint ? nil hic non utile spectas :
Cursum cuncta juvant , & eundi munia præstant .
Non secùs ad vitam tenuissima particularum
Turba facit , quas nos intrâ Natura locavit ,
Surgeret unde animal , cuius pulcherrima moles
Mundum æquat , parvâque refert in imagine magnū .
Singula nosse labor longus foret : edere pauca
Non tamen absistam . Vix hæc , & puppe relicta
Inferiora petunt : & primùm candida vela
Monstrat , & antennas : docet inde quis usus in illis
Auræ

Auræ impellentis ; ceu spiritus objice velo
 Non retinet cursum , sed per cedentia sensim
 Carbasa continuat ; ceu vi quâ fertur , eadēm
 Urget navigium , secumque per æquora dicit .
 Et ne dextrorum declinet pinea moles ,
 Neve sinistrorum , sed eat , quò destinat ire ;
 Ostendit clavum : simul edocet , hujus ut omne
 Audiat imperium castelli machina nantis ,
 Non secùs ac agitur sceptri Respublica nutu .
 Mox ait : hunc cernis , qui despicit arduus undas
 Stipes , & in medio fixus dominatur uti cor ?
 Partes cordis agit , cùm cætera membra carinæ
 Robur ab hoc capiant , ut cursum rite secuident :
 Si nescis , idem patriis in montibus ante
 Arboris stabat iners , jam mobilis ambulat orbem .
 Nec satis hoc , jubet Oceano , quos tempus ad istud
 Nequidquam abscederat , geminos cōmittere Mundos ;
 Utque hinc inde ferat sociantes litora merces .
 Non secùs à Cœlo terram qui dividit aër ,
 Idem etiam necrit , dùm vēctigalia terræ
 Accipit humores , ut eosdem reddat in imbræ .
 Hæc ubi dicta dedit , reflextens lumina retrò ,
 Portum ubi confertâ vestibant abjete sylvæ ,
 Intendensque manus : fuit hæc , ait , arbor , ut illæ
 Nunc inhonoratae quæ sunt , quia cædere nemo
 Doctus adornanda navis traduxit ad usum .
 Tollite corda viri : conflandis navibus aptam
 Materiem quando non tellus vestra negavit ,
 Hispani ingenium dabimus quo ligna dolentur ,
 Inque rates abeant , ratibusque simillima nostris .
 Harum præsidio nescis , Cuba aurea , nescis ,
 Quanta tuis posthac acceder fama metallis .
 Quale sit his pretium , quā magna potentia , nondūm

O possessores inopes novis tuis, egeni
 Vivitis inter opes, quod qui non aestimet adsit.
 Auri nullus honor nisi naviget, exeat exul,
 Visat & Europae felicia litora nostra,
 Errando pretium lucrabitur: ipsaque Cuba
 Penè recognoscet, quam per commercia crevit,
 Viderit ex illo cum tot sibi mira reverti,
 Vina, oleas, messes, segetes, holoferica, lanas,
 Adde artem, quam divitiis discatis & uti.

Dixerat: illi alacres praesentia gaudia tanquam
 Percipiant, mittunt spes in ventura, Ducique
 Tanta fides, ut verba putent ab Apolline dicta.
 Tum singillatim partes exponit, & effert
 Nomen cuique suum, tabulata, statumina, tonsas,
 Transtra, foros, speculam, remos, contumque, do-
 lonemque.

Indicat & vires: quid præstet ahenea rostro
 Prora, quid & funis, trifidoque quid anchora dente.
 Præcipue in minimâ quantum sit pyxide nervi,
 Cœcus ut in medio deprensus navita ponto,
 Inscius undarum, quid araverit, & quid arandum
 Inde sibi restet; quæcunque ænigmata Cœli,
 Ambagesque viæ magnete interprete solvat.

Alma sed Auriaz nil ora libentiùs implet,
 Ærisoni species quam torva, cavique metalli:
 Hujus in obtutu pendet, nec cernere tantum,
 Ultrò audet tractare manu, nec dicere posses
 Materiaz ne magis novitate fruatur, an artis.
 Inde Ducem spectans: dic, o fortissime, dixit,
 Pigræ quid hæc moles sibi vult, & inutile pondus?
 Quantum conjicio color iste, figuraque quoddam
 De genere armorum monet esse, vetaret id ipsuni
 Crédere ni gravitas, belli conatibus impar,

Machi-

Machinaque humano non evibranda lacerto.

Ductor ab his : hanc , pondus iners , & inutile ,
molem

Virgo vocas ? Vis experiar , qui languor inertis ?
Ocyus excutite hanc famuli . Nec plura locutus ,
Imperat explodi : vix introgressa foramen
Flamma per angustum , nitrati pulveris escam
Corripit ; Aetneis qualis solet esse caminis
Fit fragor : intremuit mota Insula , procubuere
Quot quot erant , cum se percussum fulmine quisque
Crederet ex Indis : cecidisset forsitan & Rex ,
Nutantem si non rexisset Filia Patrem .
Cui blandè arridens dictis affatur amicis
Dux ita : solve metum , muralis machina lusit ,
Moris ut est Cœli sine fulmine : fulminat unà
Hæc quoque , vim subitam vi quando repellere fas est.
An ne videre cupis , quali concreta vapore
Fulmina sint ? pandam . Dixit , plenamque pilarum
Ostendit corbem , quarum pars ære rigebant ,
E plumbo plures ; Tum sic : quos aspicis orbes ,
Nunc impune potes spectare , & tangere ; verùm
Alvo ubi tornati simul hos deniseris æris ,
Iguemque admiroris , telum hinc exire videbis ,
Quale suum partum nubes non esse negarent .
Heu miseri ! volitans in quos offenderit ignis ;
Non exercitibus , non mœnibus , & Castellis
Scare datur , strages indevitata sequetur .
Nescio quis Rex Androphagus (velut audio) Cubæ
Infestus , veniat : defint ubi cætera , sola hæc
Conficiet moles , & per compendia bellum .

Vix ea dicta , filet ; sed iam Titania lampas
Altior ex æquo metâ distabat utrâque .
Ergo Duci ut visum spectaclo navis abunde

Esse datum, puppis fert ad fastigia Regem.
 Mensa ibi de Batavi inantilis candida lino
 In promptu, mensamque super crystallina vasa,
 Artis opus Venetæ : facies non omnibus una
 Est pateris, niveæ speciem gerit altera conchæ,
 Altera naviculæ simulantis nare per undas,
 Confortem nec amantis aquam, si serviat uvis.
 Nec color est idem variis : viret hæc, rubet illa,
 Huic honor à roseo decori est, amaranthinus illi.
 Cuncta quidem diversa, suis vel digna videri
 Mira etiam dominis, si non & proxima frangi.
 Lex ea formosis cœù lata sit omnibus, ut res
 Pulchra sit in fragili, placeat, jubeatque timere.
 Quæ simul Arviragus primùm videt, ut potè nondum
 Edoctus, liquor Alpinus quid frigore fabro
 Audeat, in quales formas, qualeque colores
 Molle gelu Venetus mox induat igne ministro,
 Multicoloratam glaciem miratus, & artem,
 Esse putat gemmas fusi miracula vitri,
 Gemmis imo suis longè majora fatetur.
 Sic postferre puer pretiosa crepundia pomo
 Sæpe solet, tenet hoc, blanditur, & admoveat ori:
 Quodque nequit mordere, gulâ collaudat inermi,
 Divitiasque putat, fœlix, quia nescit amare.

Tunc ita Columbus: Rex præclarissime, quantum
 Conjicio, pateras laudas Oriente creatas;
 Sed laudare parum est, nisi quam libamus in illis
 Inter prandendum, pariter libaveris undam.
 Unda nec ista lacu venit, aut de fluamine, sed quam
 Exprimit Autumnus, vinumque vocamus Iberi;
 Et quia Canariæ de torcularibus istud,
 Omnibus idcirco generosius: imbue rore
 Labra novo, forsan non aspernabere: quamvis

Omnia

Omnia non omnis tellus ferat , omnibus una
 Attamen ingenua est populis gula , gratia quando
 Rebus inest , nunquam sensus non arbiter æquus .

Dixit , & in tereti flavum craterem Lyæum
 Porrigit Arvirago : Rex accipit , utque colorem
 Aspicit assimilem latici , qualem Mida dives
 Indelibatum misero deprendit in auro ,
 Insuper & liquidæ præfensit acumina vitis ,
 Exclamat , fateor , vel in ipso nectare nunquam
 Tale quid expertus , quò sit manifestior ori
 Iste lepos , iterandus erit . Proin ocyùs huc vos
 Ferte dapes famuli , quas providus ante venire
 Præcepi : ut Tecum lux hæc genialis agatur
 Teste mari , quique ante meæ infortunia prolis
 Viderat , aspiciat pariter convivia portus .
 Hæc nascentis amicitiaæ jactore libenter
 Semina per socias epulas , ut tempus in omne
 Misceri , vos nosque inter , doceantur amores .

Dixerat : è tectis sed jam prædivitis aulæ
 Canoæ præmissæ aderant , secumque per undas .
 Attulerant regale penu , nec edulia tantum
 Claro nobilium procerum servata palato ,
 Plebis at in ventres etiam mittenda minutæ .
 Ergo ubi festa procul solito tuba nautica cantu
 Convivale dedit signum , tum iussa sedere
 Primo Auria loco , Rex juxta , exinde Columbus ;
 Cætera turba Ducum sedes habuere minores .
 Quidquid alit sapidi Junonius in jecore ales ,
 Psittacus in linguâ , Gallina quod hospita prati
 Clunibus in niveis , quod cereus Anser in extis ,
 In lumbis Turdus , totoque in corpore Gallus
 Non Veronensis tantummodò montis amator ,
 Venerat auratis in lancibus , inter edendum

Fercula conciliante per intervalla Lyxo.

Ecce autem facies epuli nova ; magnus in orbe
 Gemmantis patinæ, manibusque ingentis Ephebi
 Vix sustentandus , mensis apponitur anguis
 Integer , & patriæ conditus aromate frugis .
 Anguis erat , talem frons extima & esse monebat ,
 Crîta , caput , squamæ , quæque extrâ porrigitur vas
 Cauda , volubilium spirarum cœrula tractu .
 Terruit Hispanos columbri præsentia : nemo
 Tangere sustinuit , credunt vix cernere tutum ;
 Dux anceps aliò vultus num flecteret , hæsit .
 Olli subridens tum sic Auria profatur :
 Nullæ hîc infidizæ , decus ò , tutelaque Cubæ ,
 Fronti crede parum , mendax natura jocose ,
 Sæpè quod in pretio est , sub pellibus occulit hirtis ,
 Ex insperato veniat quò gratia major .
 Visu foeda quidem præsens est bellua , quam nos
 Dicimus Uvanam , sed & hac jucundius esca
 Nil tellùs , nil pontus habet : non unius hospes
 Est laris , interdùm quo nascitur æquore vivit ,
 Ludit & inter aquas ; & tanquam parcere cautus
 Cognatis squamis , & piscibus horreat idem
 Piscis ali , terram ingreditur , per non sua vadens
 Regna novus quadrupes , & odoris vescitur herbis .
 Tam bene convivas quòd vellicet istius esca ,
 Non est cur stupeas , quando duplex elementum
 Carnis ad illecebras sapidæ conjurat amicè .
 Sed quid opus verbis ? verum experientia firmet .

Hæc ubi fata , prior partem secat ; ulla latentis
 Neù queat hospitibus formido subesse veneni ,
 Gustat prima dapem : gustandom porrigit inde
 Columbo , simul ut prælibet , supplicat , idque
 Indicum dare dulce sibi dignetur amoris .

Offi-

Officio victus capit ille serenior escam ,
 Mandere & oblatam non distulit ; utque palati
 Venit ad examen suspecti gratia piscis ,
 Quam simul & terræ simul æquoris efflat alumnus :
 Parce , ait , Uvana in laudes , o maxima Virgo ,
 Parca nimis tua lingua fuit ; quam dicere posses ,
 Longè plus reperi , sciri nec aculeus unquam
 Iste voluptatis poterat , nisi judice sensu .
 Sic ait , & sociis jam nil metuentibus , immo
 Ultrò avidis sentire feram , dedit inde fruendam .
 Accipiunt , mandunt , admiranturque , nec ore ,
 Aut oculis tantum , gestu quoque gaudia fassū .
 Cunctorum vox una fuit : non Phasidis ales ,
 Non Acipenser honos epularum , hospesque marinæ ,
 Et fluvialis aquæ , non Phœnicopterus illi
 Esequandus , titulosque tulit tot denique Serpens ,
 Quanta nec Albanam quondam delatus in aula
 Ore Senatorum meruit præconia Rhombus .
 Sublatis epulis , mensas tribuere secundas
 Hispani : promunt Liguri condita camino ,
 Veris & Autumni bellaria , citrea mala ,
 Prunaque , saccareasque nuces , durataque dulci
 Poma gelu , idcirco brevis ævi à sorte redempta .
 Nec saltis corrupta fretis , nec conscientia tabis .
 Forte Auria pyrum , cui rubra in caudice vitta
 Hærebat , suminis digitis acceperat , utque
 Dentibus admovit , veneres experta palati ;
 Hos fructus quæ terra parit , dic Inclyte , dixit :
 Forma quidem nostris similis , sed gratia certè
 Non eadem ; sua sic illos nûm parturit arbor ?
 Cui Dux arridens : parit hos mea patria , reddit ,
 Mira opifex per stillatos ab arundine succos
 Perpetuare rosas , vitamque extendere pomis .

Reddidit illa : fidem faciunt telluris avitæ
 Et fructus , moresque tui dulcedine pleni .
 Unde tamen genitus , grave sit nisi dicere , profer :
 Omnibus è terris erit hæc chariflma certe ,
 Quod mihi Te dederit , per quē mihi redditā vira est.
 Tunc Heros : laudum præco licet esse suarum
 Æquus nemo queat , malo insincerus haberi ,
 Quām votis obstare tuis . Quā glorior ortus ,
 Janua nomen habet tellius , ditissima terra ,
 Et terris formosa eadem magis omnibus una :
 Reginæ in morem , quæ circumfusa propinquis
 Urbibus hinc illinc , seque extendentibus unam
 Eminūs in faciem , quæ montibus insuper altis
 Edita , spectaclo pelagi sedet , ipsaque primūm
 Gentibus Hesperiis , patrioque tumentibus axe
 Objicit Italiam . Vitis procul advena muris ,
 Villarumque supercilio , fastuque domorum ,
 Hæret inops animi , & totam satis Urbe vel unā
 Æstimat Ausoniam , quam per miracula solūm ,
 Non aliās , intrare licet . Quid tangere portum
 Cum datur ? hinc turre & propugnacula belli ,
 Inde catenatum mare molibus , impositumque
 Jussum ferre jugum : quas creditur Ennosigæus ,
 Europā coēunte Asiac , fregisse catenas ,
 Hic patitur Nereus ; verūm quas induit ipse
 Submovet à populo , libertatemque tuendo ,
 Libertate caret : cur ò ! cur objicis Alpes ,
 Damnatosque petris oculos vanissime livor ?
 Expende agrestes cultus , ars vivida gentis
 Induit in luxum scopulos , nascique coēgit
 Cautibus in mediis Pindum , Elysiumque Deorum .
 Expende illustres animas , quæ Marte , togâque ,
 Pene Orbem fecere suum ; rerum alma creatrix .

Largius esto alias Natura beaverit oras ,
 Frugibus hanc altæ Cereris, fœlicibus illam
 Vitibus : at claram Ligurum dum conderet Urbem ,
 Despexit terras, animis ut tota vacaret .

Finierat, laudesque datas satis ipse docebat
 Credere , qui præsens Urbem laudabat alumnus .
 Hæc inter , dum cuncta silent , mensæque remotæ ,
 Ex inopinato, fudo Jove , defuper Æther
 Intonat , inde sequax tonitrûs per inania visus
 Fulgori similis fulcus clarescere lucis ;
 Victus eo Sol est , latuitque in lumine lumen .
 Intremuere omnes , sed non & territus Heros ,
 Lætior exclamat : bene habet, jani publica portum
 Vota tenent , nil ulterius sperare relictum ;
 Nam mihi lætitiae venturæ præscia signum
 Hoc Aretia dedit : cum primum advenneris Indos ,
 Dixit , & audieris Cœlum mugire serenum ,
 Tunc ego cum reliquis Divinæ mentis alumnis
 Ingrediar tecum Dominam non agnita Cubam .
 Audistis tonitru ? Si non præeuntia bombus
 Fulgura præmisit , bombus sed prævius antè
 Fulgura præcessit , signum Cœlestè profectò est ,
 Virtutum quo sacra cohors ex æthere lapsa
 Orbis in amplexum vestri descendit , & Urbes ,
 Dilectam ante alias dignatur visere Cubam .
 Ah ! utinam nobisque simul , vobisque liceret
 Materiæ expertes Divas agnoscere coram ;
 Credite , nulla foret spectatis gratia gemmis ,
 Solis & hoc vestri vobis sordesceret aurum .
 At quoniam mentis non est tractabile pulchrum
 Humanis oculis , saltē possitis ut umbram
 Parte licet minimâ speciei noscere tantæ ,
 Illarum simulacra tuli : convertite vultus .

Dixit ,

Dixit, & explicit telæ mirabile textum,
 Gestamen lateris Divinae donum Aretiz,
 In quo Seque, suasque exprefierat alma Sorores,
 Addideratque Artes, & Partes quatuor Orbis.
 Ut Phaëton Patris novus advena factus in aulâ,
 Vedit ubi portam Siculi cælamine fabri
 Mille figurata monstris; licet inscius esset
 Ætheris, & Zonæ graphicô radiantis in ære;
 Attamen ignari mentem pascebatur idipsum,
 De censu partem eximiam nescire paterno.
 Non secùs Arviragus pendens ab imagine mirâ,
 Virtutes spectat; sed quas ignorat, eadem,
 Nescio quo afflatu telæ veniente propinquæ,
 Diligit: illustres habitus considerat, & quæ
 Unicuique Deæ sua sint insignia lustrat.
 Nec vidisse satis: prænoscere nomina querit;
 Nec vidisse semel, quas viderat ante, videre
 Rursus amat. Tacitè interea sub pectore, sacros
 Serpere præsensit, quos non intelligit, ignes.
 Singula lustrarat, summâ quæ margine lini
 Quæque notabantur mediâ; cum venit ad imas
 Declinere inferior quâ baltheus incipit oras,
 Terrarum quatuor de partibus, aspicit unam,
 Cui par forma suæ, faciesque simillima Natæ:
 Restitut, innascique animo nova gaudia sensit.

Tunc ait: ô verum nisi Numen, maxime certe
 Numinis interpres, veniam da Patris amori,
 Si nimius videar scitando plurima: fare,
 Ista meæ quænam Regina simillima Natæ?
 Arte ne, vel casu factum, tam consona veræ
 Esset ut effigies? Si non ars fecit, ob hoc est
 Res quoque mira magis, quod casus fecerit artem;
 Si tamen ars fecit, cur quam non viderat unquam

Red-

Reddidit? egregium quò plus examino' vultum,
Hoc magis est similis, neque fallunt lumina Patrem.

Olli fatidico Dux pectore talia reddit:
Rex non deciperis, si quæ Te visa parentem
Arguit effigies, credi tua Nata meretur.
Nata tua est, manavit opus nec origine casu,
Mente sed à primâ, cujus sapientia patrat
Quidquid apud mortale genus fors cæca vocatur.
Tres alia quæ sunt, forsan scitabere Nymphæ,
Et tua Reginis cur grandibus addita Nata,
Omnes lætitiae cur signa sororia monstrant;
Hæc illas, hilares illæ marentur ut istam,
Dèque novâ assertæ gaudentes sorte sororis,
Oscula, & amplexus videantur inire vicissim:
Occurram votis. Nostri fuit haec tenus Orbis
Margo tripartitus, quæ litora fervidus Auster,
Frigida quæ Boreas, quæ roscidus aspicit Eurus,
Tergeminae Dominatrices tenuere, tenentque.
Europen Boreas, Asiam sibi vindicat Eurus,
Auster in arenem Lybiam dat jura Tyrannus.
Illa, vides, hastâ, clypeoque insignis, apertâ
Quæ tantum prodire sinit de casside sexum,
De reliquo cataphracta viriliter; illa vocatur,
Si nescis, Europa, Magistra asperima belli:
Fortis ut ipsa, creat fortæ, torvæque parentis
Semina qui ferimus, non degeneramus alumni.
Africa nomen habet quæ proxima, fusa Virago
A majore die, magis ore nigreicere justa,
Quod plus lucis habet: documentum moribus affert
Utile, plus nimio ne sis in munera largus,
Ingratos tibi ne facias, spectare coactus
Invite tibi dissimiles. Quod servat æstu
Idcirco sterilis, sed quam sterilissima frugum,

Et

Et rastris minus apta coli, tam fertile Regnum
 Jaçtitat in monstris : quantiumque superbiat istis ,
 Corporis à cultu fas est deprendere , dorso
 En Elephanta preinit ; colubros in cyclade vestit
 Squallentes auro , ne desit pompa venenis .
 Tertia dē Nymphis quæ sit , nè querere pergas ;
 Et vittæ molles , facies & lubrica visu ,
 Cinnama cæsaries , spirans oprobalsama collum ,
 Esse docent Asiam. Sed ab anguibus Africa quamvis ,
 Bello Europa potens , hæc una potentior istis ,
 Utpote fœmineis luxus quæ militat armis .
 Hæ sibi tres Dominæ partitæ immania Regna
 Ventorum tenuere trium : tantummodo Nymphâ
 Præside , quæ Zephyro Regio est subiecta , carebat .
 Jam simul & Zephyro rerum Moderator , & Auctor
 Reginam dare constituit , Regnumque nec impar ,
 Sed dare , quod veterum vincat tria Regna Sororum .
 Quove petenda loco pollens Matrona requiris ?
 Non procul est : Auria tuos huc adjice visus ,
 Sis ne recens meritura decus diadematis Indi
 Quod Superi Tibi detulerunt , ab imagine disce .
 Paruit : inque illâ simul ac se novit eandem ,
 Demisit vultus , impar sibi visa corona .
 Tum pater Arviragus tollens ad sydera palmas ,
 Nunc memini , exclamat , de Te mea Nata , quod olim
 Fatidici Cemes cecinerunt , affore tempus ,
 Maximus ex Oriente veniret ut advena Cubam ,
 Teque sibi Uxorem legeret , tua nomina Cœlo
 Infereret , cunctosque tibi submitteret Indos .
 Non est de Superis cur Jain dubitemus , aperte
 Eventus prædicta probant . Tu maximus ille
 Advena , teque Oriens misit , tua dextera Natæ
 Promissum dabit imperium ; tantummodo restat ,
 Ut

Ut virtute redempta tuā , Tibi Filia nubat ,
 Et gener Arviragi posthac patiare vocari .
 Dixit , & ad causæ momentum plus valituras
 Vocibus , adjecit lacrymas non arte petitas .

Motus ab his Heros , naturam sensit amantem
 Velle aliud , quam quod Cœli præscripta juberent ;
 Obstat , & forti tandem sic pectore fatur .
Qualiacunque tui fudere oracula Cemes
 Nē dignere fide , faxorum more locutos
 Esse puta , sua non capiunt , quæ verba remittunt .
 Soli adeunda Deo vetiti caligo futuri ,
 Cujus & ante oculos corpus coalescit in unum ,
 Adstat & ut simplex , natura tricorporis ævi .
 Profert multa quidem , quæ sunt incognita nobis ;
Quæis proferre tamen deliberat , eligit ante ,
 Eligit & paucos : semel & quæ protulit , extat
 Verbis certa fides , & non mutabile verum .
 Æquanimi nunc mente , tuæ de Conjuge Natæ
Qualia Terrarum Rector decreverit , audi .

Exploros nondūm Sol quinque rotaverit annos ,
 Cum Juvenis Tusci generofus origine Cœli
 Adveniet , qui gentilis non claudier Arni
 Contentus tipâ , marium mare postulet audax
 Currere , perque meā signatum pyxide calle :
 Classem aliam majorem armis , majoribus auctam
 Præfidiis , & merce , hæc ipsa ad litora vertet .
 Signaque ne desint , quam gentem devehit , & quo
 Jussus Rege venit , feret hæc insignia velis ,
 Quæ ferimus , turres , picturatosque Leones .
 Immortale viri prædiscere forsitan ambis
 Nomen ? Americum sublimis Hetruria dicit .
 Hic à me cœpti cursus extendere telam
 Aggredietur ovans . Regna invia tempus ad istud ,
 Paci-

Pacifico prætenta mari scrutabitur , hujus
 Umbra Repertores omnes sic obruet , ut quæ
 Mox alii invenient , inventa putentur ab isto .
 Huic ergo Superum Rex imperat , ut tua nubat
 Nata viro : tanto quin ut de Conjuræ nomen
 Ducat Americæ , quæ nunc Auria vocatur .
 Ipse nec invideo , posset contingere quamvis
 Nil opribilius , tantæ quam nubere Sponsæ ;
 At quia sic placitum , qui temperat omnia , Regi ,
 Hæc sit ut alterius , placitis coelestibus omne
 Velle meum submitto , & cedo libenter amores .

Dixerat . Obstupuere Indi : reverentia crevit
 Major & in verum Numen , quod Maximus Heros
 Illius ut jussis famuletur , subdere sensum
 Austerâ virtute queat ; supràque putatur
 Geryonis victi certamina , ponere frænum
 Posse cupidinibus , tantâque carere Maritâ .
 Indolet Arviragus socii fraudandus honore ;
 Nec minus hoc conforte tori fraudanda Virago ,
 Non ausi doluisse palam , visumque duobus
 Penè nefas , Ducas eximiis oblistere dictis .
 Ergo maritalis cœù tunc data dexterâ dextræ
 Inter utrumque foret ; nondum connubia facta ,
 Facta velut fuerint , plenâ canit India voce .

Nec mora : Fama canora , soror postrema gigantum ,
 More giganteo solita ingrandescere , corpus
 Tollit humo aligerum , graditurque per aëra , quâque
 Transit , Americam centeno murmurat ore ,
 Europæque canit Lybiæque , Asiæque fororem .
 Protinus auditio Dominæ natale recentis ,
 In plausus Aër , erumpere visus & Æther .
 Zonæ habitatores compto cum lumine vident
 Ad sua tunc Ignes accedere limina Vesper ,

Gratari cupidos : cupidos gratarier unus
 Quatuor è ventis Zephyrus tunc limen , & intrâ
 Aëdis odoratæ , per & atria plena rosaruin
 Excepit volucres fratres , in vestibus omnes
 Gémiferis , omnes umbratos tempora fertis .
 Lætitiaque locum indexit : si credere fas est ,
 Noëtis & illius festo sub tempore , suprà
 Et Cubæ Cœlestè solum , sublimiâque aulæ
 Tecta , quatergemina pulsis sonuere choreæ .

At quām dissimiles affectibus attulit istis
 Fama eadem , Medaninæ cum venit ad arcæ ,
 Regis & Androphagi narratibus imbuit aures :
 De specie Auriam certantem Vespere , pròque
 Dote potituram diademate cardinis Indi ,
 Externo nupsisse Ducì , cum classe , virisque
 Appulso nuper locupletis ad ostia Cubæ .
 Ille , ut amans , tumidusque , & ad effera natus , ubi audir
 Cessisse ignoto , sibi pollicitos Hymenæos ,
 Mille abit in vultus momento temporis uno :
 Palluit , infremuit , dubitavit , inhorruit , arsit ;
 Alsit , inops animi , deque ipsâ inquirere famâ
 Num sit vera , licet metuat ; tamen apparat ultrò
 Exploratorem veri præmittere Cubam .
 Impiger interea Canoas cogere , turmas
 Scribere , finitimas acies accersere , fixus
 Extorquere armis quodcunque obstabit amori .





L I B E R I X.

VULNERA Lethæo nondūm sicca-
 verat amne
 Eumenis Eumenidum; cùm nubis in
 aëre fractæ
 Assueto major sonitus conterruit Or-
 cum:
 Exiliit præsaga mali, manibusque recentis
 Imbre cruaris adhuc madidis, convexa refregit
 Alto imposta solo, rursumque revisere Cubam
 Sustinuit, quo pulsâ loco: technisque reiectis
 Non humilis furti patuit rea, ponere jussa
 Mendaces tonitus, personatumque tridentem,
 Et sua legitimo gestamina reddere Regi.
 Ut stetit, & Nympham voluit quam perdere, Mundi
 Jam scribi Dominam, magnumque in nomen ituram
 Audit Americam; quodque altius urit, ovare
 Virtutes Europæas Dea livida vidit;
 Scindere & imperii molem, quam tempus ad illud
 Fecerat esse suam jus immemorabile sceptri;
 Regna rapi in partes, & tanquam membra secari,
 Acribus exarsit stimulis. Sic Armena tigris
 Cum redit à pastu, spoliatum forte cubile
 Si catulis reperit, tūm calcar amoris, & iræ

Cor-

Corda ferit : trahitur violenta , futuraque tigris
 Ipſa ſibi , niſi contingat raptore potiri .
 Non ſecūs ad raptus tot protinus imperiorum
 Ægra Superſtitio furialia concipit aula .
 Sed quid agat , neſcit : vindictæ certa cupido eſt ,
 Incertumque genus . Toties improſpera bella
 Coelicolas contra prohibent ſperare , timetque
 Materiam potius victoribus addere laudis .
 Postquām ſe paulūm ſcrutata , momordit & unguis ,
 Tandem mens nunquam non experecta nocendo ,
 Suggerit inventum ; plauſit gavila reperto :
 Terque manus inter festæ crepuere catenæ ,
 Terque colubriferi criftam erexere capilli .
 Nec mora : digreditur , repetitque citatior Euro
 Limen Tænariæ nulli remeabile portæ .
 Eſt propè Cocytum portis immane duabus
 Antrum antiquum , ingens , quarum altera vergit ad
 Ortum ,
 Altera ad Occaſum ; ſed & hæc quæ respicit Ortum ,
 Nocte dieque patet , nec limen defes , euntes
 Semper & emittit , redeuntesque accipit Umbras :
 Altera , quæ ad Zephyrum convertitur , obvia nulli
 Umbrarum , nullo valvas patefecerat ævo .
 Is locus Europæ Vitiis Lybiæque , Afriæque :
 Implet informes ferrata ſedilia Noxæ ,
 Una omnes de lege , velut de matre profeſtæ ,
 Sed prohibente tamen ; deque his , quæcunque ſub
 auras
 Exit , rupto utero Matris ceu vipera , prodit .
 Quodque magis stupeas , nudæ ſint corpore quamvis ,
 Pondus habent animæ , gravitasque tremifcere terræ
 Fundamenta jubet , centroque onerosa vel ipſi eſt .
 Una omnes ſua poena premit ; revolubile ſaxum

Hæc agit æternum nitens, rota turbinat istam,
 Imminet huic eufis, nullum sine vultre pectus.
 Huc simul ac per nullo gradus descendit Erynnis,
 Motus & intremuit calcato limine carcer
 Adventum faffus Domina; de sedibus atris
 Ocyus assurgunt famulæ, pronoque fatentur
 Ore, genuque Deam: cuperent dare thura, dedere
 Thuriis odorati supplentia sulphura fumum.
 Illa-datis fruitur, nec qualia munera dentur,
 Sed quo dent animo, tumido sub corde volat.
 Ergo ubi, quâ potuit, blaudita est horrida fronte
 Turpibus ancillis, sic exaudita profari.

Hactenus, ô sociæ, dominatus gloria vestri
 Circumscripta fuit, certoque coercita fine;
 Quòd non sit vobis, nisi quòd Virtutibus, ire
 Ante datum: ille diu noster, clausisque Tonanti
 Jam patet Occalus. Vidi, vidi ipsa puellas
 Adversas Erebo, per & astra, mihiq[ue] negatum
 Æthera, cœrulea in chlamyde, & cendentibus aliis,
 Helperiis equitare plagis, tunicisque solutis
 Barbara Romani spargentes semina Recti:
 Præcipueque Ducem vidi agminis antevolantem,
 Quærentemque, Crucem quâ primùm figeret arce.
 Teitor inane Chaos, susquæ omnia dèque revolvi,
 Quò minus intrarent; non jam penetrasse reludor:
 Insuper & lætor, quem nolle dicere, quæcumque
 Deterstans veneror, jubeorque coacta fateri,
 Advenisse Deum; latam quin gratulor ultrò
 Illius & legem: nunc ite, Indosque docete
 Ire Deum contræ, legique obfistere læte.
 Quæ mala simpliciter fuit India tempus ad illud,
 Impia erit posthac, & habebunt crimina pondus.
 An latet, ô Divæ, cuncta inter gaudia, primam

Efc

Esse voluptatum , prædæ cum vicit opinæ
 Excluso rivale venit possessor in usum ?
 Certè ego sub Manes inimicæ transfuga fæctæ
 Ex Europæis quoties delabitur umbra
 Non secùs intumeo , quām qui post esieda vicit
 Monstrandum digito Regem trahit : usquæcæd omni
 Bellorum pompe cervix præponderat una .
 Ex Indis casara minor sit turba nocentium ,
 Pensabit numeri damaum præstantia culpæ .
 Non est , per tonitrus sibi cur ita plauferit Æther ,
 Mutua quod geminus commercia junxerit Orbis :
 Hæc mixtura novis cum gentibus , aëre , lingua ,
 Dogmate diversis , & Numine , flagitorum
 Non nisi portentis miris erit apta creandis .
 Arentis Lybies ad flumina rata , ferarum
 Conventum cogente siti , quis nelciat , in quos
 Monstrorum partus sobolefac adultera ripa ?
 Forsan inexpertos Indos , hebetesque futuros
 Creditis ad pravi documenta incogita ? Curam
 Ponite , si qua subest ; viciorum in gymnade nollî
 Claudicat ingenium : quo præcedente magistro
 Primus in Orbe Parenz reus extitit ? Hauit ab illo
 In pejus dociles fibras mens prona Nepotum .
 Vestrum erit informes animos , primique paventes
 Horrorem sceleris sic arte juvare , magistri
 Ut fieri mereant , vincique Europa queratur .
 Fas nova Tartarei Brontes incudibus illis
 Excudant tormenta , vetus non sufficit Orcus .
 Quin , ut prospicio , carcer nimis arctus , & impæ
 Iste futurus erit : confinia laxet oportet ,
 Extendatque novas ripas Cocytus , ut intree
 Vectigal scelerum , quod ab Orbe sceretur utroque .
 At quid ego ardentes socias erumpere , longo

Demoror hortatu? mea cur & veftra retardo
 Gaudia ? dimoveatur obex . Nec plura locuta
 Vi quantâ potuit portarum ingentia claustra
 Prensat utrâque manu , mox impulit ; alta metalli
 Pugnavit rubigo , sed imperiosa lacerti
 Vis admota iterum limeu sibi cedere jussit .
 Ut via facta , ruunt : prætit alta Superbia cunctis ,
 Ut solet . Illi amens , præcepisque cupidine lucri
 Hæret Avarities ; præeat sed ut omnibus Ira ,
 Luxuriam , Invidiamque premit , ventrisque Saginam :
 Quin & Segnitem vestigia pigra moventem
 Insequitur pugnis , & calcibus insuper urget .

Exierant fontes animæ , solumque Duellum
 Limine constiterat ; nam dūm præcedere portæ
 Certat in egressu , de passu & litigat omni
 Trux juvenis , cubito impactus magis alitis Iræ
 Abripitur , retròque dolens vestigia torcit .
 Ergo furens animis nunc hoc , nunc æstuat illuc
 Asper ab offensâ , nec se capit , atque per ora
 Despumat rabies , & in iras surgit ob Iram ;
 Distulit egressum : jam causam judice ferro
 Exacturus erat , legis nisi lator , & ipse
 Fœmineo cum Marte , marem certare vetaret .

Nulla hac de furiis Erebi minor , edita parti
 Conjuge Bellonâ proles , & Honore marito .
 A Patre fastum animi , ferri lethalis amorem
 A Genitrice tulit , mores quoque reddidit horum :
 Nam neque lac solitus primis baurire labellis ,
 Ubera inuncta forent nisi sanguine , deliciasque
 Humanæ cædis non præsentisceret infans :
 Obsequiique tenax idem , exactiorque superbos
 Austeræ nunquam surgebat ad oscula Matri ,
 Ni delinitus titulis , cum veller ab illâ

Non

Non tam matris amor , quam matris gloria dici .
 Par sitis inde necis , fastusque fecutus adulturn est .
 Ausus & immites populis transmittere leges :
 Turpe viro , offensam tacitus qui præterit , hostem
 Provocet , indicat pugnæ tempusque , locumque ;
 Sintque pares armis , suus & patronus utrinque ,
 Nè soli peccent , de Marte is judicet æquo .
 Jussa laceffatus qui non descendit ad arma ,
 Nè sit eques : famæ damnum irreparabile , tantum
 Posse refarciri , si dedecus expiet ensis .
 Insuper instituit (quis crederet ?) effera pugnæ
 Gymnasia , unde equites discant in vulnера dextras
 Non afferre rudes , sapienter & esse cruenti .
 Et modo festinent passus extendere , nunc &
 Stare loco ; feriant , aliisque ferire minentur ;
 Sitque latus lateri , conversus & ensis in ensem :
 Hunc punctim , cæsimque rotent ; nunc vertice presso
 Decrelcant , nunc assurgant cervicibus altis .
 Nec mora , nec requies furiis , nisi sanguine viso :
 Qui simul ac patuit , tanquam Veneris panacea
 Sit medicatus Honor , rabida arma repente reponant ,
 Complexusque petant ; nil spectatoribus æquæ
 Jucundum , pulcrumque velut contingere possit ,
 Mutuus ex odiis quam si nascatur amator .
 Idcirco scelerum super omnia monstra Duellum est
 Audendi faber ; illa quidem quod turpiter audent ,
 Turpe putant : tantum putat hic peccare decorum .
 Jamque catervatum Vitiorum eruperat agmen
 Secum aconita ferens , fabricandaque pocula misti
 Colluvione mali , corruptelâque bonorum .
 In prædam effusis nil obstitit . India quantum
 Tenditur , occurrit latronibus obvia : Regnis
 Deque tot ambigerent primum quod cuique legendū ;

Ni velut umbra sequax humani est corporis , esset
 Virtutis sic culpa comes , sed ut umbret eandem .
 Cuilibet hinc illo placuit decurrere calle ,
 Virgineis quo pressa videt vestigia plantis .
 Illustris Linæ montes , queis nare sagaci
 Præsentitur odor prorumpere Mercurialis ,
 Intrat Avarities ; nec inerti degere clanstro
 Flavum habitatorem patiens , irata bipennem .
 Exulit , & primo violavit vulnere massam .
 Arsit avara filex , scintillaque fomite rapta ,
 Nutrimenta dedit venturo in sæcula lucro .
 Ex illo mare Pacificum nîl noscere doctum
 Ante , nisi intextos virgis , & arundine lîtres ,
 Concepit classes , inde non sique notavit
 Montibus , ad Gades primo quæ tenderet alnum ,
 Unde suâ Europam de paupertate moneret .
 Non ita Medæa placuerunt Thessala Tempe ,
 Herbæ cum legeret , tremulum quibus Æsona rursus
 Cuderet in juvenem , viridique reponeret ævo ;
 Ut juga Floridæ jugi florentia vere
 Luxuriam excipiens : jam nunc hæc cogitat artes ,
 Ut doceat , quibus expressis à floribus undis
 Indica possit anus mentiri sèpe puellam .
 In Paraquain vultus Gula verterat , utque
 Vedit pingue solum , cui plurimus arbore in omni
 Psittacus hospes erat , paulum defixa , salivam
 Non tenet : harum avium linguis , & simplice sumptu ,
 Sperat Luculli veteres sibi condere cœnas .
 Mexicanus ingreditur gravis Ira , paludibus utque
 Aspicit in mediis stantem regaliter Urbem ,
 Gestit Adriacis similes deprendere muros .
 Sed dolet ignavas agere alta silentia gentes ;
 Attamen & fruitur , quam primum instansia bella ,
 Dum

Dum videt ; & quanto Cortesius otia rumpet
Marte , Tolerantis dum fascibus afferet arces ,
Captivumque loci mirabitur advena Regem .

At fera Cannibalum loca , speluncasque Duellum
Bellonâ comitante venit , loca plena timore ,
Digna Thyeſeo fugiar quæ syrionate Phœbus .
Scilicet ante fores , velut ornamenta domorum ,
Mortua pendebat hominum ramalia , putres
Cœnæ reliquiae , cutis atida , quæque reliquit
Ossa canina famæ , & desperatio dentis .

Hæc ubi regna ferox Juvenis probat , ore severo
Quo placiturus erat matri magis , illius ora
Adspectans : nostri quam , dixit , idonea tellus
Ferre magisterii primordia ! mortibus an qui
Vescuntur , mortem timeant ? distingere ferrum
An pudeat Caribum dextras horrore retentas
Sanguinis humani ; quandò is cratera coronat ,
Et bibitur laudante gulâ ? Dominatur abunde
Hic feritas , ignava tamen , qualemque requiro
Nobilitate caret : fiant homicidia lator ,
Arte tamen gladii . Non sanguinis improbo pulchrâ ,
Quin commendo situm , sed & hæc dictetur Honore
Vindictæ cupido , non bortatore palato .
Actio quæque virûm culpanda , probandaque fine ;
Sævitia est , ventri gladius si pareat : idem
Justitia laudem meruit , si protegat æquum .
Sed quid Honos , quid Eques , quid Equeſtria jura .

quid ensis ,

Indus nescit hebes : Me præceptore poliri
Agrestes iræ doceantur , deque negatis
Rixari titulis , & nomen Honoris amare .
Utque rudimentum ludi præstantis in omne
Tempus eat , cupiantque sequi , discantque Nepotes ,

Indos

Mutua sic isti se contra hastilia curvant .
 Cominùs ut venere , trabalem dirigit hastam
 Alter in alterius galeam ; non sustinet æris
 Fraxinus occursum : diffinditur , icta que centum
 Scinditur in partes , centum micuere favillæ .
 Nec minùs alipedes Dominorum exempla secuti
 Cruribus arrestis , opponere cominùs ausi
 Pectora pectoribus , planè collisa fuissent ,
 Obvia tentatos vetuere repagula saltus .
 Immoti perstant equites , & sede tenent se ;
 Quisque suum opperiens recipit Patronus alumnū ,
 Inde manu emeriti gestantem fragmina trunci ,
 Dicit ad examen . Nova res hic orta ministrat
 Materiam rixæ ; nam cùm desertur , & æquo
 Sub censore cadit signata cassidis ictus ,
 Nescio quo casu virtus æquaverat ambos :
 Nec Judge deprendit , uter præcesserit utri .
 Ergo viætorem neutrumque , & utrumque fatetur ,
 Debeat & palmam si lancea prima mereri ,
 Ludicra fas iterum repetatur ut alea , clamat .

Takibus auditis , quoniam furiale venenum
 Pectora combiberant , decisis æquiter actis
 Stare negant Equites , deditgaturque vicissim
 Alter par dici alterius ; fine more , modoque
 In terram labuntur equis : tum casside dempta
 Indolis ut Rodericus erat ; tumidæque , trucisque
 Astorem versus flammantia lumina volvens ,
 Incipit effari : quem fecerit hasta priorem
 In dubio est , agedùm causam definiat ensis ,
 Si vir es ; & quid Judicibus consulta petuntur ,
 Jus quando melius , gladiique tribunal habemus ?
 Poscant r̄s alia consultum judicis , esto ;
 Lis ubi de famâ est , si non sententia velox

Fer-

Tunc cùm pax esset , nè primùm invisa virili
 Genti desidies , ori assuetudine blandā
 Mox & amaretur , patriusque senesceret ardor .

Urbe fuit mediæ cuneati more theatri
 Area spectaclis accommoda , Patriciorum
 Ferre capax & confessum , turbæque minoris .
 Hic modicè assurgens paries ex assere factus ,
 Sepis & in speciem productus longiter , offert
 Calles parte ab utrâque duos ; sic inter utrumque
 Stat tamen , ut jungat simul & discriminet ambos :
 Unde queant equites decurrere , dumque propinquant
 Frontibus adversis , cursu experiantur in ipso
 Frangere nobiliore loco qui doctior hastam .
 Oinnia plausus erant , ornant aulæ fenestras ,
 Serta vias , laurique domos , juvenumque , senumque
 Spisium plebe forum tumidi maris instar inundat .
 Tres aderant sedes solii gemmantis ad umbram ;
 Arviragus Iævam , dextram Columbus habebat ,
 Auria in medio . Si quis reminiscitur horæ
 Illius , ad duram quâ Virgo miserrima cautem
 Jussa mori , vivunt vivens horrere sepulcrum .
 Præteritumque diem cum tempore comparet isto ,
 Quo Regina sedet tribus addita partibus Orbis ;
 Afferere haud metuet , profigi post linea Thesæi ,
 Post mala , postque metus expertos milite ferarum ,
 Sic Ariadna fuit : tunc cum meliore marito
 Digna , capillatum Cœlo decus addidit astrum .
 Inferiùs tres censores assidere jussi
 Quos penes arbitrium galeatâ in fronte receptas
 Explorare notas , mox & decernere , qualem
 E geminis Equitem plus fortunaverit hasta .
 Jamque theatalis pompa expectatio cunctos ,
 Præcipue tamen ignaros crexerat Indos .

Cùm

Cum duo magnanimi pugiles etumpere visi
Oppositâ regione fori , Rodericus , & Astor ,
Ævo florentes ambo , Catalaunius alter ,
Alter Aragonius : par lancea munit utrumque ,
Ambo in equis , ambo ferrati à vertice adusque
Calcem , terribiles pariter , pariterque decori .
Patronus cuicunque equitum sius hæret , uterque
Dummodò committi partes tweatur alunni ,
Non dubitaturus ferro defendere licet .
Cratior ante tamen foret ut spectantibus Indis ,
Visus nunquam alias equitumque , & comptus equo-
rum ,
Quique pedes venit ornatus circumque retròque ,
Cum famuli , plus quam Domini , lascivit amictus ,
Circu obeunt: tollunt capita alta , jubentque gradatum
Vadere cornipedem , incessuque fatentur Iberos .
Pompa sed in plateâ ter circumducta , quaterque
Ut fuit ad placitum populi , & potuere videri
Ipsa etiam satis ad ludum præludia ludi ,
Signum expectantes fixo se carcere fistunt .
Ecce autem belli primos motura tumultus
Nubifero axe sedens Cubam veniebat Enyo ;
Utque hastas , ut vidit equos , & casside clausæ
Stare palæstritas in mutua vulnera pronos ,
Substicit , inque forum furialia lumina torquens :
Quæ mihi nunc facies se se , inquit , amabilis offert ,
Votum etiam super omne meum ferre arma parabam ,
Invenio : stimulare viros erat impetus , adsunt ,
Pugnandique odere moras . Quod displicet , unum est :
Luditur , & beli potius simulacra geruntur ,
Quam bellum ; sed ne festæ dissentiar Urbis
Latitiae , siam de spectatoribus una .
Né tamen & sedeam spectatrix lenta , parabo

Qua-

Qualia convenient oculis spectacula nostris .
 Quo fruor , & terris quod nondum fulsit in istis
 Hic ferrum video : ferri seges orta nocendo est ;
 Ni ferit , atque anima venas depauperat omni ,
 Fine caret . Strictas hic fulgere gratulor hastas ;
 At pudet esse leves , & honore vacare nocendi .
 Cur non præfixum gestant in acumine ferrum ?
 Cur fatuum spirant , & non meruere timeti ?
 Pugnandum solidè : modò quæ mentitur incertem
 Gradivum , largo mihi spumet arena cruento .
 Delectant aures non vulgi sibila nostras ,
 Applaususqne dati : prurit mihi gratius , astus
 Audire irarum , missos è casside fracta .
 Singultus , habeantque suam si vulnera mortem .
 Si qua gerenda viris Me spectatrice , gerenda
 Nulla vel est , vel si geritur , sit mascula pugna .

Vix ea dicta , tubam manibus capit ; inde canoris
 Ante daret claro tubicen quam carmine signum ,
 Occupat officium : præsit ipsa , cavoque metallo
 Intonat . Intremuere omnes ; nec clangor inanis
 Substitut intra aures , sed eodem tempore factus
 Accepere sonos aures , & corda favillas .
 Spiritus idem etenim qui superat aera , juncum
 Polluerat , pacique inimicum affligerat amorem .
 Ante alios , duo jam moroso in carcere stantes
 Prompti equites , ut erant vigiles ad signa , parabant
 Ponere ludicas hastas , & sumere veras ;
 Cornipedes venuere , videlicet igne recepto
 Naribus è patulis propriumque vomentibus ignem ,
 Non expectatis calcaribus , ocyis Euris ,
 Ocyis & jaculis & adacti fulminis alis ,
 Seffores rapuere : volant , qualeisque feroces
 Tauri in bella solent adversis cornibus ire ,

Mutavit, bellique arsit melioris amore.
 Scilicet hinc animis, atque altercantibus illinc
 Ecce Viri facies inopina, statura gigantem
 Arguit (horrendum visu!) de gente propinquâ
 Cannibalim monet esse, recenti sanguine stillans
 Guttur, & à patriâ piceus ferrugine vultus.
 Monstrifero capiti par comptus: grandia terga
 Dentibus humanis torques consertus obibat,
 Gutturis in pompam velut ostentare tuneret,
 Quot dentes totidem esse homines in ventre sepultos.
 Diloricatae Balænæ corpore secto
 Armabat maxilla manum: vice si foret hujus
 Clava, suum Alciden mollis jaætaret & Indus.
 Therodomon hic est, legati nomine raptim
 Missus ab Androphago, cum primùm rumor ad aures
 Pertulit, Auriam externo cœssiſſe marito.
 Illius ergo truces furias, lamenta, minasque,
 Insuper & bellum raptâ pro conjugे defert.
 Utque erat indoctus fandi, violentus, acerbus,
 Asper; inurbanus, non (ut mos postulat) orat
 Admitti coram; conferta per agmina præcepſ
 Irruit, Arviragumque petit tot millia contrâ
 Unus, & insultans, tanquam ſibi ſponsa negetur.
 Ergo ne, clamavit, Caribum tua Filia Regi
 Paæta prius, ſcandet prædonis nupta cubile?
 Nec te jura movent? nec noſtra potentia terret?
 Quin etiam ludos hæc ad ſponsalia demens
 Instituis, cum finitimi tibi ſimus, & iſthinc
 Rivalis poſſis fremitus audire mariti!
 Perge frui, quam primùm alios tibi ſpondeo ludos;
 Nec puto te lateant, Regum timidiffime, noſtræ
 Sanguine de vefto ſolitæ pingueſcere cœnæ.
 Retroactis pejora time mala, ni citò turpis

Hinc

Hinc abeat procul , Androphago reddatur & uxor .

Hæc ubi dicta dedit , circumfert lumina , cernit
 Præ reliquis extare virum de gente novellâ :
 Esse Ducem putat hunc , & erat , quem forte putabat .
 Nec mora , torvus in hunc à Rege minacia torfit
 Lumina : tu ne , inquit , temerarius advéna , penè
 Ejectus pelago , Cubæ vix limina tangis ,
 Et regnare paras ? connubia scindere Regum
 Navita pannosus , chlamydatus & appetis ire ?
 Quis furor est , qualisque in amore superbia demens ,
 Ut fastiditis , tua quas dat terra , puellis ,
 Trans mare lepositos tantùm secteris amores ;
 Nec Venus æqua tibi , nisi Regia ! tam petulantes
 Unde animi ? Quid Cuba Deum te credula dicat ,
 An maris alga tuines ? At non ita lubrica credas
 Pectora Caenibalum : nulos aut suspicor esse ,
 Aut si Cœlestes ulli meruere vocari ,
 Nos sumus , assueti spatii quos ampliat ultra
 Cancellos natura viros , hos illa putavit
 Et dignos , qui cuncta regant , cunctisque superstent .
 A spice sim quantus : licet uno à corpore totam
 Discere progeniem . Tun' vilis homuncio stabis
 Nos contrâ ? Vivus laniabere dentibus istis :
 Inde minutatim se & tus mergeris in alvo .
 Metire hunc nostro pendente pectore torquem ;
 Dentibus his poteris numerare quot ipse voravi
 Arviragi de gente viros ; jam carptus edaci
 Temporis à carie putris est , pudet amplius uti .
 Est animus veterem exuere , & vestire recentem ,
 Deque tuâ primùm texam , mox cæde tuorum .
 Hæc fatus , ferale humeris insigne removit ,
 Dein frendens jacit ad plantas Ductoris Iberi .
 Jam dudùm infandi capit is compescere linguam

Ille revolvebat tacitus , vetuisset & ense
 Plura loqui , nisi Legati Persona fuisset
 Pro clypeo ; cui pauca refert : hinc bellua cede ,
 Cui posita in solo Mavortis gloria ventre .
 Turpe viris bellare gulâ , solisque reliquit
 Hæc natura feris ratione carentibus arma .
 At quoniam Androphagi delatum nomine bellum
 Ausus es Hispanis , Cubæque indicere Regi ;
 Hæc illi referas : veniat ; nisi venerit , ultrò
 Nos fore venturos : Auriam pectore mittat
 Dignam aliis thalamis , & non Cyclope marito .

His super indomiti violentia Therodomontis
 Acriùs infremuit , fortassis & illius ora
 Dentibus appeteret , si non foret unus in omnes ,
 A turbâque premi , sed non virtute timeret .
 Improvisâ loco dat terga , retroque minatur .
 Ut Lupus admoto quoties arrexit ovili
 Impastum guttur , si latratore molosso
 Rupta quies stabuli , pastoriaque arma reclament ;
 Deprensus furti , sua per vestigia latro
 Vespertinus abit : nescis quid acerbiùs urat ,
 An timor , an rabies redeuntis inaniter alvi .
 Tunc & ab Hispanis bellum clamatur , & Indis ;
 Tela reponuntur definitura Duelli
 Jura supervacui : calor æmulus intrat in omnes ,
 Fronte quis Androphagi lethaliùs imprimat hastam ,
 Aut tua , Therodomon , convicia vindicet ense .

E curru , velut è speculâ , prospectat Enyo
 Prima rudimenta irarum , fruiturque videndo
 Orsa laborandæ telæ bene vertere fila .
 Anxia ut absolvat tamen est ; Cubæque reliquæ
 Urget equos aliò : consuetaque tempore nullo
 Parcere sævitæ , sedeat ne pigra Quadrigæ
 Sarcina , in alipedes stimuloque , & verbere sævit .

L I-



L I B E R X.

FERFER & obdura , quoties con-
 stanter iniqua
 Vulnerat , atque novo Fortuna su-
 pervenit iecu .
 Saepè etenim ex illâ , quâ nigror im-
 pendebat
 Turbo timendorum , radiavit parte serenum :
 Ancipites Mundi moralis origine primâ .
 Sic vertente vices , ut nullo tempore defit
 Quod possit sperare miser , fœlixque timere .
 Quot mala Fernandus non pertulit ? æquor in altum
 Deciderat ; dubium , num fluctibus integer haustus ;
 An ne rebellantum Comitum foret obrutus armis :
 Omnibus à sociis certè defletus , & intrâ
 Creditus Orcarum lethalia viscera nullus .
 Res aliter , quam quod visum contingere , cessit :
 Namque ubi navigio excussus , vitalis & auræ
 Usurâ carnit (quis crederet ?) altera merfo
 Attulit arbor opem ; truncum quæ scilicet imo
 Fixa solo , contrâque actollens brachia fluctus ,
 Mobilitate maris mediâ velut Insula stabat :
 Nulla senectutis dispensia , nulla coloni
 Arma reformidans , circum gaudentibus amplâ

Luxurie humoris crebri pingue scere ramis .

Fama est post habitis satyrorum mille choreis ,
 Pastorumque jocis , patrique penatibus antri ,
 Ruris amatrices , fontanaq[ue] Numina Nymphas
 Per loca senta situ , vacua que foramina Terræ
 Ad consanguineam contendere s[ecundu]m s[ecundu]m umbram ,
 Visere præcupidas formosâ Doride Natas ,
 Sortitasque suis contraria Regna Sorores :
 Hic celebrare choros , elementi & disparis unâ
 Collatis epulis sociales jungere mensas ;
 Ipsas namque Deas exlex quandoque cupido
 Vellicat , in vetitum niti : sapient veluti plus
 Gaudia , cum pretium facit interdicta voluptas .
 Atque hic forte aderant , cum bellatoris Iberi
 In vada delapsi facies inopina refusit .
 Os , habitusque viri claro fulgentis in ære ,
 Et rabiem spirantis adhuc , perstrinxit aheno
 Fulgure non aliter timidarum lumina matrum ,
 Ac Erebi exangues olim tremefecerat umbras ,
 Absorptus cum Thebanæ telluris hiatu
 Vivus adhuc , curruque sedens , stimulansque feroce[s]
 In cursum Amphiaraus equos , apparuit ante
 Atropo[n] , illi ausam nondum rescindere stamen .
 Terga dedere fugæ , celeri formidine pulsæ
 A Fauno genitæ , glaucoque Palæmonæ Divæ .
 Non tremefacta fugit de tot tamen una puellis
 Nerine , trabis æquoreæ fidissima Præses ;
 Sed miserata virum , munus quod prestitit olim
 Mater Aristæo gressus impune ferenti
 Perque lacus clausos specubus , lucosque sonantes ,
 Hanc illi properavit opem sacra Tethide Nympha .
 Scilicet & latè fluctus discedere jussit ,
 Montis & in faciem cumulos curvavit aquarum .

Exi-

Exin dè multis, per quas accessus ad udas
Nereides solet esse habitantibus antra Napæis,
Tempus ad id cunctis clausam mortalibus unam
Cratem aperit, juvæ admisso, mox ostia cludit,
Ne super effusum tegeret mare concava claustra.
Ipsa abit, assuetum repetunt freta concita cursum.
Redditus ille fuit nondum sibi, nescit ubi sit,
Naufragus inter aquas fluit, lateatne sepultus
Ventre feræ, vitamque alieno in corpore vivat.
Utque fidele solum reperit, tutumque putavit
Figere posse pedem, per iter caligine mersum,
Defossosque specus graditur, timidisque tenebras
Prætentat manibus, passu suspensus in omni.
Cum Patre de famâ ut Genitus contendere quiret,
Dixeris arcano Superorum munere factum,
Ut Mundum sibi dividerent; deprenderet alter
Quod suprà est: alter terræ quod clauditur infrà.
Ergo viæ multum postquam confecerat, ecce
Turbida lux primum procul effulgescere, quò plus
Progreditur, magis, atque magis clarescere, donec
Rupis in egressu defæcatissimus ær,
Et miro patuit candore notabilis ædes.
Hic locus, hic sedes, hic sunt conclavia Divæ,
Nomen Aletiz, Veri cui copia fecit.

Vidit ubi hanc juvenis , quamvis non viderit un-
quam ,
Quæ foret ex ipsâ , quam cernit Virgine dicit ;
Clamat & attonitus : Divarum maxima , jure
Ima colis , Solemque fugis , Cœloque relicto
Has mavis cryptas , ubi res velamine nullo
Turpiter obrectæ splendent in simplice lanâ .
Nulla fides vivos inter , frons nulla pudori ,
Vultus amicitiaz nullus : tenet omnia livor ,

Omnia calliditas, dominandique ambitus effrons.
 Plura locuturum sic interpellat amica
 Lux animi. De sorte queri charissime cesses;
 Ærumnis debes, quod te de sedibus altis
 His egere plagis, Veri iustrator ut essem,
 Illius & Veri, quod pleraque turba Sophorum
 Naturale vocat, do quo decertat, & idem
 Qui Mundi, quoque finis erit certaminis hujus,
 Quod rerum causa lateant, hinc error & omnis
 Caligo mentis: tibi se primordia rerum
 Cum dederint noscenda palam, quod tempus ad istud
 Fas hominum nulli fuit internoscere, noscere.

Dixit, & invitat juvenem propioris ut sedis
 Intret in hospitium: nemo fidentior unquam
 Hospes ad ignotum movit vestigia limen;
 Extima frons etenim cum redderet intima, nullum
 Esse locum fraudi crystallina tecta sinebant.
 Captus amore loci, Dominaque affabibus ille,
 Sex menses, multoque magis genialiter egit,
 Quam penes æquoreæ circumflua prata Calypsa,
 Orbus nave, viris, armis habitarit Ulysses.
 Nec mora longæ quidem visa est: data tempora mense,
 Et data sunt etiam parco sua tempora somno;
 Utraque damna tamen redimebant pabula mentis.
 Illum etenim interdum spatiatum clara Virago
 Dicit ubi ingentes conchæ spectantur aquarum.
 Vagire hic amnes, & adhuc in fontibus audit
 Igne geluque satos nuper, paulò ante vapores:
 Qui simul elati flammæ interiore, supernas
 Convexi sensere nives, vix frigore tacti
 Non secùs in latices abeunt, ac ire jubentur
 In guttas, quoties vitri penalis ad ignem
 Exsudant, animæque breves cruciantur Aprilis.

Et.

Et modo ventorum stridentia cernere claustra ,
 Dat modo flamarum , cunque utraque proderet ,
 inquit :

Flamas , & ventos in vincia coērceo ; non hos
 Æolus , ut falsò reris , non ejicit illas
 Subditus Enceladus , cum Numinis ultio fontes
 Admonuit pœnæ . Tunc ô ! tunc ipsa favillas ,
 Saxorumqne recusantes ergastula ventos
 Libero , qui que fragor penetrabilibus editus imis
 Desuper immugit , vox subterranea Coeli est ,
 Horrendum inclamans mortalibus , ultima rerum
 Ne plaga , plus solito scelerum gravitate prematur .
 Sessor uti crebrâ capitur novitate theatri ,
 Seque videns versæ transferri munere scenæ
 In lucos ex aulæis , non gaudia falsis .
 Falsa capit , nec triste putat paulò ante videndum
 Elysium quæ scena dedit , sylvamque Cytheræ ,
 Mox Rhadamantum pandat si versa tribunal :
 Usque adeò capiunt oculos nova , grataque semper
 Advenit , in pejus quamvis mutata voluptas .
 Sic nè Fernandi subeant fastidia mentem ,
 Diva sagax yisis interferit horrida blandis .
 Argenti , & chalybis cui postquam ætraria plena
 Protulit , edocuitque seges velut utraque duret ,
 Induat & varium glebâ variante colorem ,
 Montanum concclave petit . Lux exit ab antro ,
 Humanos oculos tenim quæ fascinat ; & ni
 Provida Dux , Recti sparsisset balsama , pravis
 Accessumque cupidinibus quemcunque negasset ,
 Lucro Fernandus poterat gestire reperto ;
 In quem fida Comes sualoria lumina flectens
 Subdidit : Idoli illius cui tempus ad istud
 Vana supersticio statuas , & templa negavit ,

Quòd de corde suo vir quilibet extruat aras,
 Vile solum patria est. At tu nè temne metalli
 Indecores cunas, quām primum exibit in auras
 Altaque magnorum tinget laquearia Regum.
 Disce hinc, non obstare viris ignobile tectum,
 Quò minus emergant: pretium virtutis habeo
 Intrà te positum, Famæ donabere templo.
 Dixerat, inque alia ex aliis spectacula tendunt,
 Ultima thesauris de tot telluris opertæ
 Vilere restabat sedueta caloribus antra,
 Deque supercilio crebras stillantia guttas:
 In glaciem cogit latices ubi dædala bruma,
 Quos, ne concreto lapidescant corpore, mites
 Temperat in gemmas vis imperfæta rigoris.
 Dulcis ab austero venit ut sua gratia pomo
 Parte sui mediâ cum jam maturuit, acrem
 Nec satis excoxit succum penetrabilis æstas.
 Quò simul ac veniunt, vestita per atria musco,
 Perspicuosque gelu muros, arcusque nivales
 Mille modis speculorum aderant discrimina: quædam
 Pictos admittunt flores, documentaque præstant
 Humanæ sortis non omni ex parte beatæ,
 Quòd ver perpetuent oculis, sed odoris egenum.
 Cumque sit egelidæ dos præstantissima lymphæ,
 Reddere spectati simulacra fideliter oris,
 Mentiri quædam multâ cum laude jubentur:
 Grandia diminuunt, minima ingrandescere cogunt,
 Vicinas removent res, accersuntque remotas.
 Atque hîc candidior longè Dea candida rebus
 Quas docet, effari sic incipit: otia semper
 Non alit, ut credis, nec pender inutile pondus
 Fœmineis manibus deterſi lamina vitri.
 Interdum docet illa viam, quæ ducit ad astra

Unde.

Unde, velut gradibus, terris pupilla relicta
 Tollitur, aëriosque perambulat ardua tractus :
 Tuta magis, quam ceratis qui credulus alis
 Sydereum signavit iter, docuitque ruinā
 Non homini licitum vicitos transcendere fines
 Oblitoque luti natalis in aëra niti .

Dixerat, & niveā servatum detrahit arcā
 Datque videre tubum, rubri vagina papyri
 Quem circumambibat rutilantibus aspera gemmis ;
 In lentis faciem crystalla latentia servat
 Intus, & in parvis sibi succendentibus apre
 Contrahit orbiculis, natura quod ampliat extrā .
 Mox ait : hoc ultrò nostri tibi pignus amoris
 Donarem juvenis non aspernabile munus ;
 Sed visum Superis opus ut cœlestē, novumque
 Proferat Hetruscas Galilæus primus in auras ;
 Hujus ope audebit, quod se vix posse Tonantis
 Fida fatetur avis, viuis intendere Soli ,
 Et nævos culpare, docebit & esse vapores
 Sæpè paludatos astrorum more cometas .
 Quin magnum adjiciet lateri Jovis incrementum ,
 Latiū extendens famam terræque, polique .
 Utraque pars Mundi posthac jactantior ibit ,
 Luce planetarum quod creverit amplior Æther ,
 Terraque Mediceis quod nomina fecerit astris .
 Finierat ; requies paucis concessa diebus
 Utque fuit, juvenemque videt doctissima Virgo
 Ulteriore sitim cupientem extinguere Vero ,
 Talibus alloquitur : Naturæ arcana latentis
 Sit tibi nunc libasse satis ; magis ardua scitu
 Jam referanda manent, fallendi scilicet artes ,
 Insidiæque, dolique vafer quibus Orbis abundat ,
 A quibus, ut merito quereris, déceptus & ipse es .

Sub

Sub sensus quodcumque cadit, sat sensibus uti
Ut noscas, sed ut ista scias impervia mentis
Humanæ figura, fidem tibi demere prorsus
Fas oculis, nullique minas, quam credere visis.

Hæc ait, impolitoque cornis velamine tereti
Velleris, anteculit greciam: non impare passu
Hic præcedentem sequitur. Licet invius esset
Callis, & ætherias quoniam referebat ad auras,
Arduus ascensu, doctis sermonibus illa
Mollit iter, durumque negat sentire laborem.
Ut convexa super tandem venere, refulgit
Ilicet Urbs, eademque procul pulcherrima visu.
Ex Apennino non sic apparer Hetrusco
Undique circumfusa fuis Florentia vallis;
Non ita Threjicio venientibus æquore nautis
Fronte tripartiti prospectus obvia se dat
Urbs Princeps, Urbes inter dignissima credi
Ipsa etiam à magno quia condita Cæsare, Cæsar;
Qualis ad has aspectus erat gratissimus ædes.
Urbs ut pulchra, simul via pulchra ferebat ad Urbem:
In declive tamen flexus tam lubricus, ut cum
Pes eat in præceps, se non intelligat ire.
Porta erat ante oculos bipalentibus obvia valvis
Noctes atque dies; portam super imminet arcus,
Et monet intrantes, carmenque legentibus offert:
Hac iter ad Verum; disces hic plura, Platonis
Quam vigil ad platanum totum si Nefora vivas.
Legerat & verbum, pariterque expenderat hospes;
Tunc mirabundo similis: dic optima, fatur,
Index iste loci titulus, monitorque salubris
De Vero nūm vera monet? si florida visu
Sempta, si doctrix delectat, & erudit unā,
Quis fieri sapiens, quis eam calcare recuset?

Cor-

Corporis illecebræ sunt quando viatica menti ,
Utile miscetur dulci , parvoque paratu
Et licet , & fas est in Palladis arce locari .

Vix bene quæsierat , reddit cui talia Virgo :
Amplior in falsum semper via , dicit & illuc
Hæc paritura rosam passu qua spondet in omni .
At quia nemo sciens errorem amplectitur , in se
Ducat ut errantes , in Verum ducere dicit ;
Non iter ad Falsum velut est , ait esse , nec esset
Mendax , se quando inendacem diceret esse .
Atria , tecta vides Urbis præbentia formam
Non inconcinnæ , & speciem ridentis amicūm .
Si sapis , infidæ properes ne fidere fronti ,
Omnia gypsus habet , nebulisque finillima crede
Aëre depictis , Tempe qua Thessala sæpe ,
Sæpe figuratos simulant Babylone rapetas ,
Intus fulmen alunt , suspectaque tela colonis .
Amphiopum locus hic , nec & hos ita crede vocari ,
Quod geminos uno gestent in corpore vultus ,
Ambiguo quales appingit fabula Iano ;
Extima sed facies quia diffidet interiori ,
Altera & alterius sic frons à fronte repugnat ,
Corporeas Ironias ut vivere credas .
Cautus ut hos fugias , non ut festeris oportet
Noscere ; detestanda licet , vitandaque semper
Sint mala , notities non est vitanda malorum .
Quanta sit , & lateat gravitas in criminе , nemo
Numine plùs novit , plùs illo nullus & odit .

Hæc ait , & pariter loca confita fraudibus intrant ;
Vixque pavimentum plantæ tetigere dolosum ,
(Mira fides !) cœpit tellus contraria vero
Dicerè : pes redat , vestigia monstrat euntis ;
Procedat , redentis habet : nec dissona ab illis

Effe

Esse vident, pecus Herculeum quæ fixa reliquit
Cum sua Aventinum vulgarent furta latronem.

Paulum progreffis Mæandri tortilis instar
Limpidus objicitur sinuosus flexibus amnis,
In mare qui rapido nunc gurgite fertur aquarum;
Nunc, quasi peneiteat, vertit retrogradus undas,
Obstat & ipse sibi venienti: credere posses
Discere mentiri, quâ præterlabitur Urbe.
Pons erat impositus, pontem super ex alabastro
Effigies, omnes Graji molimine scalpri,
Astus foeminei celebres & ab artibus omnes.

Ante alias, infida minùs, magis omnibus audax
Alcidæ Conjux Iole mendacia prodit,
Ausâ Cleonzi pellem gestare Leouis,
Armaque debilibus non responsura lacertis.
Colchis post illam, speciem ridentis, & unâ
Os donantis habet, manibus fert aurea nuptæ
Galbana: dona cæve, flamas in cyclâe claudit.
Tyndaris ut blandum spirans occurrit Atridæ,
Fausta decennalis brumæ post bella reverso!
Veste tegit gladium, noctu sparsura cruentem.
Adversâ se fronte vident & fronte serenâ
Utraque perfidia celandæ callida, Phædra
Perdat ut Hippolytum, Sthenobæaque Bellerophon-
tem.
Ore, jocisque procax, cultu confessaque Patrem
Apparet Circe, sed non in divite virgâ:
Horretur mala fertilitas, quæ monstra theatris
Mille daret, dare monstra capax miranda vel Afris.
Tale decus pontis; pontem prope foemina cultus
Eximii, nec dote minùs præstabilis oris,
Nixa super cubitum, defensaque palmitæ myrti,
Visa brevem mediæ somnum captare diei.

Gor-

Gorgone ceù visâ obriguit Fernandus : & ò quæ
 Exclamat , species ! Europæ plurima vidi
 Oppida , non Italæ tantum spatiator arenæ ;
 Sed fateor vel pace tuâ , mea patria , nostri
 Nunquam alias oculi tanti meminere decoris .

Expecta paulum , subrisit Diva , videbis
 Cujus in obtutu capitï præconia perdas ;
 Istius an mereant contendere labra pyropis ,
 Ora Tarentinæ decenter amula lanæ ,
 Aequent colla nives , bigæ Titanidos aurum
 Fluxerit in crines , tituli sint denique veri ,
 Quos dat adulatrix in laudem prodiga sexus
 Musa , perinde metris mendax , ac fœmina formâ .

Dixerat , & veli patrem seducit ab ore ,
 Deque oculis patiens minimum prodire nitoris ,
 Percussit juvenem , velumque repente reducit .
 O superæ mentes , nostrâque à fæce remotæ
 Materiæ , vestræ proh quanta potentia lucis !
 Penè admota virum tetigit scintillula , raptim
 Lumina purgavit . Qui postquam à Virgine Divâ
 Ad commendatæ rediit spectacula Nymphæ ,
 Respexit , puduitque sui : quam viderat ante ,
 Credideratque Helenâ dignam certare Lacenâ ;
 Hanc Hecubam reperit : momento temporis omnes
 Defluxisse rosas , laudataque lilia cernit .
 Aversantem oculis canos , maciemque cutemque
 Strigosæ vetulæ , tûm Diva redarguit : illa hæc
 Fœminea est species , de quâ bellatur , & in quam
 Collimant juvenum suspiria , fœdaque sœpè
 Vota senum , quam conspiceres cum primitius ipse ,
 Esse tot es viuis de delirantibus unus .
 Scire cupis , nequam mulier , verique decoris
 Intiga , decoctæ damnum reparare juventæ

Quâ

Subdunt colla jugi patientia ; sumere tandem
 Præmia pollicitis dum respondentia fidunt ,
 Implevisse vident , implent quas Belides urnas .
 Texere nonnulli vestes , pelleisque laborant
 Palpatu molles , Phrixei dixeris agni ,
 Aulicus occultat quibus ora ferina Lycaon .
 Pars auro pateras , gemmis committere lances
 Pars studet ; unde patres decepti munere blando
 Ditis amicitiaz , sectos in fercula natos
 Damnentur coenare , bibant aconita Nerones .
 Quid magis excelsum Sophiâ dabis ? invenit astus
 Hanc tamen ut simulet ; passim venalia pendent
 Pallia , personæque imitantes ora Sophorum ,
 (Quis credat ?) vel Cecropiis accita Lycæis ;
 Ora Heracliti jugi manantia fletu ,
 Ora senis Samii lingquam testantia mutam ,
 Socraticumque supercilium , maciemque Cleanthis .
 At non huc locuples multo sale , fervidus idem ,
 Nec metuens à nocturnâ pallere Minervâ ;
 Emptor at accedit Mida sèpius , ut videatur
 Pittacus , & se Margites pro Crantore vendat .
 Arte quid egregius bellandi ? nec tamen hujus
 Artis adulter abest ; turpes belli Ganymedes
 Hoc sèpè emporio galeam mercantur , & hastam :
 Sat sibi blanditi , modò suimâ de cute fortis
 Introrsum Patrocli , coram faccantur Achillem .
 At persona diù rarò tener , & citò facta
 In morem redeunt : fac decretorius ensis
 Venerit ad capulum , quem frous habitusque ferebant
 Æaciden , timidaz produnt Actæona plantæ .
 Dumque ita Fernandus sine corpore corporis um-
 bras
 Inspicit , ingeniumque hominum miserabile culpat
 Fictis

Fictis velle frui , Veri quasi copia desit ;
 Ecce foro in magno facies assurgere templi
 Visa , decora , ingens , & quales barbara quondam
 Dicitur Ægyptus , tales attollere Cœlo
 Pyramidum moles , & virgatos obeliscos .
 Constatit hic hospes , vultuque in Virgine fixo :
 Extima si species adeò præstabilis , inquit ,
 Intima qualis erit ? Qui Juppiter , & Venus , & Mars ?
 Ingrediamur , ait tunc Virgo ; & limine presso
 Vix introgressi templum (proh turpe relatu !)
 Fœdior ex omni brutorum plebe tenebat
 Aurum , marmor , opes , altaria Cercopithecus .
 Subrisit juvenis ; ridenti Diva reponit :
 Rides jure , foris quod tam formosa sit ædes ,
 Tam Deus informis , propter quem conditur ædes .
 Larvata hinc discas , quid præstet Hypocrisis ; extra
 Præfert Penelopen , sub pectore Thaida condit .
 Religione quid esse potest augustius ? hujus
 Mercata Endromidem , procedit Hypocrisis , effrons
 Tantò plus , quantò virtute in Principe mendax .
 Est onerosa quidem Regalis sarcina tergo ;
 Dummodò decipiāt , pietati & debita veræ
 Præmia surripiāt , leve fit gestare , quod odit .
 Pejor & hæc ideo reliquis falloribus : omnes
 In Numen peccant ; in Numen abutitur ista
 Numine , quo credi pia possit , ut impia perster .
 Dixit : & egressi templo lustrare parabant
 Cætera , quæ facies Urbis gypsata tegebant ;
 Ecce sub introitam qui venerat obvius , idem
 Obvius arcus adeſt , & idem quoque carmen habebat .
 Hac iter ad verum . Fernandus ut aspicit , hæſit ;
 Veridicamque Ducem paucis interrogat : ergo ,
 O Dea , curriculo tantum profeciimus isto ,

Ut

Ut quo dimitit nos porta , referret eodem ?

Cui Virgo : quicunque erroris tramite fertur
 Hoc habet , ut spatiī quō plus putat esse peracti ,
 Hoc agat ille minus : nil proficit , idque docere
 Fixa pavimento poterant vestigia , quā cūm
 Huc caperemus iter , speciem redeuntis habebant .
 Tu modō notiriam rerum per utramque probatus ,
 Verum disce sequi , tantōque libentius acrem
 Sectandis animum virtutibus adjicias , quō
 Qui malunt non esse , boni voluere videri .
 Jamque vale , magnisque metus nil posse , ferendo
 Prode : ut inoffensum pridem tutela sub undis
 Te mea servavit , posthac per & aspera terræ ,
 Et per iniqua maris pariter servabere lospes .

Hæc effata , comis festina removit amictum .
 Ut nudæ patuere genæ , simul ipsa , simulque
 Crustata ex oculis evanuit Urbis imago .
 Tecta ubi constiterant venalibus ante superba
 Mercibus , Amphiopesque alienâ pelle decori ,
 Huc migrant pisces , subitumque supervenit æquor .
 Frænato Delphine sedens apparuit extans
 More equitis , mediis Fernandus inobrutus undis .
 Tres noctes , totidemque dies maria invia circum .
 Fidum vector onus dorso portavit amico ,
 Cannibalis donec jam tandem exponeret oris ,
 Hispanisque novum donaret Ariona fastis .

Hunc ad arenosam distentum litoris oram ,
 Eque relaxatâ proflantem casside somnum
 Aspicit armiferâ prognatum Matre Duellum :
 Et videt , & gaudens horam venisse cupiti
 Temporis , Orbe novo coram , quā denique possit
 Ense duellantein patri committere natum ;
 Proculqñs induitur vocem , formanique Columbo

Assimilem , nec qualis erat , quæ visa timeri ,
 Atque eadem irato vel ab hoste jubebat amari .
 Signa simul cædis manifesta recentis habebat ,
 Signaque naufragii : torabat sanguine pectus
 Stillabantque comis pluvij vestigia fluctus .
 Tum sic effari : nosti charissime , nosti
 Næc patrem ? ne quæ manum quæ vulnera fecit .
 Alvarus , è sociis mihi charior omnibus unus ,
 Alvarus impressit ; satis & non esse putavit
 Perfidus , ingratus , clandestinusque satelles
 Demississe neci corpus ; spoliavit & armis :
 Et quasi celari cum corpore crimina possent ,
 Indeploratum dejecti pippe cadaver .
 Te quoque , si nescis , atrox pirata parabat
 Addere perfidæ cæmulo , penitusque revulsam
 Ab radice domi fortunam extinguerè nostræ ;
 Servatus ni forte fores , ut filius hæres
 Et classis , necis & patriæ contingenteret ultor .
 Nunc Cubam tenet ille , meique laboris honorem
 Cui te nutribam , sibi turgidus arrogat Indos .
 Quid quod & in pretium cædis , feret hic diadema
 Latro , crucem meritus , Regis cui filia nubet ,
 Ut modo fama refert Caribum circumsona terras .
 Si qua tibi pietas , si tangit & ulla cupido
 Laudis , ab eximio non degenerare parente ;
 I Vindex , pa&osque toros intercipe : Regui
 Hujus adi Regem , prædonem profer Iberum
 Exceptum Arvirago regaliter : adde quod iras
 Aggeret , huic natam jam despondisse maritam .
 Non feret offensam prælati conjugis unus
 Hic de mille procis , tantique petitor amoris :
 Iæsus ut est , & amans , pro conjuge bella movebit .
 Huic comitem te junge , merebere Regis amorem ,

Si te

Si te odiſſe viros videat , quos oderit ipſe .
 Sacra ſodalitii neu frangere jura timeto :
 Hispani fregere prius , contraque ſodales
 Ante rebellantes , & Te decet eſſe rebellem .
 Jamque vale , fed & ora prius quam chara relinquam
 Nunquam aliās reperenda Patri , capē pignus amoris.
 Hæc ubi fatus , in amplexus properabat ; at uluas
 Injicit ut collo , coit & dum pectore pectus ,
 Se , furiasque suas , fibrām diffundit in omnem .
 Mox fugit . Ut vidiſt fugientem : quò bis adempte
 Chare fugis , clamat , quamvis mihi ſquallidus adſis ,
 Non minus idcirco gratus : ſequar ipſe fugacem ,
 Quo te cunque loco abdideris . Vestigia jamque
 Moverat in carſum , cum membra ſoluta ſopore
 Evigilant , fed adhuc oculis vigilantibus , umbra ,
 Quærerit ubi Patriſ eſt ; patriſ umbra mearat in umbras .
 Ebullire odium tamen alto in pectore ſentit :
 Alvarus ante oculos , illum laniatque , feritque
 Mille modis , rabieque ſuā dolet eſſe inimorem .
 Qualis ab exēſi librata cacumine montis .
 Expectat rupeſ , dederit qui juſſa ruendi .
 Viſ ne gravis Borez , caries an longa ſenecte ;
 Quā vi cunque ruat , cum decidit , obvia quæque .
 Frangere amat : nil in præceps ſemel acta moratur ,
 Quod fractura ſuam ſit ſe ſuper ipſa ruinam .
 Non fecūs & juuenis jam pridem de nece patriſ
 Ambiguus ; poſtquam falſi genitoris ab ore
 Reſciuit authorem , furit implacabilis , odit
 Stare loco , jam bella cupit : ſi bella negentur ,
 Fixus in Hispanos omnes irrumperet ſolus ,
 Mille inimicorum per vulnera , quærere mortem ,
 Dummodo vindictæ compoſ viram auferat hosti .
 Sed quō , nescit , eat : nox turbida , ſemicā nullo

Et videt, & metuit ne sit contingere tutum.
 Audax facta tamen, plantas apprendit, onusque
 Semianime ex adytis graveolentibus extrahit antri.
 Dum trahit, ille oculos tollens languore gravatos,
 Aspergit Nympham, visaque recondidit illam.
 Protinus egrediens acie morientis ocelli
 Nescio quæ pietas, Vasilindæ pectora tangit.
 Quam simul ac sensit: quis nunquā cognitus, inquis
 Corda prophanaat amor? Quæ tot jam mille peremptis
 Ante viris infracta fui, quæ lumine sicco
 Hoc vidi toties infectum sanguine litus,
 Hospite cur primum viso milere scere cœpi?
 Cur non conficio? cur & de more cadaver
 Non in frusta leco, secundumque apponere mensis
 Non propero? & sapiar quid candidus advena gusto?
 Sed breve delicium gula porrigit; Hospite vivo
 Plus fruar; & quæ non potero narrantis ab ore
 Discere? quas Urbes, quos mores viderit, & quæ
 Præfertim genitus terra, si terra vocanda est,
 Nec Cœlum potius, tales quæ gignit alumnos.
 Quid quod & effigies cum sit bellantis in isto,
 Quam Regi mihi germano nunc bella gerenti
 Proderit, incolumis nostro si munere vivat.
 Servetur. Vix hæc secum, conclamat, adeste,
 Mox iterum, atque iterum conclamat, adeste sodales;
 Præda reperta mihi. Vox exaudita vocantis
 Sparfa recollegit furvarum examina Matrum.
 Ut venisse videt: fidarum ò turba mearum,
 In casses nunquam præstantior advena nostros
 Incidit, albedo non Indum denotat esse,
 Non hominem corpus. Caput hoc, pectusque, co-
 masque
 Dicite, in huinano quis corpore viderit unquam.

An portentum hominis , data sunt cui lucida membra ,
 Qualia Pavonis sunt pectora , colla columba ?
 Si monstrum , partu minime peccavit in isto
 Alma parens , adeò quæ fecit amabile monstrum .
 Quisquis at iste tamen , certè non dignus ut esca
 Lancibus impositus suprà convivia fuisse .
 Vivat : & à fluvio posito non longius isthinc
 In nigra transformat qui candida , qui que maligno
 Tabificæ caveæ sola est medicina veneno ,
 Tollite aquam . Dixit ; mora nulla , salutifer amne
 Extractus liquor , in pelvi mox clausus eburnâ
 Porrigitur Dominæ : tunc illa ex ubere tastum
 Rore capit , quantum caperet cava dextera lymphæ .
 Cùm tamen & medicos esset sparsura liquores ,
 Ter remorata manum est , ne quas invita probabat
 Ore nives , vitiaret aquis : facta impigra tandem
 Excussit latices , mortentis & abluit ora .
 Quis credat ? vultus mirandâ aspergine tactus ,
 Protinus ex niveo maculis inscribitur atris ;
 Nec satis , in nervos , venasque salubris aquæ vis
 Influit , occulto sanguis corpore solitus
 Huc meat , atque illuc , vitæque redintegrat usum .
 Non secus ac caveæ suffimine Parthenopeæ
 Exanguis paulò ante canis , mortique propinquus
 Sentit ab Agnani stagno propiore saltum ,
 Non sine solerti naturæ munere , ut essent
 Pharmaca lethalis terræ vicina venenis .
 Ergo ubi Fernandus sibi redditus , & validum crus ,
 Insuper expertus firmos & stare lacertos ,
 Surgit hunio ; sed adhuc turbatus pectora larvis ,
 An sit apud Manes ignorat : quem videc animem ,
 Sit Phlegeton dubitat : quas circumstare pueras
 Vultibus obscuras , cum lampade , cunctæ sagittis .

Proli ancillantes Cereris putat esse ministras .
 Auctaque suspicio est , clypeum tellure jacentem
 Cum caperet , visusque alios dprehendit in aere ,
 Nec nisi mutatos fuligine credit Averni .
 Attonitum monstris quem sic affata Sacerdos :
 Mentis inops quid rairaris ? (novitate coloris
 Mirabatur enim) tibi , qui non obtigit ortu
 Pelis honor nigrae , natura benignior hujus
 Fluminis attribuit ; parvi ne pignus amoris
 Rere datum , gentis gestare insignia nostrae :
 Quz nisi gestares , non haec tibi Regna paterent ,
 Albis interdicta viris , concessaque tantum
 Sacra Deæ ferruginea qui stigmata ferrent .
 Interea , o famulæ . mentis quo nubila tergit ,
 Acrior & fiat reparatis viribus hospes ,
 Dignum Divorum mensis apponite nectar .

Jusserat : incubuere operi non segniter omnes .
 Concava pars effert argenti vascula puri ,
 Deque finu gelida vicini fluminis haustâ
 Mensuram super injiciunt : pars arida ligna
 Lampade suppositâ succedit , & excitat ignem .
 Clausus vase latex , stimul ac sentire calorem
 Ceepit , & ad bullas præmittere murmura primas ;
 Tunc aliæ Cocolatis redolentia dona
 Desuper infundunt : virgæ mox tortilis orbe
 Usque adeò versant arguta liquamina , donec
 Delicias spumæ faciant , acuantque palatum .
 Potus ut ad votum successerat , arte magistrâ
 Urceolo ingeritur nucis Indæ , cuius obibat
 Circulus extremas argenti fusilis oras ;
 Inde propinandus juveni datur : accipit ille
 Spumantem pateram , quam vix admoverat ori ,
 Delinitus odoriferi dulcedine roris .

Non

Non citò deglutit , sed sorbillare perita
 Quod sapis , in longum gustus patientia differt ,
 Gaudeat utque magis , piger est ad gaudia sensus .
 Qualiter Antæus tacitu flaventis arenæ
 Ibat in Alciden generosior ; haud secùs iste
 A Cocolatis jam pulvere firmior , acres
 Sensit inasuetu compleri robore venas .

In quem deflectens Vasilinda benigniter ora :
 Fare age nunc hospes , quod nam tibi nomen , an ipse
 Ex illis unus , quos Cubæ ad litora nuper
 Fama refert venisse viros : quæ causa coëgit
 Deficere à sociis , nostrasque adduxit in oras ?

Tunc ille : ô utinam non essem , Virgo , sed unus
 Sum tamen ex illis : meruere hi dicier olim ,
 Et dixi socios , nunc hos aversor , ut hostes ;
 Utque scias famulum , quem possis sæpe jubendo
 Exercere , vocor Fernandus nomine , Patre
 Nemo satus majore . Atque inter talia , paulum
 Substituit , & visæ lacrymis humescere malæ :
 Quas ubi detergit , flagrantior inde profatur .
 Indecorem forti ne criminis argue fletum
 O Regina , dolorem etenim sub pectore clausum
 Invalidumque premi , per & os erumpere jussum
 Non mollis timor expressit muliebriter ; intrâ
 Corda sed ira latens avidissima cædis in illum ,
 Qui Patri postquam communem luminis auram
 Perfidus eripuit , ratibus spoliavit , & armis ,
 Me quoque prædo rapax fato involvisset eodem ,
 Ni fors defensum vestras duxisset ad oras .
 Nil tamen indoleo , quod iniqua per æquora vectus
 Huc tandem appulerim , pejoraque fluctibus ipsius
 Expertus vestræ fuerim contagia terræ :
 Quin mea delectant mala me ; per & ista venire

Ad

Ad Te quod misero licuit mihi , munere vivo
 Diva tuo , vita hæc fas ut Tibi serviat uni .
 Qualis cera rufus , sacri vel Numinis ora
 Induat in statuam , vel bellua fiat , an anguis
 Ambigit , artificique expectat pollice fortem ;
 Talis ego , Tua iussa sequi , seu prospera rerum ,
 Seu mala contuleris , facilis cœpisse figuram .
 Depreco hoc unum , per Te mihi vivere quando
 Contigit , ad Regem per Te quoque copia fiat
 Irre mihi : iratus (velut andio) congregat arma ,
 Arviragum , contraque rates Oriente profectas .
 Nobilium Caribum fidis legionibus , oro ,
 Adscribi merear : nulli magis agnitus hostis ,
 Quām mihi , præcipue caput , & Dux ipse lachonum .
 Hunc modo perdiderm , de me quocunque libebit
 Mox agite , igne coqui , fectusque nec horreo vestris
 Apponi partinis : post degustata cupitæ
 Gaudia vindictæ , levis est jactura salutis .
 Finierat ; vultusque viri qui nuper ab undâ
 Fluminis ater erat , motâ violentius irâ
 Non secus exarsit , ferri quām lamina candens
 Forcipe corripuit quam de fornace Pyracmon .
 Olli pacato Vasilinda hæc reddidit ore :
 Pone metus ; clavum Regni qui temperat hujus ,
 Rex mihi germanus , cujus tibi spondeo mentem
 Plus quām forte putas facilem . Bellator ut ille ,
 Tu bellator ades : Tu patrem ulciscier ardes ,
 Ille toros raptæ sibi conjugis : odit uterque
 Cum Duce piratas Cubana ad litora vectos .
 Fas in amicitiam coéant , collimat eandem
 In metam , quoties odium commune duobus .
 Utque loci istius nuperimus advena , nostrâ
 Scire aliquid de gente queas , sum cujus & ipsa

Numi-

uminis antistes , cur & contermina Cubæ
 sula Cannibalis odiam insanabile servet ,
 fera plū quam aliâs , nunc utraque dissideat gens ,
 auctis expediam , primâque ab origine pandam &
 ulcibus alloquiis si nox aptissima , certe
 unc erit apta magis , quoniam de Nocte loquendū.
 ixit , & ad murmur trepidantis leniter undæ
 erbiferumque torum jussis considere Nymphis ,
 prope Fernandum locat , & sic incipit ore .
 Filia Nox Terræ , fertur sine patre creata ,
 isca colore quidem Nymphe , sed tanta sub illo
 ornata colore fuit , votis ut mille procorum
 na petita foret : petit hanc magis omnibus unus
 amelius Pastor , sed sub pastoris agresti
 egnime (quis credat ?) pulcherrimus ille Deorum
 argitor lucis , formæque petebat Apollo .
 ur peteret , causa è multis erat ista , quòd apta
 se videretur discordia foetibus ; Uxor
 igida temperiem si duceret igne Mariti .
 d quid aget ? nequeat cum Sol exponere Nocti
 ora , & verba palam ; genitricem Noctis adire
 estinat . In centro rerum librata sedebat
 ter utrumque polum media , antiquissima Matrum ;
 randia de laxis stant ossa , metallaque fibras
 teriora ligant : rugoso in corpore partim
 rida pellis erat , partim humida , duraque membra
 enti animat , venasque rigant vice sanguinis amnes .
 eu calor ad vitam nutrimina deneget , intrâ
 scera custodit clausum fornacibus ignem .
 sa immota manet , semperque exercet agendo
 immortalē uterum : natis è miliibus alvo
 ngit nonnullos , atq[ue] circum ubera pendens ,
 urs & adulta viget ; neù successore fit orba ;

Ate-

Altera dum proles extinguitur , altera surgit .
 Convenit hanc Phœbus , nec amictu lucis honorus ,
 Ut solet esse , fuit ; pectoria vellera sumit :
 Sylvestris non virga manu , non fistula collo
 Defuerat , nisi pastorem sua forma negasset .
 Quam simul ac adiit : forsitan mirabere , dixit ,
 Alma parens , niveo lapsus quod tramite lactis
 Imma petam Mundi , tanto de Cœlito nuper ,
 Hospes humi factus , deque aurigante pedestre .
 Causa via Nox est , Nox me de Numine fecit
 Pastorem , noctemque pati pro Nocte coegerit .
 Moribus illa quidem fateor contraria nostris
 Me fugit : & quoties Orientis ad ostia Xanthus
 Signa dat hinnitu remeantis ab æquore currus ,
 Acta timore , perit contermina Manibus antra .
 At bene si nosset , non impetus iste sequendi ,
 Ut putat , ex odio est : amor est retinere fugacem ;
 Quam vel ad usque Stygem sequerer , si pervia nostris
 Curribus , acciri paterentur Tartara Solem .
 Nec quia naturæ dissidentiat æmula lucis ,
 Propterea indignor , sed ob id mihi gratior illa est .
 Utque ego , præcipitis motu cum deferor Æthra ,
 Nitor in adversum ; sic par in amore voluntas
 Ire renitentem contrâ , nec velle volentem ;
 Quærere sed potius nolentis amore potiri .
 Ardua res amor est : plerumque ignobilis ille
 Qui venit è facili , pugnax commendat amantes .
 Te modo nè pigeat , si quid facundia Matris
 Blanda potest , peccus non expugnabile natæ
 Prætentare tuæ : faveas cur Solis à mori
 Mille tibi causæ . Per Me tua parturit alvus
 Fertilis in fruges ; ullo neù tempore desint ,
 Nunquam non adsum : nam nunc aktissimus erro ,

Nunc

Nunc propior ; nunc obliquâ te lampade specto,
 Interdum rectâ, semper tamen . Adde , Sorori
 Quod tua Nata , meæ bene convenit : Æthere degunt
 Unanimes , foedusque incunt splendoris , & umbræ ;
 Cur non & patitur consortein admittere Fratrem ?
 Utque repugnantem flectas , hæc nomine perfer.
 Dona meo : dixit ; cycladem mox porrigit , in quâ
 Fascia Zodiaci duodenis aspera signis
 Picta erat , utque addat cum donis talia , mandat :
 Hæc tibi mittit amans Phœbus : si diligis astra ,
 Dilige plus illum , per quem sunt astra decora .

Dixerat . O tibi quas referam , superaddidit illa ,
 Grates Phœbe parens , quod Te fastidia Regni
 Non modo non capiant hujus pallentis , & imi ,
 Sanguine de nostro sed nec quoque sordeat Hymen ;
 Attamen & vereor , timidæ ne pectora natæ
 Offendat thalami nimium fortuna beati .
 Illa ne sponsa volet radiati Conjugis esse ,
 Auro intertextis , saturis & murice lanis ,
 Qua ferrugineum viduæ præponit amictum ?
 At licet abnuerit , defistam non tamen ipsa
 Ire reluctantem contrâ : nisi pareat , omnem
 Occludam quo se condat fugitiva recessum .
 Plura loqui voluit , sed jam rubicunda rosaruim
 Atria Tithoni referarat pervigil Uxor .
 Acceleremus , ait Phœbus : dum publica poscunt ,
 Exuo privatum ; postquam data munia Cœlo
 Solvero , responsi cupidus tua testa revisam .

Vix ea , spe plenus discedit , & ostia Gangis
 Advenit : illum agiles nitidis in vestibus Horæ
 Divite cum curru , gembantis & orbe coronæ
 Excipiunt . Humilis baculum tunc ponit olivæ ,
 Sylvicolamque togam , solitoque accingitur auro ;
 Cum-

Cumque maritales animo versaret amores,
 Plus quoque comptus erat: rumpit velocius inde
 Noctis amore moras, & in Aethera seruit apertum.
 Nox penè Eoi stridorem cardinis audit,
 Precipiti dat terga fuge, sparsosque vapores
 Axe legens, secum emergendos aequore defert.
 Instat amans Phobus; fugit illa, nec haec non odit
 Iste, quod instantis vultus hæc ferre reculeret.
 Ignoscit timidæ potius, quod nescia veri
 Credat adhuc odium, non esse sequentis amorem.
 Ergo ubi more suo tenebris coenitatis ibus, intrâ
 Se Nox abdiderat defossa cubilia Terræ.
 Nocturnæ requiem sub luce datura quadrigæ,
 Tunc Mati licuit sibi quam commiserat ante
 Delius, arcana natæ depromere flammarum.
 Cuncta refert, addit quantum de Conjuge tanto
 Ipsa tumere queat, quantum illi debeat ipsa,
 Ut potè munifico frugum, segetumque parenti.
 Denique femineam posset quod flectere mentem,
 Arjetæ murali quounque potentiùs, offert
 Munera, Solis iter stellatâ in cyclade pictum.
 Plura audire ferox soboles non sustinet, iram
 Colligit è dictis, prunæ candentis ad instar.
 Atra prius facies fit torrida, deque gelatis
 Crinibus, in rivos comptæ fluxere pruinæ;
 Igneaque obliquans in Matrem lumina: Tu né
 Tu ne parens, inquit, tædas mihi conjugis hujus
 Conciliare studes, quo cum si vivere possim,
 Vivere desinerem! Juveni responsa petenti
 nomine dicta meo refer hæc: Coelestia curet,
 Zodiacumque terat, nec se terrestris amoris
 Inquinet illecebris; non denego, sydera nobis
 Esse in amore, placent tamen hæc, at Sole remoto.

Quin

Quin his erudior , quantum commercia Solis
 Officiant, nimio cum Sole premantur & astra .
 Si sapit , errorem vesani corrigat æstus ,
 Et nè terrigenum ritu deliret amantum .
 Privato quæcunque viro committitur , illa
 Semper culpa minor ; quò fit conspectior , hòc est
 Pejor ob exemplum : caveat peccare necesse est
 Plus aliis qui regna gerit , magis omnibus idem
 Qui sitet , & sua quem prohibet natura latere .
 Hæc effata , manu pendentia vellera Matris
 Diripuit , manibusque suis discerpit ; & à se
 Abjicit , & pressans pede proterit inde superbo .
 Tandem irata fugit , præsepiaque alta revisit ,
 Unde statu possit sibi tempore promete currum ,
 Astra per & spredo de Sole tumentior ire .

Hætit ad hæc genitrix , prolis temeraria dicta ,
 Factaque condemnat , revoluto forsan iu illam
 Isset , ut obrueret , cum corpore , si reperisset
 Quò caderet : postquam vice fletus , currere fontes
 Jussit , & infrænes errare licentius annes ,
 Arboreos scabro laniavit & ungue capillos ,
 Muta sedet , tacitoque malum sub pectori versat
 Zelotypus quodcumque potest inferre Maritus .

Ecce sub obscurò rursum tractabilis ore
 Phœbus adest , imæque subit penetralia Terræ .
Ut stetit , attonita similem videt , anxius inde
 Postulat , à Natâ quænam responsa tulisset .
 Illa filet , proferte palam noua ausa repulsam ,
 Ostendit dígito laceræ ludibria pallæ .
 Omnis amor furor est : Tu collige , qualiter arsit
 Phœbus amans , juvenis , sed & hæc super omnia læsus .
 Reddita tunc menti lux est , se se odit , & horret :
 Perfida solvet , ait , pœnas , expectaque Solem

Seu-

Sentiet oforem , quem designatur amantem .
 Plura nec his tabies sinit addere ; protinus à se
 Pastorale pedum projicit , & accipit arcum ,
 Fistula fit jaculum , capiti redire nitores :
 Polcit equos , aderat currus , concendit , humoque
 Abripitur , non Auroræ præmittere bigam ,
 Luciferique memor , nec de Gangetide portā
 (Ut solet) egreditur ; via quæ vicinior , illā
 Temporius properat , subitusque intervenit astris .
 Ante expectatum simul hæc sensere calorem ,
 Qui medio solet esse die , ferre inscia vulnus
 Fulgoris insueti , properarunt æquore tingi .
 Viso Sole solet fieri quæ candida Luna ,
 Rubra fit , ignescit , fratrisque reverberat iram .
 Nox fugit , insequitur Phœbus ; tergumque fugacis
 Mille ferit jaculis : potuissent secula timere ,
 Indefecturæ pharetræ nē tela dœssent .
 Frigore tuta suo licet illa excusia repellat
 Arma Dei , præter morem quia fervore fentit ,
 Et morem præter rapido quoque concita cursu
 In depressa ruit , currusque ad Tartara defert .
 Invenit hic Ditem , cui conjux facta Tyranno ,
 Quidquid opum tellure latet , pro dote recepit .
 Finierat Vasilinda : silens audiverat Hospes ;
 Cui super adjecit : bella hæc utcunque ferenda ,
 Utpote cum Superis , nullumque habitura cruentum ;
 Par furor , & rabies hæres utrinque nocendi ,
 Cultores Superum si non transisset in ipsos .
 Cannibali Noctem colimus ; quæ proxima nobis
 Cuba colit Solem ; pro Numinis Natio pugnax
 Quæque suo ruit in clades promiscua , forsan
 Sanguine de nostro Diis iridentibus ipsis .
 Grandibus ærumnis jam tandem imponere finem

Una

Una reperta via est , Cubz si Filia Regis
 Dives avis , opibusque , & multo ditior ore ,
 Nuberet Androphago juncto mihi sanguine Fratri .
 Gentibus ambabus jucundus , & utilis æquè
 Vivaces inimicitias , & mutua bella
 Composuisset Hymen , nisi inexpectatus ab Orbe
 Hospes inaudito , miris cum navibus Indos
 Intraisset , pectorisque toros turbasset adulter .
 Ausferre uxorem Androphago qui perfidus audet ,
 Quod tibi sustulerit pariter non ambigo Patrem .
 Si , veluti fidis , per Te cadet impius iste
 Raptor , & occiso rivale , Cubaque subacta ,
 Speratâ noster potietur conjugé Frater ;
 Præmia ne spores vulgaria : forsan & ipse
 Vivere contentus poteris non impare tarda .
 At quia non procul hinc domus est contermipa-
 templo ,
 Tuque mari laetus , nos à venatibus , illuc
 Pergamus . Dixit : surgunt , repetuntque penates ,
 Exuviis nemorum dites ; sed in Hospite capto
 Plus gaudent , foribus quam si præfixa superbis
 Prima Erymantheæ penderet fama Diana .





L I B E R XI.



UALIS ad appulsum Veris prægesit
arator,
Cum videt infantem Cererem lacte-
scere fulcis :
Herba quidem tunc illa, sed herbam
præcoce voto

Ampliat in segetem, jam Cancri prævenit ortum,
Grandia rupturas & cogitat horrea messes;
Talis apud Cubam visis sobolescere ferri
Primitiis, jam tunc animo Bellona videbat,
Qualia pugnarent veniens Pizarus in ævum,
Impiger & Cortes: Peruana, & Mexica bella,
Sperat, & ex illo fore tempus, ut India tandem
Falcibus, & saxis positis, nudæque sagittæ
Rusticitate, manum gladio induat, & prope pugnax
Emathiæ sibi restituat, Trebiæque cruentem.
Ergo iter incepsum peragrat, loca pervia primum
Transilit: utque faber non ultimus affecta magni
Tiphys, ab integro meditatus condere navim,
Sylvæ in conspectu truhcos examinat omnes,
Qui bonus antennis, qui puppis iturus in usum,
Urtulis & proræ, quæ stipite rectior ilex,
Pendeat unde habilis fulcando sarcina ponto.

Arbi-

Arbitra bellorum , sic & crudele nocendi
 Dum penes Antipodas parat ædificare Lycæum ,
 Quæ tinct fundando loca quærit idonea ludo .
 Eminus ignivomis videat de montibus unum
 (Nam plures ibi sunt) liquefactos faucibus imis
 Voluere cum sonitu lapides ; hic figere ferri
 Destinat incudem , rudibusque accire caminis
 Cyclopes Ligures , qui præmunire laborent
 Hactenùs ignaros loricas , & cassidis Indos .
 Incustoditum , nec dum fossore rapaci
 Detectum , meliusque latens appareat aurum ;
 Fomentum belli capit hinc , secumque volutat
 Queis phaleris ornabit equos , quibus effera tela
 Distinguet maculis : quin & mutare cupiret
 Hic sua , jam scabæ morsu rubiginis atra ,
 Et magis ad speciem facientia sumere , si non
 Auro præferret madefactam sanguine pallam .
 Talia dumque agitat , curruque interfecat auras ,
 Quæ Dea sit , qualisque plagæ testatur cundo .
 Polluit afflatu loca proxima ; dissipata longè
 Territat igne comæ : via fulminis ut solet esse ,
 Transit unde vapor trifidus , vestigia fumant .
 Oppida prætereat ; clausas Discordia portas
 Frangit , & è nido veterum procul acta domorum ,
 Turba volatilium dare terga jubetur Amorum .
 Transvolitet montes ; sentit Sylvanus abacto
 Frigore rugosæ pellis , capita alba liquari
 Stillatis nivibus , perversoque impete in hastas
 Velle graves ornos , & abire in spicula quercus .
 Venerat informes sedes , impostaque summis
 Cannibalum Castella jugis : ubi maxima Regni
 Madanina caput , medio circumflexa ponto
 Portum aperit , cratere quidem tranquillus illo

Nil videoas ; nisi gente loci prædivite solum
 Merce rapinarum plus detestabilis esset ,
 Quam fuit Antiphates , evitandusque Caphareus .
 Substitit hic paulum ; nam dignum gurgite in illo
 Quod spectaret , erat . Quot in Aulide viderat olim
 Millia velorum , cum Græcia vile putaret
 Europen Asie longo committere bello ,
 Spartanæ pro luce comæ ; tot stare Canoas
 Hic videt accinctas , per & arma reposcere paetam
 Androphago Nuptam , peritoram excindere Cubam ,
 Occiduasque novis purgare latronibns oras .
 Delectant oculos belli præludia : tædet
 Differri bellum ; ne tædia perferat ultræ ,
 Præcipitare parat . Circumfert lumina , quærit
 Natus ubi ; Natum feralis ad ostia templi
 Stare videt , crudos gaudentem pascere visus
 Tabe loci : hospitibus siquidem paulò ante litatis ,
 Triste rubebat humus , votivaque corpora postquam
 In ventres ierant (proh quæ præpostera gentis
 Relligio !) ornamentum ædis præsigne putabant ,
 Semicruenta sacris suffigere postibus ossa .

Hic ubi mirantem Juvenem videt horrida Mater ,
 Cædis reliquias , indignantemque quod ensis
 Intersectorum fraudatus honore careret ;
 Dirigit alipedes illuc , vixque attigit ædem ,
 Exiliit præceps temone , datoque repente
 In terram saltu , procurrit ad oscula : monstrum
 Par in utroque fuit , teneri quod pignus amoris
 Expressum labris daret hæc , & sumeret ille .
 Ergo ubi , quo potuit , blandita est more , modoque :
 O mea progenies longè mihi charior , inquit ,
 Quam sua sit Veneri , neque enim tua spicula turpas ,
 Lentus ut ille puer turbâ cum deside , natis

Ad

Ad luxum pueris , & ad otia fluxa puellis ;
 Strenuitate pares equites , & laudis avaros
 Eligis , his mandas speciosa pericula : pugnant
 Aut in equis sclopo breviore , aut cominus ense ,
 Non nisi supremo dirimendam sanguine pugnam .
 Adde , quod exosum nomen sic Mortis inauras ,
 Ut quicunque duellando cadit , hic recubare
 In Famae templo , lectoque putetur Honoris .
 Fingere quod voto nequii , jam contigit : ardet
 Cuba , tubaque mea jam pridem murmure mota ,
 Bella cupit , pacemque simul , lucemque perosa
 Diripit antiquis suspenfa penatibus arma .
 Nec minùs in bellum ruit auxiliaris Iberus ,
 Providus Androphagum contrà deducere secum
 Armamenta novis populis factura timorem .
 His oculis paulò ante tuli quæ gaudia ! cum de
 Turrigeris ratibus præcincta per ilia fegnis
 Trajiceretur equus : maris assuetudine longâ
 Ille quidem ceù truncus iners , & corpore toto
 Frigidus in Martem , pedibus vix preffit arenam ,
 Instantis belli ceù præsentiret odorem ,
 Hinniit , inque novo descriptis pulvere gyros .
 Nec novitate minùs suspenlos terruit Iridos ,
 Perculit ac Superos primus qui vulnere terræ
 Venit , ab obliquâ meritus vel Pallade laudem .
 Tu modò , quandoquidem Cubæ sunt omnia prona
 In bellum , ne Cannibalos patiare morari .
 Sola mora in Rege est , non hic lentescit in armis ,
 Audito qui penè novi rumore Mariti
 Finitimas raptim turmas sub signa coëgit ;
 Ex Oratoris reditu tantùm anxius hæret ,
 Responsa ancipitis famæ qui vera reportet .
 Cunctantē Androphagum , sibi nec suadet potentem ,

Ullum preferri è numero sibi posse procorum,
 Rivalis quanquam descenderet Æthere conjux,
 Aggredere, & placidi, quantum potes, induc vultum
 Legati; dic Arviragi te nomine mishan,
 Affatus molles, verba excusantia finge:
 Neù pigeat causas adnectere, cur sit adactus
 Extero genero, pactam illi, cedere Natam.
 Oderis hunc esto, ne largâ ornare timeto
 Laude tamen mores & bello, & pacibus aptos.
 Præsertim pugnata refer certamina nuper
 Cum monstro, Cubâ spectante, tricorporis umbrâ.
 Si tamen & pulchros laudabis in hospite vultus,
 Haud piger ulterius feret otia: nemo videtur
 Non sibi formosus se judice; vel sibi Cyclops
 Arrisit, specularis aquæ spectator ad oram.
 Audiet in specie cum se rivale minorem
 Rex ferus, & vanæ tumefactus imagine formæ,
 Credito, calcar equo subdes, oleumque camino.
 Ocyter ignavo torpenter litore Classem,
 Avanam super effundet. Nos, tuque fruemur
 Surgentis tirocinii fœlicibus orsis.
 Nunc speranda seges nostrorum larga laborum,
 Se postquam Hesperio ferrum advena miscuit auro;
 Ferrum extrudet opes, mox & bellabit ob ipsas.
 Finierat; dictis non aversata parentis
 Deterior soboles: & me quoque fervidus, inquit,
 Urit amor, quamprimum oculis expandere feri
 Vesperis, hac nunquam spectatum parte duellum.
 Cum patre committam natum, tenet error utrumque:
 Occubuisse pater natum, natusque parentem
 Autumat. Ergo Indis cum prinum Hispana sagittis
 Arma maritabit Gradivus, & imbuet horror
 Inscia corda, novumque mori Bombarda docebit;

Men-

Mentis erit nostræ tenebrarum furva , virûmque
 Sic aperire globos , ignarus ut incidat ensem
 Alter in alterius : per mutua vulnera ferrum
 Arte manus duci videant , mirentur & Indi ,
 Et discant cum laude mori . Decerpere noster
 Tartarus an potiora potest solatia ; quam si
 Qui primi reperere , rigarint sanguine terram ,
 Attulerintque nefas , quod viderat India nunquam ,
 Proliis ab ense patrem , prolem patris ense perire ?
 Dixit , & in medio matrem sermone reliquit .

At ferus Androphagus jam dudum vulnere famæ
 Saucius , accitis ad regia tecta Dynastis ,
 Talia vociferans rabido dabat ore ; putares
 Fauce hominis , non humanos erumpere questus ,
 Sed Siculo clausum tauro mugire Perillum .
 Nascitur Arvirago quænam fiducia ? nondum
 Cladibus edidicit , terrâ , pelagoque receptis
 Perfidus , his manibus quam non indormiat hasta ?
 Unum aliquem potuit ne mihi præferre procorum ?
 Si famæ standum ; latronem prætulit , à se
 Quem procul abjecit tellus sua , quemque nec ipse
 Pertulit Oceanus : sed tanquam putre cadaver
 Exosus , Cubæ spumantibus expuit oris ;
 Huic aulæ patefecit opes , huic obtulit aras ,
 Huic dabit Auriam ? spes & cum conjugé tantas ?
 Quid parat infami genero ? me pellere forsitan
 Sedibus , & solii matricem ponere Cubam ?
 Excidet à votis , si talia cogitat amens .
 Dispeream ; caput infandum nisi rictibus istis
 Dilaniem , nisi nautarum quoque semen in omne
 Sic animadvertis , monumentaque tanta relinquam
 Nobilium irarum , doceant ut quodlibet ævum ,
 Huc sua ne posthac Oriens contagia mittat .

Hæc mihi polliceor , sed robur ad ardua quæque
 Vos datis , ô Proceres, mea gloria . Nec vereor, quod
 Dedecus est nostrum , vestrum quin esse putetis ;
 Quando ea, quæ Capitis mala sunt, in membra re-
 dundant :

Nec minùs hoc membris quando imperat , ac populo
 Rex ,

Cujus ope Imperium corpus concrescit in unum .

Qualia Gargano incubuit cum plurimus Auster ,
 Murmura crebrescunt ; sic postquam dicta Tyranni
 Ultima conticuere , tremor detexit operas
 Cannibalum furias , & inhorruit aula susurro .
 Conclamant , huculque fuisse in amore modestum
 Androphagum, faciendum ultrò , non esse rogandum
 Arviragum in sacerum , licitum rapere omnia solis
 Cannibalis ; illos nam quâ ratione tremendis
 Armavit Natura toris , solidavit & ossa ,
 Extenditque manus , & brachia ? non nisi certè
 Ut sua vi facerent, quæcunque aliena putantur .
 Cur adeo in longùm protractæ fœdera pacis ?
 Cur patre cum vafro , cur & cum Virgine durâ
 Blanditiæ molles , cùm viribus esset agendum ?
 Qualiacunque tamen fuerint retrò acta , paratos
 Se nunc emendare moras ; per & obvia tela
 Non modo de Cubæ penetralibus eruere imis
 Auriam , sed adire Stygem , pressoque trifaucis
 Gutturæ , Plutonis thalamo deducere nuptam .

Atque ita semiferi dum murmurat unda Senatūs ;
 Ecce vir Arviragi clarâ notissimus aulâ ,
 Ante Augustalis regalia limina visus
 Heliodorus adesse ; rubens in vertice vitta ,
 Et lauri in dextrâ , signum pacale , racemus ,
 Legatum , talos demissaque vestis ad imos ,

Atque

Atque eadem plumis , positisque ex ordine gemmis
 Picturata , venire monent Titanide Cubâ .
 Non tamen Heliodorus erat , simulacra sed hujus
 Sumpserat , armiferæ matris non asper amori
 Filius . Enerui veluti Lyco medis in aulâ
 Quadrupedem præceptorem dedoctus Achilles ,
 Mollis ad imperium Thetidis bombycina passus ;
 Utque nec erubuit de venatore ferarum ,
 Et lanas tractare rudes , & pungere doctâ
 Stamen acu , teretemque manu devoluere fusum .
 Postulat admitti : vastum deducitur intrâ
 Concilium : hic aliquid pejus tortoribus Orci
 Aspicit , horrendos capite , & cervicibus altis
 Cannibalos , flammis oculorum corporis atri
 Noctem incendentes , madidoque fluentia mento
 Frusta regustantes , inficcatumque cruentem .
 Ore sed informi vultus qui vinceret istos
 Ipse idem , qui Legati tunc munus obibat ,
 Ni latuisset , erat : qui postquam vertice prono
 Sublimem folio Regem veneratus , & inde
 Parcior obsequio reliquis largitus honorem ,
 Incipit : Arviragus , cuius Tibi nomine mittor
 Nunciis , unanimi Tecum modo feedere junctus ,
 Ambibat Natæ thalamis quoque junctior esse ;
 Hoc Cubæ votum , votum hoc commune puellæ ,
 Cui (veluti Cemes cecinere , nec inscius Ipse es)
 Omnis in immensam promittitur India dotem .
 Interea , dubium Coeli quo venerit actus
 Cardine , quâve plagâ (nam plures Æthere credunt)
 Hospes adest mirus ; Cubæ proh qualia secum
 Rerum , hominumque tulit miracula ! navibus illis
 Auderes conferre tuas si forte Canoas ,
 Non aliter faceres , quam rusticus inscius Urbis
Hac

Hac cum mole domūs , & gazā divite, ruris
 Si fumosa sui conferre mapalia vellet .
 Appellare domos non ausim, dicere sylvas
 Nec possum : meruere tamen sed utrumque videri .
 Si spectes quales tollantur in Æthera truncī ,
 Esse putas sylvas ; si quæ velamina tendant
 In largos diffusa sinus , simulacra domorum
 Cernere Te credas, & euntes æquore muros .
 Omnia mira licet , magis est mirabilis Ipse
 Heros Heroum : qualēni , quantumque videndum
 Se dedit , egregius formā , & rutilantibus armis !
 Credo equidem , gentile solum si viseret unquam ,
 Non aliter , quam sic , nos dignaretur Apollo .
Quin & in hoc aliquid , quod plūs veneremur , habemus .

Scilicet exuperante falo , cum nupera litus
 Transgredetur hyems , cumulisque minacibus iret
 Deletura domos , mersuraque funditus Urbem ,
 Non modo non favit , licet exoratus Apollo ,
 Sed fautor sceleris , quasi consentiret & Ipse
 In facinus , suasit quid tempestate vel ipsā
 Deterius , nostri prognatam scimine Regis ,
 Humananque Deam poscenti tradere monstro .
 Dic ubi Tu fueras ? audita pericula Conjux
 Unicus ignoras ! Certè si fidus amator ,
 Ut te prodis , eras , si tam præclarus in armis ;
 Cur ad opem vindex Cubæ , Sponsaque ferendam
 Non citò venisti ? Cur impiger advena venit ?
 Cur hic naufragio potuit defendere Cubam ?
 Tergeminumque Deum barathro , quo venerat , ansus
 Reddere præcipitem ? cur & conscendere faxi
 Triste supercilium ? religatam solvere Nympham ,
 Et sua credenti vix gaudia reddere Patri ?

Serò

- Serò moves questus, uxor quod pacta negetur;
 Si vit eras, illo Tibi tempore Virgo petenda,
 Cum pugnæ merces scopolis affixa pependit.
 Cessit in alterius jam jura: illius oportet
 Ut sit Sponsa viri, qui tempestivus in armis
 Ni citò venisset, Conjux ea nullius esset.
 Quare age, si sapis, in melius verte improba vota:
 Deque tot occiduis regionibus elige Sponsam;
 Ne dubita, invenies. Quæ sic exuberat auro,
 An ne puellarum culpabitur India pauper?
 Cui dat opes Fortuna, dat omnia: munere in uno
 Congerit, & quo nobilitas, & vultus ematur.
 Auriâ abstineas, & cædem velle potiri
 Vi caveas: nam qui pridem pro Virgine Vindex,
 Plutonem, contraque stetit Nereumque, Jovemque,
 Quantus in Androphagū stabit pro Conjuge murus!
 Exemplum potius, monitusque sequare salubres
 Arviragi, qui Te positis hortatur ut armis
 Secum Heroa colas, submittere turgida fastu
 Corda velis: cuicunque hominum Te eedere turpe
 Esto putas, cessisse Deo sed crede decorum.
 Proferri ulterius sermonem non tulit æger
 Rex furiis, preffit terram pede, talia fatus:
 Scilicet hoc deerat, chlamydatus ut histrio Cubæ,
 Perfidia facinus post tam palmare, novumque,
 Postque sacramenti violati jura, veniret
 Amicitiæ nobis consulta daturus?
 honorati mihi dum latronis amorem,
 ut infamis, nisi fabula factus ut ipse,
 testis sedeam, plausorque meorum.
 Caribes præcordia gestant,
 servum pecus. Ille ego Regum
 bar, cui nemo secundus,
 Mente

Mente feram placidā , moderamen ut occupet Indum
 Perditus , & nostris illudat amoribus hospes ?
 At meritum jaētat , possit quo Numen haberi ;
 Me vestrum miseret Superi , si furibus Æther
 Pareat , & sanguis tam sordidus inquiet astra .
 Ve ! nulli Superi , vel si qui forte putantur
 Esse , sumus Caribes : quām primum dente sub isto
 Qui crepitet , Rex vester erit ; tunc temnere discat
 Androphagum , generumque Deum qui protegar , orat .
 Peccatum , fateor , satis est hucusque morando ;
 Sed faxim , nimis ingratas , nimiumque pudendas
 Vindictā graviore moras violentia penset .
 Præcipitate rates ē nostro litore : tuque
 Omnibus in belis semper mihi cognite dexter ,
 I prior Oxidamas , præuentibus ocyter alis
 Aggredere Avanam : nullo non tempore lētos
 Vertumni coiles , & diversoria Flora
 Dede rogo : poterit quid ferre dolentius unquam
 Rex calamistratus , quam si periturus , & ipse
 Luxūs antē sui videat fomenta perire ?
 Craftinus hinnitu tenebras cum ruperit Æthon ,
 Pone sequar , nervo septus meliore meorum .
 Dixit , & adstantem dein spectans lumine torvo
 Legatum , subdit : Tune hæc perferre minister ?
 Tun' potis Androphago non expallescere viso ?
 Prothūs aspectu procul hinc te subtrahe nostro ,
 Infremet , atque minans tanquam qui calce feriret ,
 Reppulit . Ille notam violati offensus honoris
 Ilicet ulturus , jam rejecisset amictum
 Ense palam trācto , si verba , superbaque facta
 Contemptoris inurbani sibi facta putasset ;
 Dissimulat , fruiturque tamen mota arma videre :
 Tandem abiit , dubium lētus , tristisne recedat .

His

His ita perfectis , Procerum dissolvitur ingens
 Conventus ; mentis sed Rex non amplius anceps
 Externum regnare procum sibi Conjuge demptâ ,
 Hinc ignominiaæ stimulis , hinc actus amoris
 Aestuat , & quanto luctatur inaniter à se
 Carnifices animi geminos avellere , tantò
 Abdita plaga magis crudescit , & altius intrat .
 Non aliter taurum quoties tenuere Britanni
 Aure ab utrâque canes , quò valdius iste laborat
 Vi , cornu , plantis , & caudæ verbere se se
 Extricare , magis sibi nescius officit : hostes
 Scilicet irritat , qui nè delittere prædæ
 Gustato dulcore semel sint denique jussi ,
 Amplificant vulnus , dentesque tenaciùs urgent .
 Non secùs Androphagus curarum morsibus æger
 Angitur hinc , illinc ; lux crastina sera videtur
 Vindictæ cupido : Proceres , lucemque perosus
 Effugit , ac se se penetralibus occulit aulæ .

At ferus Oxidas præcedere jussus , & hortis
 Fertilis Avanæ properatum inferre Gradivum ,
 Jam celerabat opus : tercentum ex omnibus illi
 Commissæ naves , si fas ita dicere , truncos
 Sylvarum malè consutos , & turpiter hirtos ;
 Attamen innumeros extenso ventre capaces
 Per freta ferre viros . Quos ferrent , & quibus Indi
 Cardinis accitos regionibus , unica nobis
 Pandere Fama potes , Latissque ostendere chartis .
 Si tibi depositum sedet , ò pulcherrima custos
 Præteriorum operum , si grandibus extrahis urnis
 Defunctos Heroas , & ævum vivere donas
 Longè nobilius ; terras efferre sepultas
 Te penes est etiam : dabis has si noscere primùm
 Gentibus oppositum occiduis habitantibus axem ,
 Nasci

Nasci iterum nobis per te credemus & illas .

Centum aderant lntres , gravidique phalangibus
omnes ,

Impigra Jamaice quas miserat Insula , quondam
Æmula Cannibalum ; sed postquam subdita cessit
Androphago(heu feritas!)jussa est bis dena quotannis
Corpora natorum regali pendere mensæ .

Id crudele quidem ; longè crudelius illud ,

Flore coronati quod eodem tempore patres

Esse juberentur convivæ , mandere natos ,

Naturæque rebellantem prætendere risum :

Præcipue cauti , ne signa doloris adessent ,

Argueretque patres pietas suspecta Tyranno .

Centum alias tellus instructo Marte Canoas

Attulerat Levana ; atque illi proxima Bouice :

Insula parva quidem , miro sed prædita fonte ,

Cujus sorbitio , quacunque potentior herbâ

Colchidis , & cantu ; vix irrigat hausta medullas ,

Annosæ positâ confessim pelle senectæ

Luxuriant tumidae juvenili sanguine venæ ,

Incolumes rediere genæ , nivibusque fugatis

Atrati crines umbram sparsere priorem .

Quæ si vera forent , nec tam distantia vero ,

Quam distant Indi , cuinam post terga relicta

Calpe videretur longum mare ; Nestor ad Indos

Qui prius hinc abiit , si Nireus inde rediret ?

Sed bene provisum , breve ver ut temporis acti

Arte reversurum nullâ foret ; illius ævi

Nè possent etiam deliramenta reverti .

Officiosa minùs nec tempore destitit illo

Belli suppetias Caribum præmittere Regi

Arx Pariæ , quatuor circumdata montibus , unde

Erumpunt totidem lymphis locupletibus amnes .

Quem-

Quemlibet accipias , Tagus est : à rupibus orti
 Auriferis , partumque tamen claudentibus aurum ,
 Nec nisi fonsorum ferro proferre coactis .

Nati dissimiles sed avaris Matribus : istæ
 Quidquid alunt , furtim retinent ; at largiter illi
 Dispensant , Urbes lustrant & passibus aureis .
 Ut mirere minùs , si quæ possessor avarus
 Congerit , oblitus patrimonia discolor hæres .

Janque cadente die repetebant aëra furui
 Noctis equi , pulsuque pedum nè prima quietis
 Turbarent exorsa , solum Cœlestè premebant
 Molliter , hinuitus ipsos suspendere cauti .
 Solverat Oxidasas ; & eodem tempore pectus
 Curarum miserabilium sub fasce gravatum
 Pace brevi Androphagus jam respire sinebat .
 Ecce autem in somnis , seu quòd natura volantis
 Erit animi , cùm non audit rationis habenas ,
 Liber ut in noctem simulacra diurna sequatur ;
 Seu quæ fingit aīans sibi gaudia pervigil , illa
 Ruminat in tenebris , interque insomnia sèpe
 Non sibi mentitus , quod sint insomnia noſcit ,
 Auriæ effigiem sibi cernere visus , etiamque
 Exaudire etiam tales effundere questus .
 Immemor ergo mei dormis ? nec respicis in quos
 (Me miseram !) dejecta toros Auria relabor ,
 Te spreto Androphage ? O Regum fortissime frustra :
 Me pater (Heu ! neſcis) indignus nomine patris
 Nubere piratæ cogit , cui totus in undis
 Census , & in ratibus stat nixa potentia septem .
 Jure reus : Regnum , populos , gnataisque , suosque
 Quando obliitus avos , obliviscendus & ipse est .
 Illus amor Nuptæ si Te , si nominis Indi
 Gloria sollicitat , ne fronte meaque , Tuaque

Depre-

Depreco*r*, infamem scribi patiare lituram.
 Nunc age, castra move, somnum excute, labere Cubz.
 Quantus es, & qualis, Te spectet in agmine primum,
 Spectet, & agnoscat citò barbarus; ex Oriente
 Emendicati nos non Rectoris egere.
 Quàm mihi Tu charus, quo Te complectere amore,
 Hinc rescrire potes, quòd præsens ipsa venire
 Cum minime hùc possem, pro Mea venerit umbra.
 Hæc ait, & noctis tenebris confunditur atræ.
 Credulus omnis amans. Quid? si Rex perditus æstu
 Pectoris, affectus, quos vellet ut uxor haberet,
 Hos & habere putet, dictisque lubentibus aurem
 Præbeat; ultrâ etiam, falsa inter gaudia, clamet
 Semisopitus: eas fœlix quo^cunque vocaris
 Diva, tui veniam comes indivisus, & ulti;
 Nec prius absitam, donec jam libera mecum,
 Discerpti per & offa procī, patrisque cadaver
 Calcatum, ad nostrum redeas non umbra cubile,
 Prima sed Hesperidum, Reginaque cardinis Indi.
 Arma viri, fertē arma: viri, qui spicula ferrent,
 In procinctu aderant; tunc expperctus, & omnis
 Ipse sui, capit & clavam, pharetramque capacem,
 Grandiāque induitur prægrandibus arma lacertis.
 Utque oblata recens per somnia fortius iras
 Incendebat amor, Procerum comitante maniplo
 Confestim ruit ad portum, per & inde Canoas
 Expertes numeri, numerosūn digerit agmen.

Dumque ea festinat, lentum dum quilibet esse
 Se putat, imperium nisi prævenit imperitantis,
 Mentis & interpres peragenda præoccupet actis;
 Ecce puellarum stipata nigrantibus alis,
 Factaque bellatrix de venatrice, virosque
 Non indigna sequi Vaflinda supervenit, inter

Nym-

Nymphas prima tamen : qualis Latonia Virgo
 Per juga Taygeti vultus induita minores
 Agmen agit Dryadum , de vulnere quærere famam
 Læta magis , mortisque feras agitare capaces ,
 Quam si Zodiacum sicco decurreret arcu :
 Sit sine luce licet , sit agresti condita panno ,
 Eminet una tamen ; tantumque sodalibus anteit
 Antra colens , quantum super æthera præterit astra .
 Haud secus alma soror Regis , furvæque Sacerdos
 Magna Deæ , famulas ultra caput altior effert .
 Illi adventanti pronas exercitus hastas
 Ultrò acclinat huini , spatiumpque relinquit eunti .
 Cominus utque sterit : non huc , Germane , supremam
 (Ut fortasse putas) ad opus grave Martis ituro ,
 More supervacuo , veni latura salutem .
 Partiri bellique metus , & gaudia tecum
 Constitui ; neù sola forem , circumspice nostri
 Ancillas lateris . Non est culpandus in istis
 Sexus , ut in reliquis : animum metire , quid intus
 Audeat ex habitu , non exornantur inertis
 Cyclade , quas stravere feras , his membra teguntur .
 Dextera vix viso quæ non erravit in Urso ,
 Irrita barbarici capitis peccabit in iœtu ?
 Adde quod hic cœtus Nocti sacer , auxiliare
 Secum Numen habet : campum cum Martius omnem
 Pulvis opacabit , Dea tunc quæ cuncta recondit ,
 Nilque sibi , quoisque excæcat videt una colores ,
 Hostica Cannibalas ih corpora diriget hastas .
 Prætereà Tibi momentum non tenve futurum :
 Unum ex hospitibus delatis nuper ad Indos
 Mecum habeo , nostræ deprendimus fornicè rupis .
 Hunc ego non , veluti dictabant jura , pereimi ;
 Servari duxi satius , quod discere possem .

Finierat ; tunc hæc Juvenis fidentior addit .
 Gratam quando meis demittere casibus aurem
 Non indignaris Rex augustissime Regum ,
 Narratu mens implacido licet horreat , edam .
 Ipse , meique olim , quos dixi , habuique sodales ,
 Quos tamen in præsens omnes averfor ad unum ,
 Venimus Europâ : num terræ huc venerit hujus
 Nomen adhuc dubito , sed nec venisse putandum est .
 In causâ Oceanus , tractabilis abjete nullâ
 Tempus ad hoc , visusque sacer formidine Divum ;
 Scilicet , ut fama est , sua ne secreta paterent
 Humanis oculis , Rex credebatur aquarum
 Nunc Europæum litus , nunc versus ad Indum
 Ex æquo horribilis populis patuisse duobus ,
 Attollens capita alta , procellosumque tridentem .
 Hinc timidæ gentes utroque ab litore nunquam
 Aufæ inconcessi penetralia tangere fluctus .
 Primus homo Ligurum , genitor meus , omnia contrâ
 Somnia , præsentisque exempla , prioris & ævi ,
 Nequidquam ventis renuentibus , imbuit audax
 Navibus Oceanum ; nec ad hæc tentamina mentem
 Vile lucrum , multoque minus Venus extera movit :
 Impulit unus amor , loca diffusa jungere , terras
 Et nostras vobis , & nobis prodere vestras .
 Ulla ne causa unquam poterat præstantior istâ
 Esse viæ , quam Naturæ protendere fines ?
 Ætatesque docere , Orbis quam maximus esset ,
 Quamque illo longè major , qui condidit Orbem ?
 Jamque pererratis immensæ tractibus undæ
 Penè in conspectus acceperat India nostros
 (Grandibus heu livor non dissociabilis admodum)
 Sanguinis Hispani vir degener , imperiumque
 Alvarus affectans supremum invadere classis ;

Idem-

Ideinque inflatus speciosa vocabula primi
 Ferre repertoris , quia raptor honoris & hujus ,
 Fur ideo pejor , genitorem dedere morti
 Destinat ; utque dicax , socios ad pessima postquam
 Consilia adduxit , vitaque armisque Parentem
 Exuit , & parili properarat mergere letho
 Me quoque , servaslet miserum nisi mitius æquor .
 Cerne , habeat justas an nostra ferocia causas :
 Uxorem Tibi qui pactam temerarius aufert ,
 Abstulit hic pariter patrem mihi ; crimen utrumque
 Eluere est animus . Quare Te deprecor , heros ,
 Fida per haec Regni tua Lumina , perque Sororem ,
 Cujus ope hanc vitam me tempus in omne fatebor
 Acceptam , pro qua Superi si largius æquo
 Milledarent animas , animas totidem ipse litarem ;
 Da tua castra sequi : mediis in millibus hostem
 Spero reperturum , nulli manifestior ille ,
 Quam mihi . Habet secum sceleris gestamina nota
 Raptæ Patri , quibus est impar homicida ferendis ;
 Sed repeatam . Voveo , Caribes , quod cernitis , intra
 Viscera prædonis capulo tenuis , abdere ferrum .
 Dixit , & inclusum tenuit quod tempus ad illud
 Liberat , atque Indis mirantibus objicit ensim .
 Ante alios vultum Androphagi metuenda ferit lux ,
 Nec minus exhilarat gaudentes sanguine visus
 Ignoti chalybis strictura , Charontis avari
 Ora racemiferum quam delectaverit aurum .
 Ignarus quamvis collaudet , & approbet ensim ;
 Attamen indignatur onus ceu debile dextræ ,
 Ad nodosa suæ dum pondera respicit hastæ :
 Non ideo laudare virum præclara minantem
 Destitit : accessit vehemens quoque calcar amandi ,
 Iratum in causâ Sibi quod concordet eadem .

Macte animis, inquit, tua si respondeat ausis
 Dextera, si fruar Auriā, rivale perempto,
 Tu quoque non humili tēdā donatus abibis;
 Præfertim cum te clari genitoris origo
 Ultrā vulgares cœtus attollat, & ad te
 Spectet ut hæredein peregrinæ machina classis.
 Navibus his fultus, teque adjutore, quid obstat
 Quò minus à Superis promissâ Conjugis amplâ
 Dote fruar? De cæde tuâ desiste vereri,
 Solū agita, communem hostem tibi, & omnibus
 Indis

Tollere de medio: quem si lethalibus umbris,
 Ut spero, dederis, mecum tibi serviet omnis
 India, teque tuæ Europæ meminisse pudebit.
 Utque scias, quantum de te mihi spondeo, pignus
 Sume, puellaris frænos moderare phalangis,
 Præcipueque ince curam tibi mando Sororis.

Hæc ubi fatus erat (proh quam vilescere cogit
 Imperiosus amor!) Rex ille superbus, & excors,
 Hospitis ignoti regalia tendere collo
 Brachia sustinuit; quin delinitus odore
 Huinanæ carnis, Sibi quam velut esse videbat
 Appositam, tenuiterabida ora, gulaque pepercit.

Cannibalum Regnatori dum lætus adusque
 Lætitia lacrymas, grates Fernandus agebat;
 Ecce redux Cubâ truculentior, horridiorque
 Therodomon; si præsa novis confrre potestas,
 Talis Agenoreâ gressum referebat ab aulâ
 Torva fremens Tydeus, ex Oratore, reversus
 Hostis, & ante tubam, redditu spectatus in ipso
 Jam victor, quinquaginta circumdatuſ umbris
 Cæsorum, monumentum ingens quid polleat unus.
 Ut stetir, utque armis latè effruescere litus

Despe-

Despectat, desisque infinitum navibus æquor,
 Clamorem longe ingeminat: bene providus o Rex
 Prælia maturas; non est dubitabilis Hymen.
 Vidi ego coniubii testarem gaudia Cubam,
 Uxoremque tuam, pudique videre sedentem
 Inter & Arviragum, pescatoremque maritum:
 Nec me continui, quin execrarer aperte
 Perfidiam Regi, bellique extrema minarer.
 Omnia vindictæ jam prona, parataque specio
 Votum etiam suprà; nunc, num invadere tempus,
 Dum ludis, choreisque vacant, oblitaque virtus,
 Si qua subest, placidâ rubigine carpitur otium.
 Quos alat indigenas Cubani infantia Cœli,
 Perspectum fatis est; horum quos advena vexit,
 Adsum explorator: iurit vidisse ministro
 De grege Pygmæos, & non corpuscula nostris
 Artibus æquiparanda, giganteisque faceris.
 Sola homines uovitas magnos facit: hos cito vincet
 Quilibet e nostris, oculos qui vicerit ante.

Hæc cum verba daret, stantem prope lumine torvo,
 Fernandum aspectat, cuius dimensus ut omne
 Corpus ad usque pedes super hæc tunc adjicit: & quid
 Inmoror ulterius nebulorum exponere vultus?
 Unus hic ex illis, & ab isto discite, quales
 Sint reliqui; Nobis timor esse, Deusque videri
 Hic meret! At multo clarescit lumine corpus,
 Vestiri plerumque solent quo membra Deorum.
 Hic si vos, Proceres (quod non reor) occupat error,
 Ponite crassam animi nebulam: non corpore, tanquam
 Vivo fonte, fluens translucet in extima splendor;
 Emendicatus de tegmine corporis exit:
 Hoc & membra regit, simul hoc munimint freta
 Plebs vilis, metuentesque mori, defendere peleam

Nititur à jaculis ; sed nondum conscientia , nostris
 Quale volet pharetris indeclinabile vulnus .
 Et magnos hic esse Deos suadebit amictus !
 Qui nimis tantum cum sit formidinis index ,
 Non locat ultrà homines , homines sed deprimit infra.
 Magnanime Androphage , & solus mihi Numinis in-
 star ,
 Si finis , experiar caput hoc in vile latronis ,
 Ista sit ad nostros quam sarcina debilis ictus .

Vix ea : fraxineam falcem , quā sueverat Apros
 Scindere dimidios , attollit utroque lacerto .
 Jamque ferebatur ; furialibus obstitit ausis
 Illicet imperio Androphagus vocisque , manusque .
 Parce , ait , iguoras in quem tua lèvitat ira .
 Non hic , ut reputas , ignavus transfuga ; Virtus
 Sub mea signa tulit : vindictæ accensus amore ,
 Quod monstrum Caribes cuncti odimus , odit & iste ,
 Et causas , quibus odit , habet : ne cætera quære .
 Quare age da dextram , comitemque sodalibus adde :
 A manibus mea quantumvis fiducia vestris
 Pendeat , uti etiam fas viribus hostis in hostem .
 Nec tua , Therodomon fortissime Cannibalorum ,
 Vis lateri Androphagum , dignumq; è millibus unum
 Idcirco duxi , Cubanum qui solus adires .
 Laudo animum , fortisque toros ; sed qualia spondet
 Hunc contrâ portenta manus , prædonis iniqui
 In caput invilum , Me spectatore , refervet .

Hæc ait , egregiumque Ducem regale Canoæ
 Textum intrâ postquam prope se considere jussit ,
 Majestate manus dat eundi signa ; jubentis
 Exciplunt festo mandata celestismate nautæ .
 Antra sonos referunt , iterantque , suisque supremum
 Terra relicta vale , dare velle laborat alumnis .

Desce-

Deseritur tellus , mare finditur , arma petuntur ,
 Spes præit , ut mos est , & euntibus alba colorat
 Omnia , vietu hostem facilem , Cubæque rapinas ;
 At quæ picturam comitant , non objicit umbras ,
 Conflictus , fremitus , lanienas , vulnera , mortes .
 Hinc animos tollunt , & ituri in prælia , credunt
 Ire triumphatum ; tamen inter gaudia retrò
 Sæpe oculi litus repetunt . Quis crederet ? ipsa
 Asperiora feris , placidique expertia sensus
 Pectora , natalis tuguri distantia tangit :
 Saxeus & quamvis , quia patria , nidus amatur .

Nec minùs , Androphago venienti opponere vires
 Providus Arviragus , portis egressus agebat
 Agmen in Avanam , quâ nuncia fama ferebat
 Detonuisse gravem belli formidine nimbum .
 Ipse inter reliquos sellâ spectabilis aureâ ,
 Humani quantum poterat dare cura nitoris
 Splendidus in jaculis tantum , pharetrâque gerebat ,
 Eset ut in dubio , tam dives , & horridus idem
 Pythonem contrâ , pharetratus an illet Apollo .
 Arviragum propter succinæta viriliter ostro ,
 Inque illo ambitiona sitim præferre cruoris
 Bellatrix Auria nivalia terga premebar
 Alicornis : & usque adeò processerat oris
 Augusti species , postquam Pars addita Mundus ;
 Illius ut vultus reverentia tangeret hastas ,
 Nudaque se facies sic custodiret , ut esset
 Nunquam tuta minus , quam si galeata lateret .
 Quam dispar Helenæ ! Neptunia Pergama circum
 De se , se coram , quæ vertice turris ab alto
 Bella videbat agi ; ne non bellaret & ipsa ,
 Artifici reddebat acu , fomentaque fastus
 Mortibus hauribat visis , intenta , cruoris

Sordidus è maculis, ut vestiretur Achilles
 Sericus, interea Satyras ignara sibi quas
 Scriberet in Phrygiā regalis adultera telā.
 Longè aliter, pro se fieri quæ prælia sentit,
 Non audire domi deses, nec cernere solum
 Spectatrix Auria; petit pars esse pericli.

Hanc circum, Regisque latus glomerantur Ephebi,
 Lecta manus juvenum, folisque à nomine, Solis
 Dicta phalanx: similisque Deo licet usque laboret
 Esse suo, labore genæ, comptoque capillo;
 Arte tamen jaculi magis est: contingere metam
 Usque adeò solers, ut jacto in nubila telo,
 Misso alio actutum, redeunti occurrere possit.
 Pone viris ævo florentibus additur agmen
 Acre senum, qui jam positis melioribus annis
 In tuto, gaudent extremæ frustula vita
 Spernere pugnando; quin fœnoris instar habetur
 Ire viâ ad mortem properâ, sed Honoris emaci.
 Consilium sapiens vim quoque, tempore pugnæ
 Confociare duplex robur invenumque, senumque
 Proximitate loci, simul ut certamen Honoris
 Esset, & ætatis, vincique periade puderet
 A juvenum virtute fenes, juvenesque senili.

Gentibus indigenis Cubæ gaudentibus ultræ
 Regis fida sequi vexilla, latisque tueri,
 Auxiliatrices non vos cessatis & alas
 Mittere, Cubanos juxta quæcumque jacetis
 Insulæ Oceano in magno: nec causa coëgit
 Una, Hyperioniz succurrere inœnibus Urbis.
 Partem agit in Caribes odinm implacabile, partem
 Gloria sollicitat, partem urget anhela cupido
 Visendi ignotos vultus Orientis, & ipsum
 Ductorem ante alios; cuius sub vindice dextræ

India

India jam tandem fore sperat, ut hoste subacto
 Androphago, latrociniis purgata nefandis
 Aequora respirent, habeant & busta peremptos.
 Parva Hispaniolæ quæ prima recepit Iberos
 Insula, prima etiam sociæ transmittere Cubæ
 Festinavit opem; selectas scilicet omni
 E numero tercentarum animas cum grandibus hastis,
 Anguineis loricatas & pectora squamis.
 Arremidoruserat Dux agminis, ante sacerdos,
 Nunc bellator: & illa eadem quæ dona Columbus
 Digrediens, memor hospitii, fideique receptæ
 Contulerat, vestire senex ambibat & arma.
 In sene quodque fuit magis admirabile, jam tunc
 Flectere cornipedem, gladiumque equitando rotato,
 Hispano quounque peritior: oranibus Indis
 Ad perdiscendas argutæ Palladis artes,
 Pingue sit ingeniuum quamvis, & rustica fibra,
 Mira acies tamen his populis, & mentis acumen.
 Illud ut à Grajo deductum semine credas.

Hos propè Quiquejæ properatum super ab oris
 Ibat militiæ rarum genus, impavidumque;
 Et si Teutonici tollas miracula sextis,
 Noa alibi certè viñum, quam partibus istis,
 Uxores iu amore fideles, indocilesque
 Ferre viri desiderium, per & arma lequaces
 Dilecti capitis, laterique hættere jugali
 Constantes, unâque mori: nè Græcia solam
 Prædicet Evadnen, Capaneos fortitor ausam
 Conscendisse rogos, spernacem mortis & ignis:
 Non minus, irrisor conjux quam fulminis esset.

Has juxta Legio veniebat & altera, Cubæ
 Quam dederat timul adjutrix, & foedere juncta
 Zavanæ Regio, non vano nomine fœlix

Dicta;

Dicta ; quod immunis brumæ redeuntis & aestus ,
 Perpetuo indulget veri , fruiturque , frui si est
 Cernere semper idem , non alternantis & anni
 Gratas nosse vices . Donum quoque grande putares
 A magnâ Genitrice datum , telluris ut hujus
 Anguibus indigenis virus commune negetur ;
 Ni via de tantis dum clauditur una nocendi ,
 Intentata novæ patueret & altera morti .
 Namque ubi tabe caret serpens innoxia , partes
 Arbor ibi serpentis agit : nec toxicâ pastis
 Tantum alit in foliis , è ramis insuper ipsis
 Reptilibus cadit umbra nocens , mirantibus Hydris
 Non sua , se contra gravius pugnare venena .
 Quilibet hac miles genitus Regione decorus
 Ibat & in sagulis , & versicoloribus armis ,
 Tela ferens tintæ arborei medicamine succi .
 Vah ! Caribes , si lethalis vos læserit arcus ,
 Desperatis opeim , non hanc Nox vestra , nec ipsa .
 Vobis magna parens Tellus feret omnibus herbis .
 His , aliisque plagis collecto milite campus
 Creverat Arviragi in molem . Sic nobilis ille
 Ex Apennini Genitoris origine primùm
 Pauper aquæ graditur Tybris ; sed pabula postquam
 Accepit nivibus , socialeisque ebibit amnes ,
 Indignatus agrestem animam , jam lambere Martis
 Ambitiosus amat muros , & cogitat instar
 Ire triumphantis subter , quos sustinet , arcus :
 Non secùs externis Rex Cubæ accessibus auctus
 Fertur in Androphagum , quanquam spes amplior
 illi ,
 Et calor & fastus paucis veniebat Iberis .
 Expendas Pedites , acies quibus illa coibat ,
 Tercentum invenies : Equites numerare licebit

Penè

Penè decem . Sed ut unus Equus , clausæque sub illo
 Paucæ animæ , Grajæque tamen , dare funditus arcem
 Et potuere Afia , Priamique everttere Regnum ;
 Pauci Equites in equis , Hispanaque corda ferentes
 An non & poterunt susque omnia dèque moventem
 Proterere Androphagū , Noctisque excindere gentem ?
 Qualemque Ducum expendas seu Didacon ense
 Fulmineum , celerem Vascum seu jaetibus hastæ ,
 Sive volubiliter Rodericum turbinis instar
 Torquentem frameam , modò non queratur in istis
 Fraudum lingua comes ; spectetur vivila tantum
 Quid sibi dextra queat promittere ; quemlibet horum ,
 Ajacem , Sthenelumque , nec esse negabis Ulyssem .

At velut Iliaco sudans in pulvere , quantum
 Argivos proceres Agamemnonis umbra premebar ,
 Cervix prima Ducum ; tantum supereminet omnes
 Columbus . Domitorem illum jam senserat unda ,
 Quælibet adversus portenta natantia ponto ;
 Nunc Anthropophagos contra pejore Charybdi
 Gutturis horrendos , tellus jam scire laborat
 Quantus equo volitet , qualisque assurgat in hastam ,
 Quantus & in clypeum : non mutat pectora Virtus ,
 Si mutata loco , similis sibi fortis ubique est .
 Dummodo te Alciden præstes , ne monstra timeto :
 Terra det Antæos , Lerne progerminet Hydras ,
 Quolibet in stadio semper clamabere viator .





L I B E R XII.

X T R E M A M Regina manum jam
 pone labori
 Calliope : cantanda novo nova bella
 orichalco
 Nunc tibi ; discretæ Terris , atque
 Æthere gentes
 Concurrunt, mediumque tenent trans Tartara campū.
 Mutua quæque sibi jussæ vestigia contra
 Vertere , pectoribus contraria pectora vertunt :
 Armaque dum stringunt utriusque incognita parti ,
 Non mortem ignorant cunctis mortalibus unam ,
 De novitate timent ; tantum sibi nota parari
 Vulnera de pharetris Hispanus prævidet Indis ,
 Post vulnus sed nescit adhuc restare venenum ,
 Inque Thycetas abitura cadavera cœnas .
 Indus ab Hispanis quæ conspicit , esse nocendi
 Autumat arma , tubos intrâ nec fusilis æris
 Fervore Vulcanum putat inscius , & comitatum
 Fulgoris , tonitrusque , solet quo vadere fulmen .
 Sub pedibus quicunque tamen posuere caducum
 Vivere , nec curant quâ sit ratione cadendum .
 Namque ubi dedidicit metui mors summa malorum ,
 Non mala fecernit majora , minoraque fortis .

Jam

Jam pridem Oxidas missus vastator in oras
 Venerat Avavæ, celerique cremaverat igni.
 Balsama sudantes truncoꝝ, flammisque coactoꝝ
 Depopulatori pro tam crudelibus actis
 Reddere delicias, & oientes cinnamā fumos.
 Huic ope ventorū Androphagus perniciter usus,
 Nervum militiæ sociaverat atricolores
 Cannibalorum acies, æquantes vertice montem
 Quo geniti; quorum spectes si corpora, credas
 Omnes concilio dignos assistere Phlegræ.
 O animæ fortes, & quas dedit Indica tellus
 Columbo socias, & quas Hispania legit
 Ex albo Heroum; de vobis jam foret actum,
 Omniparens Natura viris si pessima quæque
 Ausuris, quam posse dedit, tam scire dedisset,
 At bene consuluit; tantum ut de mente negaret,
 Quantum contulerat de viribus: utque ferarum
 Ritu, non agerent ratione, sed impete bellum.
 Illo Marte tamen Fernandus profuit, artis
 Omnidè ignari Caribes, stolidèque feroceſ
 Nè caperent incompositi velut arma solebant;
 Spissa sed in vasto lunarent agniua plana.

Huc & Columbus quia venerat, ante locatis
 Belli tormentis sublimis in aggere clivi,
 Cubanisque bipartitis Legionibus illinc,
 Atque hinc, in medio Hispanas direxerat alas:
 Cautus ut adversum biberent æra ignea Solem,
 Unde repercussu splendoris inertibus Indis
 Esse videretur plusquam mortalis Iberus.
 At quam dissimiles ambo! circumspicit acer
 Cantaber oppositas acies, secumque volutat
 Gaudia, quæ paro feret Isabella triumpho.
 Hujus ab eventu pugnæ feliciter actæ,

Tem-

Tempus in omne videt sibi tot nascientia regna ;
 Ut sit in ambiguo , magis India fossilis auri ,
 Regnorumve terax an vena futura novorum .
 Contrà Cannibali vultus in castra galosos
 Obliquant , non laudis amor , non ultio melle
 Suavior Hyblæo , stinulos in prælia subdit ;
 Præter at ora fames circumvolat , arida lumbos ,
 Macra situ , solamque gerit pro corpore pellem ;
 Bellatumque latrans intrâ præcordia , suadet
 Informes epulas , inhonoraque vulnera , morsus ,
 Suspenditque animos , malint immittere dentem
 Cubanæ prius in plebis pecuaria nota ,
 An bibere Hispanum crano fumante cruorem .
 Non unum , aut alium , quemcunque puta veris horum
 Harpyiam , sed qualis erat , cum Phinea supra
 Iret hians , raptura dapes impasta Celæno .

Erectis animis hinc illinc , campus uterque
 Congressurus erat ; lux defæcata , nec ulla
 Nubila : velle videbatur quin Sol memoranda
 Largius assueto lumen præbere diei .
 Lege volubilium cùm sic dictante rotarum ,
 Accidit ; ut jussi finito tempore gyri ,
 Luna adversa suum fraterno opponeret Orbi .
 Ex inopinato visus noctescere campus ,
 Prospectus tolli ex oculis , minuique colores .
 Ignari quæ causa novæ caliginis Indi ,
 Se timidi circumspectant ; Cubana juventus
 Præcipue mirata suum pallescere sydus ,
 Omen triste capit : dira infortunia pugnæ ,
 Vincla , crucis , raptus , lanienas , inde caminos
 Jam sibi divinat . Quem de Cœlestibus oret ,
 Ut det opem ? tutamien Apollinis ? indiger ipse .
 At contra Androphagus tollens interprete fastu
 Pecto-

Pectora deliquio ex illo, fore conjicit *ex tunc*,
 Scepbris tota suis subdatur ut Insula Solis ;
 Turbidus exclamat : nunc nunc in Tartara tempus
 Detubare reos . Præludia certa tenemus ,
 Cui debent fontes æternum vivere Nocti ;
 Continuent umbras , & ab his trudantur in illas .
 En ultrò Dea nostra , soli compage revulsâ
 Auxiliaris adest , sociæ dignata venire
 In partem palmæ . Solem velut illa fugavit
 Æthere , nos pariter Tellure fugabimus hostem .
 Sic erit : augurium sequimur non pectore lævo
 Diva tuum , né differ opem . Tu consule , nobis
 Deficiant ne tela ; manum præstabimus ipsi :
 Pro Te , nec sine Te , Cubæ dominabimur unâ .

Hæc ait , & faustis eventibus erigit agmen .
Quid sibi non voluit lucri vis sacra licere ?
 Cum Superis cauponari non horruit . Ille
 Derisor Divarum , aspernatorque Deorum ,
 Hos ubi speravit faciles , tunc esse putavit .

Ductor at Hispanus , simul ac nutantia castra
 Præsensit , crassâque labascere Relligione ;
 Nil cunctatus , equo subdit calcaria , cursans
 Inque aciem ex acie , motus componere , vultus
 Majestate parat . Splendens lorica , jubarque
 Cristati capitis redimit dispendia lucis ;
 Quaque viam scindit , sequitur timor : utque cometes
 Triste rubens , quamvis formido sit omnibus æqua ,
 Plus tamen horrifcat crinito sanguine Reges .

Venit ad Arviragum , trepidantem repperit inter
 Primates Cubæ , longè pejora timentes .
 Tunc ait : ô mihi constantes paulò ante sodales ,
 Quis gelidus , subitusque ligat præcordia sanguis ?
 Tucelare Cubæ quod in Æthere palpitet Astrum

Forsitan in causa est , ideoque refrigerat iras ?
 Mittite corde metum ; nec quem haud dare sufficit
 hostis ,

Accersite polo : sumpto semel ordine Cœlum
 Sponte fluit , votis nec se mortalibus aptat .
 Non sua Cannibalis Nox militat , utque putatis
 Sauciata extrâ ictum positum Titana tenebris .
 Nox Solem feriet , qua carne atque ossibus orbis ,
 Nullum corpus habet , Solisque absentia tantum
 est !

Quæritis , hæc habeat cur intempesta diem nox ?
 Dilicite . Luna meat quoties contraria Fratri
 Inferiore rotâ , toties tegit obvia Fratrem .
 Me ne videretis , clypeo si conderer isto ?
 Experiamur ; & hæc fatus , quem læva tenebat
 Elatum clypeum sustentat , & objicit ori .
 Utque parum latuit , removens obstacula , rursum
 Inde loqui : vestris veluti Me vilibus iste
 Abstulit injectus , rejectus reddidit umbo ;
 Sic , interposiro Lunai corpore , Titan
 Qui modò vos fugit , removente repagula Lunâ ,
 Rursum vester erit . Cum diceret ; ecce præalti
 Audiri volucrum cantus , redivivaque sensim
 Apparere dies : quò plus de luce videri ,
 Hoc magis , atque magis gestire & plaudere miles .
 Sol ubi totus adestr , tanquam modò factus ab ipsis
 Pulchrior exequiis , tantâ dulcedine complet
 Mirantes oculos , quantâ perfunditur hospes
 Italus ex Oriente redux , cum suspicit Arcton :
 Cujus ab intuitu paulatim accedere dulcem
 Jam putat Europen , natale revisere limen
 Sperat , in absentes cœnsunit & oscula natos .

Dux reduci cum Sole , viris rediisse calorem ,

Bellan-

Bellandiique sicut simul ac adverterat, ore
 Versus ad Arviragum, sic multò animosior infit:
 Tempus adest fœlix, tua quo, clarissime Regum,
 Nata, Americani diadema merebitur Orbis.
 Nève putas casu factum, certamen ut ante
 Ista laborantis Phœbi præcesserit umbra;
 Actum consilio credas, ut certior essem
 Quām vīctor de Nocte fuit Sol æmulus, & nos
 Tam fore vīctores domita de Noctis alumnis.
 Non tibi fas animo complecti, maxime Regum,
 Quod belli pretium discriminē pendeat isto:
 Par habuit nullum de quo contendērī ætas.
 Pristina Majorum, nec Mars venturus habebit.
 Ortus, & Occasus certē si conscius esset
 Eximiæ litis, commilito vellet uterque
 Esse tuus: turmas Afizæ, Lybiæque videres
 Stare sub his signis. Europæ contigit uni,
 Per nos tale tuæ Regnum submittere proli,
 Quale videre queat Sol cardine semper ab omni.
 Non erimus Matri indecores: qui sumus, agendo
 Quam primū noscēs. Paucos neu despice, se se
 Æstimat Hispanus, non computat: ibit in hostes
 Corporis immodos; possint castella videri,
 Carnea dummodò sint, non sunt impervia ferro;
 Saxeæ sint, ferimus tormenta dormantia saxa.
 Numine sed nostro, plus quām mortalibus armis,
 Erigimur. Deus iste, Deus, gravis ultor honoris
 Naturæ humanæ, quam vestiit, eruet istos
 Humanis solitos pingue scere carnibus; unde
 Non modo vīctores, homines vos esse licebit.
 Vix ea; non aliter pubes Cubana loquentis
 Excepere sonos, quām divinante profatus
 Si de cortinâ bellum cecinisset Apollo.

Arma capeſſendi calor omnibus incidit ; utque
 Acrius evaleant alienz incumbere morti ,
 Intrat prima ſuſ cunctos oblivio vitz .
 Mox lituis dare ſigua jubet ; vix barbars hauit
 Ex horrore melos , quod non intelligit , effe
 Invitamentum ſentit certaminis ; illo
 Auditō , reddunt patrio de more boatum
 Certatim Caribes , raucis ululatibus addunt
 Palmarum crepitus , & rufſica tympana pulsant .
 Nec mora , contortis jacula amentantur habenis .
 Non telis conſerta olim nox tanta pependit ,
 Xerſis ad imperium , cùm momentanea nubes
 Exiit Arsacidum pharetris , conata fetire
 Ætheris immortale jubar mortalibus armis ;
 Quanta ſuper campū , Caribum cadit arcubus umbra .
 Sepe ſed ut turbo poſſit cùm cædere durum
 Aut apicem Lilybæ tuum , aut tua terga Pelore ,
 Grandinis hybernæ pluviam detorquet ad Hyblam :
 Sit quædam potior velut in feritate voluptas ,
 Iraſci cum formofis , ſpectare decoras
 Chloridis in vultu lacrymas , nigrâque videre
 In tunicâ Zephyros circum ſua damna volantes ;
 Collimare ſagittarum ſic miſſilis imber
 Viſus , ubi juvenum flos ævo inſignis & armis
 Carpentum Arviragi circum regale coibat .
 Clitus erat Regi gratiſſimus inter Ephebos ,
 Gratior at Phœbo , dederat cui Numen amictum ,
 Ut certare ſuis coma crinibus aurea poſſet ,
 Et certare ſuis poſſent ſimul oribus ora .
 Ille nec ingratus , modò lecta ex arbore poma
 Prima Deo , floresque novos modò ferre solebat :
 Miro etiam ſtudio conderet ut illius aræ ,
 Luxuriantem umbram flavæ cervicis alebat .

Hunc

Hunc anni quoniām prohibent bellare , juvabat
 Bella sono ; laudes dum cantat Apollinis , ecce
 Ejaculata manu venit Oxidamantis arundo ;
 Venit , & abrupto rupit cum pectore vocem .
 De domino tunc visa suo teludo dolere ;
 Nam postquam digitis siluit percussa remissis ,
 Nescio quid tremulae sonuerunt flebile chordæ .
 Corruerat juvenis , licet ipse miserrima passus ,
 Nil de se questus , vertens pallentia miris
 Ora modis , junctum lateri respexit ad Ilum :
 Neu fer opem , dixit (nam viso vulnere præcepis
 Ille ferebat opem) frustra conaberis Ille ;
 Nulla salus : corpus neū sit tibi cura medendi .
 Unum oro , defende comam ; mea non fuit isthæc
 Tempore quo vixi , sed Apollinis ; illius aræ
 Debita jam pridem est , illique dicare memento .
 Dixerat , inque sinum multum lacrymantis amici
 Tondendo capiti dum languida colla reponit ,
 Illius in gremio vitamque , comamque reliquit .
 Aspicit Oxidamas , geminæque cupidine prædæ
 Acriter effervens , utrumque optavit habere .
 Nèc mora , telum aliud fletentem jaculatus in Ilum ,
 Vitæ fila secat , crinalia fila secanti :
 Impatiensque frui parto , citus advolat , intrat
 Obstantes cuneos , hos pugnis disgregat , illos
 Calcibus , impulsuque trabalis fulminat hastæ .
 Nec remoratur iter , donec sibi tramite facto ,
 Ad juvenes veniat : suspensoz crinibus ambos
 Prensat utræque manu . Sic unguibus asper aduncis
 Pignora fert secum spoliati parvula nidi
 Milvius , in tuto solerti expendere rostro
 Ut queat , illecebras nec præcipitare palati .
 Viderat Arviragus currū sublimis ab alto

Oxidamantā gravem spoliis in castra reverti ;
 Nec tulit , attollens ora indignantia Cœlo :
 Hæc Titan spectare potes , nec concutis arcum
 Ultor ? ait : tua quos feriet , si præterit istos
 Poena reos ? vili maculare in sanguine dextram
 An ne pudet ? saltem conatibus annue nostris .
 Sic ait ; & nullius quamvis audiret Apollo ,
 Missa sagitta ramen fert vulnus Apolline dignum :
 Recta viam secuit , tergoque gigantis inhæsit ,
 Pervia diffringit costas , & in illa transit .
 Intremuit campus , cùm tandem nescius ille
 Stare , ruinosæ procumberet ilicis instar ,
 Pulvereumque pavimentum cervice feriret .
 Indelibatæ sed nè jejunia præde
 Ferret apud Manes , veterem spirantia formam
 Quæ manibus strigebat adhuc , modò versus ad Ili
 Ora , modò ad Cliti , nunc hæc , nunc morsibus illa
 Inquinat ; effusam saniem quin ausus edacis
 More latratoriæ frigenti lambere linguâ :
 Nec priùs abstinuit , quam deficiente molaris
 Sævitiam , ulteriùs vetuit Mors rodere mortes .
 Dignus apud Manes rabiosum Tydea juxtâ
 Ringere , Tantale inque macrescere siccus ad escam .
 Victor at Arviragus tunc tanta medullitùs hausit
 Gaudia , quanta tulit quondam Jovis inclyta proles .
 Alcides , cùm Centaurum de Conjuge raptâ
 Jam tumidum , jaculø peteret , longèque pectitum
 Sterneret , exemplumque futuro mitteret ævo ,
 Fallere depositum nullis impunè licere .
 Visus ubi Avanæ posuisse in pulvere collum
 Frigidus Oxidamas , furiarum vincula laxant
 Accensi Caribes , non æquâ mente ferentes ,
 Prima quòd occiderit cervix à Rege secunda ,

Inde-

Indecorisque manus tanti sit gloria lethi .
 E quibus Ercesilas fraternâ junctus ut illi
 Proximitate fuit : non ô charissime , dixit ,
 Inferis carituruş eris : quæ funeris auctrix
 Ante tui , riget hæc eadem tibi victima bustum .
 Finierat ; nec plura dolor sinit addere , Fratris
 Infixum costis confestim hastile revellit ;
 Mox super extantem speculatus in agmine Regem :
 Semivir , exclamat , non est de cæde superba
 Cur adeò tumeas , casus ignare futuri .
 Dona tibi Oxidas reddit tua : consule utramque ,
 Sit ne meā potior tua dextera : vulnus habeto ,
 Mox veniat Cubæ Medicus , qui curet Apollo .
 Ibat arundo volans , contorta phalarica quanto
 Ire solet nisu ; Regi non pertulit ictum ,
 Sed ferit adstantem Dorylum , meruitque perire
 Indeploratus , lateri quod Regis adhærens
 Turpis adulator , nunquam dimitteret aurem .
 Corpus in Arviragi jacti spes irrita teli
 Asperat Ercesilan : Te cominiùs , inquit , adibo ;
 Si decepta manus , non hos & crede lacertos
 Effugere : hæc dicens illuc vestigia movit .
 Ponē ruunt comites factō agmine ; noctifer Hypsleus ,
 Prædatorque Lycon , inderonsusque Lycamber ,
 Tercentumque alii ; quos adventare Columbus
 Ut prope conspexit , rabidarum more ferarum ,
 Quo plerumque feræ terrentur , censuit igne
 Utendum . Tunc Vulcanum disiplodere clausi
 Carceris exosum latebram , tormenta jubentur .
 Mugivere ; fragor nondūm regionibus illis
 Notus , inassuetâ formidine perculit Indos .
 Pars pedibus prætentat humum , num subter hiaret ;
 Desuper anne tonet Coelum : pars arrigit aures .

Dum trepidi pendent , pilæ jam descenderat ardens ,
 Perculeratque solo Ercesilan , per & hispida terga
 Decurrens cita flamma , capillorumque vepretum ,
 Membraque depascens , mortemque , rogumque fe-
 robat .

Horrescunt Caribes lethi genus exitiâle ,
 Invisumque gulæ , quod non finit esse cadaver .
 Mirari longum sed nec data copia ; namque
 Ære alio excussum graviore , volatile ferrum
 Majori cum strage venit , sternitque , crematque
 Nicandrum; Exadium; Nesium, Modonta, Ferestum:
 Nilque intermittens de præpetis impete cursus ,
 Robur in oppositæ trabis incidit , inter anilis
 Speluncæ truncos viridem ceu Nestora stantem .
 Non tamieū hîc hæsit clades ; de stipite fissâ
 Fragmina diffiliere : cavant huic lumina , pectus
 Illi confodiunt . Qualisque reverberat ictus
 Luminis adversi crystallus ; talis & arbor
 Saucia , facta suo de corpore missile telum
 Ejaculatur adstantes , stragemque per omnes
 Tam longè , latèque propagat , ut ipsa videri
 Posset tormentis jam de muralibus unum .

Vertissent tunc terga fugæ terrore coacti
 Cannibali , nisi Therodomon horrendus in armis ,
 Horridiorque sono , super advenisset , & adsum
 Adsum , exclamasset ; retrò quid vertitis ora ?
 Non norunt Caribes , nisi quem fecere , timorem :
 Credite , quos fugitis pejor metus occupat ; & cur
 Non audent conferre gradum , & consistere contra ?
 Sanè antiqua hominum dentesque , unguesque , ma-
 nusque
 Arma reformidant : genus o præstabile belli ,
 Omnibus atque Indis imitandum ! cominus hostis

Vul-

Vultum nolle pati , fortis & velle videri .
 Eminis at bellant , elementumque utile Mundo
 In portenticas ignem ~~veterē~~ sagittas ;
 At non ingenium sceleratis proderit : ibo ,
 Projiciamque suis assilda cadavera flammis .
 Has ne faces fugiam Stygio cantamine factas ,
 A puero assuerunt cui rauca tonitrua molles
 Mulcere auriculas , & lambere fulmina plantas ?

Dixerat ; Amphitryoniades utque irruit olim
 Rupis Aventinæ barathro , nec inhorruit atram
 Progeniem , tenebras è nare , suoque vomentem
 Ore patrem : quin si penetrasset Tartara , Manes
 Fixus adusque sequi , patruoque ostendere furem ;
 Pectore non alio per aperta incendia vadit
 Præceps Therodomon : illo præunte , sodales
 Integrat ira vetus , positosque recalfacit æstus .
 Altior è cunctis sic qui venit æquore ab alto ,
 Fertur & ad litus magno cum murmure fluctus ,
 E tellure recedentes quas invenit undas
 Secum aufert , retròque trahit , rabiemque refarcit ,
 Surgat ut in fremitum jam despumata priorem .
 Talis erat facies redeuntis in arma phalangis
 Post exempla Ducis ; densantur , & inter eundum
 Obstat turba sibi ; quæque impedit , adjuvat unâ ,
 Ne credant , petitur quod ab omnibus , esse timendum .

Hic verò exoritur clades horrenda relatu ,
 Hispanis gladio , rabido pugnantibus ungue
 Cannibalis ; istos lanionum more videres
 Scindere dimidios homines , in frusta secare
 Semineces , vivos & mergere faucibus artus .
 Non bene decernes , gula pliis grassetur , an ira :
 Utraque præsidio sibi sunt ; gravis ira ministrat
 Nutrimenta gulæ , vires gula suggestit Iræ .

Luxuriare tamen portentosis parasitis
 Non impune datur ; variis miracula lethi
 Tunc Europæi dedit ignorantia terri .
 Bilbile progenitus , milesque gregarius idem
 Verterat Almirus Scotobuli in corpora sclopum :
 Jamque erat in medio facturus pectore plagam ,
 Ille manu extensa superadstitit , hostis & armis
 Vi potitur ; tamen ignarus , quâ fistula ferro
 Concinnata cavo displodi debeat arte ,
 Pondus ubi sentit , baculum ratus , extulit alte ,
 Osque tubi in se , capulum convertit in hostem ,
 Et capiti illidit . Facto impete , tempore eodem
 Ecce nitro admotum canis æreus induit ignem ,
 Exploditque pilam . Cervix diffracta cerebrum
 Ejicit Almiri ; sub pectore glande receptâ ,
 Procubuit Scotobulus humi : spoliatur uterque
 Lumine , uterque tulit solatia mortis ad umbras ,
 Hostem quod vicit vici confederit armis ,
 Victorisque manu victus dejecerit hostem .

Hypseus ignarus gladii , genus esse putabat
 Missilium , quem mox in viscera meigere Treſū
 Vedit ut Alphonsum , ratus uno in vulnere prorsus
 Absumptum jaculum , ruit oppressurus inermem .
 Cæde sed aspersum jam dudum à corpore ferrum
 Duxerat Alphonsus , venientique obvius ambas
 Amputat ense manus , cæsim , punctimque rotato ;
 Mox ferit & jugulum : trajeſtis faucibus ille
 Mirabundus obit , post tot data vulnera , telum
 Semper idem , excuslumque manu nec abesse reliquā .

Hæc ibi . Non minus ast alibi Vasilinda , Comeſque
 Rem Fernandus agunt : non audes dicere , ferro
 Vir ne viros , plures an Fœmina vicerit arcu .
 Sed nece Fernandus quamvis insignis opimâ ,

Qua-

Quacunque in galeā quærebat ubi Alvarus : uni
 Ultrices animi furias devoverat ; unum
 Ni dargt exitio , decus omne putaverat infrā .
 Quiquejā de gente procum cum conjugē fortī
 Viderat hic Lysum Vasilindæ in corpus opertum
 Cyclade stellatā , curvassè volatile buxum ;
 Penè simul vidisse fuit , simul illius arcum
 Fregisse atque dedisse neci dare fata volentem .
 Ictus colla solo ponit languentia Lysus ,
 Et vestem de gossipio quam neverat uxor
 Non in amore ruditis , morientibus inficit undis .
 At nil sollicitus de se , de conjugē tantū ,
 Ora retrò referens frustra conantia nomen
 Dulce loqui : dilecta vale , vale (inquit) A . . . lysi
 Dicere non potuit : vox intercepta loquentem
 Deferit , & mediis obmutuit arida labris .
 Ad vocem Lysi vultum convertit Alysa ;
 Utque virum videt exanimem , non fracta dolore ,
 Cladis in authorein frendens respexit , cique ,
 Quam tunc in procinctu habuit , jaculata sagittam est :
 Et foret ulta virum bene foemina ; pervigil Heros
 Ni tempestivā repulisset missile parvā .
 In quam - converlus : caderes temeraria , dixit ,
 A nostro , sexus nisi te defendereret , ense ✓
 Projice tela manu , captivæque inde vultum ,
 Munus & esse datum reputes tibi , de Vasilindæ
 Ancillis centum , si te fors fecerit unam .
 Arsit ad hæc mulier : non sum nisi conjugis , inquit ,
 Ut vivens , illius ero sic mortua ; tuque
 Cuncta licet possis , solum hoc te posse negato ,
 Forti auferre mori . Dixit , telumque , quod hosti
 Voverat , hoc in se vertit , transfixaque guttur
 Concidit , exanimem suprà delapsa maritum .

Par-

Parte alia gravis exuviiis, sectique Dracoris
 Lucidus in squamis, & formidabilis arcu,
 Vulgus Ulyssileum contrà , Hispanosque recentes
 Fulminat Androphagus : scit se pugnare lacerto
 In quounque Ducum ; tamen inter millia solus
 Dente , manu , jaculis sic utitur , æquet ut omnes .
 Non longè prospectat equum , supràque sedere
 Bellatorem equitem ; verùm quia fessor , equusque
 Nunquam alias visi ; cum tam concorditer iret
 Bellua juncta viro , duo corpora credit unum ,
 Semiferumque hominem sub eadē pelle latere ,
 Semihominemque feram . Cupidus deprendere mon-
 strum
 Quale foret , foret anne suo superabile telo ;
 Quo potuit , toto jaculum librat arjete dextræ .
 Optatum suprà , visum licuisse sagittæ :
 Quadrupedantis in ora venit , parilemque volatum
 Inde tenens , Equitis pectus quoque transfodit ipsum .
 Ambo deturbantur humo : non gaudia victor
 Distulit , accurrit naturâ in duplice monstrum
 Visurus ; sed quod vivens apparuit unum ,
 Discrerat mors ipsa duplex , languere ferocem
 Hinc videt ali pedem , fessorem cominùs illinc
 Exhalantem animam , suspiriaque ægra trahentem .
 Gaudet deprendisse aliter de gentis Eoz
 Prodigii , quam quod rumor vulgarat inanis ;
 Attollitque animos , quod in uno , cætera monstra
 Laudata in majus , vinci jam posse probarit .
 Sed nova res tentit defixi lumina Regis ;
 Namque feræ externæ dñi partem examinat omnem ;
 Armos , colla , jubam , laudatque invitum , & horret ,
 Et putat externum Dominum quoque , repperit In-
 dum :

Quod-

Quodque admiranti magis admirabile visum ,
 Artemidorus erat , classis cui Ductor Iberæ
 Gratus ob hospitii munus paulò antè recepti
 Quadrupedem insignem phaleris donarat , & ensem .
 Utque virum indicijs jam noti comperit oris ,
 Munus ab hoste datum simul & conjectit utrumque ,
 Sicut erat ; risu tum letabundus anaro ,
 Hæc ait insultans : i nunc , & primus ad Indos
 Proditor , Hispanis prædonibus ostia pande :
 Pone Ithacam ex animo , nomenque oblitus avitum
 Dic Hispaniolam , cui tam dilectus , adusque
 Vilis & obsequium , nunc hospitis utere dono .
 Hæc ubi dicta , Ducis moribundi detrahit ensem
 A latere : & videamus , ait , sit idonea telo
 Huic quoque nostra manus , facilisque occurtere
 venæ :
 Nec plura , elatum mucronem in gutture fixit .
 Ut jaculatur aquas vitiato fistula plumbo ,
 Emicat & saliens talis de vulnere sanguis .
 Quo viso , cupidus collectæ Martis ab æstu
 Suppeditare siti lenimen , hirudinis instar
 Applicat os bibuluni plagæ , potoque cruento
 Non aliter fruitur , quam si conviva federet
 Jam satur , Hetruscæ perfusus nectare vitis .
 Viderat hæc inter Columbus in agmine prius
 Fervore Cannibalos successu cædis ovantes ;
 Agmen Equestre movet , præit ipse , sequuntur eunteū
 Unâ omnes effusi Equites , Rodericus , Arubal ,
 Didacus , Ernestus , Radamistus , Amilcar , Orontes .
 Quid vobis Caribes nunc vestra immania profunne
 Membra ? quid à patriis avulsæ querubus hastæ ,
 Armaque montanis detracta , ferisque marinis ;
 In vos si vestri pugnat natura Colossi ,

Ut

Ut spatiofa magis , sic & magis obvia , strictis
 Offendi gladiis , & nescia fallere scelopos ?
 Qualisunque Equitum ferro lethalis , & igne
 Plura trophaea refert , potuit quam pulvere Phlegra
 Aut jaculo Phœbus numerare , vel ægide Pallas .
 Nec seffor qui portatur tantummodo pugnat ,
 Et pugnas qui portat , obit : velut ipse fit idem
 Ac Eques , illius cervice æquare gigantes
 Non modò turgescit ; sed ut altior extet iisdem
 Dat saltus , Equitemque super capita ardua defert :
 Tantaque mobilitas rapidi Cursoris , ut alter
 Credi Bellerophon , mereatur Pegasus alter .

Attamen è cunctis belli cervicibus ibat
 Celsior , Auriā comitante , Ligusticus Heros ;
 Illā teste manus Ornitæ absciderat , Qrophneo
 Brachia , Nicotolatræ tergum , caput Euridamanti .
 Venerat & quò Therodomos circumdatus alto
 Aggere casorum stabat : messoris ad instar
 Sole sub ardenti , qui non infractus ab æstu ,
 Sed ruber , & scabré de fronte fluentibus undis ,
 Inter opus caput attoliens , de parte recisæ
 Quantum lætatur Cereris , tantum anxius instat ,
 Spemque recidendæ ulcerius violentior urget .
 Ergo ubi conspectis jam pridem insignibus oris
 Notum Heroa venire videt ; licet ipse pedester ,
 Ille federet equo , non abnuit obvius ire .
 Clamat : ades prædo , votorum summa meorum .
 Hujus habere cupis spatiū telluris ? habebis ;
 Sed quantum liceat tenuisse cadavere strato .
 Quæ petis , à nostro dabimus connubia Mundo ;
 Auriam dimitte tamen : licet ipsa repugnet ,
 Ibit ad Androphagum prensis raptata capillis .
 Atropos una manet te pronuba ; si potes isti

Indul-

Indulge uxori , seriemque ordire nepotum .
 Sed quid ego intueor ! non iutrà septa domorum ,
 Hæc latet , ut decuit , studiis operata Minervæ ;
 Frontis at immemorem , Matronalisque pudoris ,
 Extorris moechi puduit non esse sequacem .
 Hos animos mulier ! lætor tamen ; obvia præda
 Quòd veniat , bello nec sit querenda peracto .

Hæc ubi dicta dedit , quoniam os immane Dra-
 conis

Altæ instar galeæ summâ cervice ferebat ,
 Acri objectat equo ; majoris imagine monstri
 Territus hic retrò se se dedit , & rapit unâ
 Sessorem , factoque attollit in aëra saltu .
 Exemplò silicis subtilis acumine falcem
 Consertam , quacunque acie magis ensis acutam
 Barbarus expeditiit : nisu mox corporis omni
 In Ducus Hispani caput excutit . Ille reduci
 Corporis in fellam flexu celer effugit ictum ;
 Quadrupedis collo tamen incidit , avulsumque
 Non aliter cecidit , quam ferro saucia vitis ,
 Solvit ubi amplexus viridi sejuncta marito .

At nil insanas vires expalluit Heros :
 Emicat in terram , strictoque mucrone coruscus ,
 Cum clypeoque minax , inimico à sanguine pœnas
 Ibat ut exigeret . Jamque exegisset , Amazon
 Proxima , ni viso discrimine , factaque fidi
 Tutoris tutela sui , violenter in hostem
 Therodomonta citasset equum : qui fortiter usus
 Præsidio frontis , cornu inclinarat acutum ;
 Inde virum contra direxerat , abdideratque
 Intra animam : spatiumque adeò patefecerat atrii
 Pectoris , ex illo spectari ut viscera possent .
 At Sonipes jacta in Dominam convicia tanquam

Ulcis-

Ulcicendi avidus , crebro deforme cadaver
 Caice ferit pressans , insultat & unguia lingue .
 Frontis uti caveam sensit Poiyphemus inancm ,
 Nutabundus & hac , deportabatur & illac ,
 Parte sui potiore carens , quemcunque coactus
 Commendare gradum baculo , jugique dolori
 Vivere , subsidio tenui solandus avenz ;
 Sic & Therodomon caput ingens , militaque
 Lumen ut extinctum est , exercitus ille gigantis
 Paulò ante in molem visus coalescere , coepit
 Huc ferri , atque illuc palantibus undique turmis .

Proctinus Androphagi rumor delatus ad aures ,
 Nunciat , Auræ manibus cecidisse potentem
 Therodomonta ; illam propter decernere turpem
 Rivalem , præbentem animos , ansumque pueræ .
 Præcipitat , quò fama , dolor , pudor , ira vocabat :
 Quidquid & in Cubâ , delatae quidquid ab Euri
 Cardine gentis erat , Nemæsi non sufficit uni .
 Et jam præcipiti cursu , quo pugna calebat
 Venerat ; utque locum circumspicit , obvia primùm
 Alicorne sedens Auria resulfit , & illo
 Tempore , quandoquidem spoliis ex hoste relatis
 Lætior extabat , patuit se pulchrior ipsâ .
 Penè tamen visa est , incanduit illius ore
 Mixtus amore furor : volat aci vulturis instar ,
 Aut rapere invitam , aut certæ demittere morti ,
 Juratus sua ni fieret , nullius ut esset .
 Obstigit audenti Columbus , & objice facto
 Corporis oppositu , spectans interitus hostem :
 Ante per hunc , dixit , fiet tibi transitus ensem ,
 Barbare , quam liceat Regali accedere Nymphæ ;
 Et custos , & Eques , si nescis rustice , Divæ
 Hujus Ego , sit & ipsa parùm licet indiga nostri .

Scire

Scire ne poscis hebes, quæ sint in Virgine vires ?
 Consule quid fecit. Dixit ; monstratque jacentem
 Therodomonta solo , mox talia fervidus addit :
 Cubanam qualis venit Legatus ad Urbem ,
 Ut meruit, talem victrix Auria recepit .
 Nomen ad Auriæ ; non sic venabula contrâ
 Erigitur percussus Aper , velut æstuat ardens
 Androphagus , torvoque oculo dimensus Iberum
 Reddidit : ô fordes ; & non tolerabile Mundi
 Ejectamentum pariter nostrique , tuique ,
 Non est , cur vanæ vendas præstigia genti .
 Qui commenta resolvat , adest : tua stamina primùm
 Improbe diffingam ; tua mox , muliercula , Reges
 Ferre indigna procos , & sanguine degener Indo ,
 Serva latronis heri : disce hoc à vulnere qualem
 Liqueris imprudens , qualemque secuta Maritum .
 Hæc ubi dicta ferox flammato pectori fudit ,
 Maxillam de Balænâ Oceanitide sectam
 Tollit utrâque manu , mox impulit : impulsuque
 Non tuus , Ænea , nec qui te sepstis , Achille ,
 Umbo tulisset , opus fabri licet esset uterque
 Pernoctantis ad incudis tormenta Sicanæ ;
 Umbo datus majore Deâ tulit integer ictum .
 Exarsere tamen qui cælabantur in ære
 Hispani Reges : credas ad vulnera læsos ,
 Perque minas oculorum , erumpentesque favillas
 Testari offensam ; populis documenta datus
 Velle coli , metuique vel ipsâ in imagine Reges .
 Non ita sed clypeo se se defenderat Heros ,
 Poplite quin flexo caderet : videt ille minorem ,
 Et cecidisse ratus , se corpore præcipitem dat ,
 Pondere ut obrueret , suffocaretque jacentem .
 At non tardatus casu , sed qualis ab Euro

Inclinat veniente comas , iterumque Cupressus
 Erigit , extulerat se se bellator Iberus :
 Obvius it , strictamque aciem mucronis adacti
 Objicit . Androphagus cùm se revocare ruentem
 Non queat , occurrit venienti in pectora ferro .
 Adjuvat exemplò Columbus , & impulit ensem
 Altius : & nè deciduâ sub mole prematur ,
 Declinat casum , gladio sub corde relicto .
 Labitur ille ruens , dum stringere credit hianti
 Ore hostile caput , manibusque elidere fauces .
 Pectore pulsat humum : ferrumque ut pectore fixum
 Stabat adhuc , imos capulo tenus intrat in artus ;
 Mucro nec adverso , rectus licet , exit ab armo ,
 Sed latet intra animam , nec ad extima pervenit ini-
 par .
 Tum dolor , & longè gravior pudor ipse dolore
 Incendit furialem animum : tellure relurgit
 Ocyor Antæo , raptumque à vulnere ferrum
 Eruit ; utque rudis , quâ tela rotare solebat ,
 Hac gladium ratus arte regi , jaculatur in hostem .
 Dexteritas sed mira Ducas per inane volantem
 Arripit indemnus capulum ; nisi verius , ensem
 Credimus in dextram Domini voluisse redire .
 Jamque paratus erat plagam instaurare secundam ,
 Non opus esse videt , sibi namque vacare coæctus
 Barbarus , undantem de vulnere prospicit amuem ;
 Conatusque manu fugienti obsistere vitz ,
 Nil peragit , pingues alieno sanguine venæ ,
 Jam reddit , mittuntque suum : tunc corpore ab illo
 Visæ omnes exire animæ , quæ tempore longo
 Viventis clausæ fibris odere sepulcrum .
 Debuit iu terram devexo pondere labi
 Multò ante absumptis jam viribus , ita sed illum
 Stare

Stare jubebat adhuc ; donec vitalis adempto
 Paulatim succi fulcimine , coacedit algens
 Machina & concussoque solum , tremefactaque longè
 Insula Cannibalum sonitum dedit , & ruere unā
 Visa comes , supràque suum procumbere Regem .
 At velut Enceladum simul ac videre gigantes
 Tollentem centum clypeos , & brachia centum
 Igne Jovis potuisse mori , fiducia fratres
 Destituit , Superat longè virtute minores
 Se fasios , animaque omnes in principe victos ;
 Non secūs Hispani postquam Jovis occidit ense
 Turriger Androphagus , gelidus pavor alligat artus
 Cannibalum : dant terga fugaz , fugientia cessat
 Cädere vulneribus nec terga flagellifer Heros .

Hæc inter , velut è speculâ , de nube cavatâ
 Prælia spectabat torvâ cum Marte Duellum ,
 Ambo hilares : campum videat quòd cæde natantem ,
 Elysium Bellona putat ; non filius æque
 Ac genitrix prægestit : uti qui vulnera nondùm
 Docta magisterio duplicitis conspicerat ensis ,
 Nec par protulerat , cuius certamine viso
 Indus hebes posthac sub Tartara disceret umbras
 Mittere patricias , arisque litaret Honoris .
 Ergo voluptatis jam prælibare cruentæ
 Gaudia sollicitus , conferta per agmina vultum
 Terque quaterque rotans , vestigat lumine , quānam
 Parte tonet Fernandus : opertum pulvere spectat ,
 Spirantemque neces , impacatumque quòd hostes
 Inter mille datos Erebo , non invenit unum .
 Nec satis hunc vidisse fuit , videt & Vasilindam
 Illius hærentem lateri , jaculisque viriles
 Æquantem nîsus , majoraque vulnera ferri .
 Huic maturat iter ; sed non prius audet adire ,

Androphagi armigerum quam se simulaverit esse :
 Induit os , mores , etatem , insignia , vocem ;
 Mox adit . Ut venit , medius stetit inter utrumque ;
 Tum genitus dicens , & respiratione anhelans
 Affectans fauces , cursus velut impetu ducuntur .
 Sanguine plebis , air , quid tempora perditis ambo ?
 Occidimus : jacet Androphagus , necis Alvarus an-
 thor .

Germani si cæde Soror , si tangeris vitor
 Nata patris cæsi , duce me , spectare licebit
 Putre solum , quo fumat adhuc regale cadaver ;
 Victor ibi super assultans , & adultera victrix
 Ingeminant plausus , quod jam rivale perempto
 Sit simul & Regno , sit fas & amore potiri .

Dixerat , afflatusque jubet propiore calere .
 Quos monet . Haud dictu facile est , ad nuntia plus ne
 Fernandus doleat , iætetur an hoste reperto .
 Nulla mora est (inquit) venio , sequor , & fruer unâ
 Quod tot vindictæ titulis acceperit ultrò
 Rex ulciscendus ; meus est , debetur & ensi
 Huic , homicida patris . Cuperem fidissima solum
 Nè comes ambiguï casus Vasilinda venires :
 Pone modum gestis , partum tibi laudis abunde .
 Objectare caput telorum incuribus ultrò
 Non licet , & sævæ Reginam includere ludo .
 Ex quo Germanus sibi vivere desit , Ipsa
 Vivere desisti pariter Tibi : publica rectrix
 Es modo , vive aliis , & Regni consule summa .

Arsit ad hæc Virgo , confessaque vocibus iram :
 Me ne igitur sociam potioribus addere factis
 O Fernande fugis ? Seu Te victoria , seu mors
 (Quod nollem) maneat ; par me fortuna manebit .
 Viceris ; eventus fructu gaudebimus unâ .

Vincēris ; viden' hoc ? inimica in cordā paratum ,
 Me periinet jaculum , campōque jacebimus uno .
 Scilicet Arviragi proles præpostera , vitæ
 Larga , metus inter lateri comes ibit amantis ;
 Decedet Vasilinda tuo ? pugnemus oportet
 Unanimes contrā unanimes : par illud amantum
 Fas aliud suprà generosius emineat , cui
 Plus & amoris erit . Potior te cura fatiget
 Expugnare marem , nostræque relinque pharetræ ,
 Exigat ut meritas sceleratâ pellice poenas .

Vix ea : sifario spissi aëris induit ambos
 Armiger oblicurus ; quos per compendia postquam
 In loca deduxit , tūm denique tegmine dempto
 Nubis , & armigeri , se cum bellantibus unā
 Infert innumeris : cernit , nec cernitur ulli .
 Fernandus simul ac diversā parte locatus
 Constiterat , per castra oculos circumtulit , uni
 Intentus , nec adhuc , quem postulat , aspicit uniuersum .
 Spectat palantes Caribes , hos voce , manuque
 Arguit , in pugnam secumque reducere tentat .
 At Vasilinda Deæ similem , non longius à se
 Viderat Auriam , tunicâque , armisque decoram .
 Num foret ignara est ; sed quam non viderat unquam ,
 Hanc tamen esse putat : sic illam credere miti
 Bellua candoris , notâ celeberrima famâ ,
 Paucis visa licet : sic os habitusque jubebant .
 Occursu gavisa , legit de mille lagittis
 Unam continuò , quâ nulla paratior arcum
 Audiat ; attollens solito nec more precantium
 Ad Cœlum vultus , sed supplice voce deorsum
 Demittens oculos : ò quæ modò viscera Terræ
 Nox habitas , si visa tuis sum tempus ad istud
 Digna ministerijs si Te præponere Soli

Non metui ; Tu Diva manum , Tu dirige telum
 Corpus in Auriæ, vivo quæ nubere. Fratri
 Non meruit , nubat cineri : cadat ante latronis
 Infames oculos . Spolium tibi divitis ostri
 Illud idem deferre paro , quod perfida conjux
 Induit , hoc longè melius tua vestiet Icon .

Hæc ubi , quâ valuit non evitabile telum
 Arte relaxavit . Non omni ex parte perenti
 Visa Dea annuere est ; calami stridore volantis
 Scilicet admonitus Sonipes , de pondere tantum
 Præmetuens , spretorque sui , jam crura levarat
 Arduus in saltu : venit halta , nec attulit ictum
 Virginis in collum , collum percussit equinum .
 Sensit equo infictum vulnus pharetrata Virago ,
 Quâque manu emissum , nec tempora distulit iræ .
 Tam citò , tam scitè , graviterque , dolore magistro ,
 In jaculatricem jaculum contorxit ; ut illa
 Ante jaceret humi , quâm saucius Alicornis :
 Qui standi invalidus , non quod natura trahebat
 Ponderis , in terram pronis ruit artibus actus ;
 Sensim crura solo languentia ponere visus ,
 Tanquam sollicitus , Dominam nè læreret , esset .

Auriæ latus opem properaverat ardens
 Columbus ; simul ad Vasilindæ funera præceps
 Fernandus : dumque hic homicidam Virginis , ille
 Quærit equi percussorem , sibi mutua vertunt
 Lumina . Columbus vultum venientis in illo
 Hostis cùm videat , putat esse ex hostibus unum :
 Miraturque tamen , quod non armetur ut Indus
 Arcibus & jaculis , Hispana sed induat arma .
 Qualiscunque foret , manet impenetratus , hostem
 Opperiens , firmatque gradum , clypeoque tegit se .
 Fernandus postquam lævi manifesta doloris

Signa

Signa recognoscit , tunicati pectoris aurum ,
 Ensis ebur nitidum , clypeique notabile textum ,
 Quæque Toletanas cassis regit aurea turres ,
 Alvaron invenisse ratus : Te perfide tandem
 Assèquor , exclamat ; non est de Virgine cæsā ,
 Deque triumphato Androphago cur vane tumescas ,
 Poena luenda modò est : tua non hæc arma , nec ensis
 Iste tuus , domino reddas , ignave , necesse est .
 Frendit ad hæc Heros : mentiris & improbe , dixit ,
 Quisquis es ; Androphagi Manes si forsan adempti
 Huc ulture venis , depone tumentia vota :
 Restat in hac dextrâ post tot data funera tantum
 Strenuitatis adhuc , quod Te quoque , perdite , perdat ;
 Mittat eoque loci , quo Rex tuus indigus auræ ,
 Inter Cannibalas , plebeja perambulat umbra .
 Quin simul his armis , quorum gestamen incepto
 Est oneri , spoliare paro : spectemur agendo ,
 Ultor qui melior , Tu Regis , an Ipse meorum .
 Hunc nec plura loqui rabies , audire nec illum
 Plura dolor patitur . Concurritur : ante favillas ,
 Inde dedere sonos collata ferociter arma ;
 Non tamēn incautè . Scires exordia pugnæ
 Non ab inexpertis tironibus artis obiri .
 Scilicet hinc illinc clypei par usus , & ensis ,
 Parque magisterium dextræ seu vulnera dantis ,
 Sive repellentis : primis quos acer ab annis
 A patre magnanimo joculariter hauserat ictus ,
 Reddebat genitus , non hos edoctus in usus .
 Multa inter se se certatim vulnera miscent ,
 Attamen incassum semper : damnosa juvabat
 Ars sua pugnaces , cùm gnaviter esset uterque
 Quām dare vulnus , idem tām declinare peritus .
 Ergo ubi nil parilis valuit sapientia ferri ,

Implicuere manus manibus : non grandine te&a
 Sic saliente strepunt , curvisque nec alta caminis
 Sic tonat ad numerum cruciata gigantibus Ætna ;
 Ut plagæ auditæ bellantum pectora circum
 Attritu umbonum , loricarumque sonare .
 Sæpe parens nato scutum abstulit , ille parenti,
 Armaque mutarunt , repetitaque fortibus æquæ
 Nisibus , in Dominos iterum rediere priores .
 Urget utrumque stupor : miratur grandior ævo ,
 Quòd gladio Tiro sic se tueatur , & ultrò
 Provocet insultans , ut credi possit ab ipsis
 Parthenopes rude donatus venisse Lycæs .
 Fernandum nec habet minor admiratio , fortis
 Luce palam valeat quod proditor Alvarus esse ,
 Nec timidum faciat deprensum culpa latronem .
 At fruitur præfens , contemplatorque Duellum ,
 Audiat iratos fremitus quòd stridere , quòdque
 Per galeæ rimas odia erumpentia cernat :
 Displacet & solùm quòd adhuc eat arida pugna.
 Differri scelus impatiens accedit , & astans
 Fernandi lateri , quo tempore férvidus ille
 Ora petitoris furiosius impulsit ense ,
 Adjuvat impulsum ferientis , & addidit unâ
 Vim dextræ , nervumque suæ . Duplo impete cessit
 Buccula dissiliens , ferrataque vincula rupit ,
 Ostenditque Patrem Nato ; Genitore reperto
 Mentis inops , rupes ut frigida Filius hæsit .
 Illius ad plantas damnatum projicit ensem ;
 Mox avidus nosci , celatos casside vultus
 Exertans : vivis ne Parens ? exclamat , & ardens
 Ibat , ut injiceret dilecto brachia collo .
 Columbus gressum retrò tulit , oraque Nati
 Atra tuens : removeto gradum , mihi Filius olim
 Occi-

Occidit, adjecit, qui non erat oris & hujus.
 Hic te Cannibalum color arguit, & nisi fallor,
 Istâ, quam præfers, pietate scelestior extas.
 Redde manum capulo: reddam, superaddidit ille,
 Pectus in hoc, ferrum tamen istud ut altius abdam.
 Sons ego sum fateor, nulla & non poena scelesto
 Debita (me miserum!) quod Patrem penè peremî.
 Nec satis excusat furias infictia nostas;
 In me verus amor, pietas si vera fuisset,
 Noscere debuerat clausum vel casside Patrem.
 Quare age: quandoquidem sic præcipis, ense nefando
 Utar, iniquam animam quamprimum ut corpore
 Solvam.

Et si firma parùm manus est mea, fortior Ipse
 Vulnus fige tuâ. Vix hæc, thorace retesto,
 Nudum aperit pectus. Stabat sub pectore vulnus
 Sat notum Patri, factumque à cuspide Maurâ:
 Quod simul inspexit, pellis simul intima visa est
 Candida, quâ partus formosa Liguria vestit,
 Paulatim cœpit frigescere spiritus, ira
 Leniri, admitti pietas. Narrare parabat
 Filius, Hispanos conerà cur signa secutus
 Cannibalum fuerit, cæsi Patris esset ut ulti
 Alvaron adversus, quem fama ferebat Iberæ
 Jam Classis Dominum Cubæ ditione potitum;
 Mens erat & diræ facinus producere noctis,
 Quâ conjurati vesania militis arsit,
 Ausa ducis jugulum temerando poscere ferro,
 Mox & nanfragium velut evitaverit ipse,
 Quâ sub aquis, quâ sub terris à præside Divâ
 Comiter acceptus, quâ denique Virgine factum,
 Pellis ut indueret nigrum prius alba colorem;
 Non tulit impatiens Genitor tam fortibus ultrâ

Indi-

Indiciis pugnate , suoque obſtēre cordi :
 Cur insperatos , clamat , charifſime , noſtros
 Differo complexus ? non Tu meus eſſe negari ,
 Nate potes . Tibi quam toties & fletibus unxi ,
 Et palmis lavi , ſoviique ſalubribus herbis
 Noſco cicatricem ; per & hanc mihi tranſitus in cor
 Rectus adeſt , per & hanc immitto lumina , Teque
 Cor ait eſſe meum , facies ſi denegat eſſe .
 Tē ne igitur pŕeftantem animis , & corporis auctum
 Viribus accipio , quem temporis hujus ad horam
 Nescieram gladio ne fores ſublatus , an undis ?
 Te certe abſumptum penitus , nullumque putavi .
 Qualia (proh Superi !) momentum congerit unum
 Gaudia ? Terra mihi fuerat quaſita per undas ,
 Terra reperta nova eſt ; terris reſtabat ut hostis
 Inde domaretur , terris ſuperavimus hostem .
 Mors tua ſola mea minuebat gaudia ſortis ;
 Tu tamen incolumis modò redderis , o mihi terris ,
 Fluctibus & domitis , & charior Orbe reperio .
 Sic ait , & dextras avidas paulo ante cruoris
 In melius vertere : datis amplexibus ambo
 Colla ligant , miſcentque animas , quantumque priori
 Certatum eſt odio , tantum modò certat uterque
 Nè minor officiis , & nè videatur amore .
 Duinque parant ambo sociatis viribus ire
 Cannibalos contrà , belloque imponere finem ,
 Bella peracta vident : de totque phalangibus atri
 Vesperis , abſumptæ partim , partimque fugatæ ,
 Fuſæ omnes . Quid jam Ligurum Tibi maxime reſtat
 Optandum ? Veniat quam primùm Hetruscus Iaſon ,
 Oceanum Hispano jufsum ſervire Leoni
 Intret Americus , tua per veſtigia Cubam
 Naviget ; Hic Nympham , quam Tu pŕenoscere pri-

miss,

Pri-

Primus & ex Erebi subducere faucibus ausus ,
 Ducat in uxorem ; magnoque à Conjuge Conjur
 Regia , nè tantum ferat indeleibile nomen ,
 Grandis Americæ pariter cum nomine sumat
 Dotale imperium : possit dos parva videri
 Ne plaga detœti Occasus , accedat & Ortus .

At me jam dudum defunctum finibus Indis ,
 Semiferina inter Caribum commercia , voces
 Deductum Latias , & barbara verba sonantem ,
 Suadet amor quassam cursu revocare phaselum
 Tybridis ad ripas : ubi , post duo lustra reversus ,
 Dulcibus expector vix agnoscendus amicis ,
 Fassus crine senem . Jam me gratissimus amnis
 Accipit averso labentem gurgite ; nosco
 Reputam geminis à Fundatoribus oram ,
 Altricisque Lupo caveam : gradiorque sub umbrâ
 Heliadum , quas digrediens arbusta reliqui .
 En & Aventini rupes Evandria Romam
 Jam reddit , Roniamque aliam mihi PRINCIPE in
 uno ,

Quo mandante dedi , pelago dare linteal jussus ,
 Et data jam replica . Salve India : Tuque valeto
 Janitor Antipodum , longè meliore canendum
 Ære tubæ . Si danda fides & vatibus illa est ,
 Si nec erit meritorum ætas oblita tuorum ,
 Nec steriles hederæ , nec erunt sine honore Camœnæ ;
 Vaticinor . Grandi Tibi se qui temperet ore
 Nec minor arte , ferent venientia Sæcula Vatem ;
 Ferre sed Heroëm qui Te virtutibus æquet
 Sæcula desperent , condat nisi Conditor hujus
 Orbem alium , veniatque novi novus inde Repertor .

F I N I S.

R O M Æ,

Ex Typographiâ Rocchi Bernabò, Anno MDCCXV.
SUPERIORUM PERMISSU.

Quæ diligenterum Typotbetam effugerunt

Sphalmata sic Corrige.

Pag. Verf.

26	1	Sagittiferæ	Sagittiferæ
31	1	infidias	infidias
33	24	discolor	discolor
42	18	fi	fi
48	25	bonis	boni
55	12	uatis	natis
69	3	Amphitritem	Amphitriten
84	14	, visus	visus,
111	33	narrenrur	narrentur
142	25	proplite	poplite
147	16	clamydatis	chlamydatis
179	8	Ætnæis	Ætnæis
219	20	Iano	Jano
223	5	Phrixei	Phryxei
230	8	inquiſtis	inquit
273	4	detubare	deturbare
33	9)	.	,
40	2)	.	,

*Præterea n pro u in vocibus Mnndos pag. 15. ant 17.
qnalis 22. antiqua 26. Rnrlsus 27. Duxqne 36.
moribns 55. Sudorqne 64. qnod 128. Snperis 166.
Cornibns 203. u pro u in vocibus daut 33. Iufamia 93.*

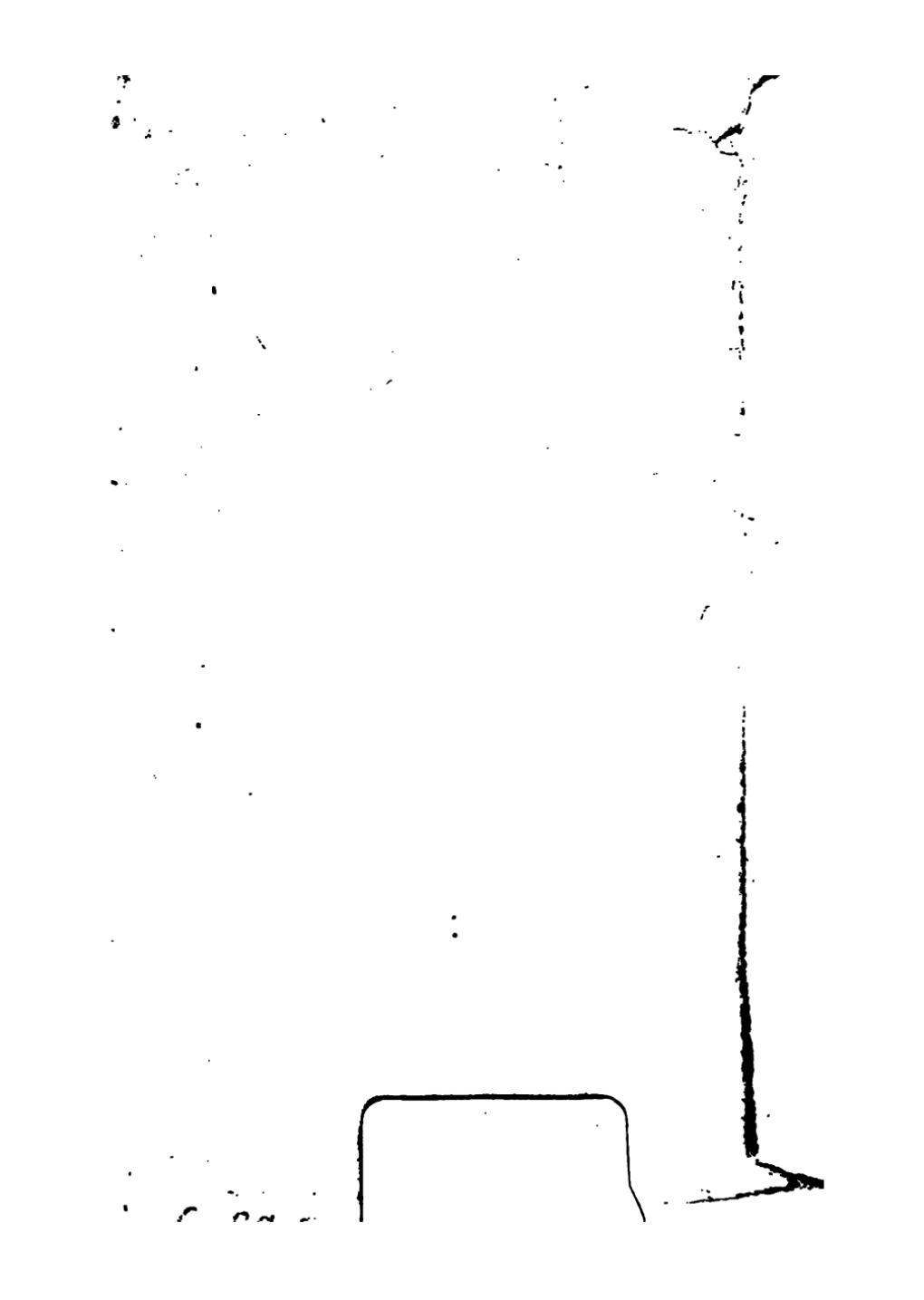
and the system of which it is a part,
the system of the political, social, and
economic life of the country, and the
whole atmosphere of the time.



26

26

4S



4